

Філіпович Є.О.

Хроніки Київського інженерно- меліоративного інституту 1931 року

*Факти з подій минулого
Київського інженерно-меліоративного інституту (1930-1934),
котрі з категорії хронік перейшли в його історію*

ТОМ II

Рівне 2013

УДК 378(093,3)
ББК 74.03(2):72.3:30Г

Затвержено вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування.

(Протокол № ____ від _____ 2013р.)

Рецензенти:

Крالیук Петро Михайлович – доктор філософських наук, професор, проректор з навчально-наукової роботи Національного університету “Острозька Академія”;

Трофимович Володимир Васильович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Національного університету “Острозька Академія”.

Філіпович Є.О.

Ф53 Хроніки Київського інженерно-меліоративного інституту 1930 року (I том) / авторська редакція, коректор _____ – Рівне: НУВГП, 2013. 165 с.: 10 іл., 145 фото

Нарис з історії, де на основі зібраних архівних документів – наказів, постанов, протоколів вчених рад, засідань кафедр та розпоряджень керівництва тогочасного Київського інженерно-меліоративного інституту – подано факти із життя навчального закладу, котрі з категорії хронік перейшли в його історію.

За допомогою методів і прийомів соціально-історичних досліджень мікроісторії, соціальної історії, історії повсякдення, біографічної історії та інших соціально-історичних підходів здійснено реконструкцію життєдіяльності КІМІ в 1931 році з подачею комплексного аналізу в розділі “Загальні висновки по історії Київського інженерно-меліоративного інституту за 1931 р.”.

Центральним в дослідженні тогочасного повсякдення є життєві проблеми КІМІ та творці його історії – пересічні дійові особи (працівники і студенти), які, в загальній масі, для офіційної історії залишилися безіменними.

Праця базується на документальних джерелах, введених у науковий обіг вперше, та адресується широкій читацькій аудиторії.

Іл. 10, фото 145
УДК 378(093,3)
ББК 74.03(2):72.3:30Г

© Філіпович Є.О., 2013
© Національний університет водного господарства
та природокористування, 2013

Вступне слово про інститут на початку 30-х років

За наявної площі матеріально-технічної бази КІМІ при майже тисячній армії студентів (КІМІ, денного та вечірнього робітфаків при інституті та Меліоративного технікуму) на початку 1931-32 навчального року режим роботи навчального закладу зазнає суттєвих змін. З двозмінного навчання (ранкове та післяобіднє) відбувається перехід на тризмінне – на додачу ще й вечірнє, коли проводилися заняття для вечірнього робітфаку, студенти якого вдень зайняті на виробництві.

У зв'язку з подіями в жовтні 1931 р., коли Постановою ЦК КП(б)У та Наркомземсправ усі студенти II курсу денного робітфаку переводилися на вечірню форму навчання – це знімало з інституту відповідальність за їхнє утримання та надання їм житла. Матеріальне забезпечення студентів стало справою рук самих студентів.

Звичайно, для багатьох це було неочікуваним випробуванням, адже більшість із них були приїжджими.

Щоб знайти у Києві роботу і житло, потрібно було пройти процедуру реєстрації на біржі праці, подавши туди відповідні документи, які б дозволяли позачергово отримати робочі місця. В країні ще тримався високий рівень безробіття. В даному випадку, не маючи ніякої фахової підготовки, молоді люди поповнювали кадри некваліфікованих робітників, яких направляли туди, де потрібна була фізична сила: вантажники, кочегари, підсобники на будовах і т.д. Важче було дівчатам, вони зовсім покидали навчання на Робітфаці, не затримуючись в Києві.

Викладачам та працівникам інституту перспектива працювати у три зміни тягла за собою перевантаження і незручності в ритмі життя та ще й необхідність “розриватися” між студентами технікуму та інституту (підготовка до занять дещо інша). Більшість викладачів робітфаку повинні були ще й встигати на заняття з робітфаківцями в різних районах міста, що при тодішньому транспортному забезпеченні Києва було досить проблемним. Особливо важко доводилося позаштатним викладачам інституту – сумісникам, котрі працювали в інших навчальних закладах чи наукових установах, розкиданих по всьому Києву. Усе це, звичайно, не могло не відбитися на організації

процесу їхньої праці, самопочутті та стані здоров'я. Навряд чи у них знаходився час повноцінно відпочити чи хоча б вчасно пообідати...

Викладачам інституту, по суті, ніколи було займатися науковою роботою для власного фахового зростання – більшість із них не мали належних наукових звань та вчених ступенів, які б дозволяли в повній мірі та на законній підставі займати ті посади, які вони посідали згідно штатного розпису. Наприклад, як з'ясувалося в середині 30-х, викладач хімії **Залізник В.К.** не мав навіть документу про закінчену вищу освіту.

Рівень педагогічної майстерності у викладачів також був різним, а це не завжди під час навчального процесу сприяло належній передачі студентам програмного матеріалу. Тому професору з теоретичної механіки **Столярову М.О.** дирекція змушена була шукати заміну. Та й між викладачами технічних дисциплін не спостерігалось однотайності у вживанні технічних термінів, які б відповідали термінології, визначеної академією наук. Це створювало повну плутанину в засвоєнні студентами знань, не забезпечувало міжпредметних зв'язків і ускладнювало навчальну роботу всім педагогічним працівникам.

Вільний час від напруженого ритму викладацької діяльності у професорсько-викладацького складу забиратимуть різні і численні збори, наради та засідання. Наукова діяльність підмінюватиметься ідеологічною роботою за дорученнями партосередку, профспілки та інших громадських організацій, які вимагатимуть від своїх членів результативної роботи “в масах”. Членство – хоча б “у чомусь” – було обов'язковим. Це служило показником суспільно-громадської активності вихователя та наставника молоді.

Ущільненість не тільки розпорядку дня, а і “життєвого простору”, привчала людей в побуті, на виробництвах чи в установах до умов тісноти, де “компетентним органам” легше контролювати настрої серед людей та виявляти “хто і чим дихає”, тобто мати в полі зору кожного і всіх. “Тримати дистанцію” – головний негласний принцип поведінки того часу в особистих контактах з оточуючими. В “перенаселеному” інституті під час цілоденної скупченості людей потрібно було постійно поводитися зважено в усьому. Необачно кинута фраза чи необдумане висловлювання в майбутньому могли обернутися непередбачуваними наслідками.

Не радувала і картина загального недофінансування державою потреб інституту – на зарплату працівникам, на підтримання життєдіяльності навчального закладу, не кажучи вже про постійне оновлення навчального устаткування, підручників, меблів та придбання, наприклад, транспортного засобу. В кінці 1930 р. інституту було дозволено купити коня, щоб здійснювати доставку гарячого харчування студентам та викладачам з міського кафе. Власну їдальню інститут ще не добудував – дообладнувався варочний цех. Якщо потрібно було перемістити кабінет, бібліотеку чи лабораторію в корпуси на вул. Нероновича, 2 (II-й корпус КІМІ), або на вул. Жертв Революції, 4 (гуртожиток інституту), все майно студенти та персонал переносили, так би мовити, “на горбі” і в руках.

Наспіх і не завжди якісно зроблені ремонти приміщень інституту вже були непомітними після першого місяця навчання. Через відсутність вентиляції в приміщеннях, куріння в коридорах і навіть в аудиторіях створювалася своєрідна “атмосфера” із характерними ароматами, яку підсилювали запахи з єдиного на Рейтарській, 37, туалету, що розташовувався на першому поверсі і який часто виходив із ладу. Ненадійним було і водопостачання, то ж воду для миття підлоги чи для пиття потрібно було носити з вуличного водогону – в коридорах на кожному поверсі, обабіч головних сходів, стояло по бачку з питною водою. З перебоями працювала система опалення. То ж в інституті ще довго існувало дві форми обігріву приміщень – пічне та парове.

В 1930 році в Києві було запущено першу чергу Київської районної електростанції, проте на зростаючу кількість промислових підприємств електроенергії катастрофічно не вистачало. Потерпало від нестачі електроенергії і населення Києва. Міськрада періодично видавала постанови про економію світла в побуті, в непромислового характеру установах та навчальних закладах. Заходи з економії

електроенергії в інституті іноді доходили до курйозів. Коли лекції студентам читалися в сутінках і викладачу потрібно було написати на дошці формулу, то староста групи вмикав світло на хвилину-дві, поки всі писали те, що потрібно було занотувати.

В приміщеннях інституту, щоб зменшити споживання електроенергії, було залишено стільки електролампочок, скільки було треба, аби мінімально освітити місця загального користування. В гуртожитку світло вмикалося централізовано – із поста вахтера о 06.45 і вимикалося о 01.00. В кімнатах і на коридорах також була мінімальна кількість лампочок. Щоб якісно виконати завдання з креслення, студентські “кулібіни” підпільно влаштовували несанкціоновані електроточки. Все необхідне для цього спритно і непомітно “бралося” з коридору, сходового маршу, туалету і т. д...

З початку 1930-31 навч. року і до кінця 1934 року навчання в інституті було платним за рахунок установ та організацій, які давали студентам направлення на навчання. Студенти інституту не просто отримували стипендію – вони її заробляли якісною успішністю. Її розмір був більшим за зарплату прибиральниці – від 45 крб. на місяць, а у парт- чи профтисчяників – 150 крб. міс.

Все це реалії інституту тієї доби, які “по зернині” довелося збирати в архівних матеріалах фонду Р-1188 ДАРО. І кожний директор інституту довоєнної пори докладав максимум зусиль різними методами та способами, щоб в колективах працівників та студентів утримувати дисципліну та загальний, хоча б видимий порядок у ввіреному йому навчальному закладі.

Ще при вході в інститут на Рейтарській, 37 (колишній будинок Земської управи – пам’ятник архітектури XIX ст.), відвідувача вражали білосніжний мармур колон та сходових маршів усіх чотирьох поверхів і багате ліплення стель та стін коридорів. Справжній палац! Храм Науки! Проте це враження зникало вмить за дверима аудиторій, деяких лабораторій та кабінетів, в яких через сусідство з іншими “профільними” кабінетами панував безлад та захаращеність різним навчальним майном. Кваліфіковані служники і лаборанти, кількість яких скоротили до мінімуму, увесь час “розривалися” між “своїми” 3-4 кабінетами та лабораторіями і не завжди у них доходили руки вчасно прибрати з очей подалі те, що в даний момент для навчального процесу не потрібне. Та й підсобок як таких не було – кожний квадратний метр площі інституту мав використовуватися ефективно. Стіни також вірою-правдою служили навчальному процесу – для стендів, зразків наочності, різних плакатів та стіннівок.

Важливу роль у боротьбі за стан “обличчя” вищого навчального закладу відігравав загальний вигляд інтер’єрів приміщень інституту. Без якісного догляду та належної підтримки стану чистоти у всіх внутрішніх приміщеннях інституту, в яких щоденно з 8.00 до 23.00 перебувало кілька сотень студентів, вони б дуже швидко перетворилися на антисанітарний об’єкт. Постійний дефіцит миючих та дезінфікуючих засобів робив титанічними усі зусилля техперсоналу, щоб інститут виглядав інститутом попри загальний рівень “пролетарської культури” студентської маси того часу. Працівники господарської служби за мізерну зарплатню, яку отримували за свою важку працю (по 32 крб. на місяць), часто морально та фізично не витримували високих вимог і навантажень. Через те в інституті спостерігатиметься велика плінність прибиральниць впродовж усіх років довоєнного періоду. Тож, не зважаючи на заклики шанувати працю інших, студенти продовжували демонструвати на ділі, як вони насправді “шанують” працю прибиральниць, не кажучи вже про збереженість майна та обладнання інституту – особливо в гуртожитку...

Через відсутність вільного продажу мила та неможливість потрапити у міську лазню студенти масово хворіли на педикульоз та коросту. Хлопці голили голови, щоб убезпечитися від вошей – чубатих та кучерявих були одиниці. Проблема дотримання санітарно-гігієнічних норм студентами в побуті та у повсякденному житті стали чи не найголовнішим постулатом (після ідеологічного зомбування) у вихованні принципів санітарної культури в майбутніх інженерних кадрів.

Загальна пристойність у зовнішньому вигляді культурної людини – ось що ставалося за взірцем. Слово “інтелігент” прирівнювалося в ті часи до поняття “чужорідного елемента”, а тому, коли говорилося “культурний”, то й малося на увазі – “інтелігентний”. Через роки в суспільстві з’явиться категорія псевдоінтелігентів, у яких поняття “інтелігентність” підмінюватиметься поняттями “охайність” та “чепурність”. Це чистоплюї, котрі рядилися “під інтелігентів”, насправді ж ніколи не будучи ними...

Гардероб студентів, працівників та викладачів не був різноманітним та вишуканим. На випускних фото кінця 20-х – початку 30-х років дехто із викладачів перед фотографуванням, очевидно, позичав краватку у колеги. Одна і та ж краватка “в крапочку” фігурує на багатьох парадних фото викладачів.

Рідко який студент ходив на заняття в костюмі. Судячи із фото випускників, не всі розживалися на такий атрибут гардеробу навіть після довгих років навчання. В переважній більшості буденний одяг студентів-хлопців був таким: штани, сорочка, жакет – різностильового характеру, часто перелицьований або підігнаний, заношений та блаженський від часу. Пишнотілих чи з надмірною вагою серед студентів не було. Так що одяг практично одного розміру був на всіх. Якусь крашу одяжину, щоб піти на побачення, можна було без проблем позичити у товариша. В холодну пору року студент носив пальто із драпового сукна, підбите ватином. Верхній одяг був неабиякою цінністю. Коли у професора **Тюленева М.О.** з гардеробу інституту вкрали в кінці листопада пальто і кашкета, то це для нього було справжньою трагедією...

Головним убором служили кашкет чи кепка. Вироби з хутра (шапки, шуби чи коміри) – радянською владою були заборонені взагалі як такі, що притаманні лише “буржуям”. Лише високопосадовці мали право носити хутро – каракуль на папах та комірах. Викладачі носили кашкети або картузи, влітку – капелюхи. Черевики чи туфлі коштували надто дорого. Від грязюки та вологи взуття захищали гумовими ботами та калошами, які потрібно було залишати в гардеробній. Найпоширенішим видом взуття в усі пори року і на всі випадки життя як для студентів, так і для викладачів були чоботи.

Процедура прання одягу у студентському побуті була проблемною і морочливою (не було побутових кімнат та сушок для одягу). Якісно випрати одяг можна було або в домашніх умовах, або у банно-пральному комбінаті. Дома студенти бували рідко – двічі на рік і лише на канікулах, а бігати до пральні просто не вистачало часу. Одяг пропирався в тазику. Часто без мила. Випрасувати його також не було можливо. Про електропраску мало хто й чув. В побуті населення користувалося вугільними прасками. В умовах гуртожитку таким “побутовим приладом” з міркувань протипожежної безпеки користуватись було заборонено. Тому так звані платяні воші заводилися у швах одягу і кусалися, опиняючись в безпосередньому контакті з людським тілом. Воші могли переповзти від одного господаря до іншого, коли студенти сиділи пліч-о-пліч в тісному колі членів бригади за єдиною на всіх книжкою чи посібником. Під час навчання за лабораторно-бригадним методом усі завдання членами бригади виконувалися разом. Тому викладачі намагалися триматися на віддалі від студентського загалу навіть під час навчального процесу. За таких обставин викладачі молодим людям здавалися гордовитими і навіть офіційними. Проте їхній авторитет для студентів все ж був неперевершеним і завоювати їхню прихильність, симпатію чи отримати похвалу було, ой, як нелегко...

Поступово заходи адміністрації по боротьбі із завошивленістю студентів приносили свої плоди – вдалося закупити абонементи на відвідування лазні мешканцями гуртожитку, укласти домовленість з пральною про обслуговування гуртожитку інституту. Проте знищити ефективно паразитів можна було тільки в “прожарці” під час обробки одягу студентів на санітарній станції, працівники якої для попередження спалахів висипного тифу серед населення періодично здійснювали рейдові перевірки в КІМІ та робили студентам профілактичні щеплення від тифу. Рішення про обов’язковість даних

щеплень приймалося на державному рівні, а тим, хто від них ухилявся, загрожували різного роду адміністративні методи впливу.

Найважче було дівчатам, число котрих в традиційно чоловічому інституті з року в рік зростало. Спеціальних умов для їхнього облаштування в гуртожитку не передбачалося – дівчат не поселяли окремо від чоловічого загалу, а тому дотримання ними санітарно-гігієнічних норм залежало від прищеплених у них навиків чепурності та охайності. Про організацію їхнього побуту в документах майже нема ніяких відомостей. Окрім даних про те, що в гуртожитках на кожному поверсі організовувалися “кубові”, де у баках двічі на день для студентів грілася вода. Ні титанів, ні електрочайників, ні бойлерів у ті часи ще не було. Окропу на чай вистачало усім, а от на рахунок гарячої води для прання чи гігієни, то з кубовщиком потрібно було уміти домовитися. Палива для підігріву води видавалося в обріз.

В гуртожитку студенти не мали кухонь, звичних для нашого розуміння сьогодні. Їх не було взагалі – вони не були передбачені заходами протипожежної безпеки. Гаряча їжа готувалася населенням на відкритому вогні у печі, на примусі або кєрогазі. Гас для кєрогазу чи примусу потрібно було діставати – його на базарі населення вимінювало на речі або продукти. Та й зберігання легкозаймистих речовин в гуртожитку категорично заборонялося правилами внутрішнього розпорядку, а режим навчального процесу був таким, що студентам не залишалося ніякої можливості викроїти час для готування їжі.

Харчування усього інституту організовувалося централізовано через закриту для сторонніх їдальню. Стипендії вистачало тільки на обіди, а от чи снідати, чи вечеряти пересічний студент мусив вибирати сам. В місті продукти харчування, яких і так не вистачало на всіх, продавалися за картками. Про похід на базар годі було й думати, а от сподіватися на посилку чи передачу гостинців від рідних міг не кожен. В селі в ті часи було дуже голодно...

Студенти, які через погану успішність не отримували стипендію, щоб прохарчуватися, вдавалися до підроблянь: вантажити на станції вагони, очищати дахи від снігу, працювати кур'єрами... Тому від хронічного недоїдання (порушення білкового обміну речовин) молодь подовгу хворіла. Засвоювати програмний матеріал в стані фізичного виснаження неможливо. Цим студентам надавали довготермінові звільнення від навчання на 3 і більше місяців (а то і на рік), щоб поправити своє підупале здоров'я. Про це архівні документи рясніють численними відомостями, особливо за 1931-33 роки – в роки голодомору на Україні.

Розпивання спиртних напоїв прирівнювалося до страшного криміналу. Студент напідпитку чи п'яний – це ЧП! Такі факти є, але дуже рідкісні – 1-2 на рік. Оковиту дістати в ті часи було проблематично – в роки індустріалізації у містах було введено щось на зразок “сухого закону”. Серйозним ганебним вчинком була крадіжка, за що віддавали під суд. За приховування достовірних відомостей про себе та родину, підробку документів також можна було опинитися у суді, а звітіля потрапити до виправно-трудоих таборів.

Злісних правопорушень як таких майже не було. За дрібне хуліганство вважалося: розбиття скла та ламання меблів під час пустощів чи біганини; сварки, які закінчувалися шарпаниною, а то й бійкою; словесні образи. Злісним хуліганством характеризувався факт, коли студент прирікається з викладачем, скандалить, жбурляє з вікна каштани на голову перехожим, ображає дівчину...

Свого “студентського інтернату” – гуртожитку – інститут не мав. Наприкінці 1931 р. у будинку по вул. Жертв Революції, 4, під одним дахом селилися студенти 4-х інститутів: інженерно-меліоративного, текстильного, гірничого та шкіряної промисловості. За таких обставин відповідальність за порядок, чистоту і дисципліну повністю лягала на плечі коменданта, якому в роботі допомагали органи студентського самоврядування кожного із вищезазначених інститутів. Їх в свою чергу контролювали як представники дирекцій, так і очільники партійних, комсомольських та профспілкових

організацій. Проте і тут бували крайнощі: або траплявся вражаючий недогляд за чимось через формальний підхід до справи, або “перегини”. Кімнати в гуртожитку на ключ не замикалися – це заборонялося правилами соціалістичного співжиття. В опалювальний період кімнати обігрівалися пічками. Пічник повинен був мати доступ до пічки. Та і лад в кімнатах студентів наводили прибиральниці “студентського інтернату”, в обов’язок яких входило застеляння ліжок. З цього приводу між прибиральницями існувало “ударництво”: хто більше застелить ліжок, той і ставав переможцем соцзмагання. Постільну білизну згідно графіка також перемінювали прибиральниці.

Умеблювання житлових кімнат, окрім 6-8 ліжок, було злиденним – ні стільців на всіх, ні тумбочок для кожного, ні шаф для одягу та книжок. Зате обов’язково була креслярська дошка, яка іноді ставала ще одним столом. Забитий в стіну цвях перетворювався на вішалку для одягу, рушника чи торбини для книжок. Фіранок та штор на вікнах не чіпляли – їх студенти використовували як рушники, а підвіконня все одно захаращувалися або навчальним приладдям, або продуктами харчування, або посудом. Вазони водилися тільки у дівчат.

В гуртожитку траплялися часті крадіжки особистих речей та харчів студентів. Адміністрації інституту довелося організувати серед мешканців гуртожитку чергування по охороні їхніх особистих речей і приміщення загалом. Лише згодом, коли вищестоящими інстанціями було дозволено ввести в штатний розпис КІМІ посаду комірника, в гуртожитку облаштували камеру зберігання. З боєм і війною звільнявся простір під ліжками студентів від їхніх корзин з харчами, речами та одягом, різних валіз та спортивного інвентаря. Брудний одяг та білизну, заховані під матраци, неодмінно виявляли члени сантрійок із числа студентів під час рейдів санпостів по кімнатах гуртожитку. Проти запеклих порушників санітарії та порядку приймалися різні адміністративні заходи аж до радикальних – виселення з гуртожитку...

Як такої культурно-розважальної роботи зі студентами не проводилося. Студенти самі собі влаштовували дозвілля: грали в шахи, співали пісень, читали художню літературу, слухали радіо, різалися в карти, але подалі від сторонніх очей. Зрідка вибиралися на прогулянку містом чи в кіно. Не всі могли сміливо вийти на люди через “не те” вбрання чи взуття. Походи в театр, в музей чи на виставки були надзвичайно рідкісні. Таким заходом винагороджували цілу групу чи бригаду за досягнення в навчанні чи за якусь гарну справу. Сам факт відзнаки на той час був подією надзвичайної ваги. Відзначали добрим словом на зборах або в загальноінститутській малотиражці “За кадри”. Про визнання громадськістю власних заслуг ніхто тоді і не думав, головне – не повернути до себе увагу “органів” чи “начальства” та не потрапити “за щось” у “чорний список” адміністрації. Скрамність людину не тільки прикрашає, а й береже...

Багато цікавих паралелей можна провести із сьогоденням. Немає тепер низки тих форм роботи зі студентами, які дійсно сприяли б зростанню загальнокультурного рівня майбутніх інженерних кадрів. Дещо – з часом себе віджило або видозмінилося до невпізнання у різні форми самоврядування. Для молодих людей студентські роки та школа співжиття в гуртожитку все-таки має свої позитивні моменти. Найголовніший – це виховання в колективі і через колектив ровесників. Лише після цього якісь особливі персональні якості характеру можуть сформуватися та набути своєї ваги, що в майбутньому й допоможе молодому спеціалісту швидко адаптуватися на виробництві і посісти в колективі колег гідне для нього місце.

Єва Філіпович –
завідувачка музеєм історії НУВГП
<http://old.nuwm.rv.ua/virlekt.html>

Хроніки КІМІ 1931 року

(Том II)

(за матеріалами Державного архіву Рівненської області (ДАРО) – фонд Р-1188, опис 1, справа 13 на 150 листах (почато: 1 січня 1931 р., закінчено: 31 грудня 1931 р.))

1. Початок діяльності С.П. ГОРБАЧА в ролі директора КІМІ

1 січня 1931 року Наказом №1 (стор. 1-6) новопризначений директор КІМІ **Сергій Петрович Горбач**¹ оголосив штат адміністративного, технічного та педагогічного персоналу інституту (разом із робітфаками КІМІ та Військовим кабінетом), а також посадові оклади даних працівників, затверджені Укрмеліотрестом 31/ХІІ-30 р., станом на 1/І-31 р.

I. Адміністративно-технічний склад

№ п/п	Посада	Кількість	З якого часу	Прізвище	Ставка (крб./міс)	Примітка
1.	Директор	1	27/ХІІ-30	Горбач С.П.	300	
2.	Заст. в адмін.-госп. справах	1	25/Х-30	Відавський П.М.	225	
3.	Заст. в навч. спр.	1	23/VI-30	Шиманський І.Є.	225	
4.	Заст. по вироб. навчанню	1		вакансія	225	
5.	Завфакультетом (інж. меліофак)	1	1/Х-30	Браницький С.К.	200	
6.	Завфакультетом (культур-технічний)	1	1/І-31	Іваненко А.П.	200	Поза штатом

II. Канцелярія

7.	Секретар-юристконсульт	1	25/VII-30	Пожарський Д.Н.	200	
8.	Ст. кореспондент (зав. особ. складу)	1	12/XI-30	Крельман Б.Л.	125	
9.	Ст. кореспондент	1	16/VII-30	Волков І.Ф.	125	
10.	Секр. студ. справ	1	1/IX-30	Длугопільська В.П.	125	
11.	Молодший кореспондент (секр. Меліофаку)	1	23/XII-30	Галабутська О.К.	100	
12.	Молодший кореспондент (секр. культ.-тех. ф-ку)	1	1/VII-30	Шаблінська Е.М.	100	
13.	Друкарка	1	1/VIII-30	Іванова І.І.	85	
14.	Друкарка	1	12/Х-30	Підгаєвська Л.П.	85	
15.	Реєстратор-	1	23/XII-30	Селіванченко В.Г.	65	

¹ ДАРО, ф. Р-1188, оп. 1-л, спр. 8 (Дело №83 “Книга записи видачі свідетельств окончившим КГМИ”, нач. 3 января 1929 г., окончена 15 января 1930 г. на 135 листах). На стор. 76 під №308 є запис від 9 травня 1929 р., що *Горбач Сергій Петрович* – народився 7 жовтня 1899 р. (за старим стилем, – прим. авт.) в с. Острів на Київщині. У 1925 р. вступив у Київський сільськогосподарський інститут (насправді ж – у Київський землевпорядний технікум, який у 1927 р. був злитий із Київським інженерно-меліоративним технікумом, а у 1928 р. Київський еліоративно-землевпорядний політехнікум (КМЗП) увійшов до складу КСГІ, – прим. авт.) на землевпорядний факультет, повний курс якого закінчив у 1929 р. Свідоцтво №213158.

16.	архіваріус Кур'єр	1	1/I-31	Москалець Ф.А.	50
III. Бухгалтерія					
17.	Ст. бухгалтер	1	8/VII-30	Грудзінський Е.О.	225
18.	Бухгалтер	1	28/XI-30	Кравцов С.Т.	150
19.	Помічник бухгалтера	1	10/X-30	Лусто Ф.С.	125
20.	Рахівник	1		<i>вакансія</i>	75
21.	Скарбник	1	16/VII-30	Жмурко І.І.	125
IV. Господарча частина					
22.	Зав. буд.-комірник з викон. обов'язків завгоспа	1	1/XI-30	Янківський Д.О.	150
23.	Кореспондент в госп. справах	1	1/I-31	Нікіфоров А.О.	85
24.	Швейцар	1	1/VII-30	Супрунюк А.Г.	50
25.	Швейцар	1	19/X-30	Сидоренко І.В.	50
26.	Швейцар	1	4/VII-30	Шульц Л.Т.	50
27.	Швейцар	1		<i>вакансія</i>	50
28.	Прибиральниця	1	1/VII-30	Шевська К.І.	50
29.	Прибиральниця	1	14/XII-30	Уванай	50
30.	Прибиральниця	1	22/XII-30	Литовченкова	50
31.	Прибиральниця	1	22/XI-30	Залеська	50
32.	Опалювач	1	1/XI-30	Антонечко Ф.Н.	60
33.	Опалювач	1		<i>вакансія</i>	60
34.	Гардеробник	1		<i>вакансія</i>	50
35.	Гардеробник	1		<i>вакансія</i>	50
36.	Вартовий (нічний)	1		<i>вакансія</i>	60
37.	Двірник	1	1/VII-30	Пархоменко Т.П.	60
38.	Конюх	1		<i>вакансія</i>	50
39.	Тесляр	1		<i>вакансія</i>	100
40.	Слюсар- електромонтер	1		<i>вакансія</i>	125
V. Кваліфіковані служники					
41.	Хім. лабораторія	1	1/VII-30	Солом'яний	70
42.	С/г аналізу, будмеханіки, гідрології	1	27/XI-30	Баліцький Ф.М.	70
43.	Геодезії, топографічного креслення	1	1/VII-30	Кириєнко М.К.	70
44.	Культур-технічний, ботанічний, геологічний	1	1/VII-30	Синицина Н.Ф.	70
45.	Читальня, фізичний кабінет	1	12/XI-30	Брезгунова М.П.	70
46.	Меліоративний, технічне креслення	1		Янківська	70
47.	Військовий кабінет	1		<i>вакансія</i>	70
48.	--/--	1		<i>вакансія</i>	70

VI. Бібліотека

49.	Зав. бібліотеки	1	1/VII-30	Купченко Д.Д.	150	
50.	Бібліотекар	1		вакансія	100	
VII. Допоміжний персонал						
51.	Лаборант	1		вакансія	100	
52.	Помічник	1		вакансія	85	За рахунок сум
53.	лаборанта	1		вакансія	85	сум
54.		1		вакансія	85	педперсоналу
55.	Препаратор з викон. обов. квал. служн. гідравл. кабінету	1	1/X-30	Базілевич В.І.	100	
VIII. Військовий кабінет						
56.	Лаборант з виконням обов. секретаря	1	23/XII-30	Булиценкова Т.М.	100	За рахунок сум педперсоналу
57.	Секретар	1		вакансія	100	
IX. Робітфак у Києві						
58.	Зав. робітфаку	1	1/VII-30	Бородайко В.Ф.	225	
59.	Зав. навч. частиною	1	1/X-30	Розенберг Д.Я.	125	
60.	Мол. кореспондент	1	4/XII-30	Асієв О.М.	100	
61.	Прибиральниця	1	1/VII-30	Заремба К.А.	50	
62.	Прибиральниця	1	22/XII-30	Карпенкова В.П.	50	
63.	Швейцар	1	13/XII-30	Марченко	50	
64.	Швейцар	1	2/I-31	Кагановський М.	50	
65.	Опалювач	1	13/XII-30	Пахунов	70	
66.	Бібліотекар	1	1/VII-30	Романова Л.О.	100	
67.	Квал. служник фізичного та хімічного кабінетів	1	1/VII-30	Уванай С.Ю.	70	
X. Вечірній робітфак в Березані						
68.	Зав. робітфаку	1	10/X-30	Ткаченко Ф.Г.	75	
69.	Секретар	1	1/XI-30	Жилин	40	
70.	Кур'єр	1		вакансія	25	
XI. Вечірній робітфак у Казарлиці						
71.	Зав. робітфаку	1	21/X-30	Онопрейчук Р.Я.	75	
72.	Секретар	1		вакансія	40	
73.	Кур'єр	1		вакансія	25	
XII. Вечірній робітфак (Київ)						
74.	Зав. робітфаку	1		вакансія	75	
75.	Секретар	1		вакансія	40	
76.	Кур'єр	1		вакансія	25	

XIII. Професорсько-педагогічний склад КІМІ

№ п/п	Посада	Дисципліна	Прізвище	З якого часу працює	Річне навантаження
1.	Шт. проф.	Політекономія	Луковський М.П.	1/X-30	
2.	Шт. проф.	Математика	Шиманський І.Є.	1/X-30	
3.	Шт. проф.	Геодезія	Товстоліс М.І.	1/X-30	+ Зав. геодез. каб.
4.	Шт. проф.	Діалектичний	Люмкіс Р.Я.	15/IX-30	

		матеріалізм			
5.	Шт. проф.	Геологія	Вержиківський Р.Р.	1/X-30	+ Зав. геолог. каб.
6.	Шт. проф.	Гідравліка	Сухомел Г.Й.	1/X-30	+ Зав. гідролaborією
7.	Шт. проф.	Ґрунтознавство	Віленський Д.Г.	17/IX-30	+ Зав. каб. с/г аналізу
8.	Шт. проф.	Лукознавство	Шкабара О.С.	1/X-30	+ Зав. кабінету луківництва
9.	Шт. проф.	Будівельна механіка	Данилевський М.М.	1/X-30	+ Зав. каб. буд. мех.
10.	Шт. проф.	Греблі	Артем'євський О.П.	1/X-30	+ Зав. каб. греблі
11.	Шт. проф.	С/г водопостачання	Краснітський С.Ю.	1/X-30	+ Зав. меліокабінетом
12.	Шт. проф.	Ботаніка. Морфологія рослин	Персідський Я.В.	15/IX-30	+ Зав. бот. кабінетом
13.	Шт. проф.	Болотознавство	Кашин З.М.	1/X-30	+ Зав. каб. культури боліт
14.	Шт. проф.	Машинознавство	Коваленко	1/X-30	
15.	П/ш. проф.	Організація меліоробіт	Немоловський І.П.	1/X-30	
16.	П/ш. проф.	Елементи електротехніки	Ільченко В.І.		
17.	П/ш. проф.	Нацпитування	Щусь		
18.	П/ш. проф.	Теорет. механіка	Столяров		
19.	П/ш. проф.	Механізація меліоробіт	Валяєв		
20.	П/ш. проф.	Свердлові роботи	Лоташевський		
21.	Шт. доц.	Фізика	Арістов	1/X-30	
22.	Шт. доц.	Енциклопедія меліорацій. Топографічне креслення	Гапонов І.І.	1/X-30	
23.	Шт. доц.	Хемія	Залізняк В.К.	1/X-30	+ Зав. хем. лаборат.
24.	Шт. доц.	Нарисна геометрія	Шапошніков Б.Г.	1/X-30	
25.	Шт. доц.	Німецька мова	Кравченко А.А.		
26.	П/ш. доц.	Гідрометрія	Комарницький С.К.	1/X-30	
27.	П/ш. доц.	Теорія радянського г-ва з економполітикою	Герасун		
28.	П/ш. доц.	Закріплення ярів та пісків	Голов І.А.	1/X-30	
29.	П/ш. доц.	Економіка меліорацій	Баліцький Л.О.	1/X-30	
30.	П/ш. доц.	Торфова справа	Кислий М.Ю.		
31.	П/ш. доц.	Рибоводні стави	Середа І.Ф.		
32.	П/ш. доц.	Колективізація	Кузьменко		
33.	П/ш. доц.	Метеорологія	Адешелідзе Ю.		
34.	П/ш. доц.	Загальне скотарство	Гудим-Левкович		

35.	П/ш. доц.	С/г статистика	Н.В. Чучкевич Я.Й.
36.	П/ш. доц.	Спецзаконодавство	Пожарський Д.Н.
37.	П/ш. доц.	Рослинознавство	Романіка
38.	Шт. асист.	Математика	Пославський В.О.
39.	Шт. асист.	Математика	Бурик І.І.
40.	Шт. асист.	Геодезія	Савицький О.Ф.
41.	Шт. асист.	Опір матеріалів	Грубський Б.А.¹
42.	Шт. асист.	Гідравліка	Журавель І.В.²
43.	П/ш.аситст.	Болото- торфознавство	Зеров К.К.
44.	П/ш.аситст.	Технічне рисування	Каплунов
45.	П/ш.аситст.	Хемія	Гавриленко
46.	Шт. аситст.	Фізкультура	Лукашевич П.А.
47.	Шт. аситст.	Фізкультура	Безруков А.П.
48.	–	Акомпаніатор	Панчохова М.Д.
49.	–	Керівник оркестру	Аксененко
IV. Робітфак у Києві			
50.	Викладач	Російська мова	Александровський Г.В.
51.	Викладач	Фізика	Агарков Б.І.
52.	Викладач	Історія класової боротьби з політекономією	Бородайко В.Ф.
53.	Викладач	Географія	Васильченко О.П.
54.	Викладач	Історія класової боротьби з політекономією	Вайнберг М.Д.
55.	Викладач	Німецька мова	Герасименко Л.М.
56.	Викладач	Українська мова	Загородський А.О.
57.	Викладач	Математика	Занкевич В.Х.
58.	Викладач	Математика	Зоніс Е.С.
59.	Викладач	Українська мова	Каленич Н.К.
60.	Викладач	Українська мова	Левицький О.А.
61.	Викладач	Фізика і математика	Леушенко Л.І.
62.	Викладач	Природознавство	Левітт М.М.
63.	Викладач	Математика	Леварт-Левінський
64.	Викладач	Природознавство	Любицький М.М. 26/XII-30
65.	Викладач	Креслення	Олефір
66.	Викладач	Історія класової боротьби. Українська мова	Похаревський М.К.
67.	Викладач	Історія класової	Павлова А.Ф. 5/XI-30

¹ ДАРО, ф. Р-1188, оп. 1-л, спр. 41, під реєстраційним №537 значиться, що документи *Грубського Бориса Андрійовича* зібрані на 20 листах особової справи з липня 1926 р. по квітень 1928 р. На жаль цих особових справ в фондах РОДА нема, а є лише їхні описи.

² Там само, (Дело №83 “Книга записи видачі свідчень окончившим КГМИ”, нач. 3 январа 1929 г., окончена 15 январа 1930 г. на 135 листах) стор. 8 (обернена), під №50 від 21 грудня 1929 р. значиться запис: *Журавель Ілля Васильович* – народився в 1899 р. у с. Сніжки Погребливітського р-ну Бердичівської округи. Вступив до колишнього КМЗП у 1924-25 навчальному році. Закінчив повний курс у 1927-28 навч. році. Захистив дипломну роботу 18/XI-29 р. Одержав звання інженера-меліоратора. Свідоцтво №21312.

У справі №41 “Опись дел студентов, окончивших КГМИ и Землеустроительный техникум за 1922-1938 годы”, початий 22/IX-38 і закінчений 5/II-38 (? – мабуть у 1939 р, помилково вказано 1938 рік, – прим. авт.) (ДАРО, ф. Р-1188, опис 1-л, стор. 9) під реєстраційним №376 зазначено, що *Журавель І.В.* перебував у навчальному закладі з серпня 1924 р. по жовтень 1928 р.

З “Матрикулярной книги Киевского Землеустроительного Техникума 1920-1924 гг.” на 96 листах (ДАРО, ф. Р-1188, опись 1-л, справа 1) під реєстраційним №129 дізнаємося, що соціальне походження Журавля І.В. є селянським і що за національністю він є українцем.

		боротьби.		
		Українська мова		
68.	Викладач	Німецька мова	Павлов Л.М.	1/X-30
69.	Викладач	Фізика	Пославський В.О.	
70.	Викладач	Ботаніка	Персидський Д.Я.	
71.	Викладач	Математика	Розенберг Д.Л.	
72.	Викладач	Хемія	Сац М.І.	24/X-30
73.	Викладач	Малювання-кресл.	Титаренко Н.Д.	
74.	Викладач	Російська мова	Февральов В.С.	
75.	Викладач	Математика	Фешенко Н.С.	
76.	Викладач	Російська мова	Черняєв О.А.	
77.	Викладач	Географія.	Шмігель В.П.	
		Економгеографія		
78.	Викладач	Історія класової боротьби	Швальбум Д.	
		<i>V. Вечірній робітфак у Києві</i>		
79.	Викладач	Математика	Тонкобладов	1/XII-30
80.	Викладач	Природознавство	Артюх О.С.	23/XII-30
81.	Викладач	Математика	Іванов С.	26/XI-30
82.	Викладач	Українська мова	Крупський	15/X-30
83.	Викладач	Математика	Столова О.Ф.*	15/X-30
				* – Описка, має бути “О.С.” – Олена Самсонівна
84.	Викладач	Німецька мова	Філімонова	15/X-30
85.	Викладач	Політекономія	Пожарський Д.Н.	15/X-30
86.	Викладач	Історія класової боротьби	Ладиженська Л.І.	27/XII-30
		<i>VI. Робітфак у Березані</i>		
87.	Викладач	Історія класової боротьби	Ткаченко Ф.Е.	
88.	Викладач	Математика	Пархоменко Л.Г.	1/X-30
89.	Викладач	Математика.	Кулішер Л.Я.	1/X-30
		Географія		
90.	Викладач	Природознавство	Олійник К.М.	23/X-30
91.	Викладач	Російська мова	Росич Т.С.	1/XII-30
		<i>VII. Робітфак у Кагарлиці</i>		
92.	Викладач	Мова*	Онофрейчук Р.Я.**	21/X-30
				* – Так записано в оригіналі наказу. ** – Дана особа є зав. робітфаком і значиться як Онофрейчук Р.Я.
93.	Викладач	Суспільствознавство	Воронецький Т.Л.	21/X-30
94.	Викладач	Математика	Глущенко А.І.	21/X-30
95.	Викладач	Математика	Білаківська Р.П.	21/X-30
96.	Викладач	Природознавство	Готесдінер Р.С.	21/X-30

97. Викладач Фізична географія.
Українська мова

Головатий Д.А. 21/X-30

(стор. 1, 2, 3, 3(об.), 4, 4(об.), 5, 5(об.), 6).

***

В Наказі №2 від 8 січня 1931 р. (стор. 7-8) директор видає розпорядження, які стосуються:

а) господарської частини:

– що його заступник по адміністративно-господарській роботі **т. Відавський** відповідатиме за найм, звільнення, підготовку та правильне використання “робсили” у відповідності до Постанови НК праці від 11/XI-30 р. (“Вісті” №277 від 29/IX-30 р.);

– про створення комісії під головуванням **т. Іваненка** та в складі представників від профкому, учбової частини інституту і робітфаку (по одному від кожного і разом – всього 5 осіб), яка обстежить стан учбової роботи денного та вечірнього робітфаків і матеріали свого обстеження терміново подасть до дирекції інституту;

– про створення комісії під головуванням **т. Загірського** та в складі **т. Базилевича** (від М/К) і зав. будинком **т. Янківського** за участю колишнього десятника **т. Сайкова**, котра має обстежити та виявити причини обвалів печей, зіпсування вбиральні і протікання даху. Обстеження вищевказаних об’єктів здійснити до 16.00 8 січня;

б) канцелярії:

– про оголошення догани завідувачу особовим складом **т. Крельману** за те, що той не виконує розпорядження НКЗС та дирекції про збір відомостей відносно педскладу для листів особового обліку працівників згідно зразків, які надіслано з НКЗС;

в) працівників інституту різних його структурних підрозділів:

– кваліфікованому служнику **т. Уваняю** за обслуговування кабінетів робітфаку під час вечірнього навчання з 1/I-31 р. виплачувати надбавку 20% до його основної зарплатні як за додаткове навантаження неврахованої праці. Рішення прийнято на підставі заяви **т. Уваня** із резолюціями зав. робітфаком та заступника директора КІМІ по адмін.-госп. справах;

– про прийом на роботу з 2/I-31 р. на посаду швейцара **т. Кагановського М.О.** (відрядження біржі праці №213.41) з двотижневим випробувальним терміном та оплатою праці 50 крб. на місяць, а також **т. Борушенка Й.Р.** із 7/I-31 р. на ту ж посаду з аналогічною зарплатнею згідно відрядження з біржі праці №89;

– про прийом на роботу **т. Слепухіна Й.Й.** на посаду столяра з 9/I-31 р. з оплатою 100 крб. на місяць та надбавкою 20% до основної зарплатні за невраховану працю. Підставою виступили виконання відрядження біржі праці №273 та розпорядження заступника директора по адмін.-господарських справах;

– про відсторонення від роботи прибиральниці робітфаку **т. Заремби К.А.** з 4/I по 28/II-31 р. як такої, котрій надається відпустка перед пологами згідно лікарняного листка із поліклініки;

г) про призначення викладачів на посади:

– **т. Іваненка А.П.** на посаду завідувачого культур-технічним факультетом інституту (КТФ) – з 1/I-31 р. згідно відрядження МПК №2156;

– по військовій кафедрі:

1. **т. Скоблікова П.Л.*** (мабуть, описка – Павло Андрійович Скобліков стане директором інституту з 1943 по 1947 рр.) з курсу повітряної оборони – з 20/XII-30 р.;

2. **т. Петрицького М.П.** з курсу тактики – з 1/I-31 р.;

3. **т. Хазова І.В.** з курсу тактики та військового адміністрування – з 1/II-31 р.

Оплата праці вищезазначеним викладачам військової кафедри здійснюватиметься погодинно із розрахунку доцентського окладу;

– **т. Валяєва** на посаду позаштатного професора з курсу “Механізація меліоративних робіт” з 1/I-31 р. та навантаженням 36 професорських та 20 асистентських годин;

- **т. Сарайлова Г.** на посаду позаштатного професора з курсу “Нацпитання” та навантаженням 20 годин із погодинного розрахунку за працю;
- **т. Трефільєва Ю.** на посаду керівника кафедри та професора з курсу осушення – тимчасово (на один академічний рік) з 15/I-31 р. з оплатою за окладом штатного професора, а весною оголосити конкурс на заміщення даної посади та з цього курсу.

***

Наказ №3 Директора КІМІ від 8 січня 1931 р. (стор. 9) стосується студентів, в якому 8 пунктів розпоряджень поділяються на три основні групи – зарахування на навчання, надання відпустки через хворобу, виключення з інституту:

А) – На підставі заяви та висновку завфакультетом студента II-го курсу інж.-меліюфаку (ІМФ) **т. Вутке М.**, що склав потрібні заліки в призначений для цього термін, перевести його на III-й курс того ж факультету;

– На підставі заяви та висновку завробітфаком та на зміну наказу №65 від 15/XI-1930 р. зарахувати до складу слухачів I курсу вечірнього робітфаку **т. Бойка Г.**

Б) – Місячну відпустку через хворобу з 2/I-ц.р. надано **т. Онищенко С.** – студенту денного робітфаку. Підстава: заява **Онищенко** з висновком завробітфаком;

– На підставі лікарської довідки та заяви студента II курсу робітфаку **т. Зайця Д.Я.**, останньому з 6/I-ц.р. надано місячну відпустку через хворобу;

– На підставі особистої заяви студенту I курсу ІМФ осіннього набору **т. Ключко В.А.** надано відпустку з 3/I по 23/I ц.р. через його хворобу.

В) – Студента I курсу ІМФ весняного набору **т. Фіхтенберга** звільнено зі складу студентів інституту за власним бажанням;

– За повідомленням завробітфаком студентів II-го курсу денного робітфаку **т.т. Буту М.С.** та **Загороднюка О.Ф.**, які самовільно залишили своє навчання 7/I ц.р., виключити зі складу студентів;

– Студента I-го курсу ІМФ **т. Дубинського** було звільнено зі складу студентів згідно минулорічного **Наказу №54, п. 1.** Однак за пропозицією НКЗС **Наказом №72** його поновили в правах студентів. При вступі в інститут він приховав свій соціальний стан та ще й на протязі місяця після поновлення не відвідував лекцій через те, що поступив на службу, використовуючи своє положення для того, аби згодом отримати можливість поступити до другого інституту. За такі вчинки **Дубинського** вдруге було виключено з КІМІ.

***

Поява **Наказу №4 Директора КІМІ від 9/I-31 р. (стор. 10)** була викликана постановою міськради №250 від 5/I-31 р., яку було опубліковано 7 січня 1931 р. у №5 газети “Пролетарська правда”. У ній зазначалося, що потрібно “ретельно стежити за ощадним витрачанням електрики”, скоротивши її використання на 25% в січні (в порівнянні з груднем місяцем минулого року), а у лютому – на 35%, довівши економію витрат до 50% в березні місяці.

Директор КІМІ зауважував, щоб приміщення інституту не освітлювалося без дійсної на те потреби (*підкреслено в оригіналі документу, – прим. авт.*). Особливо за використанням електроенергії мають стежити працівники з адмінтехперсоналу і госпчастини, курсові та групові старости, кваліфіковані служники, прибиральниці та швейцари.

Студентам, які працюють невеликими групами, рекомендувалося не займати окремих приміщень, а по кілька груп об’єднуватися в обраній чи виділеній для цього аудиторії для своєї самостійної роботи (*згідно прийнятого на той час лабораторно-бригадного методу навчання самопідготовка студентів до занять також здійснювалася по бригадах, – прим. авт.*).

Завбуд (*тобто комендант, – прим. авт.*) та двірник мають старанно слідкувати за своєчасним вимиканням ліхтарів, що освітлюють територію інституту.

Уся відповідальність по виконанню вимог даної постанови лягла на завбуда т. **Янківського.**

Коментар:

Справа в тому, що вищезгаданий припис постанови №250 міськради Києва неспроста закликав до режиму економії електроенергії населення та установ міста. Швидкий розвиток промисловості Києва в роки першої п'ятирічки (1929-1933 рр.) ще не був забезпечений відповідною енергетичною базою.

В недалекому 1926 році за постановою Ради Праці та Оборони СРСР було розпочато спорудження Київської районної електростанції (КРЕС). Перша черга КРЕС дала струм потужністю у 21,3 тис. кВт 2 травня 1930 р. Електромережа Києва зросла з 624,5 км в 1929 р. до 817 км в 1933 р. Відповідно і виробіток електроенергії у 1933 р. досяг 148,5 млн кВт-год. в порівнянні з 1929 р., коли її виробіток становив 74,3 млн кВт-год. (Народногосподарський план м. Києва на 1936 р. К., 1936 р, стор. 222).

Тож, у зв'язку із швидким зростанням промисловості, електростанції міста не задовольняли потреб підприємств у електроенергії. Через те діючі електростанції потрібно було реконструювати в пришвидшеному темпі і почати будівництво другої черги КРЕС. Проте лише 3 квітня 1933 р. в Раді Народних Комісарів СРСР (РНК СРСР) буде затверджено план покращення постачання Києва електроенергією. (Матеріали до звіту Київської міської ради XI скликання. К., 1933, стор. 16). Друга черга КРЕС стане до ладу у 1935 р., а в 1936 р. в Києві запрацює і ТЕЦ.

Так що до питання економії електроенергії у КІМІ будуть повертатися ще не раз, поки в Києві нарешті не буде створена належна енергетична база, яка повністю зможе забезпечити потреби народного господарства міста в електроенергії.

***

Наказ №5 Директора КІМІ від 14 січня 1931 р. (стор. 11, 11(об),12) став керівництвом до дії т.т. **Відавському, Бородайку, Цігріна (чи Вігріна – нерозбірливо), партколективам і профкому.** Всі вищезазначені товариші отримали 16/І-ц.р. копії цього наказу.

В першому параграфі тексту відзначалося, що у **наказі** по інституту **№82** за минулий рік вказувалося на “надмірну та загрозливу студентами інституту кількість пропущених навчальних годин за першу декаду Грудня 1930 р.”

Аналіз відвідування занять довів, що впродовж наступних двох декад з 10 по 31 грудня кількість безпідставних пропусків навчання не зменшилася. Ось як це виглядало у цифрах:

Факультети	Курси	Загальна кількість пропущених лекційних годин	Кількість студентів, що пропустили лекції	Загальна кількість студентів на курсі
Інженерно-меліоративний (ІМФ)	I осінній	168	71	74
	I весняний	123	61	93
	II	292	54	72
	III	209	34	35
	IV	402	39	45
Всього:		1194	259	319
Культурно-технічний (КТФ)	I	57	25	44
	II	99	27	84
	III	289	18	25
	IV	63	32	40
	Всього:		608	102
	Разом:	1802	361	462

“В той час, – пишеться в наказі, – коли робітництво своїм ставленням до праці на підприємствах цілком довело, що успіхи соцбудівництва їм близькі і зрозумілі – наслідком чого було піднесення на належну височінь соцзмагання й ударництва, що зараз

переростають в нові вищі форми, прийняття зустрічного промфінплану й утворення суцільних бригад, які дають можливість перевести в життя п'ятирічку в 4 роки і цей трудовий ентузіазм робітничих мас призвів до майже абсолютної ліквідації прогулів, знизивши їх до 0,45%, що припадають здебільшого на рахунок нових незагартованих поповнень робітничих кадрів, студентство нашого інституту дає до 10% прогулів.

Таке явище в нашому інституті свідчить, що соцзмагання й ударництво у нас у занепаді. Таке ставлення студентства до праці, що в решті-решт призводить до надмірної академзаборгованості, є ганебним неприпустимим явищем, що суперечить основним установкам керуючих освітою органів Радвлади та Партії. Манкірування навчанням є шкідливим для нашого господарства, що зараз під час своєї реконструкції та переходу на соціалістичні рейки надто потребує високоосвічених молодих фахівців.

Звертаюся до партійних, комсомольських та професійних організацій інституту з закликком повести найрішучішу боротьбу з таким неприпустимим ставленням до навчання.

Одночасно попереджую студентів-прогульників, що адміністрація інституту ретельно стежить за наслідками відвідування лекцій і з свого боку вживе до них певних організаційних висновків аж до звільнення з інституту”.

В параграфах 2 і 3 (стор. 11 (обернена)) дирекція інституту висловлює свою стурбованість про випускників 1929 та 1930 років, які до цього часу не здали всіх належних заліків, щоб таким чином можна було остаточно оформити їхні особові справи про закінчення інституту і покласти на цьому крапку.

В параграфі 2 мова йдеться про студентів IV курсу ІМФ (Кудлян Н., Пустовойт М., Забіяка М.) та студентів IV курсу КТФ (Грінченко Х., Калениченко Н., Колода А., Таран П.), які закінчили своє навчання ще у 1929 р., але їхні справи про закінчення інституту досі так і не оформлені. Якщо вищезгадані товариші не прибудуть до 1 лютого 1931 року, то інститут вважатиме їх як таких, що вибули, і в подальшому для того, щоб вони здобули фахову кваліфікацію, їм потрібно буде це здійснювати в якості екстернів.

Параграф 3 даного наказу має посилання на **Постанови дирекції КІМІ за №1/19 від 2 серпня 1930 р. та №3/25 від 11 серпня 1930 р.**, в яких зазначалося, що студенти IV курсу ІМФ (Татарчук С., Кравченко О., Лазаренко А., Мандрика І., Книжник Н., Кабан І., Цуп А., Лісовський М., Струк К., Калінович Я.) повинні були закінчити своє навчання весною 1930 р. Дані товариші також своєчасно не здали усіх належних заліків, проте їх нарівні з усіма іншими успішними випускниками було відряджено на виробництво, яке на той час мало в них потребу через великий дефіцит відповідних спеціалістів. Усі керівники підприємств знали про відтерміноване оформлення справ про закінчення інституту відряджених до них фахівців. Однак ніхто із вищезгаданих товаришів так і не з'явився в інститут у вказані терміни для ліквідації академзаборгованості, щоб оформити свої справи про закінчення інституту. Якщо ж вони не скористаються нагодою зробити це до 1 лютого 1931 року, як пропонує адміністрація, то інститут вважатиме їх за таких, що вибули і в подальшому для того, щоб вони здобули фахову кваліфікацію, їм потрібно буде це здійснювати в якості екстернів.

Коментар:

Очевидно, пояснення прояву піклування долею 17 своїх іще недипломованих випускників скоріше всього криється у показниках по підготовці фахівців для народного господарства країни, гонитва за кількістю яких мала підкреслити досягнення інституту по виконанню I-го п'ятирічного плану.

Академборжники 1929 та 1930 рр. на момент ліквідації КСГІ та організації КІМІ з низки об'єктивних причин просто “випали з поля зору” керівництва новоствореного навчального закладу. “Віднайдений резерв” тепер давав адміністрації КІМІ понаднормове виконання плану по випуску. Особам, прізвища яких фігурують в Наказі №5 від 14 січня 1931 р. і котрі за цей час вже пройшли певний виробничий гарт та на практиці осягли суть своєї професії, достатньо було прийти в інститут, щоб цілком формально здати допущені ними академзаборгованості вже у новому навчальному закладі, котрий влітку 1930 року став правонаступником колишнього КСГІ, у якому вони навчалися.

Обидві сторони з цього мали реальну вигоду: одній – потрібні показники, другій – необхідні дипломи для піднесення свого соціального та фахового статусу на своїх робочих місцях. Отже, в душі того

часу маємо задокументований факт проекту пошуку “розумного компромісу” між адміністрацією та випускниками КІМІ.

І хоча тоді навряд чи взагалі побутувало сучасне поняття “розумного компромісу”, в світлі вимог ідеологічної пропаганди свідомість широких мас трудящих методично нашіплювалася цифрами прогресуючої динаміки досягнень нового суспільного життя. Звичайно ж, без афішування походження цифр отих показників. Це з року в рік ставало нормою, правилом і запорукою мистецтва виживання керівників різних рангів та установ в умовах тиску на них вищих владних інституцій, котрим також потрібно було не тільки впроваджувати в життя політику “партії і народу”, а й звітуватися перед останніми про динаміку розвитку країни в усіх її галузях народного господарства, освіти та культури.

***

Новопризначений директор інституту розпочав своє ствердження на посаді як хазяйновитий господар. Перш за все він повів боротьбу за чистоту в усіх приміщеннях КІМІ і пристойний вигляд навчального закладу із середини. В **4-му параграфі Наказу №5 від 14 січня 1931 р.** він зауважував:

“Звертаю увагу адміністрації Робфаку КІМІ на надмірну забрудненість, неохайність та антисанітарний стан приміщень Робфаку, що виявляється в такому: скрізь по приміщеннях та коритарах (*мається на увазі коридорах, – прим. авт.*) накидано недопалків, напльовано, підлоги давно не миті, верхній одяг студенти складають на столах та вікнах, в приміщеннях накурено, повітря тяжке і т. далі.

ПРОПОНУЮ господарчій частині інституту під особисту відповідальність Заст. в адм. госп. справах тов. **Відавського** проробити таке:

а) На протязі 5 діб побудувати в приміщеннях Робфаку потрібну кількість вішалок верхнього одягу, адміністрації Робфаку стежити, щоб одяг студенти не склали на вікнах та лавах;

б) Закупити для Робфаку потрібну кількість відер та ганчірок для миття підлог та слідкувати за регулярним, своєчасним та акуратним миттям їх;

в) Налагодити справу прибори приміщень і коритарів, а також витирання вікон, лав, столів і таблиць;

г) Придбати потрібну кількість шкурниць та плювачок і устаткувати ними приміщення й коритари;

д) На протязі 10 діб закінчити ремонт прибіральні Робфаку, привівши її в задовільний санітарний стан і налагодивши провітрювання.

Пропоную негайно припинити куріння в аудиторіях та коритарах Робфаку. Кирілку налагодити на площадці IV-го поверху сходів, де поставити потрібну кількість шкурниць.

Відповідальність за додержанням чистоти в приміщеннях Робфаку покладено на Зав. Робфаку тов. **Бородайка**.

Простежити за виконанням цього доручаю Заступнику тов. **Відавському**¹”.

Параграф 5.

“Звертаю увагу Господ. частини Інституту на забруднений стан сходів та підлог в коритарах Інституту, тяжке повітря в коритарі I-го поверху та антисанітарний стан прибіральні I-го поверху.

ПРОПОНУЮ на протязі 5 діб налагодити справу прибирки сходів коритарів та приміщень інституту.

ПРОПОНУЮ суворо стежити за додержанням правил про куріння лише в спеціально для цього відведених приміщеннях.

Госп. частині ПРОПОНУЮ налагодити справу з улаштуванням курилок та провітрюванням”.

Коментар:

¹ Вперше в документах нам зустрічається приклад призначення відповідального по контролю за виконанням наказів директора. Як показують наступні документи справи №13, яку ми розглядаємо, дана практика мала на те причину, щоб її запровадити як норму та звичай в повсякденному житті КІМІ.

Про факти куріння студентів у аудиторіях та коридорах вже згадувалося в документах за 1930 р., проте про намір рішуче боротися з цим явищем широким фронтом іще не зустрічалося. Засмічені недопалками та заплывані підлоги приміщень інституту на порядок підсилювали антисанітарію в ньому, що аж ніяк не в'язалося з принципами соціалістичної культури, котрі мали бути прищеплені представникам із числа “радянських високоосвічених фахівців”.

***

Наказ №6 Директора КІМІ від 14/І – 31 р. (стор. 13, 13 (обернена), 14), підписаний заступником директора КІМІ тов. **Відавським**, стосується кадрових та адміністративних питань внутрішнього життя інституту:

1. Ще 31 жовтня 1930 р. було призначено комісію для інвентаризації навчального та господарського майна інституту. Проте до цього часу комісія так і не виконала цього завдання. Згідно пояснень Голови даної комісії тов. **Базилевича** причиною затримки завершення інвентаризації є те, що деякі завідувачі кабінетів та лабораторій не подають потрібних відомостей. Тому адміністрацією було дано 3 дні т.т. **Вінклеру**, **Товстолісу** та **Віленському** для того, щоб вони здійснили інвентаризацію майна, яке знаходиться в їхньому розпорядженні.

2. Кореспонденту інституту т. **Волкову І.Ф.** було доручено стежити за своєчасним та відповідним виконанням наказів по інституту. (*Зараз важко визначитися із тим колом обов'язків, якими по роботі був навантажений І.Ф. Волков та й що означала в канцелярії його посада кореспондента. Вищезазначене доручення, яке він отримав даним наказом, у сьогоднішній день має відповідник проректора по контролю виконання рішень адміністрації, – прим. авт.*)

3. Тов. **Старжинського А.І.** вважати за відрядженого у службових справах інституту до урядових установ м. Харкова з 27/ХІІ-30 р. по 3/І-31 р. (*Яку посаду займав Старжинський А.І. згідно наявних архівних документів – не відомо, адже його прізвища немає в штаті в жодному підрозділі інституту. Не потрапляв на очі й задокументований факт прийому на роботу даної особи на відповідну посаду й зазначення її у штатному розписі інституту. Та і у відрядження в той час посилали або представників дирекції, або науковців КІМІ. Отже, можна припустити, що вищезгаданий Старжинський А.І. очолював якусь громадську організацію при інституті – комсомольську, партійну або профспілкову, про склад керівництва та діяльність яких нам іще зовсім невідомо, – прим. авт.*)

4. Із 13 січня ц.р. на посаду слюсаря з окладом 125 крб. на місяць призначено т. **Лобана І.Е.** До основного заробітку він отримуватиме 15% надбавки від ставки за понаднормову роботу, яку виконуватиме власним інструментом. Випробувальний термін – 2 тижні. (*Адміністрація змушена була пристати на умови т. Лобана, так як 5 січня ц.р. надісланий біржею працею слюсар (виконання №266/165) відмовився стати до праці і з того часу пропозицій кандидатур на дану посаду не поступало, що і виступило підставою для прийому на роботу т. Лобана, – прим. авт.*)

5. Згідно відрядження з біржі праці за №268 від 10/І-ц.р. на посаду кваліфікованої служниці з 13 січня ц.р. призначено т. **Янківську М.С.** із 2-тижневим терміном випробування.

У зв'язку з виконанням **Наказу №5 (п.п. 4,5) від 14 січня ц.р.** в штаті прибиральниць відбулися певні зміни (п.п. 6, 7, 8, 9 **Наказу №6**):

– згідно розпорядження заступника директора та службової записки завгоспа т. **Шульц Л.** з посади швейцара 13/І-ц.р. перевели на посаду прибиральниці інституту;

– на підставі службової записки завгоспа т. **Кірієнко М.К.** з 7 січня ц.р. звільнено з посади прибиральниці, але залишено на посаді кваліфікованої служниці;

– на підставі артикулу 47 (п. “е”) Кодексу про працю та доповідної записки завгоспа т. **Литовченко** – прибиральницю інституту – звільнено з посади з 1/І-ц.р. у зв'язку відсутністю її на роботі без пояснення причин;

– на підставі доповідної записки завгоспа та розпорядження заст. директора прибиральниці їдальні т. **Балицькій** виплатити нагороду за виконання роботи по

опалюванні їдальні та кухні та за миття підлоги їдальні з 1 по 12 січня ц.р. включно із розрахунку 25 крб. на місяць.

Із подальших параграфів 10 та 11 даного наказу дізнаємося, що центральне опалення інституту в холодну пору року доповнювалося пічним:

– двірнику інституту т. **Пархоменку** за опалювання котлів в будинку №37 по вул. Рейтарській на протязі 5 днів (10-14 та 24 жовтня 1930 р.) виплатити нагороду із розрахунку 60 крб. на місяць;

– опалювачу центрального опалення т. **Антоненку** за опалювання грубок, що не входить до кола його обов'язків, виплатити нагороду, а саме:

1). 5 грубок їдальні інституту з 9 листопада до 21 грудня 1930 р. включно – із розрахунку 16 крб. на місяць;

2). 8 грубок і куба (*нідїгрів води, – прим. авт.*) з 21/ХІІ-30 по 1/І-31 р. – із розрахунку 30 крб. на місяць;

3). 4 грубки, розташованих на І-ому поверсі флігеля, з 1 по 13 січня ц.р. включно – із розрахунку 20 крб. на місяць.

(Із вищесказаного можна прийти до висновку, що опалювальний сезон в інституті у 1930-31 навчальному році настав з 10 жовтня 1930 р. Раннє різке похолодання змусило його розпочати на 5 днів раніше від загальноприйнятого початку з 15 жовтня – прим. авт.)

12. Доцента **Комарницького С.К.** згідно із його заявою на ім'я директора інституту призначено з 1 січня 1931 р. *завідувачем гідрологічного кабінету* з оплатою 15 крб. на місяць.

13. Завбуда інституту (*тобто, коменданта корпусу, – прим. авт.*) т. **Янківського Д.О.** звільнено з посади з 17/І-ц.р. у зв'язку із відрядженням його в розпорядження місцевого парткому.

Коментар:

Янківський Д.О. в інституті на посаді завбуда з'явився 1 листопада 1930 р. Спершу зі своїми обов'язками справлявся, м'яко кажучи, посередньо. Після зміни керівника інституту до завбуда з боку адміністративно-господарської частини було висунуто низку претензій, про що говориться в Постанові №89 від 29/ХІІ-30 р., яка з'явилася після технаради, проведеною адміністрацією інституту того ж таки числа. Першим пунктом її рішення зазначалося, що питання про зняття з посади Янківського поки що залишається відкритим. Проте йому був даний припис усунути до 5 січня 1931 р. численні недоліки та недопрацювання в роботі.

Складається враження, що Янківського “притримували” на посаді завбуда інституту поки йому в місцевому парткомітеті шукали ділянку роботи чи посаду. Стаж роботи в адміністративно-господарській частині – це, безперечно, реальний досвід, щоб можна було б згодом вирости в керівника-господарника по партійній лінії. Інститут вже зіштовхувався з тим, що його працівники були затребуваними чи профспілками, чи парткомітетами різних рівнів. Все виглядало так, наче інститут для декого із майбутніх партійних та профспілкових функціонерів був лише вузькою сходиною вгору у їхній кар'єрі. Не виключено, що існувала якась негласна угода між вищим керівництвом парт- чи профкомів та адміністрацією інституту, за якою “потрібні люди” мали на якийсь час попрацювати в інституті, щоб набратися досвіду роботи.

Така стратегія “вирощування” кадрів для партійних та профспілкових організацій була типовою в ті часи, і КІМІ в цьому процесі також брав участь. Як свідчить подальша історія СРСР 30-х рр., мало кому із новоспечених партійних чи профспілкових лідерів вповдовж періоду репресій вдалося фізично вижити, навіть і зробивши якусь особисту кар'єру на цьому поприщі.

З погляду сьогодення напрошується один висновок: добираючи кадри для своїх рядів, партійні, комсомольські та профспілкові організації мимовільно сприяли плинності кадрів на виробництві та в держустановах. Вихоплюючи для себе гідних, напевне ніхто “з гори” не переймався тим, як вирішуватиметься кадрова проблема на місцях, звідки було мобілізовано працівника на роботу в “органи” чи “комітети”, адже на вакантну посаду потрібно було відразу знайти рівноцінну заміну. Звичайно, незамінних людей немає, але для їхнього виховання потрібний певний час. І хоча “кадри вирішували все”, тими самими кадрами, виходить, не дорожили...

В умовах 30-х рр., коли форсувалися темпи, події та час, багато хто “з нікого” за певних обставин здійснювали карколомну кар'єру, однак і втрачали персональні завоювання також миттєво, заплативши за це власним життям...

***

Наказ №7 Директора КІМІ від 16/І-31 р. (стор. 15, 15 (обернена)), присвячений питанням студентських справ. Даний наказ містить 10 параграфів і підписаний заступником директора інституту тов. **Відавським**. Як завжди, питання стосуються зарахування, поновлення, звільнень, переводів та надання відпусток студентам із поважних причин:

– п.п. 1, 2 даного наказу з 13 січня ц.р. зараховано як студентів I курсу вечірнього робітфаку т. **Санака О.М.** (за постановою приймальної комісії від 13/І-ц.р.) та **Макаренка З.І.** (згідно його заяви та резолюції завробітфаком);

– в п. 3 на зміну Наказу №83 (п. 10) т. **Гусара поновлено** студентом II курсу робітфаку (підстава: заява студента і резолюція завробітфаком);

– п.п. 5, 6, 7 із лав студентів звільнено т. **Маслуна М.А.** (II курс робітфаку) – згідно його заяви, т. **Лящика В.П.** (I курс Меліофаку весняного прийому) – через невідвідування лекцій, т. **Котляра П.** – студента IV курсу Меліофаку як такого, що зник “невідомо куди”.

– п.п. 8 і 9 здійснено перевід т. **Пілісецького Б.М.** – студента I курсу Меліофаку – з весняного прийому на осінній того ж курсу згідно його прохання та т. **Дорофєєвої В.Д.** до складу студентів IV курсу культур-технічного факультету (*Очевидно, що просилася вона з Меліоративного факультету, де їй було важче навчатися – окрім згадки про її заяву наказ більше ніякої інформації про це не дає, – прим. авт.*).

– п.п. 4 та 10 надавалася відпустка з 15/І по 1/II – ц.р. студенту II курсу робітфаку т. **Ткаченку В.С.** у зв’язку із хворобою та з 16 по 18 січня студенту II курсу Меліофаку т. **Грументу І.А.** згідно його заяви та резолюції зав. Меліофаку.

***

Наказ №8 Директора КІМІ від 16/І-31 р. – стор. 16 (дата вписана від руки червоном олівцем, – прим. авт.), – підписаний **Горбачем**, інформує, що директор з цього числа від’їжджає в службових справах до Харкова. Своім заступником на час його відсутності залишає заступника директора по адміністративно-господарській частині тов. **Відавського**.

***

Розноска **Наказу №9 Директора КІМІ від 19/І-31 р. (стор. 17, 17(обернена), 18)** вказувала на те, що копії цього документу, який підписав т. **Відавський**, отримали в бухгалтерії зав. особовим складом, робітфак і місцевком.

1.

Прибиральницю КІМІ т. **Залеську** звільнити з посади з 29/ХІІ-30 р. за те, що нею безпідставно було здійснено прогули 7, 17, 18, 19, 25, 29, 30 та 31 грудня 1930 р. Підстава: “Пакт “е” артикулу 47 Кодексу законів про працю та резолюція Заст. Директора і службова записка завгоспа від 12 січня 1931 р.”.

2.

На підставі відрядження Біржі за №1144 від 14/І-31 р. на посаду рахівника від 16 січня ц.р. з окладом 75 крб. на місяць призначається т. **Кац Б.Б.**

3.

Швейцару інституту т. **Сидаренко І.В.**, згідно з її проханням та представленим свідоцтвом ЗАГСу про шлюб з громадянином **Миронюком** від 20/ХІІ-28 року за №892, змінено прізвище на **Миронюк І.В.**

4.

На посаду кваліфікованого служника військового кабінету з 18/І-ц.р. призначено т. **Горецького Й.І.** на підставі відрядження Біржі за №7-18 від 17/І-ц.р.

5.

На зміну Наказу №86 п. 8 від 27/ХІІ-30 р. про звільнення десятника **Сайкова** з посади від 1/І-31 р. бухгалтерії було запропоновано зарахувати йому до виплати, як за робочі дні, ще 21 день компенсації – це ті дні, які **Сайков** не використав як вихідні протягом липня, серпня, вересня та жовтня, про що і зазначається у довідці завгоспа. Перед початком навчання усі ремонти приміщень здійснювалися в ударному темпі, тому надати вихідні дні **Сайкову** “натурою” просто не було змоги. Через це у документах про звільнення **Сайкова** буде зазначена дата 22/І-31 р., а не 1/І-31 р.

Підставою даного рішення адміністрації стала доповідна записка **Сайкова**, висновок завгоспа тов. **Янківського** та Постанова Наркомату праці СРСР від 8/ВІІ-30 р. за №473.

6.

Із 17 січня ц.р. на кореспондента по господарських справах т. **Нікіфорова** частково покладено виконання обов'язків завбуда (в тексті наказу спочатку було надруковано “комірника”, але поверх даного слова чорнилом виправлено на “завбуда, – прим. авт.). Це рішення прийнято згідно рапорту заступника директора та доповідної записки т. **Нікіфорова**.

7.

У відповідності із доповідною запискою завробітфака від 18/І-ц.р. до складу викладачів вечірнього робітфаку в Києві зараховано таких товаришів:

- **Шмігель В.П.** – з 1/ХІІ-30 р. з курсу фізичної географії (60 год. річного навантаження);
- **Сак М.І.** – з 1/ХІІ-30 р. з курсу хімії (140 год. річного навантаження);
- **Любицького М.М.** з 1/І-31 р. з курсу біології (120 год. навантаження).

8.

Згідно відрядження з біржі праці за №679 від 17/І-ц.р. на посаду нічного вартового з 20/І-ц.р. призначено т. **Кльоцко І.І.** з окладом 60 крб. на місяць. За опалювання ним 9 грубок флігелю буд. №37 по вул. Рейтарській йому виплачуватиметься, як за додаткове навантаження, 50% окладу.

9.

Через надмірну забрудненість підлог та важке повітря в приміщеннях робітфаку прибиральницям вказується двічі на декаду добре вимивати підлоги у всіх приміщеннях та на коридорах робітфаку. Було доручено т. **Марченку** (швейцар робітфаку, – прим. авт.) ретельно стежити за станом прибирання та провітрювання приміщень згідно вказівок завробітфака у встановлені для цього певні години (підкреслено мною, – прим. авт.).

10.

Згідно заяви т. **Лукашевича П.Л.**, клопотання військового керівника т. **Коська** та резолюції заст. директора всі попередні накази, що стосувалися викладача фізкультури тов. **Лукашевича** – відмінити. Бухгалтерії вказано здійснити відповідний перерахунок заробітної плати т. **Лукашевича** з 1/Х-30 р. як для доцента з курсу фізкультури.

11.

В результаті перерозподілу годин із природничих дисциплін навантаження лекторів цього фаху на денному Робітфаці за згодою викладачів з 1/І-31 р. було встановлено наступним чином:

- т. **Персідський** – 460 річних годин;
- т. **Любицький** – 320 річних годин;
- т. **Левітт** – 144 річних годин (причому це навантаження т. **Левітт** встановлено вже після вирахування 96 год., які припадали на “ударні групи”).

Рішення прийнято на підставі доповідної записки Завробітфаком від 14/І-ц.р.

***

Наказ №10 Директора КІМІ від 19/І-31 р. (стор. 19), підписаний заступником директора т. **Відавським**, був розісланий секретарю студентських справ інституту, бухгалтерії, робітфаку та на його секретарю студентських справ:

1.

Студента ІІ курсу робітфаку т. **Філіпова Н.Ф.** виключено зі складу студентів робітфаку у зв'язку із його переводом до Кам'янецького робітфаку. Виплата йому стипендії припинена з 1/ІІ-31 р. Підставою цього рішення виступила заява т. **Філіпова** та довідка секретаря студсправ.

2.

Згідно подання завробітфаком та наявних особових справ т.т. **Батрака Г.П.** та **Зражевського С.О.** даних товаришів зараховано студентами ІІ курсу вечірнього робітфаку в Березані.

3.

На основі доповідної записки завідувача культур-технічним факультетом студентів **Жука П.С., Можуга М.Т. та Моралевича А.В.**, яких було залишено на другий рік за систематичне невідвідування занять, звільнено зі складу студентів як таких, що не подають про себе будь-яких відомостей аж із початку нового навчального року, а також студента **Кириченка Л.Д.** – теж залишеного на ІV курсі на другий рік на цьому ж факультеті і який на даний момент перебуває у лавах Червоної Армії.

Коментар:

Про причини зникнення людей “невідомо куди” мова йтиметься у додатку І після огляду наказів по інституту за 1931 р. Дослідження причин цього явища узагальнені, адже на даному етапі розвідок історії КІМІ у нас іще не має переконливої доказової документальної бази, щоб прослідкувати долі тих студентів, які в результаті цілеспрямованих “акцій” органів НКВС стали робітниками Трудармії і змушені були працювати в примусовому порядку на господарських об'єктах чи будовах гігантів промисловості і т.д.

4.

Через обставини “економічного характеру” (*дослівно, – прим. авт.*) студентці І-го курсу КТФ т. **Чистоті Н.П.** надано відпустку аж до початку навчання студентів осіннього набору 1931 р. Згідно розпорядження заступника директора, їй буде виплачена стипендія за січень ц.р.

5.

Згідно поданої заяви т. **Попова Д.П.** із резолюцією заступника директора, його поновлено в складі студентів І курсу Меліофаку весняного прийому.

(Підпис **Відавського** під наказом зроблено червоним олівцем, – прим. авт.)

***

Копію тексту **Постанови №11/1** наради заступника директора КІМІ по адміністративно-господарських справах т. **Відавського** разом із заступником директора по навчальній роботі т. **Шиманського**, представника місцевкому т. **Люмкіса** та керсправами т. **Пожарського** від **19/І-31 р. (стор. 20-21)** було адресовано завгоспу та в М/К.

На нараді розглядалося питання про перерозподіл обов'язків кваліфікованих служників та скорочення їхньої кількості в штаті інституту.

Спочатку було надано слово т. **Шиманському**, який виступив проти додаткового навантаження для кваліфікованого служника меліокабінету та технічного креслення. Умови праці в цих кабінетах вимагають, щоб кваліфікований служник протягом всього робочого дня знаходився в кабінеті і увесь час обслуговував професуру та студентів, видаючи та приймаючи від них потрібні альбоми, проекти і т. інше.

Аналогічно і в кабінеті технічного креслення потрібне постійне обслуговування відвідувачів – видача і прийом ватманів, готовалень, фарб і т. інше.

В геодезичному кабінеті в найближчому часі кваліфікований служник також матиме повне навантаження. З початком геодезичної практики його денне навантаження

може зрости з 8 до 12 годин. Навпаки, буде потреба в додатковій одиниці обслуги практики та приладдя на час геодезичної практики.

т. **Люмкіс** виступив проти нерівномірного навантаження та понаднормової праці.

т. **Відавський** проінформував відносно праці кваліфікованого служника в кабінетах проф. **Віленського** (*хімії та ґрунтознавства*, – прим. авт.). У зв'язку з тим, що найближчим часом в кабінеті розпочнуться роботи по оснащенню вже придбаним устаткуванням, то навантаження кваліфікованого служника буде відповідним до вимог кола його посадових обов'язків.

Після обговорення цього питання було встановлено такий перерозподіл обов'язків між кваліфікованими служниками інституту:

– т. **Кірієнко** – обслуговує всі кабінети, розташовані на 4 поверсі, а саме: *геодезичний, культур-технічний, ботанічний та топографічного креслення;*

– т. **Сініцина** – *меліоративний, геологічний та технічного креслення;*

– т. **Янківську** – у зв'язку з відсутністю навантаження по меліокабінету скоротити і запропонувати їй за згодою посаду чергової прибиральниці.

Між прибиральницями обов'язки розподілити наступним чином:

– т. **Шневська** прибирає приміщення 4-го поверху, а саме – три аудиторії і коридор, на I-му поверсі – аудиторію №1 і туалет, сходи з 4-го до 3-го поверху;

– т. **Шульц** прибирає приміщення 3-го поверху: 4 аудиторії, 2 кабінети і доглядає за квітами, що знаходяться на 3-ому поверсі, туалет, сходи з 3-го до 2-го поверху;

– т. **Уванай** прибирає всі приміщення 2-го поверху, туалет та сходи з 2-го до 1-го поверху, доглядає за квітами свого поверху;

– 4-та прибиральниця має прибирати аудиторії №2-4 на першому поверсі, підвал та всі приміщення ідальні;

– Чергова прибиральниця чергує з 10 до 18 години і має такі обов'язки:

1) Готувати чай для адмінтехперсоналу та професури та видавати його з 11.30 до 13.00;

2) Чергувати при канцелярії;

3) Приносити в канцелярію газети та пошту;

4) Слідкувати за додержанням чистоти в аудиторіях та на коридорах;

5) Слідкувати, щоб на коридорах і в аудиторіях не курили;

6) Спостерігати за санітарним станом біля бачків із питною водою та в міру її споживання наповнювати бачки свіжою водою;

7) У перерві між ранковою та вечірньою змінами здійснювати провітрювання аудиторій та прибрати таблиці (*тобто ту наочність, яку, як правило, забувають прибрати після занять*, – прим. авт.);

8) Постачати ганчірки та крейду у аудиторії.

Під постановою стоїть підпис т. **Відавського** (*зроблений червоним олівцем*, – прим. авт.).

***

Наказ №12 (номер проставлений від руки червоним чорнилом, – прим. авт.) **Директора КІМІ від 21/І-31 р.** (стор. 22) містить два параграфи. В першому параграфі йдеться мова про те, що цього числа т. **Горбач** повернувся із службового відрядження до Харкова і приступив до виконання обов'язків директора інституту.

Другий параграф інформує, що на додаток до 5-го параграфу наказу №58 від 31/І-30 р. про призначення керівників політгодин, бухгалтерії наказано призначеним на цю роботу товаришам виплачувати зарплатню за фактично дані години, співрозмірну окладу асистента.

Наказ підписано Директором інституту т. **Горбачем**.

***

В Наказі №13 Директора КІМІ від 28/І-31 р. (стор. 23) вирішуються питання адміністративно-господарчого та дисциплінарного плану по персоналу інституту.

1.

Директор пропонує навчальній частині, робітфаку, Військовому кабінету та завгоспу подати до бухгалтерії не пізніше 30/І-ц.р. відповідні матеріали, щоб Укрмеліотрест на протязі тижня зміг отримати кошторис на утримання інституту та робітфаку у 1931 році.

2-3.

Вирішує питання відповідального за виробничу практику в інституті. З *1/ІІ-ц.р.* на посаду заступника директора з виробничого навчання призначено т. **Гапонова І.І.**, згідно поданої ним заяви про згоду виконувати дані службові обов'язки.

І.І. Гапонов стає наступником т. **Браницького С.К.**, який тимчасово виконував обов'язки голови виробничого навчання до **25 січня 1931 р.** і пішов з цієї посади за власним бажанням.

Дані кадрові рішення свідчать про деякі зміни в адміністративному апараті інституту. Керівник виробничим навчанням стає самостійним та рівноцінним заступником директора КІМІ і виходить з-під безпосереднього керівництва заступника директора по навчальній частині т. **Шиманського**, проте керуватиметься в роботі планами навчальної частини, в яких визначатиметься термін, відведений для виробничого навчання студентів.

4.

З *4/І-ц.р.* т. **Карпенкову Е.І.** призначено на посаду прибиральниці робітфаку. Рішення прийнято на основі доповідної записки завгоспа інституту, в якій вказується, що посередбюро більш, як три дні, не виконувало вимоги КІМІ направити з біржі праці кандидатуру на посаду прибиральниці в інституті.

5.

Згідно доповідної завгоспа дирекцією винесена догана прибиральниці т. **Шневській**, котра 24 січня, напередодні вихідного дня, закінчивши прибирання аудиторій, залишила відчиненими вікно та двері балкону. Це могло у великі морози, які стоять на дворі, спричинити вихід з ладу парового опалення.

6.

У відповідності із доповідною завгоспа т. **Лобану** за опалювання двох парових котлів інституту 5, 10, 15, 20, 25 та 30 грудня 1930 р. в період вихідних днів штатного опалювача, бухгалтерії віддано наказ виплатити йому винагороду по 5 крб. за день (в загальній сумі 30 крб.).

7.

На зміну наказу №1 т. **Бризгунову** вважати на посаді помічника бібліотекаря, а не кваліфікованого служника.

Наказ підписано (*червоним олівцем, – прим. авт.*) заступником директора по адміністративно-господарській частині т. **Відавським**.

***

Наказ №14 Директора КІМІ, якого підписав **Відавський** (*червоним олівцем, – прим. авт.*), **від 29/І-31 р. (стор. 24)** висвітлює питання по вирішенню проблем студентів. Його копію, як свідчить розноска, отримали в бухгалтерії, профкомі, секретар студсправ, робітфак і один примірник його копії вивішено у вітрині для ознайомлення з ним широких кіл громадськості.

З усіх семи параграфів наказу найповчальнішим для інших виявився сьомий:

“т. **Мельниченка Ф.М.**, студента 3-го к. МФ за систематичне і безпідставне невідвідування навчання та академзаборгованість звільнити зі складу студ. і-ту з 29/І-31 р. Старості групи та Завфакультету прослідкувати, щоб т. **Мельниченко** не припускалося

до відвідування лекцій. Ст. бухгалтер. та Зав. бібліотеки з'ясувати справу про заборгованість **Мельниченка** і доповісти про це.

Підстава: Постанова товариського суду при КІМІ від 28/І-31 р.”.

Всі інші параграфи мають такий зміст:

– 1. Студента І-го курсу ІМФ **Ніколаєвича І.К.** звільнено зі складу студентів у зв'язку з переходом його до Київського технологічного інституту харчової промисловості на підставі заяви т. **Ніколаєвича** та листа КТІХП від 27/І-ц.р. за №1449.

– 3. Згідно заяви т. **Яковця І.Н.**, студента І-го курсу весняного набору ІМФ, його звільнено зі складу студентів КІМІ як мобілізованого по лінії комсомолу в розпорядження ЦК ЛКСМУ на агітпропроботу.

– 4. Згідно Постанови приймальної комісії робітфаку від 24/І-31 р. т. **Тимошенко О.К.** зараховано до складу студентів І курсу вечірнього робітфаку в Києві з 24/І-ц.р.

– 5. До складу студентів 2 курсу робітфаку зараховано т. **Дерінга О.О.**, якого переведено із робітфаку Інституту техкультур м. Кам'янця. На його місце до Кам'янця було переведено т. **Філіпова.**

– 6. Згідно заяви т. **Нагайка С.О.** та резолюції завфаком, його поновлено на 2 курсі КТФ з 29/І– ц.р.

Варто особливо загострити увагу на параграфі 2 даного наказу, зміст якого інформує, що товаришів **Омельченко** та **Сухомлина** – студентів 2-го курсу КТФ – звільнено зі складу студентів через невідвідування навчання з початку року за невідомими підставами.

Коментар:

В будь-якому випадку, якщо склалися якісь надзвичайні обставини, які перешкождали студентові прибути на навчання в інститут, він особисто чи його родичі повинні були повідомити адміністрацію інституту про причини відсутності: листом, телеграмою чи приїздом члена родини в КІМІ для особистої зустрічі із деканом чи іншими представниками дирекції. Адміністрація брала до уваги інформацію та приймала рішення стосовно проблеми студента – давала відпустку на певний чи тривалий термін, виділяла матеріальну допомогу (не позбавляла студента стипендії на час відсутності), подовжувала терміни здачі сесії, заліків, курсових. Не було жодного випадку, щоб гостру проблему студента дирекція інституту проігнорувала – архівні документи є тому підтвердженням...

В суспільстві тих років було встановлено кругову поруку одного за всіх, всіх – за одного. Не виключено, що відповідальні особи за дорученням адміністрації інституту робили спроби з'ясувати причини “не подавання про себе відомостей” пропалих без вісті студентів. Та пошуки не мали позитивних результатів: або вони були невітшними, або їх просто не афішували (партійці “здогадувалися”, куди раптово зникали люди, але напевне ніхто нічого не знав). Тому за фактом виявлення пропажі студента і з'являлися накази відповідного змісту, в яких директор знімав із себе та інституту будь-яку відповідальність за зниклого.

2. Мілітаризація усіх сфер життя в КІМІ

Наказ №15 Директора КІМІ від 9 лютого 1931 р. (стор. 25, 25 (об.)) складається із 9 параграфів, в яких зазначені рішення дирекції інституту стосовно справ його працівників. В правому верхньому куті документу червоним олівцем зроблено розноску – в бухгалтерію, завідувачу особовим складом, місцевкому та на робітфак.

Із наказу ми дізнаємося про наступне:

– завідувач особовим складом інституту т. **Крельман Б.Л.** отримуватиме з 1 січня ц.р. надбавку 20% до основної його зарплатні, що становить 125 крб. на місяць (розпорядження заступника директора т. **Відавського**).

– На зміну наказу №84 (п. 15) від 19/ХІІ-30 р. про призначення керівників політгодин на всіх факультетах КІМІ вносяться такі корективи:

1. Керівником ІІ курсу робітфаку вважати т. **Біличенка**, а не **Біличка**.

2. Керівника І курсу робітфаку т. **Народецького** виключити зі списку.

3. До складу керівників на Робітфаці додати т.т. **Разнікова**, **Мачульного** та

Комаровського.

4. Зі складу керівників ІІ курсу КТФ виключити т. **Коваленка**.

Бухгалтерія має оплатити фактично дані години т.т. **Васильєвим**, **Отамановим**, **Дем'янцевим**, **Швецьом** та **Сандомирським**.

– Викладачеві робітфаку з курсу історії класової боротьби т. **Павлові А.Ф.** на підставі доповідної записки завідувача навчальної частини встановлено з 1 січня ц.р. річне навантаження 125 годин.

– В параграфах 4 і 5 на посаду прибиральниць призначаються т. **Яковенко П.К.** (з 3/ІІ-ц.р. на підставі невиконання біржею праці вимоги інституту за №2152, доповідної записки завгоспа від 6/ІІ-ц.р. та заяви самої т. **Яковенко**) та т. **Андрійченко І.О.** (з 4/ІІ-ц.р. на підставі невиконання біржею праці вимоги інституту за №2901, доповідної записки завгоспа від 6/ІІ-ц.р. та заяви самої т. **Андрійченко**).

– Після тривалої хвороби вийшла на роботу з 9/ІІ-ц.р. бібліотекар робітфаку **Романова П.Й.** Через те т. **Максимовську Л.С.**, котру було відряджено біржею праці на тимчасову роботу, звільнено з дня виходу основного працівника.

– Згідно доповідної записки завгоспа від 7/ІІ-ц.р. бухгалтерія має виплатити по 5 крб. за день роботи т. **Землянському К.І.**, який у вихідні дні штатного опалювача опалював приміщення інституту 5, 10, 15, 20, 25 та 30 січня ц.р.

– На посаді керівника кафедри організації господарства на меліорованих землях та професора з курсів організації господарства на меліорованих землях і с/г економіки затверджено т. **Стайкевича І.М.**

– У зв'язку з тим, що викладач математики та географії Березанського робітфаку т. **Кулішер** повернувся з 1/ІІ-31 р. на навчання (*мається на увазі до вузу, де він раніше навчався, щоб оформити справу про закінчення свого навчання, – прим. авт.*), на його місце з цього часу призначити **Котика Т.Д.**

Під наказом стоїть підпис **Горбача** (*виконаний червоним олівцем, – прим. авт.*).

***

Наказ №16¹ Директора КІМІ від 6/ІІ-1931 р. (стор. 26, 27) складається із 11 параграфів, зміст яких стосується справ студентів. Перший параграф заклеєно смужкою паперу, поверх якої навскоси червоним олівцем зроблена розноска копій тексту даного наказу: в бухгалтерію, секретарю студсправ, у вітрину (*для публічного ознайомлення, – прим. авт.*) та в профком.

В наказі вирішуються такі питання:

¹ Текст наказу мав підписати заступник директора **Відавський**, однак в документ від руки внесені виправлення червоним чорнилом: закреслено “Заст.” і його прізвище, поверх якого в дужках надписано “**Горбач**”. Він же і поставив свій підпис під наказом, – прим. авт.

1. Про надання студентам відпусток:

– студенту II курсу ІМФ **Назараку М.М.** з 31/I по 15/II ц.р. у зв'язку з родинними обставинами (параграф 2.);

– студенту II курсу робітфаку **Тарасенку Т.М.** з 1/II по 1/III ц.р. згідно лікарської довідки і збереженням за ним стипендії (параграф 3.);

– студенту II курсу робітфаку **Колежуку О.Т.** з 6/II по 1/III ц.р. згідно лікарської довідки і збереженням за ним стипендії (параграф 11.).

2. Про поновлення на навчання:

– в складі студентів IV курсу ІМФ т. **Шарафаненко Л.С.** згідно її заяви та висновку завфаком (параграф 10).

3. Про винесення суворої догани:

– студенту III курсу ІМФ т. **Чорнобаю** “за зрив труддисципліни, що виявлялося в прогулах та несвоєчасній явці на навчання” (параграф 9).

4. Про відрахування з інституту:

– т.т. **Бондаренка М.М., Косаківського Г.Д.** та **Соколова О.Ю.** – студентів III курсу Земфаку – “у зв'язку із неявкою їх на навчання вважати, як таких, що вибули зі складу студентів з 1 жовтня 1930 р.” (параграф 5);

– Наказом по КІМІ №5 (параграфи 2 та 3) від 14/I – 31 р. двічі було запропоновано студентам ІМФ та КТФ, що мали закінчити своє навчання в інституті в минулому та позаминому навчальних роках, здати свої академзаборгованості. Для цього їм було надано пільговий термін – останнього разу аж до 1/II-ц.р. Беручи до уваги те, що т.т. **Цуп, Забіяка, Кравченко, Калинович, Мандрика, Лісовський, Струк, Татарчук, Лазаренко, Кудляк, Кабан** (фактично 11 із 17, – прим. авт.) не скористалися наданими для них можливостями здати академзаборгованості та оформити свої справи про закінчення інституту, то вищеперераховані товариші вважаються такими, що відраховані із складу студентів КІМІ (параграф 6);

– студентів I курсу ІМФ осіннього набору т.т. **Чекурду** та **Беренбаха** за прогули та академнеуспішність виключено зі складу студентів I-го курсу (параграф 8).

5. Про залишення на повторний курс навчання:

– студенти ІМФ т.т. **Шендра** та **Сердюк** не дотримали даного ними слова ліквідувати свої академзаборгованості за попередні курси. У зв'язку з цим їх повернено знову на II курс, де вони навчатимуться там другий рік (параграф 7).

6. Про зміну прізвища студента:

– згідно заяви студента I курсу ІМФ **Гниди Федора Омеляновича** та виданого йому свідоцтва з Київського ЗАГСу №14 від 26/VI-1931 р. у всіх його документах зробити відповідні виправлення прізвища з **Гниди Ф.О.** на **Загірного Ф.О.** (параграф 4).

***

6 лютого 1931 р. Наказом №17 Директора КІМІ (стор. 28-30) було оголошено список кафедр, затверджений Укрмеліотрестом разом із розподілом дисциплін та зазначенням керівників кафедр. На зміну постанови №75/14 від 1/XII-30 р. (п. 11) наказ №17 набув чинності з 1/I-1931 р. Копію тексту наказу було дано завідувачому навчальною частиною КІМІ, бухгалтерії, місцевому та поміщено у вітрину для публічного ознайомлення із його змістом¹.

№ п/п	Кафедра, керівник	Дисципліна	Викладач
I.	<u>Осушення</u>	1. Осушення, регулювання	проф. Трифільів

¹ У примірнику тексту наказу, якого підшито до справи, смужкою паперу (шириною у 2,5 см) заклеєно останній у переліку – 11-й порядковий номер якоїсь кафедри. Спроби прочитати попередньо написане під смужкою успіхом не увінчалися. Проте, як ми знаємо, що військова кафедра при КІМІ знаходилась на особливому рахунку, тому не буде помилкою вважати її XI-ю кафедрою інституту, – прим. авт.

	<i>проф. Трифільів</i>	річок Осушення, регулювання річок	доц. Гапонов
		2. Торфова справа	доц. Кислий
		3. Кошторис і технічна звітність	доц. Гапонов
		4. Кліматологія	доц. Комарницький
		Кліматологія	доц. Адешелідзе
II.	<u>Гідротехніка</u> <i>проф. Артем'євський</i>	1. Греблі	проф. Артем'євський
		Греблі	доц. Гапонов
		2. Закріплення ярів та пісків	доц. Голов
		3. Гідрологія, гідрометрія	доц. Комарницький
		4. Рибоводні стави	доц. Середа
		5. Чужоземна технічна література	доц. Кравченко
		6. Техн. експлуатація гідроспоруд	доц. вакансія
III.	<u>С/г водопостачання та зрошення</u> <i>проф. Красницький</i>	1. Водопостачання	проф. Красницький
		2. Зрошення	доц. Гапонов
		3. Свердлові роботи	проф. Лоташевський
		4. Механізація меліоративн. робіт	проф. Валяєв
IV.	<u>Гідравліка</u> <i>проф. Сухомел</i>	1. Загальна і спеціальна гідравліка	проф. Сухомел
		2. Смокові станції та гідросилові установки	асистент Журавель
		3. Елементи е/техніки та електрифікація сільського господ.	проф. Ільченко
V.	<u>Будівельна механіка</u> <i>проф. Данилевський</i>	1. Будівельна механіка	проф. Данилевський,
		Будівельна механіка	ас. Грубський
		2. Теоретична механіка	проф. Столяров
		Теоретична механіка	ас. Грубський
		3. Машинознавство	проф. Коваленко
		4. Інженерне рисування та нарисна геометрія	доц. Шапошніков
		5. Будівельні та шляхові роботи	ас. Каплунов
			проф. Данилевський
VI.	<u>Геодезійно-математична</u> <i>проф. Шиманський</i>	1. Геодезія	проф. Товстоліс
		Геодезія	ас. Савицький
		Геодезія	доц. Гапонов
		2. Топографічне рисування	доц. Гапонов
		Топографічне рисування	ас. Савицький
		Топографічне рисування	ас. Журавель
		3. Математика з варіаціями статистики	проф. Шиманський,
		Математика з варіаціями статистики	ас. Бурик
		Математика з варіаціями статистики	ас. Пославський

VII. **Культур-техніки**

проф. Шкабара

4. Фізика
Фізика
1. Лукознавство та культура луків
2. Ботаніка
Ботаніка
3. Болотознавство з культурурою боліт
4. Загальне й часткове рослинництво
5. Корма та годівля
6. Культура ярів та пісків
7. С/г машини та мотокультура
8. Технологія с/г і культур-техніка
9. Болотознавство та торфознавство з ботанікою
10. Генетика та селекція

доц. **Арістов**
ас. **Пославський**
проф. **Шкабара**

проф. **Персідський**
ас. **Зеров**
проф. **Кашін**

доц. **Романіка**

доц. **Гудім-Левкович**
доц. **Голов**
проф. **Коваленко**

доц. **Шкабара**

доц. **Шкабара**

Вакансія

проф. **Віленський**
ас. *вакансія*

проф. **Виржиківський**
проф. **Виржиківський**

доц. **Залізняк**
ас. **Гавриленко**

VIII. **Ґрунтознавства та**

гідрогеології

проф. Віленський

IX.

Політекономія

проф. Луковський

1. Ґрунтознавство
Ґрунтознавство
2. Мінералогія та геологія
3. Гідрогеологія та свердлові р-ти
4. Хімія
Хімія
1. Політекономія

проф. **Луковський**

2. Теорія радянського господарства з економічною політикою

доц. **Герасун**

3. Національне питання

проф. **Щусь**

4. Діалектичний матеріалізм

проф. **Люмкіс**

5. Ленінізм

проф. *вакансія*

1. Організація господарства на меліорованій площі

проф. *вакансія* (кер.)

2. Колективізація с/г

доц. **Кузьменко**

3. Спецзаконодавство

доц. **Пожарський**

4. Економіка меліорації

доц. **Баліцький**

5. Організація меліорації

проф. **Немаловський**

6. С/г економія

проф. *вакансія*

7. С/г статистика

доц. **Чучкевич**

Під наказом червоним чорнилом поставлено підпис директора інституту **Горбача**

С.П.

Коментар:

У порівнянні з постановою №75/14 (від 1 грудня 1930 р.) в наказі №17 (від 6 лютого 1931 р.) ми бачимо деякі зміни не тільки у назвах кафедр та їхніх керівників, у кількості навчальних дисциплін та в їхньому перерозподілі між кафедрами, а ще й зміни у професорсько-викладацькому складі інституту.

Кількість кафедр залишається тою ж – 10. Однак низка кафедр зазнали реорганізацій. Із кафедри соцекономічних дисциплін було організовано дві кафедри – політекономії та організації і економічних дисциплін.

В дусі часу кафедра політекономії стала провідником ідеологічної роботи та комуністичного виховання молоді. В дисциплінах, які об'єдналися на кафедрі, відображалася соціально-економічна та політична лінія уряду, компартії та держави на поточний момент. Студенти мали осягнути вчення класиків марксизму-ленінізму, теорію соціалістичної революції, політику партії та уряду під керівництвом Й.В. Сталіна і його соратників... Важко зараз дати оцінку рівню подачі матеріалу лектора студентам та, з огляду на те, що даних викладачів потоком фабрикували в "Інститутах Червоної Професури", в лекціях із цих дисциплін переважала демагогічна балаканина. І чим краще у лектора був "підвішений язик", тим "мудрішими" виглядали сказані ним "істини", які "належним чином" ідеологічно підковували майбутнього "гвинтика" для тоталітарної системи соціалістичного суспільства.

Навчити професійній справі майбутнього інженера на виробництві – по суті, підготувати його для ролі керівника-організатора – мали на кафедрі організації і економічних дисциплін. Без ідеологічного підґрунтя це було неможливо. Інженер мав бути особистістю зі "стрижнем", а не ліберальним інтелектом (на зразок "буржуазного"). На нього в житті покладатимуться виконання народногосподарських планів "партії і народу" та рішення багатьох задач в умовах соціалістичного виробництва. Багато що "із науки" студентам не подавалося не через недосконалість навчальних програм, а через вал швидкоплинних змін у житті, суспільстві, науково-технічному забезпеченні виробництва. Система освіти замість тотальної заідеологізованості повинна була оперативно реагувати на реалії часу. Однак, бюрократична неповороткість і затягування рішень не сприяли злагодженому маршу науки і виробництва з освітою. В освіті ще панував лабораторно-бригадний метод навчання, для якого новітні технології навчання – це щось "небувале і страшне", що йде в розріз із усталеними традиціями...

Кафедра математики, фізики та хімії як така перестала існувати, віддавши свої дисципліни двом кафедрам геодезії та ґрунтознавства. Даний захід сприяв тому, що загальне число кафедр в КІМІ не змінилося, проте суттєві зміни сталися на означених кафедрах. Тепер вони називатимуться геодезійно-математична і ґрунтознавства та гідрогеології, об'єднуючи в собі ті цикли наук, які найлогічніше пов'язувалися із назвою кафедри та суттю їхнього наукового спрямування.

Кафедра будівельної механіки втратила 50% своїх дисциплін. Та без знань міцності матеріалів, залізобетону, будівельних робіт і матеріалів, підмурків та фундаментів, статички споруджень, ні про яке класичне будівельне мистецтво не може вестися мова. Очевидно, що програма з вищезгаданих дисциплін була скорочена і її поглинули ті дисципліни, які залишилися.

На кафедрі культур-техніки хоча і залишилася та ж кількість дисциплін – 10, проте в їхньому переліку бачимо деяку відмінність і, найголовніше, появу генетики та селекції. Поки що викладати дану дисципліну було нікому. Згодом же радянська влада розпочне гоніння на науку генетику як "буржуазну", а вітчизняних вчених-генетиків пропустить через "сито" НКВС...

Із керівників кафедр замість академіка Є.В. Оппокова (кафедра осушення) було призначено професора Трифільєва, професор І.С. Шиманський (керівник кафедри математики, фізики та хімії) став керівником геодезійно-математичної кафедри, чим зменшив навантаження колишньому керівнику кафедри геодезії професору Товстолісу. Без керівника залишалася лише новоутворена кафедра організації та економічних дисциплін. Колишній керівник кафедри соціально-економічних дисциплін і попередник Горбача С.П. на посаді директора КІМІ професор Луковський М.П. очолив кафедру політекономії.

Загалом, якщо на 1/ХІІ-30 р. в КІМІ навчальними планами та програмами було передбачено викладання 60 навчальних дисциплін, то на 6 лютого 1931 р. – 52. Таким чином, адміністрації інституту вдалося вирішити поставлену урядом проблему економії державних коштів, які значною масою були мобілізовані на індустріалізацію країни, і з незначними втратами зберегти науково-педагогічний потенціал для процесу підвищення якісної підготовки спеціалістів для народногосподарського комплексу країни.

II-й коментар до коментаря¹:

Вибір способу індустріалізації в роки I-ої п'ятирічки і визначив сам характер держави та суспільства. Закордонні інвестиції для розвитку економіки СРСР були незначними (на кінець 1927 р. – ще до початку індустріалізації – частка іноземних капіталовкладень становила 52,2 млн крб.), тому індустріалізація відбувалася за рахунок внутрішніх ресурсів. Впливова група політиків того часу: М.І. Бухарін – член Політбюро, А.І. Риков – голова Ради Народних Комісарів і М.П. Томський – голова ВЦРПС наполягали на "ощадливому" варіанті поступового накопичення засобів для індустріалізації через продовження НЕПу, а Й.В. Сталін – на форсованому варіанті. Перемогла точка зору "вождя народів", і курс було взято на форсовану індустріалізацію країни. Її темпи виявилися досить вражаючими: з 1928 по 1941 рр. в СРСР було збудовано майже 9 тисяч великих промислових підприємств. Промисловість по галузевій структурі, технічному забезпеченню, можливостях виробництва найважливіших видів продукції вийшла, в основному, на рівень розвинутих країн.

Індустріалізація, колективізація, створення нової армії – все це було складовими великої програми модернізації СРСР. В ній головним було перетворення людини із селянським типом мислення, сприйняття

¹ Кара-Мурза С.Г. Советская цивилизация. От начала до Великой Победы. – Харьков: Книжный Клуб «Клуб Семейного досуга». 2007. – с. 466-468.

часу, стилем праці та поведінки на людину, яка оперує точними відрізками простору та часу, здатну бути підключеною до координованих, високоорганізованих зусиль велетенських мас людей. Тобто на людину, яка подібна низкою особливостей із людиною сучасного індустріального суспільства, здатну бути оператором складної виробничої та військової техніки.

Захід творив таку людину впродовж 400 років, а в СРСР на виховання дисциплінованої, точної і відповідальної людини було відведено менше 10 років. Це завдання було виконано при переплетінні виховання любові громадян до Батьківщини та жорстокості тих методів, якими виховували оту любов. Головне, що було досягнуто неможливе, що й показала майбутня Велика Вітчизняна війна – покоління точних і дисциплінованих людей були виховані в умовах сталінізму без повного знищення у них їхньої духовної свободи і творчих здібностей.

***

На підтвердження вищезгаданого про те, як в буденній обстановці відбувався процес виховання майбутніх висококваліфікованих спеціалістів, є **Наказ №18 Директора КІМІ від 11/ІІ-ц.р.** (стор. 31, 31 (об.), 32), в якому усі 17 параграфів присвячені питанням дисциплінарного характеру та адміністративного впливу. Копії тексту наказу, про що свідчить розноска, отримали в бухгалтерії, секретар студентських справ, в профкомі, а також його примірник було вивішено у вітрині для публічного ознайомлення студентів і працівників інституту.

I. За невідвідування і зрив навчальної дисципліни відраховано:

а) студентів вечірнього робітфаку¹:

– з I-го курсу: **Бойко Ф.Г., Головач, Чепелик, Батанов, Яценко, Лінчук, Митрофанов, Войтенко, Губерненко, Марисіч, Синещук;**

– з II-го курсу: **Гармата А.Н., Єфимець В.А., Ганчук Д.Н., Лесніков, Мазурова В.М.;**

– з IV-го курсу: **Кукотенко О.Ф., Біленький П.Т.;**

Підставою даного рішення стала доповідна записка завідуючого робітфаком (параграф 1).

б) студентів I-го курсу ІМФ осіннього набору **Дружевича та Зеніса** у зв'язку із неявкою їх на навчання після перерви (параграф 2);

в) студента II-го курсу робітфаку **Шутька** за систематичне невідвідування навчання (параграф 3);

г) студентів IV-го курсу ІМФ **Голуба та Герасименко** за допущення 50% пропусків та зрив трудової дисципліни (параграф 10).

II. Відрахування зі складу студентів КІМІ “соціально чужих” та “ворожих” елементів²:

а) студента II-го курсу робітфаку **Старченка А.Л.** – “*як антисеміта, пияцтво та вороже ставлення до Радвлади*”. Підстава: витяг з протоколу №4 загальних зборів студентів робітфаку (параграф 4);

б) студента II-го курсу АМФ **Корнійчука** – “*як ворожий антирадянський елемент, що був у минулому в різних бандах, видав бандитам Голову Сільради та КНС*”. Підстава: протокол засідання профкому від 9/ІІ-31 р. (параграф 7);

в) студента II-го курсу ІМФ **Бородиню Г.П.**, “*батько якого в минулому був великим землевласником (100 десятин землі), як ворожий, антирадянський елемент*”. Підстава: протокол засідання профкому від 9/ІІ-31 р. (параграф 8);

¹ Цілком можливо, що у підході до вирішення цього питання завробітфаком перегнув палицю, адже усі студенти вечірнього Робітфаку були виробничниками, які працювали вдень. Часто робітники під час авральних чи форсмажорних обставин змушені були працювати понаднормово. Втомлені і голодні після зміни молоді люди скоріше дбали про відновлення фізичних сил та відпочинок, ніж про навчання. Вечірній Робітфак для багатьох відігравав роль звичайної вечірньої школи, щоб здобути лишень середню освіту і не більше. Якихось інших завдань студенти з посередніми показниками у навчанні перед собою не ставили. Тим більше, що за навчання у вузі потрібно було платити, а у представників люмпен-пролетарського чи селянського походження в переважній масі такої можливості просто не було. Тому дане відрахування якогось доленосного значення для робітфаківців не мало. По якомусь часі при бажанні можна буде поновитися на Робітфаци знову, даючи цим самим цифру тих чи інших показників, – прим. авт.

² “Перевиховуватимуть” цих студентів у виправно-трудових таборах, бо залишитися непокараним на волі із таким тавром було б верхом якогось чуда, адже усі подібні справи автоматично передавалися у “органи”. Див. ДОДАТОК I до 1931 р., – прим. авт.

г) студентку IV-го курсу АМФ **Забузьку** за велику академзаборгованість, “*за заховання свого соц. та маєткового стану, мати якої є домовласницею, за ворожу розкладацьку роботу в інституті як розкладений та чужий елемент*”.

III. Про надання студентам відпусток, тобто звільнення від навчання через хворобу:

– студентці I-го курсу КТФ **Загнітько Г.** продовжити відпустку з I/II по 15/III-31 р. “за хворістю з захованням права на стипендію”¹. Підстава: заява та лікарська довідка (параграф 5);

– студенту I-го курсу ІМФ **Лебедєву П.М.** – з I/II по 1/III-31 р. “за хворістю з захованням права на стипендію”². Підстава: заява та довідка лікаря (параграф 6);

– студенту I-го курсу ІМФ осіннього набору **Зайченку А.А.** – з 12/II до 1/IV-31 р. “для лікування”. Підстава: витяг з протоколу профкому (параграф 17).

IV. Оголошення доган різних ступенів (догана, сувора догана, сувора догана з попередженням):

– студентам IV курсу ІМФ **Ярошевичу** та **Косненку** за систематичні пропуски та спізнєння на навчання оголошено сувору догану з попередженням (параграф 11). (*При повторному допущенні подібного порушення – винних можуть відрахувати із числа студентів, – прим. авт.*);

– студенту I-го курсу ІМФ весняного набору **Лопаті** за пропуск навчання оголошується догана (параграф 12);

– студентам IV курсу АМФ **Гашевському**, **Кравцю** та **Лісовому** за пропуски навчання оголошується догана з попередженням (параграф 13);

– студентам III-го курсу АМФ **Задорожньому**, **Юнг**, **Слефогт** за пропуски навчання оголошено сувору догану з попередженням (параграф 14);

– студентам II-го курсу АМФ **Струмбра** та **Трипетчуку** за невідвідування навчання оголошено попередження, а студенту **Кравченко** – догану (параграф 15).

16-й параграф даного наказу, за підписом **Горбача**, сформульовано так: “Востаннє попереджую студентів, що пропуски навчання, не виправдані відповідними довідками матимуть наслідком виключення із інституту.

Стипендіяльній комісії пропоную переглянути стипендіяльні справи студентів, що безпідставно пропускають навчання. Справи таких студентів одержати від Секретарів факультетів³”.

***

Наказом №19 Директора КІМІ від 11/II-1931 р. (стор. 33) була створена комісія на чолі з тов. **Крельманом** та в складі представника профкому тов. **Довгої** і представника від 45-го арtpолку, “щоб виявити стан військового кабінету інституту”.

Перед комісією ставилося завдання: “виявити якісний та кількісний стан зброї, набоїв та вогнепального приладдя”.

Результати роботи комісії мають бути детально задокументовані відповідним актом, “якого разом із усіма матеріалами та висновками подати мені”.

“До роботи приступити НЕГАЙНО й закінчити до 15/II-1931 р.”.

Під наказом червоним олівцем поставлено підпис директора інституту **Горбача**.

***

15 лютого 1931 р. по інституту вийшло два накази – № №20 і 21. Логічно їхній огляд зробити не за порядком тих сторінок, під якими вони увійшли в справу. **Наказ №21**

¹ Тобто, студент не отримуватиме стипендію під час наданої йому академвідпустки через хворобу, – прим. авт.

² Те саме.

³ Тепер прогульників ще й карбованцем вдарять по кишені, а це – набагато дієвіше, ніж оголошувати догани та зауваження, – прим. авт.

від 15/П-ц.р. (стор. 35, 36, 37, 38, 39) за своїм змістом тематично ув'язується із наказом №19 і ніби є його продовженням, адже він виданий **по військовій частині КІМІ:**

1.

“Оголошуючи при цьому інструкцію про запровадження порядку по військових днях для студентів I-их курсів, що проходять ВВП – пропоную військовому керівникові провести цю інструкцію в життя з 15 лютого 1931 року.

Підстава: Наказ начальника штабу Української Військової округи №5 – 12712810.

2.

Оголошую наказ начальника штабу УВО №5-12712810.

1. Військовий керівник ВИШу підпорядкований Н-ку військової підготовки учнів округи по лінії гражданської є помічник Директора по військовій частині і підпорядкован останньому в адміністративному відношенні.

2. Військовий керівник, що до учнів, які проходять ВВП є прямий начальник зо всіма правами та обов'язками.

3. Якщо в одному приміщенні є декілька ВИШів, що проходять ВВП й які користуються загальним військовим кабінетом старший із військових керівників ВИШів, згідно проходження служби є старший.

4. Всі розпорядження військового керівника, що зв'язані з іншими ділянками учбового чи адміністративного життя ВИШу оголошується в наказах по ВИШу за підписом Директора та Військового керівника.

Розпорядження військового керівника щодо учбової муштрової чи адміністративної ділянки роботи по ВВП, що не зачіпає загального розпорядку учбової чи адміністративної роботи цього інституту оголошується в наказі по військовій частині інституту самостійно.

5. Учні, що проходять ВВП в час військових занять (в дні та години, коли ці заняття фактично проводяться) вважаються “на службі” в останній час поза службою.

Через те, що учні ВИШів, де є ВВП перебувають на дійсній військовій службі, різні розпорядження відпустки учнів, а також переміщення їх в інші ВИШі повинні бути раніш погоджені з військовим керівником, оголошуючи про це в наказі по ВИШу”¹.

Директор інституту
(підпис Горбача)

СТАТУТ ВНУТРІШНЬОЇ СЛУЖБИ

П. 91. Веде за встановленою формою поіменний список червоноармійців чоти (Додаток 3).

П. 92. Провадить в своїй чоті всі наряди червоноармійців для служби та на роботі додержуючись черги й оголошує про це в час вечірньої перевірки.

П. 294. Вартові при зустрічі доповідають особам які функції вони виконують, наприклад, вартовий по такій то сотні, тощо. Перед доповіддю для уваги присутніх подається команда “струнко”.

П. 3. Якщо наближається начальник, якого треба вітати, вартовий подає команду для привітання й зустрічають начальника спинившись в 3-х кроках від нього.

П. 285. Відповідальність за своєчасну відправку команд покладається на вартового.

П. 286. Команди йдуть до місця призначення за порядком згідно бойового статуту піхоти.

П. 286. Начальник команди повинен в місці призначення прибути до особи, в розпорядження якого йде команда.

Б.У.П. (частина I)

П. 14. Стояти без напруження, закаблуки вкупі, ніски розставити на ширину стопи, коліна випростати рівно, але не напружено, плечі розгорнути, руки вільно спусти так, щоб китиці, що їх повернено долоньями в середину, були з боку і посередині стегон; пальці трошки підігнути, голову тримати високо і прямо, дивитись просто перед собою, не ворухитися і не розмовляти.

П. 19. На місці всі повороти виконувати на за каблукці однойменної і на ніску протилежної поворотові ноги, після повороту приставляти ногу, що залишилася ззаду, в темп кроку.

П. 7. Виконувач діставши наказа повинен повторити його, після правильного повторення, той хто дає розпорядження наказує почати виконувати наказа, виконувач голосно відповідає “єсть” й виконує.

¹ Текст передано із збереженням стилю його написання так, як в оригіналі документу, – прим. авт.

ІНСТРУКЦІЯ

Згідно параграфу ... наказу по інституту № ... про запровадження порядку по військових днях для студентів I-ших курсів, що проходять ВВП.

1.

Академічні військові групи по факультетах при проходженні військових дисциплін переорганізувати в чоти та рої:

Перший курс Меліофаку весняного набору в першу чоту.

I-а академічна військова група цього факультету – в I-й рій.

2-а академічна військова група цього факультету – в 2-й рій.

Перший курс Меліофаку осіннього набору – в 2-гу чоту.

I-а академічна військова група цього факультету – в I-й рій.

2-а академічна військова група цього факультету – в 2-й рій.

Перший курс Культур-технічного факультету – в 3-ю чоту.

Командирами чіт призначаються:

I-ої чоти – т. **Костовський** та політруком – т. **Муляр**.

Командир 1-го рою I-ої чоти – т. **Кот**.

Командир 2-го рою I-ої чоти – т. **Білик**.

2-ої чоти – т. **Нестеренко**, політруком – т. **Івченко**.

Командир 1-го рою 2-ої чоти – т. **Недотоп**.

Командир 2-го рою 2-ої чоти – т. **Колісник**.

Командир 3-ої чоти – т. **Чирков**, політруком – т. **Мар'яненко**.

Командир 3-ої чоти – т. **Швець**.

Адмінгрупу I-го курсу Меліофаку весняного набору призначено 4-ою чотою.

Командиром 4-ої чоти призначено т. **Лисак**.

Командиром рою 4-ої чоти – т. **Погорлецький**.

Адмінгрупу I-го курсу Меліофаку осіннього набору призначено 5-ою чотою.

Командир 5-ої чоти – т. **Згерський**.

Командир рою 5-ої чоти – т. **Дуда**.

Адмінгрупу I-го курсу Культур-технічного факультету призначено 6-ою чотою.

Командир 6-ої чоти – т. **Стеглянікова**.

Командир рою 6-ої чоти – т. **Хайт**.

*Політруком 4, 5 та 6 чоти призначено т. **Ємельяненко**.*

2.

Командирам чот згідно п. 91-92 статуту Внутрішньої служби вести поіменний список-реєстр нарядів.

3.

Добовий наряд по військових днях запровадити в такому складі: 1 вартовий на рій.

Добове вартування від 7.45 до 15.00.

4.

Про вступ на варту по рою та про все помічене вартовий доповідає військовому керівникові від 12.00 до 13.00.

Форма доповіді вартового: “Тов. Начальник, вартування по “чоті” [член чоти такий-то, такого-то рою] студентів КІМІ – прийняв. Помічено те-то...”

5.

Якщо до клясу входить військовий керівник, його помічник, зав. військового кабінету та викладачі військових дисциплін вартовий зустрічає зазначених осіб доповіддю. Перед доповіддю вартовий подає команду: “Струнко!” (Статут Внутрішньої служби – параграф 2. Команда “струнко” виконується за параграфом 14 БУП ч.1).

Форма доповіді вартового: “т. Начальник, вартовий по рою ... студентів КІМІ ... За списком студентів ..., присутніх ..., відсутніх ...

Подаючи команду “струнко” вартовий зупиняється в 3-х кроках від начальника й доповідає.

Примітка: Вартовий по чоті не доповідає Військовому керівникові та особам, які перебувають для інспектування, коли є викладач.

Якщо викладач не подав своєчасно команди “струнко”, то останню подає вартовий по рою.

На привітання осіб, яких зустрічають доповіддю, привітання відповідається згідно параграфу 54 Статуту Внутрішньої служби.

6.

Порядок звертання до осіб, зазначених в параграфі 5 цієї інструкції, встановлюється тов. Начальник[ом]...

При звертанні до начальників виконується параграф 14 БУП ч.1.

7.

Після одержання наказу чи після звертання підлеглого до осіб, зазначених в параграфі 5 цієї інструкції, виконується зворот навкруги, який виконується за параграфом 19 БУП ч.1.

8.

Одержаний наказ чи розпорядження підлеглий повинен повторити після повторного наказу про виконання, підлеглий відповідає “єсть” і виконує наказ (БУП ч.1, параграф 7).

9.

Вартовий по чоті повідомляє команди [тим], що йдуть на стрілянину чи на польове заняття.

Відповідальність за своєчасну відправку команд покладається на вартового по рою (параграф 285 Статуту Внутрішньої служби).

Команди на місце призначення йдуть за порядком зазначеним БУП ч. 1

Начальник команди по місцю призначення повинен прийти до особи, в розпорядження якої постуває команда. (Статут Внутрішньої служби, параграфи 286, 288)¹.

***

Наказ №20 Директора КІМІ від 15/II-31 р. (стор. 34) складається із єдиного параграфу. Його зміст – яскрава ілюстрація перспектив функціонування інституту за умов жорсткої економії палива серед зими, яка вводилася постановою Київської міської ради №258 від 8/II-31 р. “Про економію палива”.

З 15 лютого змінювався режим опалювання приміщень інституту наступним чином:

1. Опалювач центрального опалення має розпочинати опалювати під казанами з 6 години ранку і до 11 години, залишивши під котлами лише жар, щоб не згас вогонь, який треба буде розвести о 13 год. і підтримувати до 19 год. Після 19.00 опалення припинити.

У вихідні дні приміщення опалювати лише з 12 до 19 години.

2. Нічний вартовий, котрий опалює приміщення студентської їдальні з 15/II ц.р. замість 9 печей щодня (крім вихідних), буде пропалювати лише дві: одну для обігріву, другу – під казаном.

У зв'язку з тим, що зменшилась кількість роботи по опаленню, бухгалтерія має припинити виплату нічному вартовому 50% надбавки до основної ставки. Надалі, з 15/II-ц.р., винагорода за роботу зверх основного навантаження нічного сторожа становитиме лише 15%.

3. Опалювачу робітфаку потрібно буде палити в якійсь одній печі на кімнату. Якщо у приміщенні є дві грубки, то пропалювати їх по черзі: одного дня одну, другого – іншу.

Зовсім припинити опалення приміщень, де зберігається зброя та музичні інструменти.

Припинити видачу вугілля і дров колишньому кваліфікованому служнику **Воловецькому**, який мешкає в приміщенні робітфаку.

Горбач С.П. від руки під текстом наказу червоним чорнилом зробив дописку:

“Взагалі припинити видачу дров та вугілля службовцям інституту та Робітфаку. За виконанням цього наказу відповідальність покладаю на свого заступника т. **Відавського**”.

¹ Під даним текстом наказу червоним олівцем поставлено підпис керівника військової підготовки КІМІ, – прим. авт.

***

В **Наказі №22 Директора КІМІ від 19/П-31 р.¹** (стор. 40) у 8 пунктах розписано заходи по економії інститутом електроенергії, продиктовані суворою дійсністю і важким станом забезпечення паливом Київської ТЕС, про що було констатовано директором “Київтоку” на засіданні Київради 18 лютого 1931 р.

Директор КІМІ наказував приступити негайно до виконання таких його розпоряджень:

1. Старости груп та бригадири мають особисто стежити за тим, щоб світло в аудиторіях горіло лише за дійсної потреби. Коли така потреба минула, світло потрібно гасити негайно.

2. Із вищезазначеного професори під час своїх лекцій мають стежити, щоб електроенергія не витрачалася даремно і вказувати старостам про негайне вимикання світла, коли в ньому потреби нема².

3. Завідувачі кабінетами та лабораторій, асистенти і кваліфіковані служники повинні ретельно стежити за дійсно економними витратами електроенергії – особливо за роботою нагрівальних приладів та електродвигунів.

Завкабінетами повинні розробити конкретні заходи по зниженню витрачання електроенергії у своїх кабінетах.

4. Прибиральниці перед своєю роботою мають обійти всі приміщення і коридори, які вони прибирають, загасивши всюди світло. Воно вмикається тільки там, де на даний момент здійснюється прибирання. Якщо, наприклад, прибирається кімната, то світло в коридорах має бути вимкненим. Коли ж прибиральниці потрібно відлучитися із об’єкту прибирання, то вона обов’язково повинна за собою вимкнути світло.

5. Чергові швейцари після закінчення навчання та прибирання повинні зробити обхід всіх поверхів та приміщень, щоб загасити ненароком залишене ким невимкнене світло. Увімкненою на всю ніч у вестибулі залишається лише одна лампочка.

6. Опалювачі, покидаючи приміщення, де знаходяться казани (котли), мають також обов’язково гасити світло.

7. Дані розпорядження обов’язкові для виконання і в приміщеннях робітфаку. Відповідальність за їхнє виконання покладено на завробітфаком та завідувачем по навчальній частині.

8. Контроль за виконанням цього наказу покладено на в.о. завбуду та господарства т. **Нікіфорова**.

За невиконання чи порушення даного наказу дирекція інституту застосовуватиме дисциплінарні стягнення аж до зняття з роботи (якщо провинився працівник) чи виключення з інституту (якщо винним є студент).

***

Цього ж таки **19 лютого С.П. Горбач** підписав іще два **накази – №23** (стор. 41 та 41 (обернена)) і **№24** (стор. 42) та **Постанову №25/2** “Про визначення річного навантаження педперсоналу КІМІ” (стор. 43, 43 (об.) та 44).

Наказ №23 містить розпорядження директора, які стосуються працівників інституту:

1-4 його параграфи інформують про те, що практиканти³ **Левчук Н.Г.** та **Олесницька Л.В.** відбули свою двохмісячну практику в бухгалтерії КІМІ, закінчивши її 14 лютого (**Левчук Н.Г.**) та 11 лютого (**Олесницька Л.В.**), а **Кац Б.Б.**, що тимчасово

¹ Текст наказу простим олівцем підписав **Горбач**, – прим. авт.

² При такій постановці питання нормальний режим ведення занять порушується. Не про зміст лекції має думати професор, а про те, коли і в якому місці викладу матеріалу сказати старості увімкнути чи вимкнути світло, а старості – слідкувати не за ходом думки лектора, а чекати від нього сигналу бігти до вимикача, – прим. авт.

³ Курсів бухгалтерської школи, – прим. авт.

виконувала роботу рахівника, звільнена з 16 лютого. В бухгалтерії на практиці з 14/II-31 р. працюватиме **Тиха Н.М.**, яку відряджено з Курсів (відрядження №246 з 12/II-31 р.);

5-й параграф вказує на те, що з 13/II-ц.р. секретар студсправ т. **Длугопільська В.П.** – на лікарняному¹;

6-7 параграфи констатують, що на підставі постанови Ради педколективу Березанського робітфаку з 15 лютого ц.р. звільнено т. **Ткаченка Ф.Е.**, який там займав посаду завідувача. Натомість за рекомендацією райінспекції МО з 15/II – ц.р. на посаду завробітфаком в Березані призначено т. **Авраменка Б.М.**

Про ще одне призначення йтиметься мова в параграфі 11, в якому сказано, що т. **Браницький С.К.** відтепер – асистент керівника з літньої практики із річним навантаженням у 168 годин.

Параграфи 8-10 – вісники “поганих новин”:

– для т. **Кльоцко** – опалювача інституту, якому на підставі доповідної завбуду від 18/II-ц.р. висловлено сувору догану з попередженням за те, що під час опалювання печей пошкодив кожуха, який було йому видано в якості спецодягу;

– для прибиральниці т. **Шневської**, котрій на підставі доповідної завбуду від 18/II-ц.р. висловлена догана за те, що вона 12/II – ц.р. пішла раптово з роботи, не закінчивши прибирання, залишила незачинену аудиторію та не вимкнула в ній світло;

– для прибиральниці т. **Шульц**, котра 17 лютого – всупереч розпорядженню заступника директора про залишення в інституті спецодягу після прибирання – забрала свій спецодяг додому і за це їй на підставі доповідної завбуду від 18/II-ц.р. висловлена догана.

В **Наказі №24 від 19/II-31 р.** подано в трьох параграфах наступне:

1. На додаток наказу №18 (параграф 10) оголошено, що студента IV курсу ІМФ **Герасименка** відраховано зі складу студентів КІМІ *“не лише за систематичне пропускання навчання, а й за заховання свого соціального стану, як сина куркуля, та як соціально чужу й ворожу радвладі в справі соц. будівництва сільгосподарства людину”*.

2. Студента **Гонора** IV курсу ІМФ відраховано зі складу студентів КІМІ *“за заховання свого соцстану, як сина великого торгівця-спекулянта”*.

Підстава: постанова профкому.

3. Тов. **Артюху О.**, студенту I-го курсу весняного набору ІМФ надано відпустку з 19 по 25 лютого для поїздки до хворої дружини.

Підстава: заява т. **Артюха**.

***

Як правило, після технічних нарад (засідань) при директорові приймаються рішення із тих питань, які виносяться в порядок денний. Протоколу засідання 19 лютого, на якому були присутніми т.т. **Горбач, Шиманський, Бородайко, Люмкіс, Іваненко, Грудзінський і Пожарський**, в архівних матеріалах нема. Проте є **Постанова №25/2** директора КІМІ, де висвітлюються рішення про призначення річного навантаження педперсоналу і розподілу навантаження педскладу на професорські, доцентські та асистентські години, а також розписане річне навантаження педскладу КІМІ за станом на 1/X-30 р.

Зміст документу вартий того, щоб його показати в оригіналі:

1.

“I. Про визначення річного навантаження педперсоналу.

Вважаючи на те, що навантаження педскладу було встановлено на початку учбового року в робплянах й про це повідомлено педскладу, алеж – на протязі року, в

¹ Це виправдує її відсутність на роботі і визнається як поважна причина. Якщо ж працівник чи студент не “пройшов” через наказ, то причину своєї відсутності в інституті він пояснюватиме іншим “відповідальним” особам, що контролюють облік робочого часу, – прим. авт.

зв'язку з істотною зміною навчального плану Культур-Технічного факультету, а також запровадження активних методів навчання, ударництва та зустрічних роблянів, Дирекція Інституту, в інтересах раціоналізації й удосконалення навчальної справи та прискорення випуску молодих фахівців повинна була внести зміни в навантаження педскладу в бік зменшення, або збільшення кількості годин, що призвело до зміни розмірів зарплатні, **ПОСТАНОВЛЯЮ:**

1). Зміни викликані запровадженням у життя нового учбового плану на Культур-Технічному факультеті за підставні для переведення в життя, а саме: зменшити відповідно зарплатню т.т. **Гудім-Левковичу, Коваленку, Шкабарі та Кашину.**

2). В решті-ж випадків зменшення навантаження педскладу вважати за потрібне довантажити цей педсклад спорідненими дисциплінами і зарплатню проти визначеного раніш не зменшувати, а саме: **Кузьменкові, Лоташевському, Щусю.**

3). Перевести зменшення зарплатні т.т. **Луковському, Столярову, Товстолісу та Шапошникову** через те, що від них відійшла частина навантаження за їх згодою, а тов. **Товстоліс** з 1 січня не являється керівником кафедри.

II. Про розподіл навантаження педскладу на години професорські, доцентські та асистентські.

В зв'язку з тим, що за директивами Центру, встановлено певні норми оплати залежно від загальної кількості годин навантаження та кількості груп, доручити учб. частині проробити це питання до 1/III– ц.р. на зборах керівників кафедр та встановивши певний розподіл з кожної дисципліни, подати на затвердження.

Ст. бухгалтеру під особисту відповідальність відібрати від усього педскладу відомості про його працю по всіх учбових закладах з вказівками яку саме працю кожен з них вважає за основну, за встановленою формою.

III. Заява представника М/К про невикористання кредитів за особливий квартал в сумі 7 000 крб. та про перебільшення зарплатні адмін. техперсоналу за новими ставками з 1/I-31 р. проти встановлених НКЗС норм.

Вважати, що відпущені на особливий квартал кредити використано всі, які можливо було одержати із Банку, як підставні¹.

В зв'язку з тим, що Меліотрест затвердив штати й оклади Адмтехперсоналу й проти виплати зарплатні за новими штатами й ставками не заперечує й навіть після одержання обіжного розпорядження НКЗС про заборону збільшувати ставки ствердив свою ухвалу й лише заперечував проти збільшення посад в порівнянні з затвердженими Трестом штатами, вважати за потрібне до 1/III-31 р. ще раз питання це поставити перед Укрмеліотрестом для остаточного вирішення”.

Директор Інституту /підпис/ **Горбач**

2.

Річне навантаження педскладу КІМІ за станом на 1/X-1930 р.

№ п/п	Прізвище	Посада	Річне навантаження за робляном			
			Проф.	Доцент	Асистент	Разом
1.	Арістов Л.С.	Доцент штатний	–	239	126	365
2.	Адешелідзе Ю.Ю.	Доцент <i>не шт.</i>	–	60	66	126
3.	Артемівський О.	Проф. штатний	308	–	–	308
4.	Іваненко Л.П.	Доцент <i>не шт.</i>	–	48	–	48
5.	Бурик І.І.	Асистент штатний	–	–	876	876
6.	Браницький	Асистент шт.	–	–	168	168
7.	Виржиківський	Проф. шт.	222	–	126	348

¹ Дати пояснення поняттям “особливий квартал” і “підставні кредити” – на разі проблематично, як і “нелюбові” друкарки до ком та інших розділових знаків, – прим. авт.

8.	Віленський Д.	Проф. шт.	185	–	304	489
9.	Валяїв	Проф. не шт.	36	–	–	36
10.	Герасун	Доцент <i>не шт.</i>	–	70	–	70
11.	Гапонів І.І.	Проф. не шт.	56	–	–	56
		Доцент шт.	–	403	270	694
12.	Голов І.Д.	Доцент <i>не шт.</i>	–	177	30	207
13.	Гудим-Левкович	Доцент <i>не шт.</i>	–	54	–	54
14.	Грубський Б.А.	Асистент шт.	–	–	460	460
15.	Гавриленко	Асистент <i>не шт.</i>	–	–	159	159
16.	Данилевський М.	Проф. шт.	730	45	148	923
17.	Журавель І.В.	Асистент шт.	–	–	448	448
18.	Залізник В.К.	Доцент шт.	–	108	279	387
19.	Зеров К.К.	Асистент <i>не шт.</i>	–	–	213	213
20.	Ільченко	Проф. не шт.	74	–	–	74
21.	Коваленко	Проф. шт.	285	–	94	379
22.	Краснітський С.	Проф. не шт.	389	–	–	389
23.						
24.	Кравченко А.А.	Викл. (доц. шт.)	–	259	403	662
25.	Комарницький С.	Доцент <i>не шт.</i>	–	96	12	108
26.	Кузьменко	Доцент <i>не шт.</i>	–	134	124	158
27.	Каплунов	Асистент <i>не шт.</i>	–	–	236	236
28.	Люмкіс Р.Я.	Проф. шт.	286	–	130	616
29.	Луковський	Проф. шт.	252	–	68	320
30.	Лоташевський М.	Проф. не шт.	54	–	12	66
31.	Персидський Я.Б.	Проф. шт.	153	–	155	308
32.	Пожарський Д.Н.	Доцент <i>не шт.</i>	–	24	–	24
33.	Пославський В.Н.	Асистент шт.	–	–	598	598
34.	Романіка	Доцент <i>не шт.</i>	–	90	–	90
35.	Столяров М.О.	Проф. не шт.	132	–	–	132
36.	Сухомел Г.Й.	Проф. шт.	348	–	–	348
37.	Стойкевич І.М.	Проф. шт.	68	–	30	98
38.	Середа І.Ф.	Доцент <i>не шт.</i>	–	42	–	42
39.	Савицький Й.Ф.	Асистент шт.	–	–	–	520
40.	Товстоліс М.І.¹	Проф. шт.	158	–	216	374
41.	Трефільсв Ю.	Катедр. Проф.	161	–	44	205
42.	Чучкевич Я.О.	Доцент <i>не шт.</i>	–	25	–	25
43.	Шиманський І.	Проф. шт.	434	160	–	594
44.	Шкабара О.С.	Катедр. Проф.	236	44	30	310
45.	Шапошников	Доцент шт.	–	268	197	465
46.	Щусь	Проф. не шт.	180	–	138	318
47.	вакансія	Проф. Ленінізму	86	–	12	98
48.	вакансія ²	Проф.				
		Колективізації с/г				

¹ До 1/І-31 р. – з розрахунку кафедрального професора, а з 1/І-31 р. – з розрахунку штатного професора – прим. навч. частини.

² Вписано простим олівцем, – прим. авт.

3.

“Проф. **Стойкевичу І.М.**, як керівнику кафедри, що не має повного навантаження навчальних годин, виплачувати за кількістю годин фактичного навантаження та за керування катедрою разом 200 крб. на місяць, починаючи з 1-го січня 1931 р.”.

4.

“Проф. **Кашина З.М.**, в зв’язку з ґрунтовною переробкою навчального пляну Культур-Технічного факультету, що призвело до скорочення кількості навчальних годин із курсів болотознавство та культура болот вважати за позаштатного професора з 15/І-31 р. з виплатою з цього терміну зарплатні за фактично дані години.

Кабінет культури болот передати проф. **Шкабарі О.С.** без встановлення окремої доплати т. **Шкабарі** за це”.

Директор Інституту (підпис) **Горбач.**

***

Наказу №25 у справі нема.

***

Наказ №26 (стор. 45) Директора КІМІ від 23 лютого 1931 р., підписаний ним власноручно.

У числі наказу простим олівцем виправлено 7 на 6, а сам текст документу рябіє червоним чорнилом від поміток, зроблених рукою директора. У правому верхньому кутку аркуша червоним олівцем зазначена розноска, куди дано копії тексту наказу: в бухгалтерію, зав. особою частини, в місцевком. Наказ присвячений справам персоналу інституту:

1. Кваліфікована служниця **Янківська М.**, посаду якої за постановою № II/I від 19/І-31 р. скорочено через відсутність навантаження і якій була запропонована посада прибиральниці, звільнена із роботи в КІМІ з 23/II-ц.р. за власним бажанням. За час хвороби т. **Янківської**, згідно із наданим нею лікарняним листом, гроші їй виплатять за рахунок соцстраху¹.

2. Тов. **Уванай М.Г.** через те, що не виправдала лікарняним своєї відсутності на роботі 7 лютого, цей день зараховується як прогул².

3. Кваліфікована служниця **Кирієнко М.К.** хворіла з 8 по 19 лютого включно і приступила до виконання своїх обов’язків з 20/II-ц.р. Підстава: доповідна записка завгоспа та лікарняний лист.

4. На підставі доповідної записки завгоспа та висновку заступника директора по госпчастині практикантку бухгалтерії **Левчук Н.** після закінчення нею безоплатної практики планувалося взяти на оплачувану практику терміном з 19/II по 19/III-ц.р. з оплатою 30 крб. на місяць з метою впорядкування конторських книг господарчої частини. Проте директор даний параграф наказу перекреслив і поставив резолюцію: “Відмінити”.

5. На підставі доповідної записки завгоспа двірнику при будинкові інституту тов. **Пархоменку** за те, що “не виконав розпорядження мого заступника про очистку снігу від стін та вікон будинку, прорубку рівчаків від вікон та на вулиці біля пішоходу”, оголошую сувору догану з попередженням³.

6. Тов. **Длугопільська**, яка видужала після захворювання, приступила до виконання своїх обов’язків з 20/II-ц.р.

7. Для того, щоб взяти на облік усе паливо і раціонально його витратити, а також для встановлення норм найекономніших його витрат, в інституті створена комісія під

¹ Дописано рукою директора, – прим. авт.

² Даний пункт наказу перекреслено червоним і навкосою по ньому зроблено помітку директора “Записку”. Очевидно, доповідна записка завгоспа як підстава до наказу до директора не потрапила, – прим. авт.

³ Цей параграф наказу також перекреслено директором із приписом: “Перевірити”. Мабуть, у директора виникли сумніви на рахунок заповзятих “ініціатив” завгоспа, – прим. авт.

головуванням т. в. о. завбуду та завгоспа тов. **Нікіфорова** та в складі представників від профкому, робітфаку, М/К та Л/К. Комісія має подати свої висновки до 25/ІІ-31 р.

8. Для перевірки стану роботи бухгалтерії інституту створена комісія під головуванням тов. **Крельмана** та в складі тов. **Костовського**, тов. **Каплунова** від М/К, тов. **Луста** від бухгалтерії та **Згерського** від Л/К. Роботу закінчити до 1/ІІІ-31р. Матеріали обслідування справ роботи бухгалтерії подати на розгляд дирекції.

3. ПОВЕРНЕННЯ ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДГОТОВКУ АСПРАНТІВ

Наказ №27 Директора КІМІ від **8 березня 1931 р.** (стор. 46) в копіях був розісланий секретарю студсправ, бухгалтерії та профкому¹.

Із розноски видно, що даний наказ із 8 параграфів – “студентський”:

1. Студентку ІІ курсу робітфаку т. **Радчєкову Г.** звільнити зі складу студентів за переводом її до Харківського Технологічного інституту.

2. Тов. **Ходоса** поновити в правах студента ІІІ курсу інженерно-меліоративного факультету (ІМФ).

3. Тов. **Соловійова**, що був переведений до інституту з ІІ курсу Харківського землевпорядного інституту і зарахованого до складу студентів І курсу Меліофаку, у зв’язку з тим, що він здав усі заліки із дисциплін І курсу, перевести на ІІ курс ІМФ.

4. Студента І курсу весняного набору ІМФ т. **Піонтковського** перевести до складу студентів І курсу Агромеліофаку (АМФ) згідно його заяви.

5. Тов. **Бурка Тимона** зарахувати до складу студентів ІІ курсу вечірнього робітфаку в Березані. Підстава: доповідна записка завробітфаком в Березані від 20/ІІ-ц.р.

6. Зі складу студентів вечірнього робітфаку в Березані у зв’язку з невідвідуванням занять більше, ніж 3 місяці, звільнено таких товаришів: **Рєвуна П., Карась Х., Шматко Д., Лубську С., Тимченка П.** та **Куду О.** Підстава: доповідна записка завробітфаком від 29/ІІ-1931 р.

7. “ т. **Роштбергу П.А., студ. ІІІ курсу Меліофаку за заховання при вступі до ін-ту дійсного соцстану його батька в минулому, а саме за дачу відомостей, що батько його є робітник, в той час коли батько в минулому був торговцем і лише останніх 10 років працює на підприємстві, як робітник, висловлюю догану з застереженням**”².

8. Зарахувати студентом ІV курсу вечірнього робітфаку з 8/ІІІ-ц.р. тов. **Комаровську Р.А.**

Підписано директором КІМІ – **Горбачем С.П.**

***

Наказ №28 Директора КІМІ від **10/ІІІ-31 р.** (стор. 47-48) в копіях отримали зав. особових справ, бухгалтерія, М/К³, військовий кабінет та робітфак⁴.

Текст документу має 12 параграфів, які торкаються питань навчальної роботи в інституті та його працівників, і підписаний власноручно директором КІМІ тов. **Горбачем**.

1. Для обстеження дійсного стану рівня знань студентів усіх груп випускних курсів денного та вечірнього робітфаку при КІМІ та як ними іде засвоєння матеріалу за програмами та виробничими планами дирекцією КІМІ створюється комісія за цикловими принципами. Комісії за показниками соцзмагання та ударництва на робітфаках мають зробити висновки, які в подальшому сприятимуть закріпленню досягнень та усуненню виявлених прорахунків та недоліків у академічній підготовці студентів:

– Комісію по соцекономічних дисциплінах очолив представник від кафедри т. **Люмкіс**, а від робітфаку в склад комісії увійшла **Павлова**;

¹ Дані помітки про це виконані синім олівцем в правому верхньому кутку на стор. 46 справи №13, – прим. авт.

² Виділено мною, – прим. авт.

³ Помітка розноски зроблена червоним олівцем, – прим. авт.

⁴ Помітка розноски зроблена синім олівцем, – прим. авт.

– Комісію по природничо-біологічних дисциплінах очолив представник від кафедри т. **Зеров**, а від робітфаку в склад комісії увійшов т. **Левітт**;

– Комісію по фізико-математичних дисциплінах очолив представник від кафедри т. **Пославський**, а від робітфаку в склад комісії увійшов **Леварт-Левінський**;

Загальне керівництво роботою комісії покладалося на завідувача навчальної частини КІМІ тов. **Шиманського** та на завробітфаком тов. **Бородайка**.

Термін завершення роботи комісії та подачі її матеріалів до дирекції визначався 7/III-ц.р.¹.

2. Прибиральниця т. **Шневська Є.М.** знаходиться у двохтижневій відпустці з 1/III-ц.р. згідно її заяви та розподілу відпусток комісією (*що при М/К інституту, – прим. авт.*).

3. На зміну наказу №23 п. 6 колишнього завідувача Березанським робітфаком т. **Ткаченка Ф.Є.** звільнено з посади викладача робітфаку з 15/II-31 р., а викладання визначених для нього дисциплін передано новопризначеному завробітфаком т. **Авраменку В.М.**

4. На підставі повідомлення викладача фізкультури про те, що акомпаніатор т. **Панчохова** не ходить на роботу², її звільнено з 15/XII-30 р.

5. У зв'язку із хворобою заступник директора по АГЧ т. **Відавський П.М.** пішов у відпустку з 1/III по 4/IV-31 р., про що він і подав свій рапорт.

6. На підставі п. "а" артикулу 5 постанови НКПр №201 з 25/X-28 р. керівника військового навчання т. **Чижана** звільнено із займаної посади з 1/III-ц.р.

7. На підставі п. "а" артикулу 5 постанови НКПр №201 з 25/X-28 р. викладача військових дисциплін т. **Матіясевича** звільнено з посади з 15/II-ц.р.

8. Бухгалтерії інституту пропонується із наявного її особового складу виділити певну особу, якій доручатиметься обслуговування господарчої частини з технічної сторони.

9. На зміну наказу №25/2 п. 4 за проханням т. **Кашина З.М.** його з 1/II-ц.р. із звільнено із займаної ним посади.

10. Друкарка **Іванова І.І.** з 7/III-ц.р. пішла на лікарняний.

11. На посаду викладача з курсу "**Вступ до меліорації**" на Робітфаці КІМІ з 4/III-ц.р. призначено тов. **Мельниченка Д.** з річним навантаженням у 100 годин.

12. У зв'язку із скороченням посади охоронця будинку КІМІ з 10/III-ц.р. звільнено т. **Кльоцко І.І.**, про що його повідомляли два тижні тому.

***

Постанова №29/3 Директора КІМІ від 10/III-31 р. (*стор. 49, 49 (об.), 50*).

Присутні: **Горбач, Шиманський, Браницький, Іваненко, Гапонов, Трихвільсьв, Бородайко, Данилевський, Краснітський, Сухомел.**

"ЗАСЛУХАВШИ

доповіді Зав. Навч. частини, зав. факультетів та керівників кафедр про стан навчальної роботи по всіх курсах основних факультетів інституту на рахунок впровадження та розгортання активізації методів викладання, ударництва та соцзмагання, ліквідації академзаборгованості та усунення випадків безпідставного невідвідування занять і

КОНСТАТУВАВШИ:

1. Випадки попереднього неузгодження розкладів лекцій з професурою та студентами, при досить їх частій зміні, що спричиняють до безпідставних пропусків та зривів занять.

¹ Більша частина параграфів цього наказу, як бачимо, проходить "заднім" числом, – прим. авт.

² Фактично, більш як 2 місяці на це ніким не зверталася увага. Прояви службової недбалості чи щось інше криється за даним фактом? – прим. авт.

2. Випадки формального підходу професури до роботи зі студентами, зокрема на семінарських заняттях.

3. Недостатню активність бригад під час спільного вивчення матеріалу по предметним дисциплінам, робота яких за сучасних методів навчання є основною запорукою їх ефективності.

4. Пропуски та невідвідування занять і вправ з фізкультури.

5. Недостатню роботу по наповненню і устаткуванню кабінетів.

6. Непродумані питання прийому заліків від студентів, що допустили академзаборгованість, в результаті чого процес ліквідації цього хворобливого явища гальмується.

7. Велику академзаборгованість із дисциплін на кафедрах *грунтознавства* та *політекономії*.

8. Недостатню організаційну роботу кафедри політекономії.

9. Недостатню участь студентських організацій в роботі кафедр.

10. Недостатню увагу студентів до висування кандидатур на наукову роботу та до аспірантури.

ПОСТАНОВЛЯЮ:

1. Покласти на Завідателів та секретарів факультетів персональну відповідальність за непогодження розкладів та не доведення їх до професури і студентів, а за не налагодження справи своєчасної заміни відсутнього лектора покласти на Зав. факультетів.

2. Випадки формального підходу професури обговорити на спільній нараді навчальної частини та керівників кафедр в напрямку ліквідації їх.

3. Навчальній частині та студорганізаціям вжити заходів до активізації роботи бригад, що відповідають за успішність роботи всіх своїх членів.

4. Оголосити студентам III-го курсу Меліофаку зауваження за масове невідвідування занять із фізкультури, курсу переобрати старосту. Військерівнику взяти курс під особливий нагляд. Відповідальність за налагодження справи відвідування занять із фізкультури покласти на військерівника.

5. Вважати, що недоліки в організації роботи по ліквідуванню академзаборгованості та гальмування цієї справи пояснюється недостатнім керівництвом цією роботою з боку Зав. факультетів, формальним ставленням з боку де-кого з педскладу, не приділенням достатньої уваги з боку кафедр, кволим обслуговуванням навчальної частини з боку господарчої частини та інш.

Щоб надалі налагодити проходження навчання нормальними темпами в рамках приділеного за пляном часу і забезпечити своєчасне закінчення навчального року, особливо-ж на випускних IV курсах, пропонувати навчальній частині, Зав. факультетів та керівникам кафедр найщільніше вкласти всю передбачену за пляном роботу, що ще залишилася в приділений час, надолужуючи недостачу на ліквідацію академзаборгованості та на закінчення, розгляд і коректування проектів, раціональним використанням годин занять, що не відбулася за тими чи іншими підставами, перевівши цю роботу шляхом добровільної допомоги з боку педскладу та використавши найширше соцзмагання й ударництво.

Зав. факів, що відповідають за успішність і своєчасність закінчення навчання посилити керівництво роботою факультетів, регулярно обліковувати й складати відомості про стан справи академзаборгованості що-два тижні, а студентів IV курсів – щодня.

6. Академзаборгованість із дисциплін, що їх об'єднано до кафедр *грунтознавства* та *політекономії*, яка є наслідком недостатньої активізації викладання цих дисциплін (хемія, нацполітика, і інш.) вважати за загрозливу. Керівникам цих кафедр улаштувати доповідні про можливі заходи щодо активізації методів викладання цих дисциплін та ліквідації академзаборгованості, що утворилася в наслідок вживання старих методів викладання.

7. Щоб налагодити працю кафедр, як навчально-керівничих осередків та популяризувати її, вважати за конче потрібне, щоб кафедри висвітлювали свою роботу на сторінках інститутської газети та налагодили справу видання наукових праць. Учбовій частині протягом декади опрацювати питання про видання наукових праць кафедр ін-ту.

Катедрам звернути увагу на вкраплювання питань військовізації до змісту дисциплін невійськового характеру. Військовику пов'язати свою роботу з катедрами¹.

Керівнику виробничого навчання т. **Гапонову** щільно пов'язати свою працю з катедрами.

Щоб концентрувати та підсилити працю кафедр скликати спільні наради кількох кафедр, особливо-ж тих, що до складу їх введено не багато дисциплін. Питання загального змісту та характеру опрацювати на спільних зборах всіх кафедр, притягнувши до праці кафедр широкі кола студентства, яке до цього часу недостатньо пов'язалося з цією роботою.

8. Загострити увагу студентських організацій на питанні про висування студентів на наукову роботу.

Катедрам опрацювати питання про найщільніше пов'язання роботи висунутих на наукову роботу з керівниками відповідних дисциплін.

Учбовій частині опрацювати питання щодо праці аспірантів при кафедрах, пов'язавши це з Інститутом аспірантури².

Постанову підписав директор інституту **Горбач**.

***

Наказ №30 Директора КІМІ від **17 березня 1931 р.** (стор. 51, 51 (об.)) в копіях отримали бухгалтерія інституту, зав. особистим складом, М/К та робітфак. 12 його параграфів висвітлюють кадрові питання працівників інституту:

1. Друкарка **Іванова І.І.** після хвороби приступила до виконання своїх посадових обов'язків з 13/ІІІ-31 р.

2. т. **Каменцова** призначено викладачем з курсу *геодезії на Робітфаці* КІМІ з 15/ІІІ-31 р. з навантаженням 98 річних годин.

3. т. **Малюшицьку М.І.** з 16/ІІІ-31 р. призначено тимчасово на посаду викладача з курсу біології з навантаженням 180 річних годин на денному Робітфаці та 100 годин на вечірньому Робітфаці – при загальному навантаженні 280 годин річних.

4. т. **Рождественського О.П.** призначено з 11/ІІІ-31 р. викладачем з курсу фізкультури з навантаженням 322 години на час з дня призначення по 1/Х-31 р.

5. т. **Левчук Н.В.** – практикантку бухгалтерії – призначено на тимчасову роботу на один місяць (з 19/ІІ по 19/ІІІ-ц.р.) з оплатою 30 крб. на місяць із господарчих сум управління будинками інституту для впорядкування діловодства господарчої частини та по управлінню будинками КІМІ.

6. т. **Батрака І.** призначено на посаду кур'єра вечірнього робітфаку в Березані з 1/ІІІ-ц.р. з оплатою 25 крб. на місяць.

7. т. **Бородайка** – завробітфаком, відправлено у службове відрядження в с. Кагарлик з 14/ІІІ-ц.р. у справах кагарлицького робітфаку.

8. т. **Карих О.М.** – відряджену біржею праці (відрядження №1799) – призначено з 16/ІІІ-ц.р. на посаду кур'єра інституту з передбаченим за колективною умовою іспитовим терміном.

9. т. **Браницькому С.К.** – завідувачу Інжмеліофаку, оголошено зауваження за тяганину по справі видачі довідки т. Дружкевичу, який був виключений зі складу студентів інституту. Підстава: заява т. **Дружкевича**.

¹ Виділено мною, – прим. авт.

² Своєї аспірантури КІМІ ще не має, – прим. авт.

10. т. Смоленського А.К. призначено на посаду позаштатного доцента з курсу технічної експлуатації гідроспоруд з річним навантаженням 20 годин.

11. т. Савицького Й.Ф. призначено на посаду викладачем з курсу *геодезії на Робітфаці* з навантаженням 100 річних годин.

12. На виконання протоколу постанови кафедри соцекономічних дисциплін при КІМІ від 12/ІІ-ц.р. [Горбач] приступив до викладання курсу лєнінізму з 20 лютого ц.р. з навантаженням 86 годин річних та з кваліфікацією позаштатного професора.

Наказ підписаний директором КІМІ – **Горбачем С.П.**

***

Текст **Наказу №31** Директора КІМІ від **17/ІІІ-31 р.** (стор. 52), під яким поставлено червоним олівцем підпис **Горбача**, залитий чорнилом. Параграф 4 прочитати неможливо і, таким чином, із 7 параграфів нам відомий зміст лише 6 його параграфів. Копії наказу дано в бухгалтерію, секретарю студсправ, робітфак та профком, про що свідчить розноска у правому верхньому куті аркуша, зроблена синім олівцем.

1. Студент І-го курсу АМФ т. **Загнітько Б.** повернувся із дозволеної йому відпустки і приступив до навчання з 17/ІІІ-ц.р.

2. Студенту ІІ курсу ІМФ т. **Шендеру П.Я.** надана відпустка на один місяць із 15/ІІІ по 15/ІV-ц.р. у зв'язку із його хворобою.

3. т. **Арістіді Х.Г.** поновлено на ІІ курсі ІМФ із 17/ІІІ-ц.р.

4. Залитий чорнилом.

5. т. **Усенко Н.Г.**, студент інституту, якому було надано відпустку до осені 1931 р., у зв'язку із покращенням стану здоров'я приступив до навчання з 2/ІІІ-ц.р. на І-му курсі ІМФ осіннього набору.

6. т. **Біленького П.Т.** поновлено на ІV курсі вечірнього робітфаку з 1/ІІІ-31 р.

7. т. **Сорокіну Л.О.** – *студентку І курсу робітфаку, на підставі повідомлення Гореницької сільради №261 від 8/ІІІ-31 р. відраховано із числа студентів робітфаку як "соціально-чужий елемент" (виділено мною, – прим. авт.).*

***

Текст **Постанови №32** Директора КІМІ від **23/ІІІ-31 р.** було надано у навчальну частину, профком і поміщено у вітрину інституту для інформування широкого загалу працівників та студентів інституту.

На нараді при директорові КІМІ, де вирішувалося питання про висунення на наукову роботу студентів, що закінчують інститут, були присутні: т.т. **Горбач, Шиманський, Гапонов, Браницький, Іваненко, Трус, Березовчук, Сухомел, Краснітський, Шкабара та Артемівський.**

I.

т. **Горбач** – проінформував збори, що за постановою НКЗС інститут повинен виділити на наукову роботу до 10% випускників. Проте, згідно роз'яснень заст. НКЗС т. **Сідерського**, із їхнього числа на роботі в інституті можна залишити 3-4 особи окрім того, що потрібно іще виділити на педроботу двох молодих спеціалістів¹ у фахових технікумах.

т. **Іваненко** – повідомляє, що обговорював це питання зі студентами і з'ясував, що вони вважають, що лише після 1-2 років практичної роботи є сенс іти в наукову роботу.

Пропонує за потрібне висунути кандидатів для роботи асистентами з курсів культури боліт та культури зрошувальних земель тих студентів, які зараз залишилися фактично зовсім без керівників.

¹ Проблема викладацьких кадрів в системі народіві, особливо, у вищій та середньо-спеціальній школі, на початку 30-х рр. була надзвичайно гострою, адже в СРСР ще не існувало навчальних закладів, які б готували викладачів у інститутах та технікумах. Цей пріоритет належав університетам, які повсюдно були закриті владою Рад з 1918 по 1934 рр. Дефіцит викладачів у ВИШах урегулював Інститут аспірантури (спочатку при кафедрах, які під кінець 20-х рр. реорганізувалися у галузеві Науково-дослідні інститути, а згодом – при тих же НДІ), – прим. авт.

т. **Шиманський** – вважає, що на майбутній рік для кафедри агро-меліорації можна буде утворити лише одну штатну посаду асистента, якого можна буде довантажити годинами із споріднених дисциплін (лабораторні по с/г аналізу, геології, геодезична практика). На ІМФ – теж одну посаду при кафедрі гідротехніки, реальне навантаження якого можливе з курсів греблі, зрошення та будівельних робіт з технічною звітністю. З інших дисциплін – можна лише говорити як про позаштатні посади асистентів.

т.т. **Сухомел, Артемівський, Браницький** – вважають, що доцільно відразу допускати до асистентської роботи молодих фахівців і без проходження ними аспірантури та відповідної практичної підготовки, особливо, якщо їх буде навантажено кількома дисциплінами, і що може стати причиною неможливості їхнього навчання. “Ці посади слід обсадити за конкурсом”. Всіх студентів, які будуть висунуті на подальшу наукову роботу, спрямовувати до аспірантури. Аспірантів же – використовувати для педроботи в КІМІ.

т. **Горбач** – повідомляє, що Інститут аспірантури знаходиться при НКЗС, а в Києві – лише його філія (підкреслено мною, – прим. авт.). В КІМІ аспіранти працювати не можуть. Випуск аспірантів відбудеться лише через 3 роки, а КІМІ педпрацівники потрібні вже зараз. Ситуація, що склалася, для інституту може обернутися катастрофою, тому потрібно скористатися нагодою залишити студентів-випускників, створивши для них найсприятливіші умови вдосконалення та оберігаючи їх від навантаження кількома дисциплінами. Зараз рано іще говорити про розподіл дисциплін – потрібно принципово підійти до вирішення питання, хто із них гідний бути висунутим на аспірантську роботу при інституті.

ПОСТАНОВА:

“Зав. учбової частини разом із Зав. факів та керівниками кафедр на протязі 3-х день (не пізніш як до 25/III-) проробити питання про висування кандидатів із студентів-випускників на педроботу в КІМІ щодо визначення кількості їх, визначення дисциплін та навантаження, виходячи із положення про можливість довантажувати їх керівництвом та інструктажем з виробничої та навчальної практики”.

II.

“Персональне висування кандидатур на наукову роботу до Інституту аспірантури, с.г. академії ім. “Леніна”, КІМІ та педроботу в Технікумах”. (Підкреслено в документі, – прим. авт.).

Заслухавши доповідь представника профорганізації КІМІ про рекомендацію на наукову роботу т.т. **Клімова, Сніцар¹, Шегеди, М’ялківського*, Авраменка, Пінчука, Федоренка, Ковальчука, Удовенка та Ярошевського** і обговоривши ці та додатково запропоновані зборами кандидатури –

УХВАЛЮЮ:

“Рекомендувати кандидатури таких т.т. **Клімова, М’ялківського, Сніцар, Шегеди, Авраменка, Пінчука, Ковальчука, Сінельнікової, Макляка*, Самійленка, Гервіца*, Сотченка*², Левковича та Путія**. Просити Профком обговорити кандидатури т.т., питання про висування яких на Профкомі не обговорювалось і подати свій висновок.

Доручити Зав. факами погодити з учбовою частиною та керівниками кафедр персональні кандидатури на посади асистентів КІМІ із випускників. Разом із тим доручаю виявити питання про можливі на майбутній рік вакансії асистентів, доцентів та професорів, щоб оголосити конкурс на опосадження”.

Директор інституту /підпис/ – (зроблений червоним олівцем, – прим. авт.) – **Горбач.**

***

¹ З 1941 по 1943 рр. – директор КІМІ в окупованому німецько-фашистськими загарбниками Києві.

² * – Усі вони згодом стануть викладачами КІМІ, окрім **Сотченка**, який працюватиме під керівництвом **А.В. Огієвського** в НДІ ВГ. Під час ВВВ **М’ялківський** та **Сотченко** загинуть, – прим. авт.

Наказ №33 Директора КІМІ від 27/ІІІ-31 р. (стор. 54, 54 (об.)) містить 11 параграфів, які стосуються адміністративних питань та працівників інституту. Його в копіях (згідно розноски, виконаної синім олівцем в правому верхньому куті аркуша, – прим. авт.) отримали в бухгалтерії, зав. особою частиною, М/К, а також підрозділ чи якась відповідальна особа, запис про яких розібрати так і не вдалося:

1. “Щоб перевірити наявний склад скупчених у книгозбірні КІМІ книжок, щодо відповідності їх з боку ідеологічного вимогам до книгозбірень радянських ВИШів та вилучення непотрібних книжок утворено Комісію під головуванням Зав. Інж. Меліорат. Факультету т. **Браницького** та в складі: т. **Люмкіса** від катедри політекономії, т. **Іваненка** від катедри орґекономдисциплін й **Атаманова** та **Костовського** від студорґанізацій.

Роботу закінчити й акта передати мені до 10/ІV-31 р.”.

2. “Щоб перевірити знання студентів-випускників з укромви призначаю на 28/ІІІ ц.р. комісію під головуванням Зав. Навч. частини т. **Шиманського І.Є.** та в складі членів: викладача Укромви Робфаку т. **Каленича** і тов. **Загородського**, представника ІV-го курсу т. **Ротаня**¹ та представника *Укрлікнепу*.

Підстава: Листи секції Наросвіти Київськ. Міськради від 14/ІІІ-ц.р. та НКО від 25/І-ц.р. №516-03”.

3. Прибиральниця т. **Шневська Е.М.**, яка з 15/ІІІ ц.р. мала повернутися із профвідпустки і приступити до виконання своїх обов’язків, захворіла, про що повідомив завгосп після усної заяви т. **Шневської**.

4. На підставі повідомлення завгоспа у зв’язку із закінченням опалювального сезону опалювача приміщень робітфаку т. **Пахунова** звільнити з посади 20/ІІІ-31 р.

5. Згідно рапорту завробітфаком тов. **Бородайка В.Ф.** він повернувся із службового відрядження до с. Кагарлик, де був у справах Кагарлицького робітфаку, і приступив до своїх обов’язків з 19/ІІІ-ц.р.

6. Викладачем з курсу артилерії (військове навчання) з 10/ІІІ-31 р. зараховано т. **Горина Г.П.** з оплатою за фактично дані ним години.

7. Призначити з 10/ІІІ-31 р. т. **Горина Г.П.** на посаду завідувача військовим кабінетом тимчасово із виплатою йому 120 крб. в місяць зарплатні із асигнувань робітфаку.

8. На час хвороби основної прибиральниці т. **Шневської** тимчасово на цю посаду було призначено з 22 березня т. **Потабенько В.Ю.** Підстава: повідомлення завгоспа та відрядження з біржі праці за №1927.

9. На підставі службової записки завгоспа продовжено на один місяць з 19/ІІІ по 19/ІV ц.р. термін тимчасової роботи т. **Левчук Н.Г.** із впорядкування діловодства по господарській частині та по управлінню будинками з оплатою 30 крб. на місяць із господарських сум управління будинками.

10. На зміну п. 10 параграфу 2 наказу №25/2 т. **Герасуна Г.П.** вважати на посаді позаштатного професора, через що бухгалтерія має здійснити відповідні перерахунки його зарплатні.

11. Згідно власного бажання кваліфікованого служника військового кабінету т. **Горецького І.І.**, його звільнено з посади від 25/ІІІ-ц.р.

Тимчасові обов’язки кваліфікованого служника військового кабінету покладаються на секретаря військового кабінету т. **Булищенко** за сумісництвом й виплатою їй 50% навантаження до основної ставки. **Булищенко** наказано прийняти справи. Підстава: заяви тт. **Горецького** та **Булищенко**.

Наказ підписано **Горбачем** синім олівцем.

***

¹ **Ротань А.З.** до початку Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.) після закінчення свого навчання в КІМІ працюватиме у ньому асистентом, – прим. авт.

Наказ №34 Директора КІМІ від **31 березня 1931 р.** (стор. 55, 55 (об.)) присвячений справам студентів. На тексті наказу червоним олівцем виконана розноска: секретарю студсправ, профкому, робітфаку і простим олівцем дописано – в бухгалтерію.

Сам зміст наказу процитуємо мовою оригіналу:

1.

“тов. **Старченка Л.**, згідно з постановою апеляційної комісії при НКЗС від 19/ІІІ-31 р. поновити в правах студента ІІ курсу денного Робфаку, оголосивши йому сувору догану з попередженням.

Підстава: Постанова апеляційної комісії”.

2.

“тов. **Файнгозу**, студенту ІІІ-го курсу Робфаку, за порушення труддисципліни та поведінку, що призводить до зриву навчання, висловлюю догану з попередженням.

Підстава: Протокол групових зборів ІІІ-го курсу Робфаку”.

3.

“Оголошую ухвалу товариського суду при КІМІ в справі студента **Молчанова В.К.** від 15/ІІІ-31 року:

Студенту ІV-го курсу Агромеліоративного факультету **Молчанову**, на підставі ст. 16 Положення про товариські суди, винести сувору догану з попередженням. Дирекції інституту, на підставі ст. 18 того-ж положення негайно цю постанову внести до особистої справи **Молчанова** з метою недопущення **Молчанова** до керівних посад (виділено мною, – прим. авт.). На підставі ст. 17 того-ж положення постанова ця остаточна й оскарженню не підлягає”.

4.

“Тов. **Голуба Д.І.** поновити в правах студента ІV-го курсу Меліофаку.

Підстава: Витяг з протоколу засідання Профкому з 2/ІІІ-31 р.”.

5.

“Студента **В’ячеславова О.І.** – І-го курсу Інж. Агромеліофаку звільнити зі складу студентів за хуліганські вихватки та образу керівника військового навчання тов. **Горина** під час лекції.

Підстава: Службова записка Зав. військабінету т. **Горина**”.

6.

“Тов. **Кочета М.А.** студента І курсу осіннього набору Меліофаку, що до цього часу не повернувся з дозволеної йому до 25/І-31 р. відпустки, звільнити зі складу студентів.

Підстава: Доповідна записка Секретаря Студсправ”.

7.

“Тов. **Сидоренка Д.О.** студента І курсу вес. набору Меліофаку, що не повернувся з дозволеної йому до 12/І-31 р. відпустки, звільнити зі складу студентів.

Підстава: Доповідна записка Секретаря Студсправ”.

8.

“Тов. **Можугу** поновити в правах студента ІV-го курсу Агромеліофаку, зобов’язавши його ліквідувати академзаборгованість до 5/ІV-31 р.

Підстава: Заява тов. **Можуги** та висновки Зав. факультету”.

9.

“Студентів І групи ІІІ-го курсу денного Робфаку інституту т.т.:

1.	Андрійченко П. Й.	12.	Нікітін Ф.
2.	Вареник Л.Ф.	13.	Некрасов І.Д.
3.	Гарбарець О.Є.	14.	Охріменко Л.Я.
4.	Гордіюк К.Д.	15.	Пилипчук П.П.
5.	Д’якова А.Н.	16.	Поліщук О.Г.
6.	Карпенко М.П.	17.	Ройтман Д.С.
7.	Коверного І.М.	18.	Солонар Г.К.

8.	Кришталь І.Я.	19.	Чорномазова О.П.
9.	Лук'янчук Т.Ф.	20.	Юхим'юк С.Ф.
10.	Манюк Я.С.	21.	Вариченко
11.	Мороз Ю.Л.	22.	Бржосневський В.М.

Вважати за закінчивших Робфак і переведених до складу студентів інституту з 15/III-31 р. Згаданим товаришам надати відпустки з 1/IV- до 15/IV-31 р., коли вони повинні з'явитися до інституту”.

10.

“Виключити зі складу студентів вечірнього Робфаку в Кагарлиці студентів:

	<u>I-го курсу:</u>	15.	Ярового Х.
1.	Волошина		
2.	Василева Л.		<u>III-го курсу:</u>
3.	Дриня П.	1.	Балацького
4.	Кришталь П.	2.	Воронецького Я.
5.	Любченко Л.	3.	Воловика І.
6.	Мельника Л.	4.	Гребельника В.
7.	Наконешну П.	5.	Дриня Г.
8.	Приймака Ф.	6.	Страшнюка М.
9.	Семененко П.	7.	Савосіна С.
10.	Усика Т.	8.	Собачко Д.
11.	Хістового В.	9.	Танкевич Б.
12.	Шевченко В.	10.	Свідерську П.
13.	Шевчика З.	11.	Страшнюка Г.Р.
14.	Шинкаренко П.	12.	Ланчука Я.

з 10 грудня 1930 року”.

11.

“Зарахувати до складу студентів I курсу вечірнього Робфаку в Кагарлиці т.т.

1). **Зінченка П.**, 2). **Айзенберга Г.**, 3). **Нікуль М.** та до складу студентів III-го курсу т.т.: 1). **Стріху О.**, 2). **Айзенберг О.**, 3). **Павленка С.**, 4). **Гришаку І.**, 5). **Грайченка Л.**, 6). **Камлика А.**, 7). **Дриню Я.**”.

Під наказом поставлений підпис **Горбача** чорнилом бузкового відтінку.

***

Березневі хроніки завершуються **Постановою №35** Директора КІМІ від 31/III-31 року (стор. 56, 56 (об.)), копію якої отримали в навчальній частині, на Робітфаці та в Кагарлицькому Робітфаці (розноску зроблено простим олівцем у верхньому правому куті аркуша).

Постанова висвітлює 6 питань, по яких прийнято конкретні рішення:

I. Про заснування лабораторії с/г машинознавства та мотокультури

До організації даної лабораторії потрібно приступити негайно, відвівши для неї приміщення у флігелі.

Лабораторія має об'єднати крім курсу с/г машинознавства та мотокультури ще й будівельну механіку, механізацію меліоративних робіт, електрифікацію с/г-ва та загальне машинознавство. Спільне для цих дисциплін приладдя та обладнання потрібно придбати в такій кількості, щоб забезпечити нормальне проходження всіх курсів.

Доручити навчальній частині в найкоротший термін скласти комбінований кошторис для обладнання лабораторії на основі кошторисів, поданих від керівників окремих дисциплін.

II. Про об'єднання кількох кабінетів інженерно-агримеліоративного факультету в один кабінет

Об'єднати кабінети: культури боліт і луківництва, кормів та годівлі, загального і часткового рослинництва та культури зрошування земель.

Завідувачам факультетів, кафедр і кабінетів до 1/V-31 р. переглянути питання про належне впорядкування кабінетів та доцільне розташування в них майна і подати до учбової частини відомості про використання кабінетів та пов'язаність їхньої роботи з теоретичним навчанням.

III. Доповідь завідувача інженерно-меліоративного факультету про випуск IV курсу факультету¹

Студентів, що успішно закінчили навчання й здали намічені роботи вважати за таких, що закінчили інститут. Кваліфікувати їх та обох попередніх випусків інженерами-агримеліораторами.

Всім, хто закінчив навчання, надати належні відпустки, враховуючи вже використаний ними час на відпустки. Документи про закінчення видати згідно закону і заготовити посвідки про складання іспиту з української мови. Бухгалтерії потрібно звернутися до Укрмеліотресту з питання відпуску авансу на видатки належних за законом відпускникам коштів. Гроші видати згідно складених списків.

Затребувати від відповідних організацій надходження коштів для випускників та поставити до відома НКЗС про факти неотримання таких коштів, тому що це спричиняє до затримки відрядження випускників на місця їхньої роботи.

Студентам **Гашевському**, **Гармашу**, **Іваницькому** та **Коваленку** надати пільговий термін до 5/IV-31 р. для ліквідації академзаборгованості.

Поновленому у правах студентів т. **Мажузі** дати термін на ліквідацію академзаборгованості до 5/IV-31 р.

Зав. навчальною частиною, керівникам кафедр та зав. факультетами погодити персонально з директором питання про молодих фахівців, що відряджаються на наукову роботу.

З Київською філією Інституту аспірантури погодити і вирішити питання про залишення в Києві молодих фахівців, рекомендованих на навчання в аспірантурі.

IV. Про випуск студентів денного робітфаку в Києві

Вважати 22 студентів ударної групи III курсу денного робітфаку як таких, що закінчили його з 15/III-31 р. і переведених з цього числа до складу студентів інституту.

Завробітфаком заготувати на всіх випускників персональні характеристики.

Даним випускникам надати відпустку з 1/IV- до 15/IV-ц.р. З 15/IV-31 р. у них розпочинається навчальний процес з практичних по геодезії, який триватиме до 20 квітня 1931 р.

Зав. навчальною частиною вирішити питання по розподіленню даного контингенту по факультетах, враховуючи особистий вибір кожного студента.

Вважати за доцільне перевести IV курс вечірнього робітфаку на денну форму навчання. Тов. **Бородайку** погодити це питання зі студентами, викладачами та студентськими організаціями.

V. Про стан справ у Казарлицькому Робітфаці

Заслухавши доповідь тов. **Бородайка**, який обстежував стан справ у цьому Робітфаці та виявив, що з дня відкриття роботи робітфаку 12 грудня 1930 р. і до кінця першого періоду його діяльності 1 лютого 1931 р. кількість студентів зменшилася із 71 до 55 чоловік. Такий стан справ пояснюється тим, що декого із студентів було відкликано з навчання заводом, парторганізацією і т.д. Хоча процес навчання і був нормально

¹ Як бачимо, що і тут не йдеться мова про захист дипломних проектів студентів випускних курсів. Це вже третій такий випуск фахівців, яких відряджають на роботу у званні інженер без захисту дипломних проектів після закінчення IV курсу інституту, – прим. авт.

налагоджений, однак з боку лектури пропущено багато навчальних годин. Особливо у цьому відзначився сам завробітфаком. Забезпечення студентів книжками, підручниками та зошитами (“*зшитками*”, як зазначається в оригіналі документу, – прим. авт.) є недостатнім. Лекторський склад – 5 осіб. Троє із них мають вищу освіту, а двоє – із середньою. Питання обслуговування робітфаку заводоуправлінням нарешті вдалося урегулювати.

Із вищесказаного ухвалено:

1) Вважати, що відсів студентів до 22,5% у першому періоді роботи робітфаку спричинив “до погіршення рівня соцстану студентства робфаку, особливо ж у напрямку зменшення партійного та комсомольського його прошарку, за надто великий та загрозливий, а загальний рівень соцстану студентства за незадовільний”;

2) Практику продовження прийому нових студентів на навчання, яка тривала увесь час і не дала бажаних показників “у напрямку загального поліпшення соцстану студентів, вважати неправильною і її потрібно припинити”;

3) Учбовій частині ознайомитися зі складом лектури і попередньо дати свої пропозиції на рахунок “щодо форми переведення його” (*очевидно, мають на увазі способи добору кадрів для роботи на Робітфаці, – прим. авт.*);

4) Питання про графік профвідпусток викладачів робітфаку потрібно узгодити з навчальною частиною інституту для того, щоб згідно нього можна було б скласти робочі плани лектури;

5) Велика кількість пропусків лектурою урочних годин – явище неприпустиме, тому що це призводить “до проривів у навчанні студентів”. Завідуючому Кагарлицьким робітфаком з цього приводу потрібно негайно дати свої пояснення та міркування щодо заходів ліквідації подібних фактів”.

VI. Про подальший розвиток перспектив у роботі робітфаку

В майбутньому прийом студентів на денний робітфак не передбачається. Якщо він і буде, то дуже обмежений. Виходячи з цього, завробітфаком тов. **Бородайко** потрібно:

1) Створити проект розгортання вечірніх робітфаків, які б охоплювали до 6 підприємств, щоб восени там можна було б організувати набори студентів на навчання;

2) Розробити питання про організацію роботи підготовчих груп до навчання на Робітфаці, орієнтуючись на досвід роботи з цього питання у Березанському Робітфаці. Це забезпечить підготовку контингенту до навчання на Робітфаці;

3) Заслухати в кінці квітня місяця зав. Березанським робітфаком про організацію ним підготовчих груп та про стан справ у тих групах, які вже діють при згаданому Робітфаці;

4) Тов. **Бородайку** розробити питання про поширення при інституті сітки робітфаків, з’ясувавши в учбовій частині, яку кількість студентів для цього потрібно забезпечити. Опорними пунктами в даній мережі мають бути “Держпароплавство, затони, корабельня та водоканали”.

Постанова підписана директором КІМІ **С.П. Горбачем**.

4. СТРИМКИЙ ВИР ПОДІЙ КВІТНЯ

Наказ №36 Директора КІМІ від 1 квітня 1931 р. (стор. 57) містить рішення керівництва щодо працівників інституту по 7 пунктах. Його копію отримали: зав. особовим складом, М/К, військовий кабінет, бухгалтерія. Припис зроблено червоним олівцем, а для бухгалтерії – простим олівцем. Наказ підписаний **Горбачем**.

1.

На зміну наказу №2 від 8 січня ц.р. за обслуговування кабінетів робітфаку під час вечірнього навчання, згідно з постановою РНК від 29 січня ц.р., кваліфікованому

служнику робітфаку тов. **Уванаю С.Ю.** визначено навантаження до основної ставки у 30% щомісяця, починаючи із 6 січня ц.р.

Підстава: постанова РНК.

2.

Асистента з курсу креслення тов. **Каплунова Р.С.** звільнено з посади із 1 квітня ц.р. на підставі його заяви. *(Олівцем бузкового відтінку директор дописав від руки: "...та доповідної записки зав. факультету", – прим. авт.).*

3¹.

“Щоб з’ясувати висунуте тов. **Каплуновим** обвинувачення проти учбової частини інституту, що, за його словами, не могла створити йому відповідних умов для роботи в інституті, а також, щоб виявити дійсний стан справи – утворюю комісію під головуванням проф. **Данилевського** та в складі членів представників від М/К, Бюра СНР, партосередку Меліофаку та від Профкому тов. **Саверського**.

Роботу закінчити до 5/IV-1931 року”.

4.

Призначено тимчасово з 1 квітня ц.р. на посаду завідувача військовим кабінетом при інституті тов. **Леопардського В.К.**, відрядженого у відповідності із відношенням Штабу УВО за № Е/51/2203 від 22/III-31 р.

Зав. кабінету тов. **Горину** та тов. **Бурикіну** до 16 квітня ц.р. потрібно передати всі справи тов. **Леопардському**.

З цього числа тов. **Горин** звільнений від виконання обов’язків завідувача військовим кабінетом.

5.

На зміну параграфу 6 наказу №33 від 27 березня ц.р. т. **Горина Г.П.** призначено на посаду штатного викладача з курсу артилерії військового навчання з оплатою 250 крб. на місяць.

6².

Щоб з’ясувати стан справи та характер викладання курсу теоретичної механіки проф. **Столяровим**, утворено комісію під головуванням проф. **Люмкіса** та в складі проф. **Сухомела**, асистента **Грубського**, представника профкому тов. **Березовчука** та представника від студентів II курсу ІМФ.

Свою роботу комісія має закінчити до 5 квітня й подати свій висновок дирекції КІМІ.

7.

Замість т. **Каплунова** призначено з 1 квітня ц.р. на посаду асистента з курсу технічного креслення тов. **Сніцара Я.Є.**

Підстава: заява тов. **Сніцара**.

***

Постанова №37 Директора КІМІ від 3 квітня 1931 р. (стор. 58), присвячена проведенню підготовчої роботи до Всесоюзної переклички ВТИШів та ВИШів.

Завідувачам факультетами наказувалося:

1. а) Скликати по всіх курсах наради студентів разом із професурою, представниками профкому, ЛКСМУ, партколективу, щоб скласти плани проходження переклику. На нарадах висвітлити питання про запровадження активних методів навчання, якості викладання, праці викладачів та керівництва професорами роботою асистентів.

б) Перевірити виконання робочих планів та програм усіх курсів, а також із військової підготовки, фізкультури та політгодин, з’ясувавши кількість пропусків,

¹ Під параграфом червоним олівцем зроблена помітка з підписом проф. **Данилевського** та дата 4/IV-1931 р., що він ознайомлений із наказом, – прим. авт.

² Очевидно, дирекція отримала якийсь “сигнал” і на нього потрібно було зреагувати так, щоб “сміття з хати”, бува, не винеслося далі порогу. Під параграфом червоним олівцем зроблена помітка з підписом проф. **Люмкіса** та дата 4/IV-1931 р., що він ознайомлений із наказом, – прим. авт.

зроблених як студентами, так і педпрацівниками, та викликані ними “прориви у навчальній роботі інституту”.

в) Розглянути наслідки роботи академгруп та бригад, зосередивши увагу на вивченні досвіду колективної праці студентів та якості спільної праці – зокрема, IV-х курсів під час складання проектів.

2. а) Учбовій частині разом з керівниками кафедр розглянути та зробити підсумки роботи кафедр під час опрацювання програм та робочих планів, використання кабінетів і навчального приладдя, запровадження активних методів навчання та керівництва роботою асистентів.

б) Розглянути стан справ по підготовці матеріалів під час опрацювання нових учбових планів та програм на 1931-32 навчальний рік.

в) Розглянути всі недоліки планів минулого року та взяти до уваги висновки під час складання нових планів.

3. Заступнику директора по виробничому навчанню розглянути питання про складання програм навчання та ознайомлення студентів із ними, а також узгодження питань теоретичного навчання з умовами виробництва.

4. На завфакультетами покладається відповідальність складання рапортів: спочатку – по курсах, а потім, систематизувавши їх, об’єднати по факультетах. На підставі даних рапортів учбова частина складає загальний рапорт від інституту. “Складаючи рапорта учбова частина за допомогою широкої студентської та професорської маси під кутом зору більшовицької самокритики повинна виявити та урахувати всі досягнення та недоліки академроботи інституту за минулий час”. Рапорти затверджуються на курсових та факультетських зборах.

5. “Господарчій частині устаткувати 6 та 7 аудиторії для загальних зборів та налагодити все для радіо-слухання”.

Директор інституту /підпис/ **Горбач**

***

Наказом №38 Директора КІМІ від 8 квітня 1931 р. (стор. 59, 59 (об.)) вирішувались кадрові питання і текст його копій призначався бухгалтерії, М/К, зав. особового складу та військовому кабінету (розноску зроблено синім олівцем у верхньому правому куті аркуша, – прим. авт.).

1. Заступник директора по АГЧ тов. **Відавський П.М.** після повернення з відпустки по хворобі приступив до виконання посадових обов’язків з 5/IV-ц.р.

Підстава: рапорт тов. **Відавського**.

2. Столяр т. **Слепухін Й.Й.** з 2/IV-ц.р. перебуває на лікарняному.

Підстава: доповідна записка завгоспа.

3. “т. **Грудзінському Е.О.**, старш. Бухгалтеру, за виявлення підчас ревізії справ Бухгалтерії припущення низки помилок, що виникли в наслідок недбалого його, як старшого бахгальтера, ставлення до служби, висловлюю сувору догану с попередженням.

Пропоную всі помилки в бухгалтерських справах виправити до 20/IV-31 р., а занедбалість справ бухгалтерії ліквідувати до 1/V-31 р.

Звертаю увагу свого заступника в амін. господарчих справах на слабе керівництво бухгалтерією, пропоную підсилити його та простежити за своєчасним виконанням цього наказу”.

4. Викладача фізики та математики робітфаку т. **Занкевича В.Х.** звільнено з посади згідно його власного бажання.

Підстава: заява т. **Занкевича**.

5. Прибиральниця т. **Шневська К.М.** після хвороби приступила до роботи з 7/IV-ц.р.

Підстава: Доповідна записка завгоспа.

6. Залишено іще на тимчасову роботу прибиральницю т. **Потапенко В.Ю.**, котра підміняла прибиральницю т. **Шневську** на час її хвороби у зв'язку з тим, що прибиральниця т. **Заремба Т.А.** взяла відпустку через поганий стан здоров'я.

Підстава: Доповідна записка завгоспа.

7. Звільнено з посади прибиральниці та призначено на посаду швейцара з 8/IV-ц.р. т. **Андрійченко І.О.**

Підстава: заява т. **Андрійченко.**

8. На зміну наказу №25/2 від 19/II-31 р. (п. 4 параграфу 2) нештатному доценту **Іваненкові А.П.** визначено річне навантаження у 99 годин.

Підстава: заява т. **Іваненка** та резолюція завідувача навчальної частини.

9. Викладачів військових дисциплін т.т. **Ступницького, Секунова, Скоблікова, Мікляєва, Фідельмана, Семенова, Афанасьєва, Андрєєва, Хазова, Петрицького, Шітова та Нікуліна**, що отримували зарплатню за фактично дані години, у зв'язку із закінченням читання ними курсів, визначених планом, звільнено та здійснено з ними розрахунок у відповідності до вимог постанови НК праці СРСР №38 від 7/II-31 р.

Підстава: рапорт завідуючого військовим кабінетом від 8/IV-ц.р. та постанова НК праці СРСР №38 від 7/II-31 р.

10. Згідно вимог постанови НК праці СРСР №38 від 7/II-31 р. потрібно буде здійснити розподіл викладачів військових дисциплін та відповідні до цього ставки їхньої зарплатні за фактично дані ними години наступним чином:

а) старші викладачі фахових дисциплін: т. **Новський** – за 360 річних годин 250 крб. на місяць;

б) старші викладачі: т.т. **Новиков, Сиченко, Ковков, Котляр, Шиманський** – за 480 річних годин 250 крб. на місяць;

в) викладачі: т.т. **Горкин, Меєр, Вітер** – за 480 річних годин 210 крб. на місяць.

Підстава: постанова НК праці СРСР №38 від 7/II-31 р.

11. На зміну наказу №30 від 17/III-31 р. (параграф 4) із зарплатні викладача фізкультури т. **Рождественського А.** вирахувати за 72 теоретичні та 250 практичних годин річного навантаження, виходячи із розрахунку, що 210 крб. виплачується за 480 теоретичних годин та 720 практичних годин річного навантаження.

Підстава: постанова НК праці СРСР №38 від 7/II-31 р.

12. Тов. **Любицького Н.М.** звільнено зі складу викладачів військових дисциплін з 8/IV-ц.р.

Підстава: постанова НК праці №20 (п. “а” артикул 5) від 25/X-28 р.

13. Звільнено з 27/III-ц.р. з посади викладача фізкультури т. **Лукашевича.**

Підстава: постанова НК праці №20 (п. “а” артикул 5) від 25/X-28 р.

14. Звільнено з посади завідувача військовим кабінетом з 7/IV-31 р. тов. **Вінклера.**

Підстава: постанова НК праці №20 (п. “а” артикул 5) від 25/X-28 р.

15. Секретарю ІМФ тов. **Галабутській** винесено сувору догану за те, що вона вчасно не повідомила проф. **Виржиківського** про зміни в робочому плані і це призвело до “прориву в навчанні”. Секретарю навчальної частини тов. **Волкову** зауважено на слабе керівництво роботою секретаря факультету.

Наказ підписано **Горбачем** (олівцем бузкового кольору, – прим. авт.).

***

Наказ №39 Директора КІМІ від 8 квітня 1931 р. (стор. 60, 60(об.)) висвітлює рішення по студентських питаннях. Копії його тексту передано в бухгалтерію, профком, секретарю студентських справ та на робітфак, про що свідчить розноска, виконана синім олівцем у верхньому правому куті аркуша.

12 його параграфів можна згрупувати у такі розділи:

1. Надання відпусток

– Студенту I курсу осіннього набору ІМФ т. **Шаціло Я.** терміном до майбутнього осіннього набору (параграф 1);

- Студенту I курсу весняного набору ІМФ т. **Кліона О.І.** з 5 квітня по 5 травня ц.р. за рахунок відпустки у вересні місяці (параграф 2);
- Студенту робітфаку т. **Оселедьку П.М.** з 5 квітня по 5 травня ц.р. у зв'язку із захворюванням (параграф 4);
- Студенту I курсу весняного набору ІМФ т. **Артюху О.** на час із дня закінчення теоретичного навчання до початку таборових зборів (параграф 6);
- Студенту I курсу весняного набору ІМФ т. **Лисаку І.І.** з 7 квітня по 7 травня ц.р. за рахунок відпустки у вересні місяці (параграф 12).

2. Виключення з інституту

- Через невідвідування занять з 1/III-31 р. звільнено зі складу студентів т.т. **Олексієнка О.** та **Зінченка П.** – студентів I курсу Кагарлицького робітфаку (параграф 3);
- Студента I курсу ІМФ т. **Лебедєва П.М.**, що не повернувся із відпустки, наданої йому з 1 лютого по 1 березня ц.р. (параграф 5);
- Студента I курсу робітфаку **Демченка П.Ф.** у зв'язку із проведенням слідства кримінальних органів за фактами скоєних злочинів під час його роботи в Туркменській республіці (параграф 7);
- Студента II курсу ІМФ **Штатського С.І.** “за заховання свого дійсного соцстану та як соціально чужий елемент” (параграф 8);
- У зв'язку із відрядженням в розпорядження міськпарткому т. **Бржосневського М.А.**, котрого після закінчення робітфаку було зараховано до складу студентів інституту (параграф 9).

3. Зарахування до складу студентів

- т. **Полевика Г.С.** із 7 квітня ц.р. на I курс вечірнього робітфаку (параграф 10);
- т. **Ліпницького Я.М.** із 7 квітня ц.р. на II курс вечірнього робітфаку (параграф 11).

Наказ підписано **Горбачем** (олівцем бузкового кольору, – прим. авт.).

***

“Студентським” є і **Наказ №40** Директора КІМІ від **15 квітня 1931 р.** (стор.61), який складається із 6 параграфів. Згідно розноски, виконаної червоним чорнилом, його копії отримали секретар студсправ, бухгалтерія, профком та робітфак.

У 1 і 2 параграфах через хворобу надається відпустка:

- студенту II курсу АМФ т. **Титаренко В.Д.** з 5 травня 1931 р. на підставі заяви та лікарської довідки;
- студентці робітфаку т. **Доморослій М.М.** з 13 квітня по 13 травня на підставі заяви та лікарської довідки.

Решта 4 параграфи – констатація виключення з інституту:

- т. **Яцюту** – студента I курсу осіннього набору ІМФ за власним бажанням у зв'язку з переводом із 10 квітня ц.р. до іншого ВИШу (п. 3.);
- т.т. **Ключка, Дончака, Хмельовську, Васильєва** – студентів I курсу осіннього набору ІМФ та т. **Назарак** – студента II курсу ІМФ у зв'язку з невідвідуванням навчання на протязі довгого часу (п. 4.);
- т. **Загнітько Г.І.** – студента I курсу АМФ через нерегулярне відвідування навчання та за те, що не склала жодного заліку із дисциплін, які було винесено на сесію (п. 5.);
- т.т. **Вергелес Н.Ф., Кирпатовського М.О., Лящук та Фролова І.М.** – студентів I курсу вечірнього робітфаку і т. **Гродського С.Ф.** – студента II курсу вечірнього робітфаку за систематичне невідвідування занять (п. 6.)¹.

Наказ підписано **Горбачем** (олівцем бузкового кольору, – прим. авт.).

***

¹ Усі прізвища в наказі підкреслено червоним олівцем, – прим. авт.

Наказ №41 Директора КІМІ від 15 квітня 1931 р. (стор. 63 і 62) підшито у архівній справі таким чином – спочатку на 62 сторінці іде закінчення наказу (параграфи 9 – 14), а на стор. 63 – його початок (параграфи 1-8). Зміст наказу присвячений вирішенню питань працівників інституту. Його копію згідно розноски, зробленої червоним чорнилом, отримали завідувач особистими справами, М/К та робітфак.

Наказ підписано **Горбачем** (олівцем бузкового кольору, – прим. авт.).

1.

т. **Андрійченкову І.О.** звільнено з посади прибиральниці і призначено на посаду швейцара з 13 квітня ц.р.

2.

т. **Потабенько В.Ю.**, котра тимчасово виконувала обов'язки прибиральниці, з 13 квітня ц.р. призначено на постійну роботу прибиральниці на місце т. **Андрійченкової**.

3.

т. **Заремба** – прибиральниця робітфаку, після перенесеного захворювання приступила до виконання посадових обов'язків із 13 квітня 1931 р.

4.

т. **Карпенкову Є.П.**, що тимчасово заступала хвору прибиральницю робітфаку, звільнено з посади із 13 квітня ц.р.

5.

т. **Шиманський І.Є.** – заступник директора по навчальній частині з 13 квітня ц.р. проходить перепідготовку¹. Виконання його обов'язків на час відсутності покладено на т. **Гапонова І.І.**

6.

т. **Любицького** – викладача робітфаку, звільнено² з 8 квітня ц.р. із займаної ним посади на підставі постанови НК праці №201 (п. “а” артикул 5) від 25/X-28 р.

7.

т. **Авраменку Б.М.** – завідувачу вечірнього робітфаку в Березані буде виплачуватися зарплатня згідно зі штатами та ставками, затвердженими Меліотрестом, з дня його призначення.

8.

т. **Кагановського** – вартового робітфаку, звільнено з посади від 15 квітня 1931 р. у зв'язку невиходом на роботу протягом 5 днів без пояснення причин.

9.

т. **Антоненка Ф.Н.** – опалювача, звільнено³ з посади з 15 квітня 1931 р.

10.

т. **Булищенкова Т.М.** – секретарка військового кабінету, звільнилася за власним бажанням з 20 квітня ц.р.

Виконання обов'язків секретаря військового кабінету по сумісництву тимчасово покладено на його завідувача т. **Леопардського** із щомісячною оплатою 50% ставки секретаря.

11.

т. **Шульц Л.О.** – прибиральницю звільнено з 20 квітня ц.р. за недбайливе ставлення до своїх посадових обов'язків на підставі п. “г” артикулу 47 Кодексу законів про працю та постанови РКК від 17 квітня 1931 р.

12.

т. **Шневську К.М.**⁴ звільнено з 20 квітня ц.р. через нездатність¹ її виконувати роботу прибиральниці.

¹ Яку і де – не вказано, – прим. авт.

² Не зрозуміло, чому його звільняють вдруге, адже Наказом №38 від 8 квітня він уже був звільнений. Неясно іще одне: зараз постановою НК праці зазначена під №201, а в Наказі №38 підставою для звільнення зазначалася постановою НК праці №20 за тією ж датою – 25/X-1928 р., що й постановою НК праці №201, – прим. авт.

³ Опалювальний сезон закінчився, – прим. авт.

⁴ Мова йдеться про те, що працівник без заяви про свій намір звільнитися просто перестав ходити на роботу. Проте припустити, що т. **Борушенко** був недбалим працівником – немає підстав. За ним, згідно архівних документів, ніяких зауважень не було. Швидке

Підстава: п. “в” артикулу 47 Кодексу законів про працю та постанови РКК від 17 квітня 1931 р.

13.

т. **Лужанського Л.О.**, згідно з клопотанням проф. **Виржиківського**, допущено до асистування під час лекцій останнього з курсу геології.

14.

“Гр. **Грудзінського Є.О.**, що обіймав посаду Бухгальтера інституту, з 13/IV-31 р. **зняти з роботи, як вичищеного за першою категорією Оргкомісією по чистці Радапарату.**

Бухгальтеру **Кравцову** вступити до виконання обов’язків ст. Бухгальтера та на протязі однієї доби прийняти справи бухгалтерії за актом в складі комісії:

Голова Комісії – **Базілевич**, від профкому – **Шумейко**, від Бухгалтерії – **Кравцов**.

Про прийом повідомити мене”.

***

Накази №№42, 43, 44 надруковані з двох сторін 64 аркуша. Під час упорядковування документів у справу для подальшого її зберігання в архіві наказ №42 від 27 квітня 1931 р. помилково опинився на оберненій стороні аркуша, тобто – на його звороті. Наказ №43 (також від 27 квітня) опинився на титульній стороні аркуша по недогляду. Друкарка, щоб зекономити папір, помістила наказ №44 від 29 квітня, який складається всього із двох коротеньких параграфів, під наказом №43. Отже, на 64 аркуші справи №13 хронологічний порядок подачі документів переплутано, тому розгляд інформації розпочнемо із зворотної сторони аркуша 64, яку повністю займає **Наказ №42 Директора КІМІ від 27 квітня 1931 р.**

9 його параграфів торкаються кадрових питань працівників інституту:

1.

т. **Борушенка** – швейцара, що самовільно² залишив посаду, про що доповів завгосп, звільнено з 5 квітня.

2.

т. **Леопардського** зараховано з 17 квітня 1931 р. позаштатним викладачем з курсу фізкультури на Робітфаці з навантаженням 132 години.

3.

т. **Шиманський І.Є.** – заступник директора, повернувся “з позавійськового навчання” і приступив до виконання своїх обов’язків з 23 квітня ц.р.

4.

т. **Щегловський В.В.** прийнятий тимчасово на посаду тесляра з 20 квітня ц.р. з оплатою 120 крб. на місяць, щоб виготовити витяжні шафи для лабораторій та виконати в них потрібний ремонт.

5.

т. **Марченко М.І.** звільнений з посади кур’ера робітфаку і зарахований на посаду нічного вартового при військовому кабінеті з 22 квітня ц.р.

6.

т. **Карих О.** після попереднього його повідомлення звільнено з посади кур’ера з 12 квітня ц.р. за скороченням штатів на підставі постанови РСІ (*нема інформації, щоб дати пояснення, що це за постанова, – прим. авт.*).

7.

прийняття остаточного рішення про звільнення швейцара, що попросту пропав, – його навіть не намагалися знайти для з’ясування причини такого вчинку, – говорить про те, що т. **Борушенка**, мабуть, чимось викликав “цікавість” у відповідних “органів” і, щоб від нього “відхреститися” та не мати зайвої мороки, здійснили усі належні в цьому випадку формальності: нема людини – нема проблеми, – прим. авт.

¹ Те саме.

² Те саме.

З цього числа директор КІМІ т. **Горбач** від'їжджає по справах інституту у службове відрядження до Харкова і на час своєї відсутності доручає т. **Відавському П.М.** тимчасово виконувати обов'язки директора інституту.

8.

т. **Галабудська О.К.** – секретар факультету, звільнена з посади за скороченням штатів із 7 квітня, про що її своєчасно було повідомлено.

Відповідальність за виконання обов'язків секретаря факультету покладено на т. **Волкова**, котрому в якості помічниці призначено т. **Шаблінську**.

9.

т. **Уваная С.Ю.** – кваліфікованого служника робітфаку, звільнено з посади за скороченням штатів із 7 квітня, про що він своєчасно був повідомлений.

Наказ підписано **Горбачем** (олівцем бузкового кольору, – прим. авт.).

***

Наказ №43 Директора КІМІ від **27 квітня 1931 р.** (стор. 64) – “студентський” і складається із 3 параграфів:

1. На підставі медичної довідки надано відпустку на один місяць по 15 травня ц.р. (в рахунок запланованої у вересні) студенту III курсу ІМФ т. **Андрущенко**.

2. У зв'язку із хворобою студентці IV курсу вечірнього робітфаку т. **Захаровій Є.І.** з 1 травня ц.р. надано відпустку (з правом на отримання стипендії) терміном до початку навчання осіннього набору.

3. т. **В'ячеславова О.І.** поновлено в правах студента I курсу ІМФ “та на стипендію з 1/IV-31 р.” (взяте “в ланки” дописане **Горбачем** від руки червоним чорнилом, – прим. авт.).

За образу військового керівника т. **В'ячеславова** оголошена догана з попередженням.

Підстава: заява т. **В'ячеславова**, витяг з протоколу засідання профкому від 22 квітня ц.р. та резолюція завідувача навчальної частини.

Наказ підписано т. в. о. директора т. **Відавським** (червоним олівцем, – прим. авт.).

***

Наказ №44 Директора КІМІ від **29 квітня 1931 р.** (стор. 64) – адміністративного характеру, зміст якого зведено до двох параграфів:

1. т. **Пахоменка¹** – двірника, за систематичне невиконання покладених на нього обов'язків служби, згідно з постановою МРКК від 29/IV-31 р., звільнено з посади з 4 травня ц.р. (як на диво, дуже “своєчасно” з'являються “потрібні” постанови для прийняття різних управлінських рішень, – прим. авт.).

2. Цього числа **Відавський** за мобілізацією² від'їжджає на село. Покладені на нього тимчасові обов'язки директора інституту він передоручає заступнику директора по навчальній частині т. **Шиманському**.

Наказ підписано т. в. о. директора т. **Відавським** (червоним олівцем, – прим. авт.).

5. БУНТІВНИЙ ВИПУСК 1931-го

Хронологічний порядок розташування документів за травень місяць у справі порушено в момент їхньої підшивки. Початок травня “опинився” аж на сторінці 69. Попередню нумерацію наказу №45 директора КІМІ від 1 травня 1931 р. виправлено червоним чорнилом на №47. Таким чином наказ №45 за 4 травня, який, в принципі, мав би бути під якимось іншим номером, з'явився на стор. 65 – децо “раніше”, ніж визначено порядком формування документів у справу для передачі її на зберігання в архів.

¹ В інституті двірником працював Пархоменко Т.П. В даному записі – помилка друкарки.

² Посівна кампанія в колгоспах, як правило, проходила під пильним наглядом представників від парткомів різного рівня. Таким чином здійснювалася дієва “допомога” міста селу, – прим. авт.

Під час огляду матеріалів справи ми дотримуватимемося календарних дат, а не номерів наказів, щоб не вносити плутанини в черговість подій, які відбулися.

***

Наказ №47 Директора КІМІ від 1 травня¹ 1931 року (стор. 69) висвітлює 8 кадрових питань по працівниках інституту:

1. Директор **Горбач** цього числа приступив до виконання своїх обов'язків після службового відрядження до Харкова. Т. в. о. директора КІМІ т. **Відавському**² наказувалося повернутися до виконання своїх посадових обов'язків заступника директора.

2. **Відавський П.М.** після поїздки на село приступив до виконання своїх обов'язків з 1 травня ц.р., про що він відзвітувався директору у своїй доповідній записці.

3. Друкарці т. **Підгаєвській Л.П.** з 1 травня ц.р. надана двохтижнева відпустка згідно графіка відпусток для персоналу.

4. Тимчасово доручено обслуговувати “соцеківський” кабінет робітфаку т. **Кузьмичу С.Т.**, за що він отримуватиме щомісячно з 1 квітня ц.р. 0,5 ставки кваліфікованого служника із сум, передбачених на утримання кабінетів робітфаку.

5. З річного навантаження лектора української мови робітфаку т. **Левицького** знято 63 години, які було додано до річного навантаження лектора української мови робітфаку т. **Каленича** на підставі заяви т. **Левицького** та резолюції завробітфаком.

6. З 5 травня ц.р. на посаду позаштатного викладача з курсу допризовної підготовки призначено т. **Слободянюка** з оплатою праці за фактично проведені ним заняття.

7. У службове відрядження до Харкова 9 травня ц.р. поїде заступник директора по навчальній частині т. **Шиманський І.Є.**

8. Бухгалтерії пропонується зняти з річного навантаження викладача робітфаку т. **Занкевича** 200 годин і приєднати їх до навантаження лектора математики т. **Тонкоблодова**, котрий викладає (*виправлено з “викладатиме”, – прим. авт.*) математику на 2-ому курсі денного робітфаку – з 15 квітня ц.р. (*дату вписано від руки червоним чорнилом, – прим. авт.*).

***

Наказ №45 Київського інженерно-меліоративного інституту від 4/V-1931 року (стор. 65) містить два параграфи:

1. Нижчезазначених студентів IV-го курсу інженерно-меліоративного факультету вважати як осіб, що закінчили 25/IV-31 р. Інститут, і кваліфікувати їх як ІНЖЕНЕРІВ-МЕЛІОРАТОРІВ³:

1.	Гершберг М.Д.	9.	Пилипчик І.М.
2.	Зеленко Б.Г.	10.	Рибак П.П.
3.	Гервіц І.І.	11.	Ростовський А.Ф.
4.	Кисіль І.С.	12.	Тверитинова Р.Т.
5.	Коваленко В.Й.	13.	Тюленєва З.М. (<i>дочка⁴</i> <i>доктора с/г наук, проф.</i> <i>Тюленєва М.О., – прим. авт.</i>)
6.	Левкович Г.О.	14.	Язвинський О.А.

¹ Як бачимо, у свято Міжнародного дня солідарності трудящих 1 Травня ніякого вихідного дня для святкувань не передбачалося. Установа працювала у звичному режимі. Очевидно, що було організовано мітинг чи участь в демонстрації трудящих, але після їхнього закінченні всі приступили до праці, а не пішли на традиційну маївку на лоно природи, – прим. авт.

² Як нам відомо, 29 квітня 1931 р. т. **Відавський** був мобілізований на село і тимчасово покладені на нього обов'язки директора інституту він передав т. **Шиманському**. Однак **Горбач** залишав замість себе т. **Відавського**, а не т. **Шиманського**, тому саме т. **Відавському** адресувався припис даного наказу, – прим. авт.

³ Як бачимо, що і на цей раз випуск відбувається без захисту дипломних проектів – нема попереднього наказу про допуски до захисту, час захисту та затверджений склад державної екзаменаційної комісії, – прим. авт.

⁴ Випадки того, що близькі родичі чи діти працівників навчалися в КІМІ, як свідчать документи фонду Р-1188 ДАРО, досить часті, – прим. авт.

7. **Лужицький О.В.**
8. **Мельник З.А.**

15.
16.

Ярошевич О.О.
Пантофель А.Ш.

2. Студентам IV-го курсу інженерно-меліоративного факультету **Климову, Шарафаненко, Шегеді** “до ... ц.р.” (викреслено директором червоним олівцем, – прим. авт.) рекомендувалося ліквідувати свою академзаборгованість. Коли ж це не буде зроблено “до зазначеного терміну” (також викреслено, але простим олівцем, – прим. авт.), даним студентам надати право отримати кваліфікацію на правах екстернів¹.

P.S. У просторі між цим параграфом і підписом директора КІМІ Горбача простим олівцем зроблено вставку, яка сьогодні ледь помітна на пожовклому від часу папері: “Підстава: протокол технаради при навчальній частині від 30/IV-1931”.

***

Надзвичайно цікавою є сторінка 68, яка утворилася з підклеєних одна до одної двох частинок. Кожна частинка – це окремий документ: наказ №46 Київського інженерно-меліоративного інституту з 5 травня 1931 року та витяг з наказу №59 директора КІМІ від 24 червня 1931 р. (текст цього наказу в повному обсязі підшитий у справі на стор. 82 і 82 (об.), – прим. авт.). Часова різниця між появою даних документів – більш, як 1,5 місяця. В цьому проміжку часу не на жарт “у вищих інстанціях” кипіли справжні пристрасті навколо принципово-радикального рішення директора, котрий дійсно “заадмініструвався” і перегнув палицю. Невідомо, як би обернулася справа, коли б серед “винних” не виявилось дочки професора **Гюленєва М.О.** Останній, вже не як батько, а як авторитетна в науковому світі постать – дійсний член Вищої науково-технічної ради Наркомзему УРСР з питань меліорації болотних масивів – вирішив досить неприємну проблему доньки та її “братів по нещастю”. Не виключено, що не без допомоги широких персональних зв’язків серед впливових осіб.

Передумови демаршу випускників були такими². В 1931 році в умовах карткової системи, введеної ще у 1928 році, в промислових містах та великих адміністративних центрах починають виникати перебої з постачанням продуктами харчування. Із січня 1931 року вводиться система єдиного постачання працюючих по так званих “заборних книжках”. Щоб знизити напругу в суспільстві і важку моральну атмосферу загального пригнічення, урядом приймається рішення відкривати комерційні магазини, де можна було б придбати без “заборних книжок” масло, ковбасу, сир та ін. Однак ціни на товари були поставлені такі, що про покупку навіть і думати не доводилось, а тільки – дивитись. Такі магазини в народі отримали назву “сталінських музеїв”...

Зимою-весною 1931 року із сіл продовжували виселяти “куркулів” та їхніх “підсобників”. На території майбутньої Караганди та Карагандинської області в 1931 році створюється Карлаг – Карагандинський табір ОДПУ (ОГПУ – російською). Спочатку він називався “Карагандинський радгосп-гігант ОГПУ”. На землях майбутнього радгоспу-гіганта проживали казахи, росіяни, німці та українці. Усіх їх з обжитої території зганяють, а худобу забирають у радгосп. В пошуках пристанища та харчів населення почало відкочовувати в бік Китаю і з голоду помирати прямо у степу. Замість них приганяють розкуркулених та виселених з усіх усюд СРСР.

За літо 1931 року сюди було вивезено 52 тисячі селянських родин. Їх кидають напризволяще під відкритим небом. Люди живуть у власноруч виритих ямах. Всі діти до 6-річного віку вимерли. (Загалом же Карлаг з 1931 по 1956 рр. прийме 2 мільйони чоловік).

¹ Це означало, що на робочих місцях даних товаришів зарахували б як недипломованих фахівців, для котрих в майбутньому потрібно буде надавати спеціальну відпустку з виробництва для того, щоб вони змогли в призначений їм час оформити справу про закінчення інституту (тобто приїхати і здати академзаборгованість та отримати на руки документи, які б посвідчували їхню фахову кваліфікацію. З бланками для дипломів у країні виникла напруженість. Свої дипломи інженери отримають через кілька років, коли централізовано налагодиться випуск бланків суворої звітності даних документів), – прим. авт.

² Подача за матеріалами: “Исторические хроники с Николаем Сванидзе 1913-1933” / Марина Сванидзе, Николай Сванидзе. – Киев: Амфора, 2012. – стр. 390-391.

Шла в мішку не сховаєш. На рівні чуток та із “каналів інформації для службового користування” у Києві таки децю знали, що відбувається у місцях, від нього віддалених за тридев’ять земель. Передбачити долю наших випускників у Казахстані було неважко – тим більше під час 2-ї більшовицької весни по посіву бавовни та хто і як оту бавовну сіятиме...

Власне голод 1931-1933 рр., який лютував і на теренах України, розпочався саме із Казахстану, де, в результаті тотальної конфіскації скотини і її падежу через відсутність кормів, тваринництво скоротилося в десять разів. Виміняти на хліб було нічого. Та й хліба не було. Його монополізувала держава. За вивезений хліб за кордоном купувалось устаткування для індустріалізації країни. Світ потерпав від жорстокої економічної кризи. Хліб виступав у ролі твердої валюти.

Кремлівські можновладці знали, що невідворотній голод – це результат їхньої, можновладців, економічної політики. І цей результат ціною в мільйони людських життів для неї, влади, політично вже не загрозливий, а в майбутньому навіть і вигідний. Від сьогодні замість пряника достатньо буде просто окрайця хліба – дозволу жити.

Чи передбачали наші випускники наслідки їхньої відмови їхати на роботу в Казахстан? Мабуть, не тільки передбачали, але й знали. Виявляти мужність в чомусь – потрібно мати на те підстави і впевненість у своїй правоті. Сьогодні ми напевне не знаємо, що вберегло наших сміливців від суворих вироків суду. Однак факт залишається фактом – серйозно в майбутньому не постраждав ніхто.

Процитуємо текст **Наказу №46 Київського інженерно-меліоративного інституту з 5 травня 1931 року** мовою оригіналу:

“Колишні студенти IV-го курсу інженерно-меліоративного факультету, що закінчили інститут 25/IV-1931 року: **Гершберг М.Л., Зеленко Б.Г., Кисіль І.С., Коваленко В.Й., Левкович Г.О., Лужицький О.В., Мельник З.А., Пилипчик І.М., Рибак П.П., Ростовський А.Ф., Тверитинова Р.Т., Тюленєва З.В.¹, Язвинський О.А., Ярошевич О.О., Пантофель А.Ш. і Шарафаненко Л.С.** (остання для закінчення курсу навчання повинна ліквідувати академзаборгованість), що були мобілізовані в Середню Азію до Главбавовкому повинні були виїхати 28/IV-ц.р. на місце роботи (Ташкент і Алма-ату), щоб взяти участь у 2-ій більшовицькій весні по посіву бавовни.

Частина з цих товаришів, а саме: **Зеленко Б.Г., Кисіль І.С., Коваленко В.Й., Левкович Г.О., Мельник З.А., Пантофель А.Ш., Тверитинова Р.Т., Тюленєва З.М.² і Шарафаненко Л.С.** до цього часу не з’явилися за одержанням відряджень та грошей на переїзд.

Крім того, є відомості³, що й частина з тих товаришів, що вже одержали відрядження й гроші, досі не виїхали на роботу.

Цей випадок розцінюю, як небажання прийняти участь в колективізації сільського господарства та ліквідації глитаю, як класи на базі суцільної колективізації, а тим самим і в прискоренні побудови соціалізму в нашій країні.

Цих студентів вся студентська громадськість мусить заплямувати, як дезертирів з трудового фронту – прямих агентів куркулів та наших ворогів⁴.

Директор інституту – **Горбач**”.

¹ Ініціали **Тюленєвої З.М.** (а не **З.В.**) та родинні зв’язки з професором **Тюленєвим М.О.** з’ясовані через життєпис вченого. Див. “Коментарі до розділу II” Додаток II, – прим. авт.

² Те саме.

³ “С відомості...”, “с думка...” – вислови, за якими часто можна було заховати рішення чи якусь ініціативу однієї людини (причому вигідну з різних мотивів тільки їй одній) і подати на загал як вивірене колегіальне рішення чи волю всього колективу. Навряд чи дані студенти всі були комсомольцями, однак їх партія посилала на справу і вони мали слухняно виконати її наказ. Проте випускники після непростого для себе рішення утрималися від поїздки в Середню Азію. Директор інституту т. **Горбач**, щоб не виявитися крайнім у “ЧП”, “зреагував” так, як повинний був вчинити будь-який інший керівник того часу, котрий дорожить своєю посадою і партквитком – він “прийняв міри”, які, на його думку, потрібно було застосувати до “зрадників-ворогів”.

⁴ Виділено і підкреслено мною, – прим. авт.

Витяг з Наказу №59
Директора КІМІ від 24 червня 1931 р.
Параграф 10.

На підставі протокольної постанови засідання президії Київського МКК¹ від 12/V-31 р. №25/302 наказ директора інституту №46 від 5/V-31 р. скасувати та вважати його недійсним.

Директор інституту – **Горбач**.

***

У **Наказі №48** Директора КІМІ від 20 травня 1931 р. (стор. 70) вирішуються “студентські” питання:

1. Застосування заходів адміністративного впливу:

– студентові III курсу ІМФ т. **Чорнобаю** за систематичні пропуски занять оголошено догану з попередженням (параграф 1).

2. Надання відпусток (звільнення від занять через хворобу):

– студенту I-го курсу ІМФ т. **Усенку Н.Г.** з 5 травня по 5 липня 1931 р. (параграф 3)²;

– студенту I-го курсу ІМФ т. **Варенику Л.** з 15/V по 1/VI– 31 р. (параграф 6)³.

3. Відрахування:

– студентку I-го курсу КТФ т. **Чистоту** з 1/V-31 р. згідно її заяви (параграф 2);

– студентку I-го курсу ІМФ весняного набору т. **Магасову Ю.Є.** з причини переводу її у інший навчальний заклад з 2/I-1931 р. (параграф 8).

4. Поновлення:

– в складі студентів IV курсу ІМФ т. **Гонора** у відповідності до розпорядження сектору кадрів НКЗС №34-00 від 12/V-31 р. На ліквідацію академзаборгованості йому було надано 10 днів з 15/V-31 р. (параграф 4);

– в складі студентів IV курсу КТФ т. **Забуську** у відповідності до розпорядження сектору кадрів НКЗС №34-00 від 12/V-31 р. На ліквідацію академзаборгованості їй надавався термін до 30/V-31 р. (параграф 5);

– в правах студента I-го курсу ІМФ осіннього набору т. **Лебедєва П.М.** з видачею йому стипендії, починаючи з 1 травня 1931 р. (параграф 7).

Наказ підписано **Горбачем** (червоним олівцем, – прим. авт.).

***

У **Наказі №49** Директора КІМІ від 23 травня 1931 р. (стор. 71) говориться, що з цього числа він мобілізований міським парткомом і від’їжджає на село для участі в колективізації та посівній кампанії⁴.

¹ Скоріше всього, що через комітет комсомолу інституту справа дійшла до міського комітету комсомолу (МКК), який на засіданнях своєї президії розглядав подібні та інші справи, передані з первинних комсомольських організацій, для винесення відповідних рішень. Вражас наступне – умисна пролонгація психологічного тиску на “винних”, які вже 12 травня були “реабілітовані” інстанцією, з рішенням котрої не рахуватися директор не міг. Очевидно, **Горбача** “зачепило” те, що він таки не знайшов схвалення своїх рішень у вищестоящих керівних структурах. Тому він вдався до тактичних “маневрів”, зайнявши позицію вичікування зміни рішення вищестоящих партійних та адміністративних “органів”, зволікаючи та прикриваючись невідкладними і дуже важливими справами (був відсутнім на робочому місці через відрядження і т.д.). Лише 24 червня ним було підписано наказ по інституту про анулювання наказу №46 від 5 травня. Без такої завершальної крапки у даній справі до її фігурантів з боку відповідних установ та відомств ще б довго могли виникати різного роду неприємні запитання, – прим. авт.

² Довготривалість хвороб у студентів, термін перебігу яких визначався лікарняними довідками місяцем-другим, а то і до півроку, пояснювалася фізичним виснаженням молодих організмів через хронічне недоїдання чи голодування. Медицина в таких випадках приписувала підсилене харчування, яке можна було отримати в домашніх умовах чи у рідних на селі, де й оздоровитися, однак село в цих випадках мало чим могло допомогти – домашніх харчів там не було через заборону ведення домашнього господарства. Мешканцям міст дозволялося мати запас харчів не більше, як на три дні, хронічна відсутність в родині хліба, олії та солі – для того часу ситуація типова. Парт- чи профтисячникам для поправки здоров’я надавалися путівки в санаторії, – прим. авт.

³ Те саме.

⁴ 1931 рік на всій земній кулі виявився вкрай засушливим і спекотним. Сходи ярових культур в зоні землеробства СРСР гинули від браку вологи і їхні площі доводилося пересівати кілька разів. На Україні, не дивлячись на катастрофічні повені весною, ситуація була не кращою. Заходи по регулюванню рік тільки розпочиналися. Штучних “морів” на Дніпрі іще не було, акумуляція паводкових весняних вод у водосховищах не здійснювалася, відповідно, і поливне землеробство не могло широко застосовуватися повсюдно, окрім тих районів, де вдавалися до цього традиційно. Природні умови стали поштовхом для низки наслідків, які викликали на Україні голодомор у 1931-1933 рр., – прим. авт.

Замість себе тимчасово виконувати обов'язки директора КІМІ він залишає свого заступника по адміністративно-господарській частині т. **Відавського**.

Наказ підписано **Горбачем** (червоним олівцем, – прим. авт.).

***

Наказ №50 Директора КІМІ від **23 травня 1931 р.** (стор. 72) стосувався штатного персоналу і тексти його копій отримали в М/К, бухгалтерії та завідувач особової частини. Однак, параграф №8 торкався питання про зарахування студентів на екстернатну форму навчання.

1.

17 травня ц.р. заступник директора т. **Шиманський І.Є.** приступив до виконання своїх обов'язків після повернення із відрядження до Харкова.

2.

Завробітфаком т. **Бородайко В.Ф.** перебував у службовому відрядженні до Харкова з 11 по 14 травня ц.р.

3.

З 18 травня ц.р. звільнено з посади викладача артилерії тов. **Горіна Г.П.** у зв'язку з тим, що за розпорядженням ЦК КП(б)У його як партгоспосередника відряджено на навчання до Харківського інституту механізації та електрифікації сільського господарства.

4.

Завробітфаком т. **Бородайко В.Ф.** з 18 травня ц.р. перебуватиме у військовому шпиталі для проведення комплексного медобстеження. Обов'язки завробітфаком на час відсутності т. **Бородайка** виконуватиме його заступник.

5.

Згідно розпорядження РВН СРСР №270 від 12/IV-31 р. та повідомлення Штабу УВО від 15/IV-31 р. № с/61/1505, на посаду військерівника інституту призначено тов. **Борисенка**.

6.

На посаду тесляра на час здійснення ремонтів призначено т. **Штольне А.Г.**, якого відряджено з біржі (виконання біржі №7084 від 16/V-31 р.). Оплата праці т. **Штольне** – 120 крб. на місяць.

7.

Продовжено ще на один місяць з 19/IV-31 р. по 19/V-31 р. термін тимчасової праці тов. **Левчук Н.Г.** по впорядкуванню діловодства господарчої частини та управлінню будинками. Оплата праці т. **Левчук** – 30 крб. на місяць (із фондів господарчих витрат управління будинками).

8.

“Згідно з положенням про екстернат за курс ВИШу (бюлетень НКО №16 від 21/IV-30 р.) на підставі постанов комісії при інженерно-меліоративному факультеті нижчезазначених осіб зараховую до екстернату¹ на інженерно-меліоративний факультет:

Прантенко
Ярош Якович
Куш
Михайло Григорович

Кравцов
Марко Овсійович
Синєоков-Анчійський

Белінський
Володимир Павлович
Зубрій
Григорій Львович

Наказ підписано т. **Відавським**, хоча друкарка готувала його “під” т. **Горбача**.

Коментар:

Основи організації заочної освіти в СРСР були розроблені у 1929 р. Однак недостатність належного досвіду призводила до безперервних пошуків найбільш доцільних форм організації заочної

¹ Екстернат – одна із форм заочної освіти, завдяки якій відбувалася підготовка кадрів без відриву від виробництва.

освіти. Тому історія цієї форми навчання майже до 1938 р. рясніє всілякими реорганізаціями та перебудовами.

З 1930 р. заочна освіта органічно увійшла у систему народної освіти. Поступово заочні курси почали витіснятися заочними інститутами і заочними відділами та секторами при навчальних закладах стаціонарної форми освіти.

В роки першої п'ятирічки заочне навчання почало пов'язуватися з життям. У 1930 р. керівництво заочними одиницями передається наркоматам та відомствам, які створили велику мережу заочної форми підготовки спеціалістів. У більшості інститутів відкриваються заочні сектори.

Розвиваючись вшир, заочна система, однак, мала істотні недоліки, які применшили значення цього дуже важливого виду освіти:

– до числа заочників потрапляли студенти, які здебільшого у своїй роботі не були пов'язані на виробництві зі спеціалізацією вузу;

– навчання проводилося за програмами стаціонару;

– сам навчальний процес був поставлений незадовільно;

– існував різнобій у методах викладання;

– катастрофічно не вистачало навчальних посібників для самостійного опрацювання матеріалу;

– через великий відсів студентів і малочисельні випуски заочна освіта виглядала малорентабельною;

– далеко не всі випускники ставали повноцінними спеціалістами.

(О.М. Філіпов “Становлення заочної педагогічної освіти на Україні (1928-1932 рр.)” // Журнал “Радянська школа”, №11, К., 1962 р., стор. – 83-85).

Постанова Раднаркому СРСР від 27 жовтня 1933 р. “Про підготовку спеціалістів без відриву від виробництва” вказала на недоліки заочної системи і обмежила в цілому по країні кількість тих, хто навчається без відриву від виробництва, до 30 тисяч осіб (“Бюлетень Всесоюзного Комітета по вищому технічному образованию при ЦИК СССР”, №11, 1 листопада, М., 1933, стр. 5).

У зв'язку з цим різко скоротилася мережа заочних одиниць, що дало змогу зміцнити провідні інститути. У грудні 1933 р. підготовку спеціалістів без відриву від виробництва на Україні здійснювали у 13 секторах стаціонарних інститутів.

В 1934 р. відбулася реорганізація керівництва системою вищої заочної освіти. Це було викликано відсутністю єдності в керівництві заочною системою навчання, в результаті чого ця мережа розвивалася без плану, не існувало єдиних правил прийому, термінів навчання, учбового режиму і штатних викладачів, була очевидною незабезпеченість підручниками, методичними посібниками і навчальними програмами.

Важливого значення для розвитку і становлення заочного навчання мала постанова РНК Союзу РСР від 29 серпня 1938 р. “Про вище заочне навчання”. Радянський уряд поклав загальне керівництво системою заочного навчання на РНК СРСР, включив її в загальну систему підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. На наркомати і відомства було покладено керівництво та інспектування з усіх питань заочної підготовки і перепідготовки кадрів вищої і середньої кваліфікації як в самостійних інститутах, так і в заочних відділах при стаціонарних навчальних закладах. Скасовувалась практика безперервного набору студентів, встановлювався одноразовий прийом на рік, визначений для стаціонарних вузів, заборонялося проведення іспитів по письмових роботах і запроваджувалося обов'язкове складання заліків та екзаменів з усіх дисциплін кожним студентом (а не одним бригадиром за всю навчальну бригаду, як то було за часів лабораторно-бригадного методу навчання), вводилися щорічні іспитові сесії.

Заочникам, які успішно виконували навчальні плани, на час сесії додатково надавалась відпустка із збереженням заробітної плати за місцем роботи і оплачувався проїзд на сесію за рахунок підприємства чи установи.

РНК Союзу РСР зобов'язав комітет і наркомати видати посібники і матеріали, які сприяли б самостійній роботі студентів і забезпечили заочні інститути необхідною навчально-виробничою базою.

Після даної постанови заочна форма освіти вступила в новий етап свого розвитку.

***

Наявні відомості про відкриття екстернату в КІМІ вказують на те, що інститут ішов у ногу з часом. Проте, після скасування екстернату, заочної форми навчання при інституті в довоєнному періоді його історії не було. Остання згадка про екстернат була пов'язана із закриттям Харківської філії КІМІ в серпні 1936 р., про що буде сказано далі в “Хроніках...”.

***

Наказ №51 Директора КІМІ від 25 травня 1931 р. (стор. 73, 73(об.)) – також по кадрових питаннях співробітників інституту:

1.

Параграф 9 наказу №42 від 27 квітня ц.р. про звільнення з посади кваліфікованого служника т. **Уваная Є.Ю.** анульовано.

2.

У зв'язку із закінченням тимчасових робіт тесляра т. **Штольне** звільнено з посади від 23 травня ц.р.

3.

25 травня ц.р. звільнено з посади швейцара т. **Андрійченкову**.

4.

На посаду двірника будинку інституту по Рейтарській, 37, з 22 травня ц.р. з іспитовим терміном, передбаченим законом, призначено т. **Пахоменка Т.П.** з окладом 32 крб. на місяць, згідно держнормування 1929 р.

5.

Завробітфаком т. **Бородайко В.Ф.** після повернення зі шпиталю з 24 травня ц.р. приступив до виконання своїх посадових обов'язків.

6.

Згідно постанови РСІ про скорочення штатів, з посади кур'єра Березанського робітфаку з 1 червня ц.р. буде звільнено т. **Батрака** з виплатою йому вихідної допомоги.

7.

У зв'язку із закінченням виконання столярних робіт т. **Щегловського** буде звільнено з посади столяра з 7 травня ц.р.

8.

Бібліотекар робітфаку т. **Романова П.О.** перебуває на лікарняному з 14 травня ц.р., чим і пояснюється її відсутність на робочому місці.

9.

За скороченням штату з посади кваліфікованого робітника 5 червня ц.р. буде звільнено т. **Каліцького Ф.М.**

Все майно кабінету, який обслуговував т. **Каліцький**, буде передано по акту кваліфікованому служнику т. **Кирієнковій**.

Для здійснення передачі майна створено комісію під головуванням т. **Базилевича** та члена комісії від профкому. Передачу майна вимагалось виконати негайно.

10.

До остаточного з'ясування питання про штати та оклади в НКЗС виплата зарплатні т. **Луστο Ф.С.** за посадою бухгалтера здійснюватиметься у розмірі 150 крб. щомісячно, починаючи з 15 квітня 1931 р.

11.

Прибиральниця інституту т. **Яковенкова П.К.** звільняється з роботи з 1/VI-31 р. за власним бажанням.

12.

Внесено зміни в параграф №5 наказу 47 (*виправлено з №42, – прим. авт.*) від 1/V-31 року так, щоб слова: “приєднати їх до навантаження лектора укрмови Робфаку т. **Каленича**” – було викреслено і їм не надавалося ніякої ваги.

Наказ підписано т. **Відавським** (*червоним чорнилом, – прим. авт.*).

***

Наказ №51-а Директора КІМІ від 28 травня 1931 року (*стор. 74*), підписаний **Горбачем**¹, містить в собі один параграф. В ньому говориться, що зарплатню т. **Крельману** з 1 січня ц.р. довести до 175 крб. на місяць, збільшивши йому навантаження на 17%, які в переводі на гроші становитимуть 25 крб. Підставою для прийняття цього рішення виступила заява т. **Крельмана** на ім'я директора інституту.

¹ Інформація про повернення директора з відрядження є в наказі №54 від 7 червня. З огляду на число наказу – 51-а, припускаємо, що сам наказ готувався “заднім числом” в червні місяці та проведений канцелярією кінцем травня для того, щоб бухгалтерія мала всі законні підстави розрахуватися з т. **Крельманом** вповні, здійснивши перерахунок його зарплатні з 1 січня (тобто, за повні 5 місяців поточного року), – прим. авт.

6. ВИПУСКИ НА РОБІТФАКАХ, ЛІТНІ ВИРОБНИЧІ ПРАКТИКИ, ПОРА ВІДПУСТОК¹

Наказ №53 Директора КІМІ від 6 червня 1931 року (стор. 76), даний в бухгалтерію, секретарю студсправ та в профком, стосується вирішення справ студентів. Переважна більшість розпоряджень – практично 4 із 6 – це надання відпусток студентам за станом їхнього здоров'я. І лише в першому параграфі наказу говориться, що студента І курсу агрономічного факультету (АМФ) т. **Мар'яненка П.С.** відрахували з КІМІ у зв'язку з переведенням його до іншого ВИШу.

Параграф 2 свідчить, що студент І курсу ІМФ т. **Гордіюк К.Д.** повернувся із військових зборів і приступив до навчання з 7 червня ц.р.

У відпустку відправлено:

– Студент ІІІ курсу АМФ т. **Андрющенко З.** відбув з інституту для лікування у водолікарні з 4 червня по 4 липня ц.р.;

– Студента І курсу АМФ т. **Регеду П.** звільнити від літньої учбової практики через стан здоров'я і перенести йому цю практику на після 15 липня ц.р.;

– Студент ІІІ курсу АМФ т. **Юнг Б.Е.** перебуватиме у відпустці з 1 червня по 15 вересня і, згідно закону, всі ці 4 місяці він отримуватиме стипендію. Від виробничого навчання даного студента цим наказом звільнено;

– Студента робітфаку т. **Білика** звільнено у відпустку до нового навчального року з виплатою йому стипендії за червень місяць.

Наказ підписав т.в.о. директора КІМІ т. **Відавський.**

¹ Накази по КІМІ за червень місяць підшиті до справи не за порядком. На перший погляд номери наказів не вказують порушень в хронології подій, коли не вникати в їхній зміст. Проте виправлення дати виходу наказу №52 з 12 червня на 7 червня, можливо, і не так би впало увічі, якби не підпис Відавського під ним. Адже Горбач приступив до виконання своїх обов'язків директора КІМІ 7 червня після повернення з відрядження, тож наказ №52 від 12 червня мав би бути підписаний Горбачем, а не Відавським. Тоді виходить, ніби з 9 по 19 червня в інституті нічого взагалі не відбувалося. Якщо дійсно повірити виправленню числа з 12 червня на 7 червня, то складеться враження, ніби дані події були передбачені заздалегідь, і розпорядження стосовно їхнього виконання давалися на перспективу. Що за цим криється і чому Відавський підписав наказ №52 за 12 червня, дату якого згодом було виправлено на 7 червня? До моменту виходу наказу №54, яким йому наказувалося повернутися до виконання своїх обов'язків заступника директора по АГЧ, Відавський ще де-юре перебував у якості т. в. о. директора КІМІ. Чому тексти наказів №№ з 52 по 56 виглядають напролюд акуратно і підшиті до справи саме як "перші" екземпляри, а не їхні копії? Чому в наказі від 8 червня (сторінка 78), яким відбувається зарахування з 23 травня ц.р. на І-й курс випускників Робітфаку, було пропущено його число 55, яке пізніше проставили чорнилом від руки? Причину зволікання з підписом наказу до 8 червня можна пояснити раптовим відрядженням директора на село саме 23 травня. Але ж чому тоді його не підписав Відавський? Чому секретар канцелярії якимсь недбалю безладно підшиває накази у справу для архівного її зберігання? Як все це зрозуміти і що ж таки відбувалося в інституті з 9 по 19 червня?

Спробуємо розібратися при допомозі тієї інформації, якою володіємо. Припустимо, що справа студентів КІМІ, які не взяли участі у 2-й більшовицькій весні по посіву бавовни, стала резонансною – такий демарш випускників інституту проти накреслень партії не міг залишитися поза увагою вищих партійно-державних органів. В першу чергу, сам Горбач як партієць та керівник мав надати відповідним вищим інстанціям вичерпні пояснення письмово та усно, чому мобілізовані випускники не виїхали до Середньої Азії. По кількості виданих наказів за травень місяць можна зрозуміти, скільки часу присвятив Горбач різним засіданням та численням з'ясуванням по справі "дезертирів з трудового фронту" поки тривала ота тяганина в інстанціях різного рівня. З наявних під рукою архівних документів ми дізнаємося, що 12 червня відбулося засідання президії Київської МКК. Її протокольною постановою №25/302 наказ №46 директора КІМІ від 5 травня 1931 р. було скасовано. Це свідчить про те, що в роботі директора виявили недоліки та грубі порушення. Горбачу, щоб утриматися на посаді і в рядах ВКП(б), залишалося одне – виправдати довіру партії, скликавши відразу після наради в Москві, з трибуни зібрання по Горбачу, очевидно, "пройшлися" так, що в інституті вже ні в кого не було сумнівів на рахунок того, що його "знімуть". Можна припустити, чому Відавський, не маючи на те повноважень, підписав робочий наказ по КІМІ від 12 червня, дату якого просто переправлять тоді, коли хмари над головою Горбача розвіються. А от завдяки чому Горбач таки втримався на посаді не важко й здогадатися. Він як висуванець партії настільки перейнявся виконанням різних партійних доручень, що працювати на посаді директора та виконувати свої посадові обов'язки йому було дійсно ніколи. Проте, допущені "огріхи" в роботі на якийсь час "прощалися", але не забувалися. Скоріше це, мабуть, і спонукало Горбача дати усне розпорядження, аби навести порядок в документації інституту у більш-менш належний стан, щоб можлива інспекція менше мала приводів для зауважень та щоб наочно було видно, як часто і наскільки партійні справи відволікали директора від роботи в інституті. Підлеглі завдання виконали і по цих результатах добре видно і "хто в домі хазяїн", і який він "відданий партії син".

Всесилля та всевладдя партії видно з тексту наказу №56, в якому постановами парткомів різних рівнів знімають з посади завробітфаком та призначають іншого, а також в час, коли слушно зайнятися поточними ремонтами приміщень інституту, мобілізують для роботи на селі заступника директора по АГЧ...

***

Наказ №54 від 7 червня 1931 року (стор. 77).

“Цього числа повернувся з села¹, куди було відряджено для переведення штурмової декади весняної посівкампанії і приступив до виконання своїх обов’язків директора інституту.

Тов. **Відавському** повернутися до виконання своїх обов’язків”.

Директор інституту – **Горбач**².

***

У **Наказі №55** Директора КІМІ від **8 червня 1931 року (стор. 78)** його номер вписаний фіолетовим чорнилом.

Наказ складається з одного параграфу, який інформує про те, що нижчезазначених студентів Київського Робфаку, що закінчили курс 23 травня ц.р., зараховано до складу студентів I-го курсу інституту:

1. Басов В.М.	16. Кутовий В.К.	31. Різниченко Я.Ф.
2. Біліченко П.Я.	17. Лебідь Х.С.	32. Сенчук В.І.
3. Бухтіяров І.І.	18. Лукашевич О.І.	33. Скомаровський А.М.
4. Безрук О.О.	19. Лоцман М.Д.	34. Скульбачевський Ф.В.
5. Головня П.П.	20. Лялько С.С.	35. Терешко О.А.
6. Горовий І.Т.	21. Мірошніченко М.І.	36. Тропишко Е.С.
7. Гончарук В.І. ³	22. Наумова М.Т.	37. Трушик А.Я.
8. Грінченко О.І.	23. Оселедько П.М.	38. Фрідман С.І.
9. Єремів І.І.	24. Пінчук Я.М.	39. Файнгоз М.
10. Загорський І.М.	25. Пучок М.З.	40. Черезсельська О.Г.
11. Криворотов В.Ф.	26. Петрусь В.М.	41. Ярославич В.А.
12. Клементюк О.І.	27. Пустовойт В.Ф.	42. Юрченко М.О.
13. Ковтунов Т.В.	28. Пісоцька Г.С.	43. Калашников Г.І.
14. Криворотько Ф.А.	29. Поляков Г.О. ⁴	44. Гершенгорен М.Я.
15. Коханівський І.Б.	30. Ромадін Т.А.	45. Василевський К.І.

“Підстава: Лист Завробітфаком від 28 травня 1931 р. ч. 45 зі списком студентів Робітфаку”.

Наказ підписав **Горбач**⁵.

***

Наказ №52 Директора КІМІ від **12 червня 1931 р.**, в якому дата виправлена на 7 червня, пронумеровано **75 сторінкою**. Він складається із 11 параграфів, котрі вирішують

¹ В архівних документах дуже в рідких випадках “село” мало свою географічну назву. Чому офіційне місце відрядження не конкретизувалося – невідомо. Мета відрядження директора КІМІ на село виділена мною. Метод “штурмівщини”, започаткований в кінці 20-х рр., залишався дієвим в усіх сферах життя радянського народу впродовж існування СРСР до 1991 р. Особливо пам’ятними для пенсіонерів сучасності є передноворічні “аврали” на підприємствах, коли за лічені дні методом штурмівщини виконувався чи перевиконувався виробничий план задля отримання преміальних (квартирних та річних), які в народі називалися “13-ю зарплатою”. Продукція, виготовлена в кінці року, не відзначалася особливою якістю. Доля приписок і браку у валовому виробничому продукті становила реальний показник дефіциту товарів широкого вжитку, техніки та машин, продукції різних видів промисловості для народного господарства країни та її громадян. За такого стану справ лозунг партії “Доженемо...” або “Переженемо...” Європу чи Америку десятиліттями залишався актуальним для багатьох поколінь радянських людей, – прим. авт.

² Наказ надруковано на 1/3 аркуша темно-сірого кольору і підписано синім олівцем, – прим. авт.

³ Прізвище **Гончарука**, як і дата “23 травня ц.р.”, з якихось міркувань кимсь було підкреслено блакитним олівцем, – прим. авт.

⁴ Прізвище **Полякова** підкреслено, але зеленим олівцем. Перед його порядковим номером у списку поставлена “галочка” того ж кольору, – прим. авт.

⁵ Автограф **Горбача** виконано недбало із помітним натиском на перо так, що надлишок чорнила під час промокання його прес-пап’є утворив “кляксу”. Тим же пером поверх простого олівця, яким попередньо було пронумеровано всі сторінки справи, чорнилом наведено число сторінки 78. Те ж саме явище нам вже зустрічалося на сторінках: 9, 15, 19, 24, 26, 27, 31, 32, 42, 43, 46, 52, 55, 60, 64, 65, 68, 70, 76, 78... Складається таке враження, ніби **Горбач**, переглядаючи справу перед відправкою її до архіву, для чогось власноруч “жирніше” повідділяв числа цих та інших сторінок, – прим. авт.

питання співробітників інституту. Наказ підписано “Т.в.о. директора” – **Відавським**. Його копію направили в бухгалтерію, зав. особистим складом, М/К та на робітфак.

1. Згідно цього наказу профвідпустку надано:

– т. **Каменцеву** – викладачеві робітфаку, з 10 червня по 10 серпня ц.р. на підставі заяви **Каменцева** та заключення завнавчачини (параграф 1);

– т. **Браницькому С.К.** – зав. ІМФ, з 10 червня по 10 серпня ц.р. Після закінчення відпустки він вважатиметься як звільнений з посади на підставі його ж заяви та постанови МРКК (параграф 4);

– т. **Синіциній Н.** – кваліфікованому служнику, з 15 червня по 25 червня ц.р. для здачі заліків у Робітничому університеті на підставі постанови НК праці СРСР від 21 травня 1931 р. та наданої довідки ВРУ (параграф 5);

– т. **Волкову І.Ф.** – секретарю, з 15 червня по 15 липня на підставі заяви **Волкова** та постанови МРКК (параграф 6);

– т. **Уванай М.Г.** – прибиральниці, яка вийшла із лікарняного 11 червня та приступила до виконання посадових обов’язків. Згідно розподілу профвідпусток їй дається на відпочинок на два тижні з 12 червня ц.р. (параграф 9).

2. Через хворобу не працювали:

– т. **Уванай М.Г.** – прибиральниця, котра з 3 по 9 червня ц.р. перебувала на лікарняному (параграф 8);

– т. **Нікіфоров** – завбудинком, який, згідно його словесної заяви, пішов на лікарняний з 9 червня ц.р. (параграф 10).

3. Надано службове відрядження:

– т. **Бородайку В.Ф.** – завробітфаком, до Кагарлицького робітфаку з 6 червня (параграф 2).

4. Повернувся з відрядження:

– т. **Бородайко В.Ф.** – завробітфаком, з Кагарлицького робітфаку і, згідно його ж рапорту, приступив до виконання своїх посадових обов’язків з 12 червня ц.р. (параграф 11).

5. Виплатити зарплатню:

– т. **Браверману** за прочитані ним 8 лекційних та за 42 семінарські години з курсу політекономії (параграф 3).

6. Призначити на посаду швейцара:

– т. **Карих О.М.** з 9 червня 1931 р., виплачуючи йому 32 крб. на місяць (параграф 7).

***

Наказ №56 Директора КІМІ від **19 червня 1931 року** (стор. 79, 79(об.)) складається із 17 параграфів, в яких зафіксовано рішення дирекції з питань працівників інституту:

1.

Із річного навантаження викладача робітфаку т. **Вайнберга** відрахувати 20 годин, призначених на викладання економполітики.

Підстава: заява **Вайнберга** та резолюція завробітфаком.

2.

Бухгалтерії здійснити перерахунок зарплатні доцента **Залізняка В.К.**, врахувавши завідування лабораторією хімії з 1 січня 1931 р. з розрахунку $\frac{1}{4}$ ставки доцента.

Підстава: заява **Залізняка** та параграф 6 постанови НК праці СРСР №38 від 7/II-31 р.

3.

Березанській Л.Ф. виплатити зарплату за тимчасову роботу в бібліотеці робітфаку на час хвороби основного працівника з 4 травня по 3 червня ц.р. із ставки бібліотекаря робітфаку.

Підстава: заява та роз'яснення завробітфаком.

4.

Вольпову-Гуревич Ф.Я., відрядженою біржею, зарахувати на посаду бібліотекаря тимчасово з 3 червня ц.р. на час хвороби основного працівника т. **Романової**.

Підстава: виконавчий лист з біржі праці №22251.

5.

Вольпова-Гуревич Ф.Я., бібліотекар робітфаку, на лікарняному з 7 червня ц.р.

6.

Вольпова-Гуревич Ф.Я., бібліотекар робітфаку, приступила до виконання своїх обов'язків 18 червня ц.р. після виходу на роботу з лікарняного.

Підстава: лікарняний лист.

7.

На час хвороби т. **Нікіфорова А.А.** виконання обов'язків завбуду та господарства покладено на т. **Курченка** з виплатою йому до зарплати 50% окладу завбуда.

8.

Завбудом та господарства т. **Нікіфоров А.А.** приступив до виконання своїх посадових обов'язків з 18 червня ц.р. після виходу з лікарняного.

Підстава: доповідна записка **Нікіфорова**.

9.

Надати профвідпустку завбуду та господарства т. **Нікіфорову** терміном на один місяць з 19 червня по 19 липня ц.р.

Виконання обов'язків завбуду та господарства покладено на т. **Курченка** з виплатою йому до зарплати 50% окладу завбуда.

Підстава: заява т. **Нікіфорова**.

10.

Професору **Столярову М.О.** на зміну постанови РКК надати профвідпустку з 20 червня по 20 серпня ц.р.

11.

Швейцару **Супрунюку А.Г.** надати профвідпустку з 17 червня ц.р. Виконання його обов'язків покладено на т. **Кирієнко** з оплатою їй за цю роботу ставки швейцара за сумісництвом.

12.

Друкарку **Підгаєвську Л.П.**, яка вийшла з відпустки 4 червня ц.р., звільнити з посади за власним бажанням з цього ж таки числа.

Підстава: заява **Підгаєвської**.

13.

Завідуючого Кагарлицького вечірнього робітфаку т. **Онофрійчука** звільнити із займаної посади з 10 червня ц.р. за постановою районного парткомітету¹.

Підстава: постанова Кагарлицького РПК.

14.

Призначити на посаду завідуючого Кагарлицького вечірнього робітфаку з 10 червня ц.р. тов. **Костакова С.І.**

Підстава: доповідна записка **Костакова** та постанова Кагарлицького РПК.

15.

Кваліфікованим служником: т. **Кирієнковій** доручається обслуговування таких кабінетів: геодезичного, культур-технічного та лукивництва, а т. **Синіциній** – гідралічного, ботанічного, фізичного та гідрологічного.

Підстава: доповідна записка заступника директора т. **Шиманського**.

¹ Постановами партійних органів доля членів партії іноді вирішувалася одним розчерком пера, а керівники відомств чи установ виконували ті постанови, тому що як партія вирішила, так і повинно було бути. Рідко відомчі інстанції могли вплинути на рішення керівної і спрямовуючої "руки" суспільства. Завробітфаком **Онофрійчука** могли зняти з роботи за те, що не справився з процесом великої плинності студентських кадрів на ввіреній йому партією ділянці роботи та інші недопрацювання – не без інформування про це керівних органів "товаришами" з КІМІ, – прим. авт.

16.

Заступник директора по навчальній частині т. **Шиманський І.Є.** відправляється у службове відрядження до Харкова з 18 червня ц.р.

Підстава: рапорт **Шиманського**.

17.

Заступник директора по АГЧ т. **Відавський** відряджений по мобілізації з 19 червня ц.р. для роботи на селі.

Підстава: розпорядження міського партійного комітету та рапорт **Відавського**.

Наказ підписав Горбач (олівцем рожевого кольору, – прим. авт.).

***

Постанова №57 Директора КІМІ від 19 червня 1931 р. (стор. 80, 80(об.)).

Присутні: т.т. **Горбач** – директор КІМІ, **Бородайко** – завробітфаком при КІМІ, **Гервіц** – викладач, **Семенюк** – зав. бюро партколективу, **Карпенко**, **Мітько** – представники ЛКСМУ, **Журавель** – представник від М/К, **Марютін** – голова профкому, **Люмкіс** – викладач.

*Тези з доповіді Завробітфаком т. **Бородайка** “про хід навчання на Робітфаці та про перерву на відпочинок”:*

“В 1930/31 навчальному році відбувся випуск трьох груп – 67 чоловік, яких зараховано до складу студентів інституту.

До кінця цього ж навчального року передбачено випуск іще двох груп: 1 група 3 курсу денної та 1 група 4 курсу вечірньої форми навчання – близько 50 чол.

За планом навчальний рік завершується:

- а) 25 липня – для груп, що складаються зі студентів, прийнятих у минулих роках;
- б) 20 серпня – для груп нового прийому;
- в) 1 вересня – для четвертого вечірнього курсу.

На попередніх виробничих нарадах розглядалося питання про закінчення навчального року. Проте через надмірно велику кількість випадків захворювань серед студентів наради ухвалювали рішення, що до закінчення навчального року варто зробити перерву в навчанні, прискоривши її початок. Однак, план 2-3 декади залишиться невиконаним, коли всі заплановані на цей час навчальні години перенести на після канікулярний період, тобто – з 5 вересня. В сумі це становитиме 947 годин. Тоді навчальний рік продовжиться аж до 15 жовтня 1931 р.

т. **Горбач** –

Висловив неможливість прийняття пропозицій т. **Бородайка** через те, що новий навчальний рік має розпочатися 1 вересня ц.р.

За таких умов доведеться скоротити навчальний рік на один місяць – або цей, або наступний.

Неприпустимо, щоб студенти, які закінчують Робітфак, *беручи до уваги кількість захворювань*¹, відразу без перерви розпочали своє навчання в інституті. Це їх вкрай

¹ Масові захворювання студентів у переважній більшості були викликані недоїданням і життям упроголодь. СРСР кінця 20-х – початку 30-х рр., після років застою НЕПу, перетворився на суспільство обмежених споживчих можливостей. Бідність і тотальне зuboжіння усіх верств населення були спричинені серйозними змінами не тільки у виробничій та економічних сферах, а й у процентному співвідношенні міського та сільського населення. Індустріалізація країни викликала процес урбанізації. Відтік робочої сили із села до міста призвів до того, що село почало потерпати від дефіциту працівників на колгоспних ланах та тваринницьких фермах. Колективізація сільського господарства при низькій механізації праці колгоспників та труднощі, пов'язані з переходом на нові форми господарювання, змушували працездатне населення до пошуків “легшого” життя у містах. Введення в СРСР карткової системи на продукти харчування – це наслідок недостатнього виробництва сільськогосподарської продукції в аграрному секторі народногосподарського комплексу країни.

Відносно задовільним харчуванням (пайками) в той час забезпечувалися працівники важкої індустрії, адмін- та партноменклатура, вчені та науковці, визначні діячі культури, проф- та парттисячники та ін. пільговики. Принцип соціальної справедливості “Від кожного по можливості і кожному по потребі” – не витримував ніякої критики, а тому ідеологічна пропаганда списувала “тимчасові труднощі” на ворогів радвлади, шкідників, шпionів та саботажників... На тогочасних показових судових процесах над “ворогами народу” одностайність у прийнятті рішення не на користь підсудного була передбачуваною. “Ворог” в очах голодних учасників судилищ був винний в усьому... За такого маніпулювання свідомістю мас досить легко було знайти крайнього, який будіим-то погіршував і без того “тимчасові труднощі”.

Поняття “рівність” та “справедливість” нерідко підмінювалися установкою жити усім скромно і невибагливо. В суспільстві бідних усі однаково рівні – це і є квінтесенція принципу справедливості по-сталінськи...

виснажити. Тому перерву потрібно визначити так, щоб після неї можна було б вчасно розпочати новий навчальний рік.

Місцевкому потрібно розглянути питання про перерозподіл профвідпусток для викладачів так, щоб вони відбувалися у дві черги. Зараз потрібно максимально навантажити тих викладачів, які в майбутньому навчальному році працювати не будуть. Решті – надати профвідпустку за умов, що вони своє навантаження до кінця господарського року (з 1 вересня 1931 р. до 1 січня 1932 р.) віддадуть.

Години, передбачені планом, і які в силу наведених причин не відбудуться, оплачуватися не будуть.

Групам, що закінчують Робітфак, максимально скоротити навчання для того, щоб у них була змога після перерви відразу приступити до навчання в інституті.

У групах, де велика кількість хворих, навчання припинити негайно¹.

Думки присутніх з приводу поутого взято до уваги.

ПОСТАНОВА:

1. Бухгалтерії потрібно вчасно визначити бюджет Робітфаку до кінця 1931 р. (сума зарплат і стипендії) у відповідності з директивами НКЗС і подати ці відомості Завробітфаком т. **Бородайку** для керівництва. В цей бюджет потрібно цілком вкласти і відповідальність за це лягає на т. **Бородайку**.

2. т. **Крельману** потрібно визначити фонд літер на поїзд залізницею (*кількість квитків та суму оплати² за них, – прим. авт.*) і відомості про це подати т. **Бородайку**. Рішення щодо розподілу літер та надання відпусток студентам Робітфаку покладаються на Завробітфаком, залишаючи за собою лише контроль в цій справі.

3. Встановити такі терміни закінчення навчання на Робітфаці:

– з 1 серпня по 10 вересня для 4-го курсу вечірнього Робітфаку, I денного і вечірнього курсу, II денного курсу 5 група;

– з 10 липня по 10 вересня для 1, 2, 3, 4 груп II денного курсу, II вечірнього курсу.

4. З огляду на те, що цього року на Робітфаці навчальний план не виконаний через перевищені терміни відпусток (чого ні адміністрація, ні студентські організації та ні Р/Ф не передбачили) пропоную навчальній частині під час складання плану на новий навчальний рік це врахувати, а утворений прорив – ліквідувати”.

Директор інституту – **Горбач** (*підпис поставлено червоним чорнилом, – прим. авт.*).

***

Наказ №58 Директора КІМІ від **24 червня 1931 р.** (*стор. 81*) фіксує розпорядження директора інституту по справах студентів робітфаку та інституту. В 6 параграфах згруповано рішення:

а) по наданню відпусток через захворювання,

б) по відрахуванню через невідвідування занять,

в) по винесенню доган за недбале ставлення до учбової практики та ухиляння від неї.

Детальніший розгляд документу буде таким:

а) – надано відпустку з 23 червня до кінця академічного року студенту I-го курсу робітфаку т. **Ляпкало Г.**;

– надано відпустку до 1 липня ц.р. студенту II-го курсу робітфаку т. **Єрманській Л.К.**;

– продовжено відпустки до кінця академічного року студентам III-го курсу вечірнього робітфаку в Кагарлиці т.т. **Літвіну Д.** та **Поліщуку П.**

¹ Те саме.

² Оплата проїзду студентами по залізниці здійснювалася тими навчальними закладами, в яких студенти навчалися. Право студентів на проїзд потягом до дому на канікули (відпустки), до місця виробничої практики та до місця роботи за направленням надавалося лише тоді, коли навчальні заклади сповна перераховували кошти залізниці за виділені “літери” (місця у вагонах), – прим. авт.

б) відраховано зі складу студентів вечірнього робітфаку в Кагарлиці через безпідставне невідвідування навчання таких осіб:

з I-го курсу

1. **Гордієнко І.**
2. **Демиденко О.**
3. **Дем'янову С.**
4. **Олексієнко С.**
5. **Зінченко П.**
6. **Кочеківич Б.**

з III-го курсу

1. **Орловську Т.**
2. **Старенького**
3. **Сліпенкову Н.**
4. **Айзенберга О.**
5. **Комліка А.**
6. **Страшнюка І.**

в) – згідно доповідної записки проф. **Товстоліса** “за неуважне ставлення до праці під час літньої учбової геодезійної практики” студентам I-го курсу ІМФ т.т. **Терехову, Шафіру, Пахно та Підгоринову** оголошені догани;

– згідно доповідної записки проф. **Товстоліса** студентам I-го курсу осіннього прийому ІМФ т.т. **Гурському, Довгій, Дідик, Невгад, Усенко, Перемислову, Теренову, Фіалко, Ієвльєву, Семенову та Лебедєву** за те, “що ухилилися від відбування літньої учбової геодезійної практики” оголошені догани. Усі вони проходять цю практику разом зі студентами I-го курсу КТФ.

Наказ підписано **Горбачем** (синім олівцем, – прим. авт.).

***

Наказ №59 Директора КІМІ від **24 червня 1931 р.** (стор. 82, 82(об.)) у своїх 15 параграфах торкається питань працівників інституту, які можна згрупувати так:

а) про надання профвідпусток:

- лаборанту т. **Базилевичу В.І.** на один місяць з 30 червня ц.р.;
- зав. особового складу т. **Крельману Б.Л.** на один місяць з 25 червня ц.р.;
- вартовому військового кабінету т. **Марченку П.О.** на 10 днів з 25 червня ц.р. як студенту робітфаку для підготовки до заліків.

Виконання даних службових обов'язків покладається на т. **Зарембу** з виплатою їй за це 50% зарплатні вартового.

Підстава: постанова НКП №117 від 21 травня 1931 р.;

– бібліотекарю т. **Брезгуновій М.Б.** на 10 днів з 23 червня ц.р. як студентці робітфаку для підготовки до заліків.

Підстава: постанова НКП №117 від 21 травня 1931 р.

б) про відрядження:

– завробітфаком т. **Бородайка** в район¹ – на політкампанії згідно доручення МПК;

– військового керівника т. **Борисенка** на Ржищевські спеціальні артилерійські збори з 25 червня 1931 р.

в) про надбавки до зарплати:

– на 50% від основної ставки з 15 травня ц.р. секретарю АМФ т. **Шаблінській Є.Н.** за виконання по сумісництву обов'язків секретаря ІМФ;

– на 30%, а саме – 22 крб. 22 коп. – з 1 червня ц.р. друкарці т. **Івановій**, котра, окрім основної роботи, *обслуговує особисте та таємне листування*² (виділено мною, – прим. авт.).

¹ Знову ж таки не вказано, в який район, – прим. авт.

² Напередодні масових репресій, які сягнуть свого піку в 1937 р., секретні відділи продовжували накопичувати інформацію про всіх і все... КІМІ не був виключенням із усталених правил, які мають свою передісторію.

Влітку 1922 р. Ф.Е. Дзержинський – голова Державного політичного управління (ДПУ) – відвідав в Горках хворого після інсульту вождя. Там він отримав настанови від В.І. Леніна по боротьбі з інтелігенцією, оскільки нову владу підтримали небагаточисельні її представники. Більшість, що не емігрувала, все ж таки погоджувалася співіснувати з радянською владою, проте зберігаючи за собою право на власну думку та почуття відповідальності за те, що відбувається в країні. Така позиція інтелігенції не влаштувала Голову Раднаркому, що несло в собі потенціальну загрозу країні із середини. Директиви Леніна Дзержинський занотував і розвинув у власній стрункій системі поглядів на вирішення проблеми: “Всю інтелігенцію потрібно буде розділити на групи: белетристи, публіцисти і політики, економісти (у підгрупах: фінансисти, паливники, транспортники, торгівля, кооперація і т.д.), техніки (у підгрупах: інженери, агрономи, лікарі, генштабісти і т.д.), професори та викладачі і т.д. і т.п. Відомості потрібно збирати всіма нашими відділами,

Підстава: постанова МРКК;

– на 35% до основної ставки 110 крб., що становить 38 крб. 50 коп. – з 1 червня ц.р. бухгалтеру т. **Луστο Ф.С.** за виконання ним бухгалтерських робіт по робітфаку.

Підстава: постанова МРКК;

– на 15% до основної ставки секретаря робітфаку, а саме – 9 крб. 45 коп. на місяць – з 15 травня ц.р. т. **Асієву О.М.**

Підстава: постанова МРКК.

г) про скасування наказу №46 директора КІМІ від 5 травня ц.р.

Підстава: протокольна постанова №25/302 засідання президії Київської МКК від 12 травня 1931 р. (див. вище даний наказ і коментар до нього, – прим. авт.)

д) про зміни, пов'язані з отриманням від НКЗС директиви про нові штати:

– припинити виплату грошей з 1 червня ц.р. т. **Леопардському** за виконання обов'язків секретаря військового кабінету в зв'язку зі скороченням посади секретаря військкабінету;

– зав. навчальної частини робітфаку т. **Розенберга Д.А.** звільнити з 1 липня ц.р. за скороченням штатів;

– секретаря Березанського вечірнього робітфаку т. **Жиліна** звільнити з 1 липня ц.р. за скороченням штатів;

– секретаря робітфаку в Кагарлиці т. **Фіалковського** звільнити з 1 липня ц.р. за скороченням штатів.

Наказ підписано **Горбачем** (синім олівцем, – прим. авт.).

***

Наказ №60 Директора КІМІ від **29 червня 1931 р.** (стор.83) – по персоналу інституту:

акумулюючи їх у відділі по інтелігенції. На кожного інтелігента має бути справа. Кожна група чи підгрупа має бути висвітлена всебічно компетентними товаришами... Відомості потрібно перевіряти з усіх боків так, щоб наш вердикт став безпомилковим і неповоротним... Зауважимо, що завданням нашого відділу має бути не тільки висилка, а й сприяння виправленню лінії стосовно спеці, тобто віднесення їх до лав тих, що розклалися, та висування тих, хто беззаперечно підтримує Радянську владу..."

Після циркулярного листа ДПУ "Про антирадянський рух серед інтелігенції" (1922 р.) робота по контролю за настроями студентів та викладачів у навчальних закладах (і не тільки там, а повсюдно) зводилася до наступного:

– організація мережі інформаторів серед професури та студентів на всіх факультетах. Апарат Бюро сприяння повинен бути сформований з вірних кадрів, політично свідомих людей, які добре орієнтуються в питаннях станів вищої школи. Поставити задачу перед Бюро сприяння по вербуванню інформаторів із числа безпартійних (в кожній установі були створені свої Бюро сприяння з ДПУ, гаслом яких став заклик: "Кожний свідомий громадянин країни – друг ДПУ!", – прим. авт.), котрі б детально повідомляли про політичні настрої та рух професорських та студентських мас, про всі угруповання професорів та студентів, котрі виникають під егідою безпартійних організацій (каси взаємодопомоги, наукові гуртки та асоціації, земляцтва...);

– на кожного професора і суспільно-політично активного студента потрібно завести особову картку-формуляр, куди систематично заносити відомості від інформаторів. (До речі, згідно даних із архівних документів Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВОУ – фонд 166, опис 2, справа 1081, стор. 80 (об), 81) професорсько-викладацький склад Київського Меліоративного технікуму станом на 14/II-1924 р. був зовсім безпартійним, – прим. авт.) Особливу увагу ДПУ рекомендувало звертати на "секції лікарів, агрономів, інженерів, працівників мистецтва та спілку вчителів". Інформаторів зобов'язували проникати у керівництво організацій, товариств, спілок та намагатися там посісти на виборних посадах.

Зрозуміло, що намагаючись втримати контроль над ситуацією під час "відхилення від стратегічної лінії партії" в епоху НЕПу, органи "ВЧК-ГПУ" репресивними акціями боролися з контрреволюційними елементами, котрі сповідували ідею "буржуазної реставрації". Кожна особа, котра вважала, що "правда – це бог вільної людини", для радянської влади ставала категорично небезпечною і автоматично – приреченою на "вичистку" із суспільства, "где так вольно дышит человек". Режим на всі часи оголосив поза законом власне не опозицію, а тих, хто зберіг здатність та волю критично сприймати дійсність. Більшовики прагли довести всю інтелігенцію до соціальної недієздатності, щоб тим самим убезпечити себе від моральної опозиції. В психіатрії так звана "втрата критики" є одним із основних симптомів, аби визнати людину недієздатною. Нейтралізація духовної еліти давала можливість безборонно маніпулювати масовою свідомістю, в чому влада особливо відзначилася в наступних десятиліттях.

До весни 1923 р. партійно-каральний механізм боротьби з інакомислячими був повністю сформований. Інтелігенції, до речі, було відмовлено у праві називатися класом – вона для більшовиків стала лише прошарком. Записи в анкетній графі про соціальне походження "із службовців" автоматично робила людину другосортною. Боротьба влади з інтелігенцією як з потенційною загрозою своєму існуванню продовжилася і після смерті В.І. Леніна. Й.В. Сталін увійшов у історію як тиран, за час перебування якого на владному "олімпі" мільйони радянських людей на власній шкірі відчули, що таке репресії. У більш "стертих формах" боротьба влади з інтелігенцією простежується і у постсталінський час – хрущовські "бульдозерні виставки" та брежньовські "психіатрички" для дисидентів. Із відділу "по інтелігенції", котрий було сформовано на початку 20-х, в епоху "розвинутого соціалізму" виросло і зміцніло П'яте управління КДБ, котре займалося інакомислячими. Найбільш яскравих нескорених одинаків, що боролися за "правду та справедливість", усіма методами виживали з СРСР (Солженіцин, Тарковський, Нурієв, Бродський, Растропович)... „Приструнення” інтелігенції радянська влада здійснювала впродовж усього свого існування. Прийнято вважати, що після 1991 р. ця державна практика припинилася. Проте дійсність іноді підкидає деякі факти з життя для роздумів на цю тему. Світ змінюється, а з ним – все довкола змінюється також... (За матеріалами Юрія Кантора "На кожного інтелігента повинна бути справа"/"Интересная газета"; блок "J"; №14, 2008 р.; стор. 8- 9).

а) про надання профвідпусток:

- зав. вечірнього робітфаку в Березані т. **Авраменку** – на 2 місяці з 1 липня ц.р.;
- реєстратору т. Селіванченковій В.Г. – на 2 тижні з 2 липня ц.р. за погодженням з МРКК;
- секретарю студсправ т. **Длугопільській В.П.** – на місяць з 2 липня ц.р. за погодженням з МРКК;
- кваліфікованому служнику т. **Синіциній** – на місяць з 27 червня ц.р. за погодженням з МРКК.

б) про повернення з відрядження:

- завробітфаком т. **Бородайко** приступив до виконання своїх посадових обов'язків з 25 червня ц.р. після виконання доручення МПК в районі;
- заст. директора КІМІ по навчальній частині т. **Шиманський І.Є.** після службового відрядження до Харкова приступив до виконання своїх посадових обов'язків з 25 червня ц.р.

в) про відрядження:

- т. **Шиманського** з 28 по 29 червня ц.р. до с. Березані по справах Березанського вечірнього робітфаку.

Наказ підписано **Горбачем** (синім олівцем, – прим. авт.).

7. ПРИЙОМНА КАМПАНІЯ, ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗБОРІВ ТА НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПЕРШОКУРСНИКІВ У ВИРОБНИЧИХ УСТАНОВАХ, ОБЛАШТУВАННЯ ГЕОЛОГІЧНОГО КАБІНЕТУ

Наказ №61¹ Директора КІМІ від 5 липня 1931 р. (стор. 84, 84 (об.)) фіксує зміни в штатному розписі працівників інституту:

- п. 1. На посаду завідуючого інженерно-меліоративного факультету з 1 червня 1931 р. призначено т. **Гервіца І.І.**
- п. 3. на посаду друкарки з двотижневим стажуванням та з окладом 65 крб. на місяць з 2 липня ц.р. призначено т. **Якубовську В.І.**, відряджену біржею праці (подорожня №250. 51);
- п. 9. Швейцара **Карих О.Н.** з цієї посади звільнено з 5 липня та призначено на посаду кур'єра;
- п. 10. На посаду швейцара з окладом 32 крб. на місяць з 3 липня ц.р. призначена т. **Самозванова О.А.**

Підстава: невиконання біржею вимоги інституту про відрядження кур'єра протягом більш 3-х днів.

Параграф 5 даного наказу анулює параграф 2 наказу №59 про відпустку т. **Крельмана**.

На рахунок відряджень:

- т. **Відавський** повернувся до виконання своїх посадових обов'язків з 30 червня ц.р. (параграф 2);
- заступник директора по навчальній частині т. **Шиманський** з 4 липня перебуває у службовому відрядженні до Москви на з'їзді представників ВИШів (параграф 6).

Надано профвідпустки згідно постанови НРКК:

- друкарці т. **Івановій** на два тижні з 7 липня ц.р. (параграф 4);
- прибиральниці т. **Уванай М.Г.** на два тижні з 25 червня ц.р. (параграф 7);
- кваліфікованому служнику т. **Соломенному** на місяць з 7 липня ц.р.

¹ Очевидно, даний наказ друкувала новопризначена друкарка **Якубовська**, так як в тексті багато описок: в слові “Москва” пропущено літеру “в”, ініціали **Шиманського** не “ІЄ”, а “ІГ.”, прізвище **Карих** надруковано, як “Кариш”. В наказі усі прізвища виділено (підкреслено) червоним олівцем, окрім прізвища **Самозванова**, яке підкреслено простим олівцем. Число параграфу №1 підкреслено дугою знизу червоним олівцем. Такі позначки, після оформлення документації у “Справу...” для здачів архів, робилися працівниками секретної частини для представників “компетентних органів”, для яких дана інформація у майбутньому можливо і складатиме якийсь інтерес, – прим. авт.

Наказ підписано **Горбачем** (червоним олівцем, – прим. авт.).

***

Наказ №62 Директора КІМІ від 10 липня 1931 р. (стор. 85 – наведено чорнилом число сторінки, – прим. авт.) – “студентський”.

Копію його тексту надіслано в бухгалтерію та секретарю студсправ.

Зміст параграфу №1 викреслено, але текст прочитати можна: “Тов. **Промислова Х.І.**¹ поновити в правах студента І-го курсу осіннього набору Інж. – Меліофаку і видавати стипендію з початку призову до таборів², цеб-то з 15 травня ц.р.

Підстава: Заява **Примислова**”.

Проте, на рахунок прийняття радикальних рішень – дирекція була на своєму місці.

Параграф 2 тому підтвердження: “Нижче перерахованих студентів робітфаку виключити из складу студентів:

а) по денному рабфаку – тов. **Мозиліва** 2-го курсу 4-ї групи;

б) по вечірньому Рабфаку:

з І-го курсу: т.т. **Вергелес, Гребенюк, Лящук, Петрусь, Фролов, Шитіков, Санака, Макаренко, та Тимошенко;**

з 2-го курсу: т.т. **Каган, Кузнєцова, Решетніков, Столяр та Городиський;**

з 4-го курсу т.т. **Царівський та Коваленко.**

Підстава: Доповідна записка Завробфаку про невідвідування навчання згаданих студентів”.

Решта 5 параграфів даного наказу (з 3 по 7) – про надання відпусток студентам через хвороби та для поїздки на курорт чи до будинку відпочинку:

– студентці 4-го курсу т. **Забузькій** по хворобі з 1 липня по 1 серпня ц.р.;

– студенту робітфаку т. **Колежуку О.П.** для курортного лікування до 10 липня ц.р.;

– студенту І-го курсу робітфаку т. **Овсянікову А.М.** у зв’язку з від’їздом 28 червня ц.р. до будинку відпочинку;

– студентці робітфаку т. **Доморослій М.М.** по хворобі з 23 червня по 10 липня ц.р.;

– студенту робітфаку т. **Панасюку Л.М.** по хворобі з 2 по 30 липня ц.р.

Наказ підписав **Горбач** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Наказ №63 Директора КІМІ від 10 липня 1931 р. (стор. 86), копію якого надано в бухгалтерію, складається із 6 параграфів:

п. 1. – про те, що заступнику директора з виробничого навчання т. **Гапонову І.І.** надано профвідпустку з 10 липня по 10 вересня ц.р., після закінчення якої його буде звільнено з посади заступника директора з виробничого навчання згідно поданої ним заяви;

п. 2. – про те, що нічний вартовий т. **Марченко** повернувся з наданої йому відпустки для здачі заліків і приступив до виконання своїх посадових обов’язків з 7 липня ц.р.;

п. 3. – про надання відпустки на два тижні з “:VII” (так зазначено в оригіналі документу, – прим. авт.) швейцару т. **Миронюку;**

п. 4. – про надання відпустки завробітфаком т. **Бородайку Б.Ф.** з 15 липня по 1 вересня ц.р.;

¹ Як бачимо, що одне і те ж прізвище написано з варіантами, який із них правильний – невідомо.

² З тексту анульованого параграфу дізнаємося, що першокурсники були призвані у табір військової підготовки для проходження військового навчання в армійських умовах з 15 травня і *про це наказу по інституту не було (!!!)*. В даному випадку наказ по військовій кафедрі, можливо, і був, але не проведений через наказ по інституту, як передбачалося заведеним порядком. Це наочна демонстрація виражених недоліків у роботі директора КІМІ т. **Горбача**, бо такий наказ мав би бути обов’язково – з поіменним перерахуванням призваних на військові збори студентів та їхніх командирів і під чію відповідальність вони підпадали на цей час.

п. 5. – про повернення військового керівника т. **Борисенка** із відрадження на спецбори в Ржищівському таборі, який приступив до виконання своїх обов'язків 30 червня ц.р.;

п. 6. – для обстеження стану 4-го поверху будинку №2, що по вул. Нероновича, “для виявлення причин протікання даху, що унеможливило закінчити ремонт та обладнання 3-ох лабораторій”, призначено комісію в складі т.т. **Кузьмича** (голова), **Приходька** та **Нікіфорова**. Акт про наслідки обстеження подати не пізніше 12 липня ц.р.

Наказ підписав **Горбач** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Наказ №64 Директора КІМІ від 13 липня 1931 р. (стор. 89) засвідчує початок кампанії по набору абітурієнтів до інституту.

Згідно параграфу №1 секретарем приймальної комісії з 13 липня ц.р. призначено т. **Кузьмича** з оплатою 100 крб. на місяць. Дивно, що мова не йдеться про те, хто ж є головою приймальної комісії. Автоматично ці обов'язки покладаються на директора, однак з 13 липня, як свідчить параграф №3 даного наказу, директор КІМІ йде у профвідпустку на один місяць. На час його відсутності обов'язки директора інституту виконуватиме заступник директора по АГЧ т. **Відавський**.

Параграф №2 дещо наштотує на певні міркування щодо основних “постачальників” абітурієнтів – це робітфаки. Чим ширша їхня мережа, тим більша можливість без проблем виконати набір потрібної кількості майбутніх студентів.

“Для організації вечірніх Робітфаків на виробництві (Червонопрапорному “Арсеналі” і інш.) доручаю т. **Вершківському**¹, якому приступити до роботи з 13 липня ц.р. з утриманням 100 крб. на місяць”.

Іншим джерелом надходження студентів у КІМІ були технікуми та перекладачі студентів з інших ВИШів, а також поновлені на навчання студенти, яких раніше було відраховано з інституту через різні причини. Ця цифра в порівнянні з випускниками робітфаків була мізерною, а тому кадрове питання майбутнього контингенту першокурсників цілком вирішувалося за рахунок робітфаків.

***

Наказ №65 Директора КІМІ від 14 липня 1931 р. (стор. 90, 90(об.)), підписаний **Відавським** – “комбінований”, тобто має відношення до справ, як працівників, так і студентів.

I. На рахунок працівників було вирішено:

1. Йдуть у профвідпустку:

– з 17 липня на два тижні – скарбник КІМІ т. **Жмурко**. Його обов'язки покладаються на т. **Нікіфорова** (який, очевидно, вийшов з відпустки і приступив до виконання своїх посадових обов'язків. Однак чомусь в даному параграфі згадується і т. **Курченко**, котрій також наказувалося приступити до виконання своїх посадових обов'язків прим. авт.);

– з 20 липня по 20 вересня ц.р. – зав. АМФ т. **Іваненко А.П.**;

– з 15 липня по 15 вересня ц.р. – викладач фізкультури т. **Рождественський**;

– з 15 липня ц.р. – аспірант **Путій Г.П.**, якого 14 липня було зараховано до складу аспірантів інституту на підставі листа з Інституту аспірантури від 13 липня 1931 р.

2. Переглянуто розмір зарплатні:

– кваліфікованому служнику т. **Уванаю С.Ю.** за виконання по сумісництву ще й обов'язків служника при лабораторії с/г аналізу з 5 червня ц.р. доплачуватимуть 50% до його основної зарплатні, що становить 45 крб. на місяць;

– бібліотекарю т. **Курченко** за його ненормовану працю по оформленню нових книжок з 15 липня ц.р. (розмір надбавки друкарка чомусь вказати забула, – прим. авт.);

¹ Студент IV курсу, “партісничок”, – прим. авт.

– зав. факультетом меліорації т. **Гервіцу І.І.** 50% від основної ставки за виконання обов'язків завідувача виробничим навчанням (з якого числа – не вказано, – прим. авт.);

– з навантаження викладача математики на Робітфаці т. **Зоніса** знято 40 годин, починаючи з 10 липня ц.р., 20 год. з яких передано викладачеві робітфаку т. **Тонкобладову**;

– з навантаження викладача української мови на Робітфаці т. **Каленика** знято 32 год., починаючи з 10 липня ц.р., 16 год. з яких передано викладачеві 1-го курсу денного робітфаку т. **Крупському**.

3. Звільнено з посади 14 липня ц.р. вартового військового кабінету т. **Марченко**.

II. По питаннях студентів прийнято наступні рішення:

– зі складу студентів виведено студента робітфаку т. **Семенюка І.П.** у зв'язку з переводом його до Інституту механізації та електрифікації с/г на підставі заяви т. **Семенюка** та клопотання Бюро осередку (мається на увазі комсомольське бюро, – прим. авт.);

– на підставі заяви та медичної довідки т. **Буцині В.Г.** – студентці І-го курсу АМФ, надано відпустку з 7 липня по 1 жовтня ц.р. через хворобу.

***

Наказ №66 по КІМІ від 18 липня 1931 р. (стор. 91)¹ складається із 7 параграфів.

Параграфи **1, 2, 3, 5, 6** – стосуються працівників інституту:

1. Заступник директора по навчальній частині т. **Шиманський І.Є.** повернувся зі службового відрядження до Москви і приступив до виконання обов'язків з 13 липня ц.р.

2. Заступнику директора по навчальній частині т. **Шиманському І.Є.** надано профвідпустку з 18 липня по 18 вересня ц.р.

3. “Викладовця” природознавства Березанського робітфаку т. **Олійника К.М.** звільнено з посади від 15 липня ц.р. за власним бажанням.

5. Діловод т. **Селіванченко В.Г.** вийшов на роботу 17 липня ц.р. після наданої йому профвідпустки.

6. Секретар **Волков І.Ф.** вийшов на роботу 15 липня ц.р. після наданої йому профвідпустки.

Параграф **4** – стосується студента І курсу ІМФ т. **Пасічника І.В.**, котрий вважається таким, що вибув зі складу студентів інституту з 24 травня ц.р. у зв'язку з призовом його до лав Червоної Армії.

Підстава: довідка штабу 137-го стрілецького полку за № Ш/21/3105 від 31 травня ц.р.

Параграф **7** – має характер адміністративного розпорядження:

Призначено комісію в складі двох студентів робітфаку інституту, які виділить профком, та бібліотекаря інституту т. **Брезунової** для перевірки фондів бібліотеки

¹ Текст наказу (копія) читається важко через невиразність відбитків шрифту. В даті наказу синім чорнилом і тонким пером виправлено “сімку” на “вісімку”. Правки цього ж стилю є в параграфах 3, 6, 7 та у останньому рядку, де вказано особу, що підписує наказ. Вони зрозумілі: десь не надрукувалася літера, десь пропущена буква і т.д. Усі прізвища, крім Брезунової, підкреслено червоним олівцем. Її прізвище виділено простим олівцем. А прізвище студента Пасічника підкреслено двічі – червоним олівцем і ще й фіолетовим чорнилом поверх підкресленого раніше. Автограф Відавського під наказом виконано фіолетовим чорнилом. Поверх попередньої нумерації сторінок, проставлених простим олівцем, зроблено наведення фіолетовим чорнилом номер 90-ї сторінки. Відавський не міг завчасно знати, на якій сторінці справи буде підшито цей наказ. Підкреслення фіолетовим чорнилом прізвища студента Пасічника, на нашу думку, також не є справою рук Відавського. Дані правки були зроблені пізніше – ймовірно, Горбачем, коли документи готувалися до відправки в архів...

А от стосовно студента Пасічника виникає низка запитань і, найперше – чим пояснюється те, що аж до середини липня адміністрація зволікала з відрахуванням студента, котрого призвали до лав Червоної Армії ще в кінці травня? Хто ж тоді отримував його стипендію, картки на хліб та товари вжитку, адже лише після відповідного наказу по інституту бухгалтерією припиняються нарахування стипендії, а профкомом – видача карток? Можливо, до пошуків студента була залучена секретна частина та, не маючи доказової бази, важко про це стверджувати. Завдяки штабштам стрілецького полку, які добросовісно виконували свої службові обов'язки, факт зникнення студента Пасічника отримав своє пояснення. Тож з приводу “історії” про Пасічника відповідь може бути одна: не виключено, що даний випадок красномовно демонструє формалізм та посадову недбалість відповідальних осіб з адміністрації КІМІ.

робітфаку за каталогами та ін. документами. Акт про виконану перевірку надати дирекції 21 липня ц.р.

Т.в.о. директора – **Відавський**

***

Наказ №67 Директора КІМІ від **22 липня 1931 р.** (стор. 92, 92 (об.)) містить розпорядження т.в.о. директора інституту **Відавського**, які відображають поточні моменти життя навчального закладу в пік літніх відпусток, ремонтних робіт і по підготовці до нового навчального року.

В наказі – 12 параграфів, які можна згрупувати по характеру розпоряджень.

I. Перегляд розміру зарплатні:

– зав. бібліотеки т. **Курченку Д.Д.** на зміну наказу №65 від 14 липня ц.р. п. 6 виплачувати йому з 15 травня ц.р. 50% навантаження до основної ставки зав. бібліотеки (параграф 1);

– викреслений з наказу параграф 3 також стосувався зміни наказу №65 п. 3, за яким з 15 травня здійснювалася б виплата 35% до основного навантаження кваліфікованому служнику т. **Уванаю С.Ю.**;

– надбавку 35% до основного навантаження з 15 травня ц.р. отримуватимуть кваліфіковані служники **Кірієнко, Солом'яний** та **Сініцина** за обслуговування та виконання робіт по інших кабінетах (параграф 4);

– 50% надбавки до основної ставки прибиральниці робітфаку з 15 липня ц.р. отримуватиме т. **Заремба К.О.** за виконання обов'язків вартового військового кабінету (параграф 5).

II. Про вихід на роботу:

– секретар інституту т. **Пожарський Д.К.**, який перебував з 12 по 17 липня включно на лікарняному, приступив до виконання своїх посадових обов'язків з 18 липня ц.р. (параграф 6).

III. Про домовленість по оплаті праці робітників, прийнятих тимчасово на період ремонтних робіт:

– столяру т. **Слепухину Й.Й.** з 18 липня виплачувати 85 крб. на місяць, крім того – 55 крб. на місяць за виконання ненормованих об'ємів робіт, а також 4% за амортизацію всіх використаних ним власних інструментів, що виражатиметься в сумі 145 крб. 60 коп. на місяць (параграф 8);

– аналогічні домовленості про оплату праці заключені зі столяром т. **Ліговським** (параграф 9).

IV. Про надання профвідпусток:

– зав. бібліотеки т. **Курченку Д.Д.** на один місяць з 22 липня 1931 р. (параграф 2);
– зав. військового кабінету т. **Леопардському В.К.** на один місяць з 23 липня ц.р. (параграф 7);

– т. **Крельману Б.Л.** на один місяць з 13 липня ц.р. (параграф 12).

V. Про кадрові колізії навколо тимчасового заміщення хворого працівника на посаді бібліотекаря робітфаку:

– “т. **Вольпову-Гуревич Ф.Я.**, бібліотекаря Робітфаку, що відмовилася чекати призначення Біржею іншої особи на посаду бібліотекаря, щоб цій особі здати майно бібліотеки, самовільно залишила працю не здавши майна, звільнити з посади бібліотекаря з 14 липня 1931 р, оповістивши про це секцію праці Київської Міськради¹ на відповідне розпорядження.

Підстава: Акт від 17 липня 1931 р.”. (Параграф 10);

– “Тов. **Березанську Л.Ф.**, відряджену біржею, на час хворості тов. **Романової**, призначити на посаду бібліотекаря Робітфаку з 19 липня 1931 р.

¹ Інстанція, з якою КІМІ погоджує усі питання з трудового законодавства: прийом-звільнення, надбавки до зарплатні, відпустки та скасування деяких наказів директора, в котрих були виявлені моменти неправомірності його рішень? – прим. авт.

Підстава: Подорожня №26 285”. (Параграф 11. Біля числа параграфу поставлена фіолетовим чорнилом помітка у вигляді “галочки”, що відразу привертає увагу до змісту написаного, – прим. авт.).

***

Наказ №68 Директора КІМІ від 27 липня 1931 р. (стор. 93, 93(об.)) стосується такого кола питань:

I. Про надання відпусток:

- кваліфікованому служнику т. **Кірієнко М.К.** з 25 липня ц.р. (параграф 1);
- прибиральниці робітфаку т. **Карпенко В.П.** з 27 липня ц.р. (параграф 2);
- військерівнику т. **Борисенку Л.І.** на підставі дозволу начальника військової підготовки учнів УВО від 16 липня № ГВП 3/1607 надано “декретальну”¹ відпустку на один місяць з 28 липня ц.р. (параграф 6);
- секретарці факультету т. **Шаблінській Є.М.** з 29 липня ц.р. (параграф 8).

II. Про звільнення із займаної посади:

- кваліфікованого служника т. **Сініцину Н.Ф.** з 27 липня ц.р. за власним бажанням (параграф 5);
- друкарку т. **Якубовську В.І.** з 1 серпня ц.р. (параграф 7).

III. Про повернення з відпустки:

- швейцара т. **Супрунюка А.Г.**, який приступив до виконання своїх обов’язків з 1 липня ц.р.² (параграф 4).

IV. Про винесення суворої догани:

“За поясненням бухгалтера т. **Луστο** моє розпорядження від 23 липня³ разом із відомістю та заявою т. **Труся** (поверх надрукованого синім чорнилом виправлено на інше прізвище, яке важко прочитати: “Сту...”, – прим. авт.) про надсилку належних йому грошей в зазначену в заяві адресу було передано Т.В.О. Скарбника т. **Нікіфорову** 24/VII для термінового виконання. Вважаючи на те, що це моє термінове розпорядження т. **Нікіфоров** не виконав до цього часу, й невиконання моїх розпоряджень, про терміновість виконання яких я примушений був по декілька разів нагадувати т. **Нікіфорову**, висловлюю т. **Нікіфорову** за таке ставлення до моїх розпоряджень сувору догану⁴”.

***

Наказ №69 Директора КІМІ від 27 липня 1931 р. (стор. 94, 94 (об.)) – “студентський” і містить питання, висвітлених у 4 параграфах.

1.

Згідно заяви студентки I курсу АМФ т. **Деспотової** та лікарської довідки, їй надано відпустку з 19 липня по 1 серпня ц.р. у зв’язку із захворюванням.

2.

Зарахувати з 11 липня ц.р. студентами інституту студентів I ударної групи II курсу робітфаку, які закінчили своє навчання 10 липня 1931 р.:

1. Березюк	8. Клібановський	15. Овсяніков	22. Ткаченко
2. Білова	9. Кіриленко	16. Побережний	23. Ханевський
3. Власова ⁵	10. Колежук ⁶	17. Оніщенко	24. Шевчук
4. Голуб	11. Лісувова	18. Позняк	25. Шестидесятій
5. Гуляїв	12. Міронов	19. Рухленко	26. Янішевський
6. Заболотний	13. Невінський	20. Разінов	27. Білий
7. Іваницький	14. Нескород	21. Семенюк	28. Твердінова

¹ Дослівно, тобто відпустка надається згідно декрету командування по військовій окрузі, – прим. авт.

² Про це згадали аж через 27 днів! Отже, формальностей дотримано... – прим. авт.

³ Розпорядження давалося усно, тому що наказу за дане число нема, – прим. авт.

⁴ З першого прочитання і не зрозумієш, про що мова, – прим. авт.

⁵ Прізвища підкреслено червоним олівцем, – прим. авт.

⁶ Те саме.

3.

Нижчезазначених студентів перших курсів, які повернулися з таборів, де вони проходили навчання з військової підготовки, на об'єкти з виробничої практики розподілено наступним чином:

I. До спецвідділу Укрмеліотресту:

1. Муляр	8. Гордієнко	15. Загірний	22. Поляков
2. Чикирісов	9. Усенко	16. Зулінський	23. Соловей
3. Костовський І. А. ¹	10. Баранчук	17. Панаріна	24. Степчук
4. Буткевіч	11. Біленький	18. Столова	25. Фурта
5. Науменко	12. Глуховський	19. Лисий	26. Чечет
6. Лукашов	13. Грищенко	20. Лисняк	27. Бубело
7. Логвінов	14. Дарашенко	21. Літвіненко	28. Бурдак

II. До експедиції на р. Сула:

Пуздр	Каліню	Недоте	Гросвет
я	к	5. па	2.
Френ	Горбач	Лопата	Шафір
кель	евський	6.	3.
Прих	Бондар	Грище	Кліменк
одько	0. В.К.	7. нко	4. о
Левч	Капіля	Грибач	Коровец
ук	1. нець	8.	5. ька
Лябк	Підлісе	Мандрі	Безкоро
ало	2. цький	9. вська	6. вайний
Гречу	Захарче	Кот	
ха	3. нко	0.	
Яворс	Колісни	Дінісен	
ький	4. к	1. ко	

III. До П.З.З.

1. Лисенко, 2. Гурський, 3. Жук, 4. Ельяшек, 5. Котик, 6. Дідик.

IV. До У.Р.Г.Р.У.

1. Кастюков, 2. Зеліков, 4. Хебібулін, 5. Хрістіч, 6. Підгаєвський.

V. Торфоцентр

1. Білочко, 2. Кравчук, 3. Каміна, 4. Підгорілов, 5. Приміслов, 6. Семенив.

VI. Цукробуд

1. Панченко.

VII. В-С.Г.(Бобруйськ):

1. Бондар П.К., 2. Несторенко, 3. Івлєв, 4. Одягайло.

VIII. Тясьмін

1. Артюр.

IX. Шляхбудконтора

1. Сліпченко.

X. Рибтрест

1. Ткаченко.

¹ Майбутній секретар комсомольської організації інституту, загинув на фронті під час ВВВ, – прим. авт.

Дані студенти вважаються на виробництві з 23 липня 1931 р. і з цього числа вони знімаються із стипендіального забезпечення¹.

Підстава: список розподілу та постанова НКП від 10/X-30 р.

4.

Студента III курсу агрономіоративного факультету **Краснопольського Г.П.** виключено зі складу студентів інституту за те, що він приховав соцстан своїх батьків – **“розкуркулених глитайв, що мали крамницю й визискували найману працю”**.

“Копію наказу надіслати на виробництво², де працює на виробничому навчанні Краснопольський на негайне виконання та до Сільради”.

Т.в.о. Директора /підпис/ **Відавський**

***

Наказ №70 директора КІМІ від **31 липня 1931 р.** (стор. 95) в 6 параграфах охоплює коло питань по працівниках і внутрішніх справ інституту.

I. Про повернення з профвідпусток:

– т. **Базилевича**, лаборанта гідравлічної лабораторії, який приступив до виконання своїх службових обов'язків з 30 липня ц.р. (параграф 2);

– т. **Жмурка І.І.**, скарбника, який приступив до виконання своїх службових обов'язків з 31 липня ц.р. (параграф 3);

– т. **Миронюк**, швейцар, яка приступила до виконання своїх службових обов'язків з 28 липня ц.р. (параграф 5);

II. Про надання профвідпустки:

– т. **Солом'яному**, кваліфікованому служнику – на один місяць з 1 серпня ц.р. (параграф 6).

III. Про призначення на посаду друкарки

– т. **Вершківської Г.М.**, якій до основного окладу виплачуватиметься з 1 серпня ц.р. 50% надбавки від ставки за обслуговування спецчастини (параграф 4);

IV. Про облаштування геологічного кабінету в новому приміщенні (параграф 1):

У зв'язку з терміною потребою у перевезенні майна геологічного кабінету до нового приміщення через відсутність зав. кабінетом проф. **Виржиківського**, який знаходиться у профвідпустці, дана справа по організації перевезення навчального обладнання та устаткування кабінету доручається геологу **Безвенглінському Б.П.**, на якого покладено відповідальність за підготовку кабінету до навчання: проведення усіх робіт щодо облаштування на новому місці, систематизацію навчального матеріалу та наочності і її розташування. На виконання даного обсягу робіт геологу **Безвенглінському Б.П.** надається термін один місяць з виплатою йому 200 крб.

Підстава: заява професора **Виржиківського** та висновок т.в.о. зав. навчальної частини т. **Гервіца**.

Наказ підписав т.в.о. директора **Відавський** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

8. ВИПУСК ТА КАНКУЛИ НА РОБІТФАЦІ, РОЗШИРЕННЯ МЕРЕЖІ РОБІТФАКІВ ПРИ ІНСТИТУТІ

Наказ №71 Директора КІМІ від **4 серпня 1931 р.** (стор. 96, 96 (об.)) містить 11 параграфів, які торкаються розпоряджень стосовно працівників інституту з таких питань:

¹ Під час виробничої практики студенти тимчасово зараховувалися на роботу в тих установах, куди вони отримували призначення. За час практики їм виплачувалась зарплатня згідно тих посад, на які їх оформляли у відділі кадрів. На руки студенти отримували 40%, решта від заробленого перераховувалась на інститут, – прим. авт.

² Після скандалу на АМФ, який виник восени 1930 р. у зв'язку зі зривом практики третьокурсників (за версією декана факультету Шкабара О.С. – через неузгодженість “нових” планів із “старими”), по наявних архівних справах, що є у фондах ДАРО, нема інформації про те, куди був розподілений на виробничу практику студент **Краснопольський**. Подальша його доля також поки що невідома, – прим. авт.

I. Про повернення з профвідпусток:

– т. **Длугопільської В.П.**, секретаря студсправ, котра приступила до виконання своїх обов'язків з 2 серпня ц.р.(п. 1).

II. Про надання профвідпусток:

– т. **Івановій І.І.**, друкарці – терміном на один місяць з 7 серпня без виплати грошей за цей час.

Підстава: арт. 36 Правил про чергові та додаткові відпустки від 30 квітня 1930 р. за №169 (п. 7);

– т. **Брезгуновій М.П.**, бібліотекарю – з 1 серпня ц.р. (п. 9).

III. Про виплату компенсації:

– т. **Марченку**, недавньому вартовому військового кабінету, за додаткову відпустку за 14 днів із розрахунку ставки вартового як студенту останнього курсу робітфаку (п. 5).

IV. Про відрядження:

– т. **Приходько Ю.О.** з 25 липня по 1 серпня ц.р. з метою “вербування охочих вступити до інституту та Робітфаку” (п. 11)¹.

V. Про зміни до повноважень:

– зняти з т. **Нікіфорова** повноваження “т.в.о. скарбника” у зв'язку з тим, що скарбник інституту т. **Жмурко**, після закінчення терміну відпустки 31 серпня ц.р., прийняв касу від т. **Нікіфорова**.

VI. Про зміни до п. 9 Наказу №69:

– зробити таку зміну у формулюванні про дисциплінарне стягнення з т. **Нікіфорова**: “Оголошую т. **Нікіфорову** зауваження”.

Підстава: з'ясування деталей справи з пояснень т. **Нікіфорова** (п. 6).

VII. Про зміни до оплати праці:

– т. **Селіванченко В.Г.**, діловоду, виплачувати 50% навантаження від зарплатні кваліфікованого служника у зв'язку з виконанням обов'язків кваліфікованого служника геодезичного кабінету на час профвідпустки постійного працівника (п.8);

– т. **Длугопільській В.П.**, секретарю студсправ, за часткове виконання обов'язків секретаря військового кабінету та за ведення особових справ студентів вечірнього та денного робітфаку – виплачувати з 1 червня ц.р. 50% від основної її ставки (п. 4);

– швейцарам інституту т.т. **Супрунюку А.Г.** та **Миронюк І.В.**, починаючи з 15 травня ц.р., а т. **Самозваному О.А.** – з 3 липня ц.р. за виконання обов'язків гардеробників та прибиральників виплачувати 50% від основної їх ставки.

Підстава: постанова МРКК від 25 червня 1931 р. (п. 2);

– прибиральницям т.т. **Потабенко В.Ю.** та **Уванай М.Г.**, які мають ненормований робочий день у зв'язку із скороченням штатів прибиральниць на літо (з 4 до 2) та збільшенням обсягів робіт, виплачувати 50% навантаження від їхньої основної ставки, починаючи з другої половини травня ц.р.

¹ В документах, які розглядаються, бачимо, що про набір студентів згадують лише тоді, коли приходить пора прийому абітурієнтів на навчання. Постачальниками першокурсників у КІМІ були робітфаки, технікуми, училища. Сказати про те, що КІМІ в той час був популярним вузом серед молоді – не маємо документального підтвердження. Однак із тих соціально-економічних перетворень на селі, що відбувалися в роки першої п'ятирічки, з різних інформаційних джерел знаємо: село для молоді (а випускникам КІМІ здебільшого доводилося працювати в сільській місцевості) було не особливо привабливим, коли “справжнє” життя вирувало в містах, на будовах, в індустріальних центрах... Не всім випускникам КІМІ після років навчання у Києві імпонувало знову опинитися в атмосфері побутової необлаштованості, без електрики, серед знедоленого та безправного сільського населення, у якого забрали все, що можна було усупільнити, без вогнищ культури та належного медичного обслуговування. Тому вислів “вербувати охочих” – влучний як означення та характеристика основного методу, до якого вдавалися агітатори. На такі засоби інформації, як газети та радіо, сподіватися було марно. Серед сільського населення вони лише набирали масового поширення. Із наявних фото, які є у фондах музею історії НУВГП, бачимо, що газети на селі читаються або колективно, або вивішуються біля сільради чи в інших людних місцях для індивідуального ознайомлення з новинами в країні та світі. Особа агітатора була найголовнішим джерелом поширення різнопланової інформації серед населення. Студенти КІМІ, яким доводилося їхати на село (на канікули чи на час різних практик, передбачених навчальними планами), цілими курсами проходили попередній інструктаж і отримували завдання по агітації молоді на навчання у Робітфаках при інституті. В той же час паралельно їм давалися різні доручення ідеологічного плану від комсомольсько-партійних чи профспілкових комітетів. Майбутній інженер та потенційний керівник на виробництві без такої суспільно-політичної практики радянській владі був непотрібний, а тому інститут перед радянським суспільством ніс відповідальність за фахово-ідейне виховання інженерних кадрів. Охарактеризувати форми звітів про виконання таких завдань немає можливості через відсутність документальних джерел по даному питанню.

Підстава: постанова МРКК від 25 червня 1931 р. (п. 3).

Наказ підписано **Відавським** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Наказ №72 (число “2” проставлено від руки синім чорнилом поверх надрукованого числа 4, – прим. авт.) Директора КІМІ від **12 серпня 1931 р.** (стор. 97 – наведено фіолетовим чорнилом по числу сторінки, попередньо написаної простим олівцем, – прим. авт.) стосується розпоряджень (6 параграфів) стосовно студентів.

I. Студентів IV курсу вечірнього робітфаку т.т.:

1. Бочило А.К.	6. Маліновський Е.М.	11. Сайков О.В.
2. Дем’янов К.І.	7. Макаренко С.Е.	12. Симанівський Л.М.
3. Єленевський Л.І.	8. Перегятко С.С.	13. Білецький А.І.
4. Комаровський Л.В.	9. Тертичний Ю.Г.	14. Комаровська Р.А.
5. Литвин П.Р.	10. Бишко Е.Г.	15. Біленький П.Т.

вважати за таких, що закінчили курс робітфаку і переведених до складу студентів інституту з 1 серпня 1931 р.

2. Студентів IV курсу вечірнього робітфаку: т.т. **Дзюбу, Головаєвську та Бенедиктову** вважати за переведених до складу студентів інституту з 1 серпня 1931 р. **умовно**, зобов’язавши їх здати залік з математики до 12/IX-ц.р.

3. Надати відпустку:

- а) з 31 липня ц.р. – студентам I курсу денного робітфаку;
- б) з 11 липня ц.р. – студентам II курсу денного робітфаку, група “А”;
- з 11 липня ц.р. – студентам II курсу денного робітфаку, 3-тя група;
- з 11 липня ц.р. – студентам II курсу денного робітфаку, 4-та група;
- з 31 липня ц.р. – студентам II курсу денного робітфаку, 5-ої групи;
- в) з 31 липня ц.р. – студентам I курсу вечірнього робітфаку;
- з 11 липня ц.р. – студентам II курсу вечірнього робітфаку;
- г) з 11 липня ц.р. – студентам II курсу денного робітфаку, 1-а група;
- д) з 1 серпня ц.р. – студентам IV курсу вечірнього робітфаку.

4. Студента I курсу ІМФ т. Лебедєва П.М. за переводом до іншого ВИШу, згідно його прохання, виведено зі складу студентів КІМІ.

5. т. Яровенко В. зараховано з початку навчального року до складу студентів КІМІ за переводом її із Інституту цукрової промисловості.

6. Студентці Капусіній надано відпустку з 30 липня по 1 вересня ц.р. через хворобу.

Наказ підписано **Відавським** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Наказ №73 Директора КІМІ від **12 серпня 1931 р.** (стор. 98) містить 7 параграфів із розпорядженнями про персоналу інституту.

I. Надано відпустку:

- з 6 серпня ц.р. т. **Кузьмичу С.Т.** у зв’язку з його від’їздом на курорт. З цього числа він звільнений з посади секретаря Приймальної комісії згідно поданої нам заяви;
- на два тижні з 7 серпня ц.р. т. **Асієву О.М.**;
- на два тижні з 12 серпня ц.р. старшому бухгалтеру т. **Кравцову С.Т.** в рахунок профвідпустки. Виконання обов’язків ст. бухгалтера на час відсутності т. **Кравцова** покладено на т. **Луστο.**

II. Про повернення з відпустки

- 12 серпня ц.р. т. **Карпенко**, яка приступила до виконання обов’язків прибиральниці робітфаку.

III. Про кадрові перестановки та нові призначення:

– т. **Вершківського С.Г.** звільнено з 6 серпня ц.р. від виконання обов'язків *по організації вечірніх робітфаків на виробництві*. З цього числа він призначений секретарем Приймальної комісії з оплатою 100 крб. на місяць на час її роботи;

– Справу організації вечірніх робітфаків на виробництві з 6 серпня ц.р. доручено виконувати т. **Комаровському** з оплатою праці 100 крб. на місяць.

– “т. **Мороза І.К.**, виділеного Завкомом Київського Червонопрапорного Заводу, призначити на посаду Завідувача вечірніх груп Робітфаку інституту при заводі¹ з 10/III-31 р.² з окладом згідно з штатами та окладами НКЗС.

Підстава: Повідомлення Арсеналу”.

Наказ підписано **Відавським** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Наказ №74 Директора КІМІ від **16 серпня 1931 р.** (стор. 99) містить розпорядження, які стосуються персоналу інституту, в 6 параграфах.

I. Надано профвідпустку:

– на один місяць з 17 серпня ц.р. т. **Пожарському**, керуючому справами КІМІ (п. 5);

– 2-місячну відпустку з 18 серпня ц.р. т. **Відавському**, заст. директора по АГЧ на підставі доповідної записки т. **Відавського** та постанови НК Праці від 1/II-30 р.(п. 6).

II. Про повернення з профвідпусток:

– з цього числа після відпустки приступив до виконання своїх посадових обов'язків директора КІМІ т. **Горбач** (п. 1);

– з 14 серпня ц.р. приступив до виконання своїх службових обов'язків зав. особистого складу КІМІ т. **Крельман** (п. 4).

III. Про надання службового відрядження

– з 13 серпня ц.р. в с. Басівки т. **Комаровському** (п. 2).

IV. Про нові кадрові призначення:

“Тов. **Софронського Я.С.**, виділеного 3-кутником Тресту “ВОДОКАНАЛ”³, призначити на посаду Завідувача вечірніх груп Робітфаку при КІМІ з 6.VIII.1931 р. з окладом згідно зі ставками НКЗС – 75 крб. на м-ць”.

Наказ підписано **Горбачем** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Наказ №75 Директора КІМІ від **18 серпня 1931 р.** (стор. 100) містить три розпорядження директора наступного змісту:

1. Про призначення стипендії III категорії, починаючи з 1 червня ц.р., студентів I-го курсу т. **Криворотову В.Ф.**

2. Згідно календаря профвідпусток інституту асистентові т. **Журавлю І.В.** надається відпустка з 17 серпня по 18 жовтня ц.р.

3. Для перевірки загального стану після ремонту приміщень, в т.ч. і таких лабораторій, як гідролічна, хімічна та с/г аналізу створено комісію із таких осіб: т.т. **Крельмана, Нікіфорова, Гервіца, Вершківського та Лобана**. Головою комісії призначено т. **Гервіца**.

Для роботи комісії визначено термін до 21 серпня ц.р. (*виправлено простим олівцем з 23 числа, – прим. авт.*). Члени комісії мають зробити оцінку не тільки рівню

¹ Подія знаменна в історії нашого навчального закладу. Робітфак КІМІ на “Арсеналі” – перший Робітфак, організований на виробництві такого масштабу.

² Очевидно, друкарка помилилася, набравши замість серпня дату березня місяця. Не може бути, щоб отаким “заднім” числом відбулося проведення через документи даного призначення т. **Мороза**, незважаючи на усі ті канцелярські казуси документації КІМІ, з якими ми вже не раз зіштовхувалися, розгадуючи різного роду “бюрократичні ребуси”, народжені внаслідок службової небалості посадових осіб інституту або фальсифікацій відомостей “з відома” дирекції, – прим. авт.

³ Беззаперечний успіх в організації робітфаків КІМІ на виробництві з установою, яка зацікавлена у підготовці інженерних кадрів з водопостачання.

виконаних ремонтів, а й подати свої висновки щодо стану виконання робіт та доцільність їхнього здійснення.

Наказ підписано **Горбачем** (підпис поставлено простим олівцем, на полі зліва і внизу – підписи 3 членів комісії, які ознайомилися зі змістом наказу, – прим. авт.)

***

Наказ №76 Директора КІМІ від **19 серпня 1931 р.** (стор. 101) фіксує зміни в штатному розписі інституту:

– параграф 4 інформує, що посада секретаря навчальної частини скасовується і відтепер вона обслуговуватиметься секретарем інституту та секретарями факультетів.

– відбуваються нові кадрові призначення. Старший кореспондент т. **Волков І.Ф.** з 17 серпня ц.р. призначається на посаду секретаря інституту з оплатою 120 крб. на місяць (п. 3). За те, що т. **Волков** обслуговував як кореспондент ІМФ та Бюро виробничого навчання, йому з 15 травня по 17 серпня мають зробити перерахунок, виплативши додатково по 45 крб. на місяць до його основної ставки (п. 2).

– надано профвідпустку з 20 серпня по 5 вересня прибиральниці робітфаку т. **Зарембі К.О.** (п. 1).

Наказ підписано **Горбачем** (синім олівцем, ним же в тексті наказу в п. 2 дописано “до 17/VIII-31 р.”, – прим. авт.)

***

Наказ №77 Директора КІМІ від **23 серпня 1931 р.** (стор. 102) містить всього два розпорядження по інституту:

1. Надано відпустку з 24 серпня по 24 вересня ц.р. зав. ІМФ т. **Гервіцію І.І.**

2. Від'їзд 23 серпня ц.р. т. **Горбача** до м. Харкова в службових справах¹.

Наказ підписано **Горбачем** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Наказ №78 Директора КІМІ від **27 серпня 1931 р.** (стор. 103) складається із 6 параграфів, згрупувавши які, отримаємо такі типи розпоряджень:

I. Про зміну оплати праці та матеріальну нагороду:

– секретарю Приймальної комісії т. **Вершківському С.Г.** на зміну наказу №73 від 12 серпня ц.р. п. 2 із 6 серпня ц.р. (виправлено червоним чорнилом з 8 серпня, – прим. авт.) встановлена оплата в розмірі 150 крб. на місяць (параграф 2);

– зав. Березанського робітфаку т. **Авраменкові** виплатити з сум робітфаку в розмірі місячного утримання адміністративної ставки за роботу по організації та завідуванню курсами по підготовці батраків до робітфаку.

Підстава: заява т. **Авраменка** від 15 серпня ц.р. (параграф 3).

II. Про зарахування до аспірантури:

– т. **Янголя Антона Михайловича**² до складу аспірантів КІМІ з 25 серпня 1931 р. на підставі поданої ним заяви від цього ж числа – параграф 5.

III. Про надання відпусток:

– аспіранту т. **Янголю А.М.** з 25 серпня по 25 вересня ц.р. (параграф 6);

– кваліфікованому служнику т. **Уванаю С.Ю.** з 1 вересня по 1 жовтня ц.р. (п.1).

IV. Про повернення з відпустки:

– зав. військового кабінету т. **Леопардського**, який приступив до виконання своїх посадових обов'язків з 23 серпня ц.р. (параграф 4).

Наказ підписано **Горбачем** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

¹ Нікому ніяких повноважень на час своєї відсутності директор на передавав, тому невідомо коли були надруковані і підписані накази №78 і 79, адже Горбач повернувся з Харкова аж 2 вересня, а деякі рішення, що відображені в цих наказах, в компетенції лише директора інституту.

² Майбутній викладач нашого навчального закладу, вчений і науковець з європейським іменем, засновник власної наукової школи по зволожувально-осушувальним меліораціям, розробник методів та способів осушення перезволожених земель при допомозі дренажу, автор формул, за якими визначається відстань між дренами.

***

Наказ №79 Директора КІМІ від **28 серпня 1931 р.** (стор. 104) містить 3 розпорядження (номер наказу з числа 78 виправлено зеленим чорнилом на число 79, а дату проставлено синім олівцем на місці її пропуску в тексті, – прим. авт.):

1. Секретар робітфаку т. **Асієв О.М.** повернувся з профвідпустки і приступив до роботи 22 серпня ц.р.;
2. Надано відпустку з 1 серпня по 1 жовтня проф. **Ільченко В.І.**;
3. Препаратора **Базилевича В.І.** з 15 травня ц.р. вважати за лаборанта інституту зі ставкою 100 крб. на місяць.

Наказ підписано **Горбачем** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

9. ПОЧАТОК НОВОГО 1931-32 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ – НОВІ ТА БУДЕННІ КЛОПОТИ

Наказ №80 Директора КІМІ від **2/IX-31 р.** (стор. 105 – число сторінки наведене фіолетовим чорнилом поверх простого олівця, – прим. авт.) містить 6 параграфів, які мають такий характер розпоряджень:

I. Про повернення з відрядження:

– т. **Горбача**, директора КІМІ, який приступив до виконання своїх службових обов'язків (п. 1).

II. Повернулися з відпустки:

– т. **Солом'яний І.А.**, кваліфікований служник, який приступив до роботи I/IX-31 р. (п. 3);

– т. **Шаблінська Є.М.**, секретар факультету, яка приступила до роботи 30/VIII-31р. (п. 4);

– т. **Бородайко В.Ф.**, зав. денного робітфаку, який приступив до роботи I/IX-31 р.¹ (п. 6).

III. Кадрові зміни:

– на посаду секретаря військового кабінету з 1/IX-31 р. за клопотанням військерівника тимчасово зарахований **Асієв М.М.**² (п. 5);

– студента I курсу **Гордіюка К.Д.**, у зв'язку з переводом його до Закавказького інституту субтропічних культур (п. 2), виключено зі складу студентів КІМІ з 18/VIII-31р. на підставі листа НКЗС за №21/10 від 20/VII-31р..

Наказ підписав **Горбач** (автограф зроблено яскраво-рожевим олівцем, а проміжок між параграфами та підписом заповнений перекресленою посередині буквою “Z” коричневого кольору, – прим. авт.).

***

Наказ №81 Директора КІМІ від **9/IX-31 р.** (стор. 106) містить 4 параграфи, які мають такий зміст розпоряджень:

I. Кадрові зміни:

– т. **Зарембу К.О.**, вартового військового кабінету, звільнено з 1/IX-ц.р. на підставі службової записки завгоспа від 5/IX-31 р. (п. 1);

– т. **Альборова Г.А.**, студента III курсу денного робітфаку виключено зі складу студентів за переходом його на навчання до робітфаку Ленінградського хіміко-технологічного інституту.

Підстава: заява т. **Альборова** та лист Ленінградського хіміко-технологічного інституту №864 від 22/VIII-31р. (п. 2).

¹ Заява про це була подана і зареєстрована 2/IX-31 р., – прим. авт.

² В документах зустрічалося прізвище **Асієва О.М.** – секретаря Робітфаку. Зазначена особа “Асієв М.М.” – це той самий Асієв О.М., котрий буде сумісником через скорочення штатів, – прим. авт.

II. Повернення з відпусток:

– друкарки т. **Іванової І.І.** – з 7/IX-ц.р. та кваліфікованого служника т. **Кириєнко М.К.** – з 5/IX-ц.р. (п. 3);

– військового керівника т. **Борисенка** – з 3/IX-ц.р. (п. 4).

Наказ підписав **Горбач** (яскраво-рожевим олівцем, – прим. авт.).

***

Наказ №82 (виправлено з “81”, – прим. авт.) Директора КІМІ від 14 вересня 1931 р. (стор. 107) складається з двох параграфів:

I. Для розгляду заяв на заміщення таких вакантних посад в КІМІ:

1. Штатного професора – керівника кафедри з осушення;
2. Позаштатного доцента із загального рослинництва, генетики та селекції;
3. Штатного асистента з вищої математики;
4. Штатного асистента з ґрунтознавства;
5. Штатного асистента з осушення та гідрології;
6. Позаштатного асистента з теоретичної механіки

– *утворено Конкурсну комісію в складі:*

Голова комісії – зав. навч. частиною т. **Шиманський І.Є.**

Члени – зав. АМФ т. **Іваненко А.Й.**;

– завкафедрою ґрунтознавства т. **Віленський Д.Г.**;

– завкафедрою агро-меліорації т. **Шкабара О.С.**;

– завкафедрою осушення т. **Артемівський О.Г.**;

– професор т. **Гапонов І.І.**;

– професор т. **Луковський** (дописаний від руки, – прим. авт.);

Представники: СНР, профкому, партколективу, МК спілки Робос №83.

Роботу комісії завершити 20 вересня ц.р.

Постанова Комісії має бути подана директору інституту для її затвердження.

II. Нижчезазначених студентів робітфаків переведено на IV курс:

Київського денного робітфаку

1. Брезгунова М.П.	6. Демедюк Т.І.	11. Лисюченко П.М.
2. Бастюченко І.М.	7. Дишліс П.Н.	12. Марченко П.О.
3. Вербівський М.М.	8. Колесниченко П.Д.	13. Пекарчук І.Г.
4. Герасимчук П.Д.	9. Кудіна А.М.	14. Оратинський О.А.
5. Даїв В.А.	10. Комар Ф.М.	15. Захватаєва М.Д.

Кагарлицького вечірнього робітфаку

1. Залевська С.	6. Литвин Д.	11. Поліщук П.	16. Стріха О.
2. Кагарлицький О.	7. Мачульська М.	12. Танасе О.	17. Павленко С.
3. Куліковський С.	8. Мешежник Ф.	13. Ткаченко П.	18. Гришак І.
4. Куян І.	9. Орел М.¹	14. Чепіжко Л.	19. Грайченко Л.
5. Красовський Г.	10. Плигун А.	15. Семенко П.	20. Дринь М.

Вищезгаданих студентів зарахувати на стипендію: по Київському робітфаку з 12 вересня, по Кагарлицькому – з 1 жовтня (вписано Горбачем від руки фіолетовим чорнилом до “12 вересня”, – прим. авт.)

Наказ підписав **Горбач**.

***

¹ В наказі тільки це єдине прізвище, що підкреслено “жирною” червоною рисою, – прим. авт.

Наказ №83 Директора КІМІ від 17 вересня 1931 р. (стор.108) написаний під кальку фіолетового кольору на розлінованому аркуші каліграфічним почерком професійного писаря.

Параграф 1.

“Через те, що

1) студенти виявили незадоволення з боку викладання минулого 1930/31 навч. року теоретичної механіки,

2) за висновком Комісії програма, що складено з теоретичної механіки на 1931/32 навч. рік, визнано за цілком незадовільну й непридатну, – оголосити конкурс до 25/IX ц.р. на заміщення з 1 жовтня 1931 року посади професора теоретичної механіки, допустивши до участі в цьому конкурсі професора теоретичної механіки **Столярова М.О.**¹”.

Директор **Горбач** (підписався зеленим олівцем, – прим. авт.)

***

Наказ №84 (виправлено з 83 на 84, – прим. авт.) Директора КІМІ від 18/IX-1931 року (дату вписано синім олівцем на місці її пропуску, – прим. авт.) – стор. 109 містить лише один пункт:

“Цього числа, згідно з розпорядженням Сектора Кадрів НКЗС, виїжджаю в наукове відрядження до м.м. Москви та Ленінград.

Заступником своїм залишаю Заст. Директора по учб. частині тов. **Шиманського**²”.

Наказ підписав **Горбач** (яскраво-рожевим олівцем, – прим. авт.).

***

Наказ №85 Директора КІМІ від 18/IX-31 р. (стор. 110, 110 (об.)) має 16 пунктів розпоряджень, які стосуються, як працівників, так і студентів інституту.

По відношенню до працівників КІМІ видано такий ряд розпоряджень:

I. Про зміну повноважень:

12 вересня т. **Шиманський** був відкликаний з відпустки у зв'язку з тим, що згідно наказу №84 від 18/IX-31 р. він приступив з 18 вересня ц.р. до виконання обов'язків Директора інституту (п. 1);

II. Про надання відрядження:

Проф. **Сухомелу Г.Й.** і асистенту **Журавлю І.В.**, які з 15/IX-ц.р. відбули до Дніпрельстану³ у відповідності з листом НКЗС №22/9 від 1/IX-31 р. (п. 5);

III. Про закінчення відпустки:

Керуючого справами і юрисконсульта т. **Пожарського Д.Н.**, який приступив до роботи з 17/IX-31 р. (п. 2);

IV. Про зміну оплати праці:

Прибиральниці **Карпенко В.П.** з 15/IX-31 р. виплачуватиметься надбавка 50% від її сталої ставки за окрему роботу по прибиранню кабінетів (п.4);

V. Про звільнення з посади:

– викладача фізики денного робітфаку т. **Агаркова Б.** з 1/IX ц.р., згідно його заяви від 3/IX ц.р. (п.6);

– викладача денного робітфаку т. **Павлову А.** згідно її заяви від 13/IX ц.р. (п. 12);

VI. Про призначення на посаду:

– т. **Ніколаєва М.П.** – на посаду кваліфікованого служника та вартового військового кабінету з 1/IX ц.р. з оплатою праці 60 крб. на місяць згідно з листами військового керівника від 12/IX ц.р. за вх. №2 (з резолюцією директора) та НКЗС від 11/IX ц.р. №5/8 (п. 3);

¹ Прізвище підкреслене червоним олівцем, – прим. авт.

² Прізвище підкреслене червоним олівцем, – прим. авт.

³ Див. додаток III в кінці даного розділу, – прим. авт.

– т. **Гречинського Василя** – на посаду викладача хімії на денному Робітфаці з 12/IX ц.р. на підставі заяви т. **Гречинського** від 25/VIII ц.р. та резолюції завробітфаком (п. 7);

– т. **Козлова Г.М.** – доцентом з політекономії з 1/X ц.р. на підставі його заяви від 18/IX-31 р. та резолюції зав кафедри соцекдисциплін (п. 9);

– з 1 жовтня ц.р. на посади штатних асистентів:

а) з геодезії – т. **Мойсеєва В.Ю.**,

б) з політекономії – т. **Пожарського Д.Н.**,

в) з політекономії – т. **Бравермана О.М.** (п. 10);

– т. **Безверху** – на посаду викладача з циклу природничих дисциплін у Березанському Робітфаці (п. 11).

Розпорядження щодо студентів:

I. Зарахувати до складу студентів:

– т. **Черенкова** в 1 групу III курсу денного робітфаку після його повернення з відпустки через хворобу (п.13);

II. Поновити на навчання:

– т. **Шерцингера Б.Б.** на II курсі вечірнього робітфаку (п. 15);

III. Переводи:

– т. **Кулікова М.**, студента II курсу денного робітфаку – на II курс вечірнього робітфаку із зняттям з нього держстипендії з 15 вересня ц.р. (п.16);

IV. Виключити з інституту:

– т.т. **Брусніку А.М.** та **Горшківського П.Н.**, студентів I курсу АМФ. **Брусніку А.М.** – за невідвідування навчання та неявку на таборі збори, а **Горшківського П.Н.** – за невідвідування та академічну неуспішність.

Підстава: довідки секретаря студсправ та резолюція завфакультетом (п. 14);

– т. **Білика В.Л.**, студента II курсу денного робітфаку “як клясово чужий елемент” (п. 8).

Наказ підписано т. в. о. директора КІМІ т. **Шиманським.**

***

Наказ №86 Директора КІМІ від **23 вересня 1931 р.** (стор. 111, 111 (об), 112, 112 (об.)) – призначався для працівників і студентів інституту.

По відношенню до працівників КІМІ були дані такі розпорядження:

I. Призначити на посаду:

– асистентів з діалектичного матеріалізму¹ т. **Лесіна-Коваленка І.І.** та т. **Авраменка П.** з теорії радянського господарства і економполітики з 1/X ц.р. на підставі поданих заяв з резолюцією завкафедрою соцекдисциплін проф. **Луковського** (п. 1);

– з 15 вересня ц.р. – викладачем хімії на денному Робітфаці т. **Гавриленка Ю.С.** на підставі поданої ним заяви від 22/IX-31 р. (п. 2).

Розпорядження щодо студентів:

I. Надання відпусток:

– студенту денного робітфаку т. **Старостенко Н.Д.** на 3 місяці до 27/XII ц.р. у зв'язку із захворюванням на підставі його заяви з резолюцією завробітфаком та медичної довідки (п. 3);

– студенту денного робітфаку т. **Манзюку Кирилу** на 1 місяць до 15 жовтня ц.р. на підставі його заяви від 18/IX ц.р. (п. 4);

II. Поновлення на навчання:

– студентів II курсу вечірнього робітфаку т.т. **Кирпатовського** та **Петруся** (п. 8);

¹ Ці числа в списку обведені кружечком. Перераховані студенти в липні-серпні ц.р. закінчили навчання на Робітфаці. Дехто із них навчався в ударних групах. Невідомо, чи у цих осіб взагалі запитували про їхню думку стосовно переведення до іншого вузу. Скоріше усіх поставили перед фактом, роблячи акцент на їхньому “свідомому ставленні” до рішень керівних органів, і студенти “з розумінням” сприйняли повідомлення, що навчатимуться в КВІ. Інакше відмова від виконання “накреслень партії та уряду” трактувалася б як “дезертирство з навчального фронту”, – прим. авт.

III. Виключення зі складу студентів:

- студентів I курсу вечірнього робітфаку т.т. **Бойка І.** та **Полевину Г.** за невідвідування навчання (п. 9);
- студентів денного робітфаку **Панасюка Л.М., Демченка Б.О.** та **Ляпкало Г.К.** за неявку на навчання в 1931-32 н.р. (п. 10);
- згідно розпорядження Наркомзему нижчезазначених студентів передано до Київського ветеринарного інституту (п. 5):

1.*	Безрук О.О.	16.	Нескород С.М.
2.	Березок І.С.	17.	Онищенко С.Г.
3.	Бенедиктова Т.Л.	18.*	Пилипчик П.П.
4.	Біленький П.Т.	19.	Писецька Г.С.
5.	Василевський К.Г.	20.	Пінчук Я.М.
6.	Голованіська Б.Я.	21.*	Побережний Г.П.
7.*	Загорський І.М.	22.	Позняк О.П.
8.*	Болотний Т.І.	23.	Різниченко Я.Ф.
9.	Криворотько Ф.А.	24.	Твердунов Т.Є.
10.	Клебановський В.М.	25.	Тропишко Ф.С.
11.	Коверного І.М.	26.	Тертичний Ю.І.
12.	Литвин П.Р.	27.	Черезсельська О.Г.
13.	Лебідь Х.С.	28.	Шевчук В.М.
14.	Некрасов І.Д.	29.*	Шестидесятий Я.М.
15.*	Нікітін Ф.П.		

IV. Зарахування до складу студентів:

- За постановою Приймальної комісії від 13 вересня ц.р. на навчання до Київського вечірнього робітфаку при КІМІ:
    - а) на II курс – **22** студенти *;
    - б) на IV курс – **9** студентів * (п. 6);
  - На денний робітфак при КІМІ на підставі Перевідної комісії:
    - а) на II курс – **47** чол.* (*12. Гусар Г.Г., 13. Доморосла М.М. та 16. Коржукова М.І. – залишені на другий рік, – прим. авт.*);
    - б) на III курс – **128** чол.* (*61. Маліончук К.П., 89. Рябошапка В.П. – в списку підкреслені червоним, а біля прізвища Рябошапки поставлена “галочка”. Викреслено зеленим олівцем Черниченко Є.О., під №119, – прим. авт.*);
    - в) на II курс вечірнього робітфаку – **11** чол. * (п. 7);
  - За постановою Приймальної комісії вечірнього робітфаку при Червонопрапорному заводі від 14 вересня ц.р. (завод “Арсенал”, – прим. авт.):
    - а) на II курс – **18** чол.*;
    - б) на IV курс – **2** чол.* (п. 11);
  - За постановою Приймальної комісії вечірнього робітфаку при “Водоканалі” від 15/IX ц.р.:
    - а) на II курс – **13** чол.*¹ (п. 12).
- Наказ підписав т.в.о. директора КІМІ т. **Шиманський** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Наказ №87 Директора КІМІ від **24 липня 1931 р.** (стор. 113, 113 (об.)) – спільний як для працівників, так і студентів інституту. В 12 його параграфів наступні розпорядження директора:

Для працівників:

I. Про звільнення із посад:

¹ * – Прізвища даних **250 осіб** див. в оригіналі справи №13 (ДАРО, ф. Р-1188, опис 1) на стор. 111-112, – прим. авт.

– т. **Авраменка**, завробітфаком в Березані, з 24/IX ц. р. згідно його заяви (п. 1);
– т. **Леушенка Л.І.**, викладача фізики денного робітфаку, з 12/IX ц.р. згідно його заяви (п. 2);

II. Про призначення:

– т. **Тригуба К.С.** на посаду завробітфаком в Березані, з 24/IX ц. р. згідно листа Баришевського Райпарткому¹ від 21/IX ц.р. (п. 1);
– т. **Бовіну І.Й.** на посаду викладача німецької мови вечірнього робітфаку з 19/IX ц.р. (п. 3);
– т. **Левицького О.Ф.** на посаду викладача мов Березанського робітфаку з 1/X ц.р. (п. 11);
– керівниками політгодини на денному Робітфаці т.т. **Митька, Кузьмича, Гребенника та Варварука**; на Робітфаці при заводі “Арсенал” – т. **Середу**; на Робітфаці при “Водоканалі” – т. **Комаровського** (п. 11);

III. Про надання службового відраджень:

– з 24/IX ц.р. до Харкова зав. ІМФ т. **Гервіцію І.І.**, який щойно повернувся з профвідпустки (п. 12).

Для студентів:

I. Поновлення на навчання:

– т. **Шерцинберга** на II курс вечірнього робітфаку (п. 4);
– т. **Ілюхіну Л.Ф.** на IV курс вечірнього робітфаку (п. 7);
– т. **Бородиню В.Г.**² на II курс ІМФ згідно постанови №2 засідання Центральної апеляційної комісії при секторі кадрів в НКЗС від 6/IX-31 р. (п. 8);

II. Про виключення з інституту:

– т. **Печеричного**, студента II курсу робітфаку, з 12/IX ц.р., згідно поданої ним заяви 18/IX ц.р. з резолюцією завробітфаком (п. 6);

III. Про зарахування:

– за постановою приймальної Комісії вечірнього робітфаку від 13/IX ц.р. т. **Глушмана С.Ш.** на IV курс вечірнього робітфаку (п. 5);
– на II курс вечірнього робітфаку при “Водоканалі” т.т. **Ляшенка Павла, Попова Миколу та Шеремета Прокопа згідно відраджень: НКЗС №23/1 від 21/VIII-31 р. та Курсів підготовки командирів РККА № n/2409 від 24/IX-31 р.** (п. 9).

Підписано т.в.о. директора КІМІ т. **Шиманським.**

***

Наказ №88 Директора КІМІ від 27 вересня 1931 р. (стор. 114)³ містить розпорядження по інституту по 7 пунктах і адресовані його працівникам.

I. Про організацію та проведення медогляду для студентів I курсу:

– На підставі наказу №97 військам Київського гарнізону від 6/VI-31 р. і службової записки військового керівника від 25/IX-31 р. призначено комісію в складі її голови –

¹ Керівні посади, як правило, обсаджувалися тільки компартійними висуванцями, – прим. авт.

² На стор. 31 згадується **Бородиня Г.П.** – студент II курсу ІМФ, якого виключили з КІМІ “як ворожий, антирадянський елемент”. Іншого **Бородині** в списках нема. То ж через чергову опіску знову виникла плутанина. **Бородиня В.Г.** і **Бородиня Г.П.** одна і та ж особа.

³ Примірник надрукований шрифтом червоного кольору. В друкарську машинку була запроваджена двоколірна синьо-червона стрічка, тому що в деяких місцях тексту помічається слід відбитків синього кольору. З цього можна зробити висновок, що документ не одна із його копій, а перший екземпляр. Загалом же в зшиток справи потрапили накази різного роду: і перші екземпляри, і екземпляри з-під кальки (копії наказів, що стали 2, 3 і т.д. екземплярами), і навіть писані від руки (чорнилом, олівцем, під кальку), і примірники, надруковані з-під дуже збитої друкарської стрічки, які важко прочитати. Це вказує на те, що інститут вкрай погано забезпечувався канцтоварами, яких просто було ніде взяти – таких “дрібниць” промисловість іще не випускала. Причини – різні. В період гострої нестачі товарів широкого вжитку, продуктів харчування і т. інше постачання всього і всім відбувалося в країні шляхом розподілу, тобто за рознарядкою. Принцип рознарядки в СРСР впродовж багатьох десятиліть уособлював “принцип справедливості”: мало, але дадуть, а скільки і що, то не так важливо. Головне, що дали! Значить, не обійшли увагою. На фоні загального дефіциту всього і канцтоварів, зокрема, про те, як “викручувалися” із даної ситуації в КІМІ, сам за себе говорить загальний вигляд документів, на який ми і натрапили в даній архівній справі. І таких “червоних” наказів у ній три: №88, №89 та №90. Примітки про те, чим підписано переважну більшість наказів по інституту, свідчить про те, що навіть і у директора на столі чорнильниця частенько залишалася сухою, тому що звичайне чорнило, виявляється, ніде було купити...

військового керівника т. **Борисенка** та членів – двох військових лікарів і двох представників від студентської та громадської організацій (п. 1);

II. Про призначення на посади:

- на позаштатного доцента з нацпитання т. **Бутяєва Д.** з 1/Х-ц.р. (п. 2);
- на позаштатного асистента з фізики т. **Мондрусова М.М.** з 1/Х-ц.р. з погодинним розрахунком (п. 3);
- на позаштатного асистента з німецької мови т. **Герасименка Л.М.**¹ з 1/Х-ц.р. (п. 4);
- на штатного професора з теорії радянського господарства т. **Кауфмана П.М.** з 1/Х-ц.р. (п. 5);

III. Про надання відпустки:

- на два тижні з 21/ІХ по 6/Х-ц.р. бухгалтеру **Луστο Ф.С.** На час відсутності т. **Луστο** обов'язки бухгалтера виконуватиме скарбник інституту т. **Жмурко І.І.** (п. 6);

IV. Про заходи адміністративного впливу:

*“ОГОЛОШУЮ СУВОРУ ДОГАНУ З ПОПЕРЕДЖЕННЯМ кур'єрові **Карих О.** за несвоєчасну здачу на пошту спішного пакета з навчальними плямами та за недбайливе ставлення до виконання своїх службових обов'язків взагалі”.*

Підписано т.в.о. директора КІМІ т. **Шиманським.**

***

Наказ №89 Директора КІМІ від **30 вересня 1931 р.** (стор. 115) містить розпорядження по інституту по 6 пунктах і адресований його працівникам.

I. Про звільнення з посади:

- кур'єра т. **Карих О.** з 1/Х-ц.р. на підставі поданої заяви (п. 3);

II. Про повернення з профвідпустки:

- аспіранта т. **Янголя А.М.**, який приступив до роботи з 29/ІХ-ц.р. (п. 4);
- кваліфікованого служника т. **Уваная С.Ю.**, який приступив до роботи з 1/Х-ц.р. (п. 6);

III. Про кадрові призначення:

- “на штатного викладача артилерії та тактики т. **Яворського І.П.** та приватного з тих же дисциплін т. **Гладкова О.І.** першого з 15 вересня, а другого – з 1 жовтня 31 року.

Підстава: Службова записка військового керівника від 25/ІХ-1931 р.” (п. 1);

- на позаштатного асистента з геології та гідрології тимчасово на один рік т. **Безвенгліньського Б.П.** з 1/Х-ц.р. (п. 2²);

– з 1/Х-ц.р. т.т.:

Коломійця П.Й. – на позаштатного доцента із загального рослинництва;

Столову О.С.³ – на штатного асистента з математики;

Соболя – на штатного асистента з ґрунтознавства;

М'ялківського⁴ – на штатного асистента з осушення.

Підстава: постанова Конкурсної комісії при КІМІ від 20/ІХ-31 р. (п. 5⁵).

Підписано т.в.о. директора КІМІ т. **Шиманським.**

***

Наказ №90 Директора КІМІ від **30 вересня**⁶ **1931 р.** (стор. 116) містить 3 параграфи:

¹ В тексті наказу пункт параграфу виділено синім олівцем у вигляді дуги, якою він підкреслений знизу. В документі є й інші позначки – це підкреслення усіх прізвищ червоним олівцем. Однак такі відмітки зливаються в тоні з текстом “червоного” наказу, а тому на перший погляд їх особливо і не помітно, – прим. авт.

² В тексті виділено синім олівцем п. 2 та п. 4 – за аналогією так, як в попередньому наказі, – прим. авт.

³ На відміну від “традиційних” способів підкреслювати прізвища червоним – підкреслено синім (всі решта – як зазвичай). Мабуть, особлива відзнака, адже дані викладачі до останнього свого подиху працюватимуть в інституті. **Олена Самсонівна Столова**, наприклад, – ще й в рівненському періоді історії вузу, – прим. авт.

⁴ Те саме.

⁵ В тексті виділено синім олівцем п. 2 та п. 4 – за аналогією так, як в попередньому наказі, – прим. авт.

⁶ Попередньо наказ датовано 1 жовтня, однак дату в тексті виправлено синім чорнилом на 30 вересня, – прим. авт.

1. “Утворюю Конкурсну Комісію, під моїм головуванням, для розгляду заяв на заміщення з 1/Х-ц.р. посади професора теоретичної механіки в такому складі: проф. проф. **Данилевського М.М.**, **Гапонова І.І.**, асист. **Сніцара Я.Е.** та представників МК №83 Робос, Профкому, Партосередку та Секції Наукових Робітників (дане об’єднання науковців інституту згадується вперше, – прим. авт.).

Комісії зібратися 3-го жовтня. Постанову подати на затвердження Директорові”.

2. т. **Огієвського Анатолія Володимировича**¹ призначено з 1/Х-ц.р. на посаду професора з гідрології (п. 2);

3. Поновлено в правах студента I курсу ІМФ т. **Яковця І.Н.**

Підписано т.в.о. директора КІМІ т. **Шиманським.**

10. КРУГОВЕРТЬ ЖОВТНЕВИХ БУДНІВ

Примірник **Наказу №91** Директора КІМІ від 3 жовтня 1931 р., підшитий до справи як стор. 117, написаний олівцем синього кольору. В тексті наказу лише один параграф, який інформує, що: “Цього числа повернувся з наукового відрядження й приступив до виконання службових обов’язків.

Заступникові мойому – т. **Шиманському І.Є.** повернутися до виконання своїх обов’язків”.

Наказ підписав **Горбач** (червоним чорнилом, – прим. авт.).

***

Текст **Наказу №92** Директора КІМІ від 7 жовтня 1931 р. (стор. 118, 118 (об.)) має такий самий вигляд, як і попередній – написаний синім олівцем. В ньому розпорядження директора розписані у 10 параграфах, 9 з яких призначені для працівників і один (9-й) – стосується студента II курсу ІМФ т. **Піндруса М.П.**, якого поновлено в правах студента (заява від 1/Х-ц.р.) з виплатою йому стипендії за серпень-вересень.

Розпорядження директора стосовно працівників стосувалися таких питань:

I. Про призначення на посаду:

– кур’єра (тимчасово) – т. **Яковенко П.К.** з 2-тижневим стажуванням та з оплатою 32 крб. на місяць з 1/Х-ц.р. Окрім цього, на неї покладаються обов’язки прибиральниці, які з 1/Х-ц.р. винагороджуватимуться оплатою 50% від ставки прибиральниці.

Підстава: заява т. **Яковенко** від 28/ІХ-ц.р. з висновком секретаря інституту (п. 1);

– позаштатного викладача фізкультури в інституті та на денному Робітфаці – т.

Іхтеймана Н.Л. з 1/Х-ц.р.

Підстава: заява т. **Іхтеймана** від 2/Х-ц.р. та клопотання військового керівника КІМІ (п. 2);

– штатного асистента зі зрошення тимчасово на один рік з 1/Х-ц.р. – інженера **Кудіна С.М.**²

Підстава: заява т. **Кудіна** та резолюція зав. навч. частини від 27/ІХ-ц.р. (п. 3);

– позаштатного професора зі зрошення тимчасово на один рік з 1/Х-ц.р. – інженера **Власова М.Я.**³

Підстава: заява т. **Власова** та резолюція зав. навч. частини від 30/ІХ-ц.р. (п. 4)⁴;

– викладача теорії радянського господарства з 1/Х-ц.р. доцента **Грінберга** (замість т. **Кауфмана**).

¹ Див. додаток V, – прим. авт.

² Випускник 1928 р. Київського меліоративно-землевпорядного політехнікуму, декан факультету будівництва середніх та малих ГЕС Київського інституту інженерів водного господарства (КІВГ) до 1959-60 навч. року, кандидат технічних наук, – прим. авт.

³ Працював в інституті до кінця київського періоду його історії. У післявоєнні роки був заступником директора інституту по навчальній частині, в 1947-48 навч. р. на тривалий час призначався виконуючим обов’язки директора Київського гідромеліоративного інституту (КГМІ), – прим. авт.

⁴ Число параграфу підкреслено червоним олівцем дугою знизу. В проміжку між параграфами 3 і 4 фіолетовим чорнилом зроблено помітку у формі “галочки”, – прим. авт.

Підстава: заява т. **Грінберга** від 5/Х-ц.р. (п. 6);
– викладача математики на Робітфаці при “Водоканалі” т. **Вершківського С.Г.** з 1/Х-ц.р.

II. Звільнення з посади:

– з 1/Х-ц.р. професора теорії радгосподарства т. **Кауфмана** (п. 5) на зміну наказу №88 параграф 5 (*цифри проставлені червоним чорнилом від руки, – прим. авт.*);
– з 1/Х-ц.р. викладача фізкультури т. **Рождественського** згідно його заяви (п. 8);

III. Про повернення з відпустки:

– бухгалтера **Лусто Ф.С.**, який приступив до виконання своїх посадових обов’язків з 7/Х-ц.р. (п. 10).

Наказ підписав **Горбач** (*червоним чорнилом, – прим. авт.*).

***

В тексті **Наказу №93** Директора КІМІ від 8 жовтня 1931 року (*стор. 119, 119 (об.)*), нумерація параграфів виправлена з п. 3 на п. 1, з п. 4 на п. 2. Сам примірник наказу має аналогічний вигляд, що й попередній – написаний синім олівцем.

1. Для призначення стипендій студентам утворено Комісію по розгляді “стипендіальних справ” під головуванням завідувачів факультетів:

– ІМФ – т. **Гервиця**

та

– АМФ – т. **Іваненка**

в складі членів: т. **Атаманова** від партосередку і по одному представнику від профкому та ЛКСМУ, за умови, коли розглядатимуться справи по факультетах, головує завідувач відповідного факультету.

Комісії наказано негайно приступити до виконання наказу.

2. Про зарахування студентів¹ до Березанського вечірнього робітфаку:

– на 1-й курс – 33 особи;

– на II-й курс – 6 осіб;

– на III-й курс – 2 особи.

Всього: 41 чол.

Підстава: протокол Приймальної комісії Березанського робітфаку від 17/ІХ-ц.р. та список по зарахуванню цих осіб.

Наказ підписав **Горбач** (*червоним чорнилом, – прим. авт.*).

***

Наказ №94 Директора КІМІ від 9 жовтня 1931 р. (*стор. 120, 120 (об.)*) – також написаний синім олівцем. Номер 120-ї сторінки наведений чорнилом, яке під час промакування прес-пап’є розлізлося.

Наказ містить розпорядження для студентів у 3 параграфах:

1. За постановою ЦК КП(б)У про перевід студентів II курсу денних робітфаків на навчання *без звільнення від виробництва* та за розпорядженням №22 сектору кадрів НКЗС від 13/ІХ-31 р. нижчезазначені студенти² II курсу денного робітфаку (*всього 47 осіб, – прим. авт.*) переводяться на II курс вечірнього робітфаку з виключенням їх зі стипендії.

2. Студента III курсу денного робітфаку т. **Патлана Якова**, який *подав про себе неправдиві свідчення при вступі на робітфак у 1930 р.*, виключено зі списків студентів, а його відправлено для продовження навчання до Малинського педтехнікуму, куди й надішлють поштою документи т. **Патлана**.

¹ Див. іменний список в справі №13, опису 1, ф. Р-1188, ДАРО, – прим. авт.

² Див. іменний список в справі №13, опису 1, ф. Р-1188, ДАРО, – прим. авт.

Підстава: лист №5 Коростенського педтехнікуму від 3/II-31 р. і витяг з протоколу засідання бюро осередку ЛКСМУ робітфаку від 28/IV-1931 р.

3. Виключено зі списків студентів за власним бажанням студентку II курсу денного робітфаку т. Доморослову М.М.

Підстава: заява Доморослової від 4/X-ц.р.

Наказ підписав Горбач (зеленим олівцем, – прим. авт.).

***

Наказу №95 у справі нема.

***

Наказ №96 Директора КІМІ від 10 жовтня 1931 р. (стор. 121, 121(об.)) оголошує навантаження викладачів на 1931/32 навч. рік, які працюють на робітфаках при інституті:

I. ДЕННИЙ РОБІТФАК:

№ п.п.	Прізвище викладача	Яку дисципліну викладає	К-сть год. у першому періоді
1.	Бородайко В.Ф.	Соцек	140
2.	Пожарський Д.Н.	--	110
3.	Шмігель В.П.	--	120
4.	Каленик М.К.	Укрмова	160
5.	Левитський О.А.	--	40
6.	Крупський М.Г.	--	120
7.	Февральов Е.О.	Росмова	80
8.	Черняєв О.А.	--	80
9.	Александровський Г.В.	--	40
10.	Герасименко А.М.	Німмова	100
11.	Павлов А.М.	--	80
12.	Філімонова Л.В.	--	40
13.	Василенко О.В.	Географія	20
14.	Персидський Д.Я.	Природа	80
15.	Левіт М.І.	--	20
16.	Гречинський В.В.	Хімія	160
17.	Гавриленко Ю.С.	--	40
18.	Тонкобладов К.П.	Математика	100
19.	Фещенко П.Е.	--	110
20.	Зоніс Е.М.	--	190
21.	Леварт-Левинський І.В.	--	290
22.	Іванов С.Ф.	Фізика	280
23.	Титаренко П.Д.	Креслення	180
24.	т. Митько	Політгодини	120
25.	т. Кульнич	--	120
26.	т. Гребеник	--	120
27.	т. Варварук	--	120
28.	Іхтейман Н.Л.	Фізкультура	80
29.	Іхтейман Н.Л.	ВДП	100

РАЗОМ

ГОДИН:

2 880

**II. ВЕЧІРНІЙ РОБІТФАК ІНСТИТУТУ
ПРИ ЧЕРВОНОПРАПОРНОМУ ЗАВОДІ “АРСЕНАЛ”:**

1.	Ладижинська	Соцек	40
2.	Крупський	Укрмова	80
3.	Совіна	Німмова	20
4.	Тонкобладов	Математика	80
5.	Іванов	Фізика	80
6.	Шмігель	Географія	60
7.	Персидський	Природа	60
8.	Керівник політгодин	Політгодини	20
9.	Військовий кабінет	ВДП	20
		<u>РАЗОМ</u>	
		<u>ГОДИН:</u>	320

III. ВЕЧІРНІЙ РОБІТФАК ІНСТИТУТУ ПРИ “ВОДОКАНАЛІ”:

1.	Ладиженська	Соцек	40
2.	Крупський	Укрмова	80
3.	Бовіна	Німмова	20
4.	Вершківський С.Г.	Математика	64
5.	Столова	-//-	16
6.	Василенко	Географія	60
7.	Іванов	Фізика	60
8.	Персидський Д.В.	Природа	60
9.	Керівник політгодин	Політгодини	20
10.	Військовий кабінет	ВДП	20
		<u>РАЗОМ</u>	
		<u>ГОДИН:</u>	320

IV. ВЕЧІРНІЙ РОБІТФАК КІМІ – для III курсу:

1.	Авраменко	Соцек	42
2.	Крупський	Укрмова	28
3.	Февральов	Росмова	14
4.	Леварт-Левинський І.В.	Математика	56
5.	Павлов	Німмова	14
6.	Іванов	Фізика	14
7.	Персидський	Природа	14
8.	Титаренко	Креслення	14
9.	Керівник політгодин	Політгодини	14
10.	Військовий кабінет	ВДП	14
		<u>РАЗОМ ГОДИН:</u>	224

Наказ підписав **Горбач.**

***

Примірник **Наказу №97** Директора інституту від **12 жовтня 1931 р.** (стор. 122, 122(об.)) написаний від руки, представлений копією з-під кальки фіолетового кольору. Чорнило було застосоване для виділення номеру сторінки та підпису директора. Всі прізвища в наказі підкреслено червоним олівцем, а пункт параграфу №1 підведений дугою знизу. Розпорядження директора віддані, як працівникам, так і студентам, які стали фігурантами цього наказу із 10 параграфів.

I. Розпорядження для працівників:

А) Призначення на посаду:

– прибиральниці з двотижневим стажуванням т. **Ткаченко М.Г.** з 3/Х-ц.р. та т. **Шайтан-Рофе Е.А.** з 5/Х-ц.р. з оплатою праці 32 крб. на місяць та надбавкою 50% від сталої ставки прибиральниці за прибирання аудиторій, *відведених для занять Меліоративного технікуму¹.*

Підстава: службова записка завгоспа від 12/Х-ц.р. (п. 1);

Б) Звільнення з посади:

– бібліотекаря т. **Брезгунову М.** – з 16/Х-ц.р. згідно її заяви (п. 2);

– керуючого справами та юрисконсульта т. **Пожарського Д.М.** – з 1/Х-ц.р. (п.10);

В) Надання профвідпустки:

– прибиральниці т. **Потабенко В.Ю.** з 15/Х-ц.р. на два тижні (п. 3).

II. Розпорядження для студентів:

А) Поновлення на навчання:

– т. **Загребельного Р.В.** – на I курс ІМФ (п. 4);

Б) Надання академвідпустки:

– т. **Манзюк К.Я.** – студентці II курсу денного робітфаку на один рік (до початку 1932-33 навч. року) у зв'язку із її захворюванням (п. 5).

Підстава: заява т. **Манзюк** та довідка із студлікарні (п. 5);

В) Відрахування зі складу студентів:

– т. **Кириченка М.Й.** – студента II курсу ІМФ у зв'язку його з неможливістю в подальшому працювати за фахом через стан здоров'я.

Підстава: заява т. **Кириченка** від 27/IX-ц.р. та довідка зі студполіклініки (п. 6);

– т. **Стумбурн М.М.** – студента III курсу АМФ у зв'язку з переходом на навчання до Київського хіміко-технологічного інституту (п. 7);

– т. **Пухлика А.Ф.** – студ. III курсу денного робітфаку за власним бажанням (п. 9);

Г) Перевід на іншу форму навчання:

– т. **Гершен-Горіна М.Я.** – студ. I курсу денного робітфаку на вечірній курс (п. 8).

Наказ підписав **Горбач.**

***

Наказу №98 у справу не підшито.

***

Наказ №99 Директора КІМІ від **14 жовтня 1931 р.** (стор. 123, 123(об.) – число сторінки 123 наведено фіолетовим чорнилом по попередньо написаному простим олівцем, – прим. авт.).

I. Даним наказом по 5 (із 10) його параграфів ідуть звільнення працівників інституту:

– друкарки **Іванової І.І.** за її власним бажанням з 16/Х-ц.р. (п. 1);

– прибиральниці робітфаку **Заремби К.О.** з 16/Х-ц.р. (п. 3);

– бібліотекаря робітфаку **Романової П.Й.** по хворобі з 16/Х-ц.р. (п. 5);

– професора з теоретичної механіки **Столярова М.О.** з 1/Х-ц.р. на підставі протоколу засідання Конкурсної комісії від 3/Х-ц.р. (п. 9);

– з 1/Х-ц.р. нижчезгаданих викладачів денного робітфаку (п. 10):

1.	Каплунова Ю.С.	7.	Пославського В.О.
2.	Загребельного О.А.	8.	Розенберга Д.Л.
3.	Малюшицьку М.І.	9.	Савицького Й.Ф.
4.	Мельниченко Д.	10.	Сака М.І.
5.	Олефіра	11.	Швамбаума В.

¹ Як бачимо, в структурі інституту відбулися зміни. Окрім двох нових Робітфаків (при “Арсеналі” та “Водоканалі”), з’явився ще й Меліоративний технікум, про який вперше офіційно згадано в цьому наказі. Відтепер випускники Робітфаку після здобуття середньої освіти можуть ставати студентами або технікуму, або інституту. Під час прийомної кампанії на навчання в інститут “постачальниками” абітурієнтів для нього можуть виступати як Робітфаки, так і технікум. Прикладів того, щоб хоча б один випускник КІМІ/КГМІ довоєнних років закінчив триступеневий цикл свого навчання: робітфак-технікум-інститут – нема.

6. **Пахаревського М.В.** 12. **Вайнберга**

II. Надано профвідпустку:

- студенту IV курсу АМФ т. **Юнг Б.Ф.** з 1/X по 1/XI-ц.р. на підставі резолюцій зав. АМФ та зав. виробничим навчанням на заяві т. **Юнг** від 3/X-ц.р. (п. 2);
- столяру т. **Слепухіну Й.Й.** на два тижні з 16/X по 30/X-ц.р. (п. 4);
- професору **Стойкевичу І.М.** з 15/X по 15/XI-ц.р. На час його відсутності керівництво кафедрою економічних дисциплін покладається на професора **Герасименка М.П.** (п. 7);

III. Затверджено на посаді:

- бібліотекаря робітфаку з 19/VII-ц.р. т. **Березанську Л.Ф.** (п. 6);
- штатного професора з теоретичної механіки т. **Янковича Б.М.** на підставі протоколу засідання Конкурсної Комісії від 3/X-ц.р. та заяви т. **Янковича Б.М.** від 1/X-31 року (п. 8)¹.

Наказ підписав **Горбач.**

***

Наказ №100 Директора КІМІ від **18/X-1931 р.** (стор. 124, 124 (об.)). Сторінка 124 написана під синю кальку, а її зворот – під чорну. Три параграфи наказу вносять зміни до попередніх наказів і три – про звільнення працівників.

I. Про внесення змін до наказів:

- №87 від 24/IX-ц.р., п. 7 – т. **Іллюхіну Л.Ф.** вважати студентом не IV, а III курсу від 9/X-ц.р. вечірнього робітфаку (п. 1);
- №86 від 23/IX-ц.р., п. 12 – т.т. **Андріївського І.Л., Циганкова А.Г. і Петрович** вважати студентами III курсу вечірнього робітфаку на “Водоканалі” від 9/X-ц.р. (п. 2);
- №99 від 14/X-ц.р., п. 5 – т. **Романову П.Й.** з 11/X по 11/XI-ц.р. вважати в профвідпустці, а з 12/XI-ц.р. як звільнену по хворобі з посади бібліотекаря робітфаку (п.4).

II. Про звільнення з посад:

- професора машинознавства та мотокультури т. **Коваленка Ф.Гр.** з 1/X-ц.р. згідно його заяви (п. 3);
- секретаря Приймальної комісії т. **Вершківського** у зв'язку із завершенням її роботи з 20/X-ц.р. Усі справи прийнятих на навчання студентів передаються секретареві студсправ т. **Длугопільській** (п. 5);
- з 1/X-ц.р. осіб, що закінчили читати свої лекції (п. 6):
  1. Позаштатного проф. історії радянського господарства т. **Герасуна**;
  2. Позаштатного проф. з механізації меліоробіт т. **Валяєва**;
  3. Штатного проф. з електротехніки т. **Ільченка**;
  4. Позаштатного доц. з курсу технічної експлуатації гідроспоруд т. **Смоленського**;
  5. Позаштатного проф. з курсу методики зйомки на великих просторах т. **Соловкіна**;
  6. Викл. математики вечірнього робітфаку т. **Столову**;
  7. Позаштатного доц. с/г статистики т. **Чучкевича**;
  8. Викл. тактики військового кабінету т. **Шиманського**.

Наказ підписав **Горбач** (олівцем бузкового кольору, – прим. авт.).

***

Наказ №104 Директора КІМІ від **22 жовтня 1931 р.** (стор. 125, 125 (об.), 126) складається з 12 параграфів. Число наказу, напевно, дописане згодом, а в проміжку між ним та попередньо проставленої олівцем сторінки (пізніше наведеною чорнилом) –

¹ Число параграфу підкреслено двічі червоним олівцем дугою знизу, – прим. авт.

зроблено відмітку червоним олівцем у вигляді “галочки”. Подібна відмітка стоїть і біля прізвища студентки **Власової Н.П.** в параграфі №1.

I. Параграф 1 – про зарахування до складу студентів КІМІ таких осіб на підставі постанови Приймальної комісії від 15 вересня 1931 року:

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ:

1. Аненберг А.Г.	21. Zenich П.І.	41. Носич Є.А.
2. Атаманенко О.Н.	22. Земель Б.Л.	42. Осовський М.М.
3. Бич О.В.	23. Івановський В.Л.	43. Овсяніков А.М.
4. Боярський П.А.	24. Ієвлева Т.М.	44. Пономаренко Я.К. ¹
5. Береза І.П.	25. Конотоп В.Т.	45. Постернак Є.М.
6. Білозеров М.Є.	26. Колісник М.С.	46. Первачук Б.Ф.
7. Білова М.М.	27. Коцюбинський В.Т.	47. Паукевич Б.М.
8. Власова Н.П.	28. Курячова В.М.	48. Риженко С.В.
9. Вакуленко І.П.	29. Кисиленко О.В.	49. Редько І.Ф.
10. Волинський М.М.	30. Кириленко К.І.	50. Рубінштейн Я.І.
11. Вітрюк Д.Ф.	31. Лесунова М.І.	51. Разінков О.М.
12. Голуб Я.Г.	32. Лисичанський П.О.	52. Слуцький С.І.
13. Гаврилей К.П.	33. Лихитченко В.В.	53. Самойлович Н.С.
14. Гордецький В.І.	34. Мировський Є.М.	54. Сакун О.М.
15. Гонтарьов Ф.В.	35. Мазуренко С.А.	55. Фельдман С.І.
16. Дика С.С.	36. Мельничук В.А.	56. Ханевський С.М.
17. Доценко А.К.	37. Майданник М.М.	57. Черненко Ю.М.
18. Демченко К.М.	38. Манкевич М.Й.	58. Чекан А.Г.
19. Дем'яненко В.Г.	39. Миронов П.О.	59. Шевченко О.Т.
20. Ердельян С.Г.	40. Мукало О.І.	60. Ягнитинська М.Г.
		61. Янішевський Т.П.

ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ:

<u>І-й курс факультету водопостачання</u>	<u>І-й курс меліоративного факультету</u>
1. Безбородько І.Я.	1. Артамонова Н.П.
2. Барановський В.Л.	2. Анохіна І.А.
3. Брандт В.І.	3. Герберг Ш.Л.
4. Ванштейн Я.Ц.	4. Дроздович А.І.
5. Волошина О.О.	5. Іщенко А.Я.
6. Вершківська Г.М.	6. Кульчицький О.Н.
7. Верожембський С.Й.	7. Кошкар'єв В.В.
8. Гогоула П.Ф.	8. Коцар В.Д.
9. Гаврилюк С.К.	9. Ліщинська О.В.
10. Дуда-Дудинський Ю.О.	10. Левитська Ю.В.
11. Зільбершмідт Ю.В.	11. Лисенко М.О.
12. Івановський М.Д.	12. Магомедов Б.А.
13. Крельман Б.Л.	13. Мізрухіна К.С.
14. Кодрянський М.Ш.	14. Новіцька В.Ф.
15. Калітенко З.С.	15. Ойхман С.В.
16. Мейхлас Г.М.	16. Петрушевський Ю.О.
17. Машбіц Ш.Л.	17. Приходько О.Л.
18. (збій в переліку, – прим. авт.)	18. Павловський М.М.
19. (збій в переліку, – прим. авт.)	19. Попов Л.Ф.
20. Основіна Т.Я.	20. Рудиченко В.Ф.
21. Ошкадер В.Ю.	21. Сотніков С.П.
22. Покровська П.М.	22. Смаголь Г.О.

¹ Прізвище підкреслено простим олівцем, – прим. авт.

- 21¹. **Рибальченко Г.Г.**
- 22². **Ройтберг Ш.А.**
23. **Ройтбург А.Х.**
24. **Салітряник Ш.І.**
25. **Смоленська Н.Ф.**
26. **Фіялько О.О.**
27. **Фріч С.Л.**
28. **Хітріченко І.О.**
29. **Цапенюк А.М.**
30. **Чабан Ф.В.**
31. **Шнейцєрова Ю.А.**
23. **Співак І.П.**
24. **Свінцов А.В.**³
25. **Ткачук Є.Я.**
26. **Тимошенко В.П.**
27. **Толстой П.А.**
28. **Фахторович Л.В.**
29. **Фурер Т.Л.**
30. **Якубовська С.К.**

– параграфом №3 до складу студентів I-го курсу факультету водопостачання (вечірня група) зараховано **Гервіц С.І.** на підставі заяви т. **Гервіц** та резолюції директора КІМІ від 19/Х-ц.р.

– параграфом №4 зі складу студентів I-го курсу факультету водопостачання (вечірня група) виключено **Дуду-Дудинського Ю.О.** на підставі отриманих відомостей з *Харківського Меліотресту*.

– параграфом №8 зі складу студентів I-го курсу меліофакультету (вечірня група) виключено **Сотнікова С.П.** за його бажанням.

II. Про зарахування до складу студентів робітфаків:

– параграфом №2 за постановою Приймальної комісії від 7/Х-ц.р. на *вечірній робітфак* зараховано:

а) **Моргуліс О.А.**;

б) На III-й курс – 24* чол.;

в) На IV-й курс – 4* чол., стипендію котрим призначено з 10/Х-ц.р.

– параграфом №7 від 15/Х-ц.р. на II-й курс *вечірнього робітфаку при “Водоканалі”* зараховано **Вдовиченка К.В.**, а параграфом №10 – на I-й курс туди ж зараховано 11* чол.

– параграфом №9 за постановою Приймальної комісії від 14/IX-ц.р. на *вечірній робітфак при Червонопрапорному заводі* зараховано 9*⁴ чол.

III. Про виключення:

– **Бондаренко П.Х.** з II курсу *вечірнього робітфаку* за її бажанням (п. 5);

– **Коржукову М.І.** з II курсу *вечірнього робітфаку* за переводом до Київського ветеринарного інституту згідно відношення №18 від 13/Х-ц.р., надісланого з КВІ, та за згодою з завробітфаком.

Наказ підписав **Горбач** (олівцем бузкового кольору, – прим. авт.).

***

Примірник **Наказу №105** Директора КІМІ від **23 жовтня 1931 р.** (стор. 127, 127 (об.)) – з-під кальки синього кольору, який написано від руки. Наказ складається з 8 параграфів і стосується кадрових змін серед посадових осіб та персоналу. Дія параграфу №7 поширюється на студента IV курсу ІМФ т. **Вершківського С.Г.** (був секретарем *Приймальної комісії в серпні-жовтні ц.р.*, – прим. авт.), якому на підставі постанови засідання партбюро колективу КІМІ від 23/Х-1931 року призначено з 1 жовтня ц.р. персональну стипендію в розмірі 120 крб. на місяць.

Загалом же, зміст наказу відображає суттєві кадрові зміни в господарській частині інституту.

¹ Згідно з оригіналом. В результаті – співвідношення дійсне, як 31 проти 30, – прим. авт.

² Те саме.

³ **Свінцов Анатолій Володимирович** – випускник КГМІ 1937 р., аспірант НДІ гідрології АН УРСР з 1945 р., учень А.В. Огієвського, доцент, декан ГМФ КПВГ до 1959 р., – прим. авт.

⁴ * – Див. іменний список в справі №13, опису 1, ф. Р-1188, ДАРО, – прим. авт.

I. Про звільнення з посади:

- заступника директора по АГЧ т. **Відавського П.М.** за переходом його на іншу роботу з 19/Х-1931 р. (п.1);
- скарбника-рахівника т. **Жмурка І.І.** згідно заяви від 25/Х-ц.р. (п. 3).

II. Про призначення на посади:

- заступника директора по АГЧ т. **Духленка М.Й.** з 23/Х-ц.р. на підставі посвідчення №26-н відділу кадрів Київського міськпарткому від 23/Х-1931 р. (п.2);
- скарбника-рахівника т. **Нікіфорова О.А.** (завгоспа) з 25/Х-31 р. за сумісництвом з посадою завбудинком на вул. Рейтарській, 37. Тов. **Жмурку** наказано здати, а т. **Нікіфорову** прийняти касу за окремим актом (п. 4);
- завгосподарством т. **Солуху М.М.** з 19/Х-ц.р. з оплатою 120 крб. на місяць (п. 8).

III. Взято на стажування:

- як секретаря факультету т. **Грінченко Л.П.** з 20/Х-31 р. з оплатою 97 крб. 50 коп. на місяць (п. 5);
- як друкарку т. **Черкасову М.В.** з 19/Х-31 р. з оплатою 97 крб. 50 коп. на місяць на підставі її заяви з доданим трудовим списком (п. 6).

Наказ підписав **Горбач.**

***

Наказ №106¹ Директора КІМІ від (дати нема) жовтня 1931 р. (стор. 128).

1. “Цього числа (?) від’їжджаю на хлібозаготівлю за мобілізацією ЦК ВКП(б)У²”.
2. Обов’язки директора інституту на час відрядження **Горбача** виконуватиме завфакультетом т. **Іваненко А.П.**
3. Заст. директора по навчальній частині т. **Шиманський І.Є.** – з 23/Х-31 р. у відрядженні до Харкова, а з 25/Х -31 р. – туди ж був відряджений зав. ІМФ т. **Гервиць І.І.**

Наказ підписав **Горбач.**

***

Наказ №107 Директора КІМІ від 29/Х-31 року (стор. 129, 129 (об.)) написано від руки. До справи підшито примірник копії документу – з-під чорної кальки. Друкарська машинка інституту, очевидно, або зламалася, або до неї нема друкарської стрічки. Про те, чому накази по інституту вже тривалий час пишуться від руки, можна лише здогадуватися...

Даним наказом оголошувалося:

I. Про навантаження викладачів Березанського і Казарлицького вечірніх робітфаків:

БЕРЕЗАНСЬКИЙ РОБІТФАК:

№ п.п.	Прізвище викладача	Яку дисципліну викладає	К-сть год. у I-му періоді
1.	Тригуб К.С.	Історія класової боротьби, політекономія з економполітикою	221
2.	Левицький О.Ф.	Українська мова,	319

¹ Число наказу виправлено із 104 на 106. Виправлення зроблено чорнилом, – прим. авт.

² Якщо мобілізацію партійців на хлібозаготівлю здійснювали через Центральний комітет Всесоюзної комуністичної партії (більшовиків), то в наказі писалося б “ЦК ВКП(б)”, а Центральний комітет компартії (більшовиків) України писався б “ЦК КП(б)У”. То ж з тексту наказу не зрозуміло, ким насправді був мобілізований на хлібозаготівлю Горбач. Як видно із матеріалів справи, до участі у різних акціях компартії на селі у 1931-1933 рр. від інституту залучали не тільки одного Горбача. Не виключено, що Горбач мав далекосяжні плани у власній кар’єрі і довго засиджуватися у кріслі директора інституту не збирався. Всякий керівник того часу за своєю “партійною принциповістю” маскував власні амбіції і робив усе, щоб стати висуванцем від партії на керівні посади у партапараті. Тож на шляху до мети було неважливо, через “кого” або “що” потрібно переступити, аби тільки потрапити на “хороший рахунок” у партійного керівництва. Людина гратиме на себе лише по мірі бачення загального ходу гри, а у випадку небачення чогось грає на того, хто бачить все. Ревні виконавці “накреслень” та “волі” партії по ходу розгортання репресій в СРСР впродовж 30-х рр., всі, як один, за “перегини генеральної лінії на місцях” потраплять до списків “шкідників” та “ворогів народу”... Вони гадали, що в загальній справі діють спільно з усіма і на свою користь, проте багато хто із них потрапив до чужої гри, не розуміючи і не знаючи до кінця її змісту та задуму.

		російська мова, німецька мова, політекономія	
3.	Безверха Я.В.	Географія, природа, фізика	222
4.	Котик Т.Д.	Математика, креслення	420
5.	Чумак О.П.	ВДП	24
		РАЗОМ:	1 206 годин

КАГАРЛИЦЬКИЙ РОБІТФАК:

1.	Маширенко Т.Ф.	Математика	220
2.	П'ятигорська Ф.А.	Природа	40
3.	Сафрозов П.	Німецька мова	80
4.	Гоц П.І.	Соцек	100
5.	Варник Б.М.	ВДП	40
6.	Черняхів О.Д.	Математика, фізика, хімія	200
7.	Головатий Д.Л.	Географія, графічна грамота	180
8.	Воронецький Т.Л.	Соцек, українська мова, російська мова	280
		РАЗОМ:	1 140 год

II. Про рух серед студентського контингенту:

- звільнено від навчання на 3 місяці (з 14/X-31 р. по 14/I-32 р.) по хворобі студентку III курсу Київського денного робітфаку т. **Тертянкову** (п. 2);
- зараховано до складу студентів III курсу вечірнього робітфаку при інституті з 20/X-31 р. т. **Волочая М.Т.** (п. 4).

III. Про нові призначення на посаду:

- позаштатного доцента з електротехніки та електрифікації с/г з 28/X-31 р. тов. **Марковського П.Т.** (п. 3).

Наказ підписав т.в.о. директора КІМІ – **Іваненко**.

***

Наказ №108 Директора КІМІ від **30 жовтня 1931 року** (стор. 130, 130 (об)).
Примірник копії документу, який підшито до справи, написаний під чорну кальку. Зміст наказу містить 5 пунктів розпоряджень директора інституту.

I¹. Про затвердження керівників політгодин:

¹ Із параграфу №1 ми бачимо, що станом на кінець жовтня 1931 р. в КІМІ було 20 груп студентів, які розподілялися між факультетами і курсами наступним чином:

<u>№ п.п.</u>	<u>Факультет:</u>	<u>Курси:</u>	<u>Кількість груп:</u>
1.	Інженерно-меліоративний (ІМФ):	I	1 (денна) 1 (вечірня)
		II	3 (денні, весняний прийом) 3 (денні, осінній прийом)
		III	3 (денні)
		IV	2 (денні)
2.	Агримеліоративний (АМФ):	I	1 (денна)
		II	2 (денні)
		III	1 (денна)
		IV	1 (денна)
3.	Водопостачання (ФВ):	I	1 (денна)

<u>№ п.п.</u>	<u>Прізвище керівника</u> (із числа студентів)	<u>Факультет</u>	<u>Курс</u>	<u>Група</u>	<u>Год. на міс. (3 декади)</u>
1.	Вареник	ІМФ	I	1	6
2.	Костовський	--/	II (осінній прийом)	1	6
3.	Побережний	--/	--/	2	6
4.	Ієвлєв	--/	--/	3	6
5.	Одягайло	--/	II (весняний прийом)	1	6
6.	Карпенко	--/	--/	2	6
7.	Муляр	--/	--/	3	6
8.	Мусієнко	--/	III	1	6
9.	Кравченко	--/	--/	2	6
10.	Рожанівський	--/	--/	3	6
11.	Вершівський	--/	IV	1 і 2	12
12.	Кутовий	АМФ	I	1	6
13.	Трусь	--/	II	1	6
14.	Швець	--/	--/	2	6
15.	Атаманов	--/	III	1	6
16.	Коваленко	--/	IV	1	6
17.	Янішевський	Ф-т водопостачання	I	1	6
18.	Лукашов	ІМФ (вечірній)	I	1	6
19.	Гавази	Ф-т водопостачання (вечірній)	I	1	6

II. Про відрахування з числа студентів вечірнього робітфаку:

- 3 1 жовтня ц.р. по причині невідвідування занять студентів III курсу 2-ої групи – 5 осіб¹, IV курсу – 2 особи² (п. 4);
- т. Демидюка Т.П., студента IV курсу – за власним бажанням (п.5).

III. Про призначення на посаду:

- асистента з політекономії т. **Савчука** з 25/X-31 р. у відповідності з його заявою від 21/X-ц.р. (п. 3).

IV. Про надання відрядження:

- **завідувачу денного і вечірнього робітфаку при КІМІ т. Бородайку В.Ф. з метою участі його з 28/X-31 р. у масовій с/г кампанії.**

Виконання обов'язків завробітфаком з цього числа тимчасово покладаються на т. **Авраменка**.

Наказ підписав т.в.о. директора КІМІ – **Іваненко**.

11. НАПЕРЕДОДНІ ЗИМИ

1 (вечірня)

РАЗОМ: 18/д +2/в=20 груп

¹ Див. поіменні списки студентів у справі №13, стор. 130 (об.), оп. 1, ф.Р-1188, ДАРО, – прим. авт.

² Те саме.

Наказ №109¹ Директора КІМІ (*стор. 131*) датовано **3 жовтня 1931 року**. В цілому його зміст і підпис **Іваненка** вказують на те, що друкарка з якоїсь причини “погубила” дні – на дворі вже листопад, а вона іще “не розпрощалася” з жовтнем. На помилку ніхто не зауважив навіть і тоді, коли наводився аргумент, на підставі чого **Іваненком** прийняті відповідні рішення цього наказу:

1. “Цього числа (?) від’їжджаю в службових справах Інституту до Харкова.

Підстава: Телеграма Методсектора НКО від 2/X-31 р.”.

2. Тимчасове виконання обов’язків директора інституту покладено на заступника директора інституту по навчальній частині т. **Шиманського**.

Наказ підписав т.в.о. директора КІМІ – т. **Іваненко**.

***

Наказ №110 Директора КІМІ від **4 листопада 1931 р.** (*стор. 132, 132 (об.)*) також написаний від руки на нестандартному аркуші паперу і являє собою дуже бліду копію з-під синьої кальки, тому акуратні виправлення в числі наказу та його даті малопомітні.

**I. Про призначення професорів КІМІ
на завідувачів кабінетами та лабораторіями інституту:**

№ п.п.	Прізвище професора	Назва кабінету чи лабораторії
1.	Віленський Д.Г.	Кабінет ґрунтознавства та с/г аналізу
2.	Арістов Л.Є.	Фізичний кабінет
3.	Залізник В.К.	Хімічна лабораторія
4.	Сухомел Г.Й.	Гідравлічна лабораторія
5.	Шкабара О.С.	Агромеліоративний каб. Ботанічний кабінет
6.	Трихвилєв Ю.В.	Кабінет осушення й зрошення
7.	Краснитський С.Ю.	Кабінет водопостачання
8.	Товстоліс М.І.	Кабінет геодезії
9.	Авраменко П.	Соц-організації

II. Кадрові питання:

– анульовано рішення про звільнення бібліотекаря т. **Брезунової** – наказ №97, п. 2 від 12/X-ц.р. (п. 2²);

– виконання обов’язків лаборанта лабораторії будівельної механіки³ покладено на т. **Базилевича** – лаборанта гідравлічної лабораторії з оплатою 50% від його основної ставки з 15 жовтня ц.р. (п. 3);

– призначено на посаду позаштатного асистента з курсу свердлових робіт з 1/IX-ц.р. т. **Браницького С.К.** (п. 4);

– прибиральниця т. **Потабенко** повернулася з відпустки і приступила до роботи з 1/X-ц.р. (п. 5).

¹ Примірник наказу (копія з-під синьої кальки) написаний від руки на ½ аркуша. Число наказу підчищене і акуратно виправлене, – прим. авт.

² Якщо зміст першого параграфу не викликає запитань, то відносно дат, зазначених в другому та п’ятому параграфі, навпаки. Наприклад, чому про те, що прибиральниця Потабенко вже як місяць на роботі після відпустки, згадано аж тепер? Складається враження, що різними “корекціями” канцелярія приводила до ладу загальний стан документації інституту. Формально, нібито все гаразд – головне, щоб підписи керівників співпадали під час їхніх повноважень. Під наказом дійсно стоїть автограф Шиманського. Однак в розшифровці підпису, що наведена була раніше в дужках, неозброєним оком видно, як Іваненко “став” Шиманським. Достатньо було чорнилом зверху написати потрібне. До середини листопада в збірці наказів по інституту нам траплятимуться випадки різних підтасовок то самих чисел наказів, то дат їхньої появи. Це свідчить про те, що керівництво не особливо контролювало ретельність ведення документації канцелярією інституту. Особливо, коли чинний директор т. Горбач кудись надовго відлучався по справах за межі Києва.

³ Згадка про дану лабораторію зустрічається вперше, – прим. авт.

***

Наказ №111 Директора КІМІ від 9 листопада 1931 р. (наявні сліди “редагування” в номері наказу – із 112 виправлено на 111, в місці написання дати під словом “листопада” також підчищали попередній напис, – прим. авт.), що на сторінці 133 (наведено чорнилом по написаному олівцем, – прим. авт.), містить всього три параграфи:

1. “Тов. **П’яних П.А.**¹ зараховую до складу студентів I курсу факультету водопостачання, в рахунок парттисячі, з 1/XI-ц.р.

Підстава: лист ЦК від 30/X-ц.р.”.

2². На посаду кваліфікованого служника при агромеліоративному та ботанічному кабінетах з 20/X-ц.р. призначено т. **Валіцького Ф.М.** з оплатою 45 крб. на місяць з доплатою 50% від основного навантаження.

3³. “Цього числа від’їжджаю в службових справах до Харкова.

Тимчасове виконання обов’язків Директора Інституту передаю **Іваненку**”.

Наказ підписав (зеленим чорнилом, – прим. авт.) т.в.о. директора – т. **Шиманський**.

***

Наказ №112 Директора КІМІ від 10⁴ листопада 1931 року (стор. 134) стосується кадрових питань по інституту. В наказі 4 параграфи:

1. “Цього числа повернувся з відрядження й приступив до роботи.

Зав. Агро-Меліофаку т. **Іваненкові А.П.** повернутися до виконання своїх службових обов’язків”.

2⁵. Призначено:

– з 1/XI-ц.р. на посаду завідувача інженерно-меліоративного факультету (ІМФ) інженера **Ротаня А.З.**;

– з 1/X-ц.р. на посаду штатного викладача фізкультури т. **Нехліна М.Г.**

3. У зв’язку із закінченням кампанії по організації вечірніх робітфаків на підприємствах т. **Комаровського** звільнено від виконання цієї роботи з 1/XI-ц.р.;

4. З 15/IX-ц.р. в інституті було введено посаду лікаря, на яку був призначений т. **Фідельман С.Г.** з оплатою 120 крб. на місяць.

Наказ підписав (червоним чорнилом, – прим. авт.) директор інституту – т. **Горбач**.

***

Наказ⁶ №113 Директора КІМІ від 12 листопада 1931 р. (стор. 135, 135 (об.)) насправді складається із 6 параграфів – п’ятим параграфом повторно був зазначений параграф №6. Наказ рукописний, копія.

¹ Прізвище **П’яних** підкреслено двічі – чорнилом і червоним олівцем, – прим. авт.

² Цифру параграфу підведено червоним олівцем дугою знизу. Над прізвищем **Валіцького Ф.М.** чорнилом поставлено “галочку”, а саме прізвище підкреслено червоним олівцем, – прим. авт.

³ Невідомо, коли **Іваненко** повернувся з відрядження до Харкова, куди відбув 3 жовтня. Власне саме йому директор КІМІ **Горбач** передавав свої повноваження. Тож після приїзду **Іваненка Шиманський** мав би, як належить, передати свої повноваження т.в.о. директора КІМІ тому ж таки **Іваненку**, що зроблено не було. Тож аж тепер перед своїм відрядженням до Харкова **Шиманський** повертає усе “на круги своя”, – прим. авт.

⁴ Число дати наказу вписано чорнилом в текст, примірник якого, як і попередні, являє собою рукописну копію з-під синьої кальки, – прим. авт.

⁵ Цифру параграфу підведено червоним олівцем дугою знизу, а прізвища в ньому в усіх параграфах наказу підкреслено червоним, – прим. авт.

⁶ В тексті наказу помічено наступні правки:

1. Номер сторінки наведено чорнилом по попередньо зробленій нумерації.

2. Число дати наказу підкреслено тим самим чорнилом знизу в формі дуги.

3. № 4-го параграфу виділено знизу червоним олівцем у формі дуги. Розмір зарплатні (85 крб.) підкреслено зеленим олівцем.

4. Попередню назву посади **Авраменка** виправлено із “Зав. оргінструктора Робітфаків” на завідувача методичною частиною денного і вечірнього Робітфаків.

5. Червоним чорнилом в текст наказу вставлена дата початку роботи т. **Путія** і розмір його зарплатні.

6. Дату, з якої призначено на посаду прибиральниці т. **Васильсву**, підправлено чорнилом.

I. Звільнення (виключення):

- з посади діловода т. **Селіванченко В.Г.** від 9/XI-ц.р. за власним бажанням (п. 3);
- з посади прибиральниці т. **Рафе-Шайтанову** з 1/XI-ц.р. згідно службової записки завгоспа про неявку її на роботу без поважних причин (п. 5, а насправді – 6-й);
- зі складу студентів денного робітфаку з 5/XI-ц.р. т. **Бойка Петра** у зв'язку з призовом на службу до лав РСЧА (п. 2).

II. Призначення (зарахування):

- до складу студентів I-го курсу факультету водопостачання зараховано т.т. **Біленького П.Т.** і **Різниченко Я.Ф.**, яких було повернуто з Київського ветеринарного інституту назад у КІМІ (п. 1);
- т. **Яковлєва В.П.** на посаду діловода з 9/XI-ц.р. з оплатою 85 крб. на місяць на підставі його заяви від 30/IX-ц.р. Новопризначеному діловоду цим наказом було ще й доручено упорядкувати архівні факультетські справи (п. 4);
- т. **Авраменка П.М.** на посаду завідувачем методичної частини денного і вечірнього робітфаків з 10/X-ц.р. з оплатою 200 крб. на місяць (п.5/1);
- т. **Путія Г.П.** на посаду завідувача Бюро виробничого навчання з 23/X-ц.р. з оплатою 180 крб. на місяць (п. 5/2);
- т. **Данченко К.І.** на посаду опалювача денного робітфаку (приміщення на вул. Нероновича, 2) на паливний сезон з 2/XI-ц.р. та оплатою 70 крб. на місяць. (п. 5/3);
- т. **Костецького В.І.** на посаду опалювача приміщення інституту по вул. Рейтарській, 37, на паливний сезон з 1/XI-ц.р. та оплатою 120 крб. на місяць. (п. 5/4);
- т. **Васильєву М.О.** на посаду прибиральниці з 9/IX-ц.р. з оплатою 32 крб. на місяць з надбавкою 50% від навантаження (п. 5/5);
- т. **Гончарову** на посаду прибиральниці з .../IX-ц.р. з оплатою 32 крб. на місяць з надбавкою 50% від навантаження (п. 5/6).

Наказ підписав (*зеленим олівцем, – прим. авт.*) директор інституту – т. **Горбач.**

***

Наказ №114¹ Директора КІМІ від 13² листопада 1931 р. (стор. 136, 136 (об)) складається із 7 параграфів, в яких даються розпорядження директора інституту по кадрових питаннях та адміністративній роботі.

I. Розпорядження, що стосуються кадрових питань по бібліотеці:

1. У зв'язку з тим, що у бібліотекаря денного та вечірнього робітфаку **Березанської Л.Ф.** дитина захворіла на скарлатину, то на підставі довідки з поліклініки та заяви **Березанської** від 3/XI-ц.р., їй з 1 листопада ц.р. надано відпустку по догляду за дитиною до закінчення ізоляційного періоду (п. 1);
2. На період перебування **Березанської** у відпустці по догляду за хворою дитиною тимчасово виконувати обов'язки бібліотекаря денного робітфаку при КІМІ з 1/XI-ц.р. призначено т. **Максимовську Л.С.** (п. 2).

II. Розпорядження, що стосуються кадрових питань по робітфаку:

1. У зв'язку з тим, що викладача денного робітфаку блоку соцекдисциплін т. **Бородайка мобілізовано на село (чергова масова с/г кампанія ЦК КП(б)У по хлібозаготівлі, – прим. авт.),** то на підставі службової записки завробітфаками від 5/XI-ц.р. замість т. **Бородайка** викладати дані дисципліни доручається т. **Пожарському Д.М.** (п. 3);

7. Пункт 6-й п'ятого параграфу, в якому ведеться мова про призначення на посаду т. **Гончарової**, обведено червоним олівцем у формі овалу, очевидно, через невказану дату, від якого числа її взято на роботу.

Окрім цього, зазначені в наказі прізвища **Біленького П.Т., Різниченко Я.Ф., Бойка Петра, Селіванченко В.Г., Авраменка П.М.** та **Рафе-Шайтанової** підкреслені червоним олівцем, – прим. авт.

¹ Наказ рукописний – копія з-під синьої кальки. Всі зазначені в ньому прізвища підкреслено червоним олівцем. Остання цифра в числі наказу спочатку була виправлена фіолетовим чорнилом на 2. Згодом номер наказу було переглянуто і червоним чорнилом виправлено на 114, – прим. авт.

² В місці, де значиться 13 листопада, видно сліди виправлення дати виходу наказу, – прим. авт.

2. Викладача математики денного робітфаку т. **Тонкобладова** звільнено за власним бажанням з цієї посади від 1/XI-ц.р. (п. 4);

3. Навантаження **Тонкобладова** по викладанню математики на денному Робітфаці розділено між т. **Зонісом М.А.** – 20 годин та т. **Леварт-Левінським Г.В.** – 30 годин (п. 5).

III. Розпорядження, що стосуються

адміністративних питань та роботи секретарів факультетів:

1. На посаду секретаря факультету з оплатою 97 крб. 50 коп. на місяць тимчасово призначено з 2 листопада ц.р. із 2-тижневим стажуванням т. **Рубін С.Р.** (п. 6);

2. На підставі постанови директора інституту від 15/X-ц.р. та за розподілом навчальною частиною обов'язків між секретарями факультетів на нижчезазначених осіб покладено виконання таких робіт:

Шаблінська Є.М.:

1. Навчальні плани;
2. Робочі плани;
3. Програми з дисциплін;
4. Робочі плани з дисциплін;
5. Методрозробки;
6. Розклад навчання;
7. Зв'язок з медперсоналом;
8. Кошториси по кабінетах та лабораторіях;
9. Навантаження педперсоналу.

Грінченко Л.П.:

1. Списки студентів по курсах та факультетах;
2. Склад груп та бригад;
3. Облік відвідування студентів та педперсоналу;
4. Облік роботи бригад;
5. Облік академуспінності;
6. Списки педперсоналу.

Рубін С.Р.:

1. Протоколи, плани роботи кафедр;
2. Протоколи технарад факультетів;
3. Протоколи технарад при учбовій частині;
4. Справи виробничого навчання.

Наказ підписано **Горбачем**, хоча в проекті самого наказу зазначалося, що документ готувався на підпис комусь одному із двох “т.в.о.” – чи **Іваненку**, чи **Шиманському**, дивлячись, коли насправді писався текст проекту наказу. Цього точно встановити не вдалося. Рукою **Горбача** “т.в.о.” – викреслено. Підпис поставлено фіолетовим чорнилом, розшифровка підпису – червоним.

***

Наказ №115 Директора КІМІ від 14 листопада 1931 року (стор. 137)¹ складається з 9 параграфів, які стосуються справ студентів.

I. Виключення зі складу студентів:

– **Мищенко У.О.** (III курс АМФ) – за приховування свого соціального походження: батько – куркуль, із яким вона й досі підтримує зв'язок (п. 1);

– **Куликова І.М.** (III курс вечірнього робітфаку) – за переводом до робітфаку Лісотехнічного інституту (п. 2);

– **Кознодія І.Г.** (III курс вечірнього робітфаку) – за переводом до Ветеринарного інституту (п. 6);

– **В'ячеславова О.І.** (I курс АМФ) – за переводом до Інституту соцвиху (п. 7);

II. Переводи студентів:

– **Бича О.В.** (I курс АМФ) на I курс ІМФ (п. 4);

– **Гершенгорина М.Я.** (I курс ф-ту водопостачання (вечірня група)) на I курс ф-ту водопостачання (денна група) (п. 8).

III. Поновлення на навчання:

– **Кириченко Л.Д.** на IV курс АМФ з 25/X-ц.р. (п. 5).

IV. Надання відпустки:

– **Карпенко М.П.** (I курс I курс ф-ту водопостачання) до початку 1932-33 навчального року через хворобу без виплати стипендії від 1/XI-31 р. (п. 3).

V. Про зміну прізвища:

¹ Наказ друкований на машинці. Копія з-під синьої кальки. Всі зазначені в ньому прізвища підкреслено червоним олівцем. Нумерацію сторінки наведено чорнилом по попередньому написі, виконаному простим олівцем. Наказ підписав Горбач – підпис поставлено олівцем зеленого кольору, – прим. авт.

– студентки **Страйн К.Г.** (III курс АМФ) на **Молчанову К.С.**¹ на підставі свідоцтва про одруження №142 (п. 9).

***

Наказ №116² Директора КІМІ від 17 листопада 1931 року (стор. 138, 138 (об.)) складається із 15 параграфів, розпорядження яких поширюються як на студентів, так і на працівників інституту.

I. Розпорядження по студентському контингенту:

– т. **Лопату В.В.** (I курс ІМФ) виключено з інституту як “*дезертира на учбовому фронті*”.

Підстава: резолюція завфакультетом, поставлена на заяві **Лопати** від 18/XI-ц.р. (п. 8);

– т. **Ткаченко В.С.** (I курс ф-т водопостачання) призначено стипендію за 3-ою категорією з 1/XI-ц.р. замість 2-ої категорії, яку було призначено постановою №9 стипендіальної комісії (п. 11).

II. Розпорядження по справах працівників:

А) Про зміни в оплаті праці:

– т. **Крельману Б.Л.** – зав. особовим складом КІМІ за час із 22 липня по 23 жовтня ц.р., коли він виконував обов'язки по керівництву та наглядом за ремонтними роботами по інституту, встановлено надбавку до основної його ставки в розмірі 30% навантаження (п. 1);

– з 9/X-ц.р. збільшено розмір зарплатні на 50% бібліотекареві денного та вечірнього робітфаку т. **Березанській Л.** за обслуговування студентів у вечірню пору (п. 9).

Б) Призначення на посади:

– завідувача вечірнім робітфаком у с. Басівці³ т. **Бондаря К.С.** з 15 серпня ц.р. (п. 2/1);

– коменданта гуртожитку по вул. Жертв Революції, 4, т. **Головка Ф.Ф.** із 15 листопада ц.р. з оплатою 75 крб. на місяць (п. 2/2);

– завідувача Кагарлицького вечірнього робітфаку т. **Середу** з 25/X-ц.р. на підставі листа Кагарлицького РПК №239 від 25/X-1931 р. (п. 5);

– завфакультетом водопостачання т. **Гервіца І.І.**, переведеного із посади завідувача Бюро виробничого навчання, з 23/X-31 р. (п. 7);

– кваліфікованого служника при кабінетах водопостачання та свердлових робіт т. **Годуненка М.М.** з утриманням 45 крб. на місяць та доплатою 15 крб. до основного навантаження з 18/XI-31 р. (п. 10);

– кваліфікованого служника при кабінетах: соцекономічного, гідрологічного, осушення та зрошення т. **Шеремуну М.Д.** з утриманням 45 крб. на місяць та доплатою 15 крб. до основного навантаження з 18/XI-31 р. (п. 12).

В) Звільнення з посад:

– асистента Політекономії т. **Пожарського Д.Н.** з 22/X-ц.р. за власним бажанням (п. 3);

– завідувача Кагарлицького вечірнього робітфаку т. **Костакова** на підставі результатів обстеження роботи Кагарлицького робітфаку 25 листопада ц.р. (п.4).

Г) Зміни до попередніх наказів:

– анульовано рішення наказу №113 від 12/XI-ц.р. (п. 5). Прибиральниця **Шайтан-Рофе (Рафе, и вообще наоборот, либо в кавічки)**, що подала 17/XI-31 р. бюлетень про

¹ Очевидно, описка, тому що у абзаці, де говориться про підставу зміни прізвища **Страйн** на **Молчанову**, ініціали заявника “К.Г.” – прим. авт.

² Номер наказу виправлений чорнилом на останній цифрі зі 115 на 116, – прим. авт.

³ Відкриття Робітфаку в с. Басівці доповнює список робітфаків інституту в сільській місцевості. Після Кагарлика та Березані Басівці в переліку стають третіми, – прим. авт.

свою хворобу, отримає по лікарняному листу виплату по лінії соцстраху за термін з 1 по 16 листопада ц.р. включно (п. 6).

Д) Доручення:

– асистенту з політекономії т. **Браверману** читати лекції з політекономії на ІМФ з виплатою за погодинним розрахунком замість т. **Козлова**, якого мобілізовано на село (п. 15).

III. Оголошення навантаження:

А) Для викладачів вечірнього робітфаку в с. Басівці на 1931-32 навч. рік¹:

№ п.п.	Прізвище викладача	Навчальна дисципліна	К-сть год. в І-му періоді
1.	Бондар Кость Ст.	Соц. політ. години, ВДП	100
2.	Коноваленко Вік.	Математика, фізика, креслення	120
3.	Міщенкова Олександра Ів.	Російська мова, німецька мова	60
4.	Чмутова Пол. В.	Укрмова	40
5.	Царенкова Івга М.	Природознавство	–
6.	Мартиненко Ром.	Географія	–
РАЗОМ:			320 год.

Б) Для викладачів військового кабінету на 1931-32 навч. рік (І-й період):

№ п.п.	Прізвище викладача	Навчальна дисципліна	К-сть год. в І-му періоді
1.	Борисенко	Артилерія, тактична підготовка	162 45
2.	Яворський	Артилерія, тактична підготовка	162 84
3.	Леопардський	Топографія, арт. матчастина, тактична підготовка (поза планом)	48 64 38

***

Наказ №117² Директора КІМІ від **23/XI-1931 р.** (стор. 139, 139 (об.)) містить 15 параграфів розпоряджень дирекції, які стосуються як студентів, так і працівників.

I. Рішення по питаннях справ студентів:

1. Зарахування на навчання:

– т. **Криворотька Ф.А.**, який закінчив у цьому році денний робітфак, до складу студентів І курсу ІМФ з виплатою йому стипендії за І-ю категорією з 1/XI-31 р. на підставі резолюції зав. сектором кадрів НКЗС від 18/XI-ц.р. на листі №-01-03 Укрмеліотресту від 9/X-ц.р. (п. 1);

¹ Згідно оригіналу документу, – прим. авт.

² Примірник наказу оригінальний, однак текст читати важко через дуже збиту стрічку до друкарської машинки. У назві інституту секретар припустилася помилки, написавши замість Інженерно-Меліоративний – Арго-Меліоративний інститут, що згодом було кимсь виправлено фіолетовим чорнилом. Тим же чорнилом наведено номер сторінки по попередньо зробленій нумерації. Всі прізвища, зазначені в наказі, підкреслено червоним олівцем.

Параграф №13 викреслений рукою директора – підпис **Горбача** під наказом виконаний тим же червоним чорнилом. Зліва на полях аркуша стоїть великий знак питання, поставлений червоним олівцем. Даний параграф перенесено в наступний наказ по інституту, де він стане першим.

Число параграфу 14 виділено дугою знизу тим же олівцем, яким написаний знак питання. Дату, з якої **Солом'яного** призначали на посаду лаборанта, **Горбач** власноруч виправив червоним чорнилом на 1/XI-ц.р., – прим. авт.

– до **екстернатури** по ІМФ з 19/ХІ-ц.р. т. **Бржевського Б.К.** на підставі його заяви від 19/ХІ-31 р. та доданих ним відповідних документів (п. 12).

2. Поновлення на навчання:

– т. **Волошина О.Н.** (ІІІ курс АМФ) з умовою ліквідації до 1/І-32 р. академзаборгованість за попередні курси.

Підстава: витяг з протоколу №104 від 10/Х-ц.р. та розпорядження Бюро скарг Київської міської РСІ (п. 3);

– т. **Брушківського Л.І.** на І курс АМФ на підставі його заяви від 18/ХІ-ц.р. та висновку завфакультетом (п. 6).

3. Призначення стипендії:

– ІІ-ої категорії з 1/Х-ц.р. студенту т. **Біліченко П.Я.** (І курс ф-ту водопостачання) замість І-ої категорії, яку призначила Стипендіальна комісія КІМІ (п. 15).

4. Звільнення від навчання:

– т. **Варіченка Є.Ф.** (І курс ф-ту водопостачання) через хворобу на термін з 14/ХІ по 14/ХІІ-ц.р. на підставі заяви студента і наданої ним довідки з Вінницького тубдиспансеру від 13/ХІ-31 р. (п. 2).

ІІ. Рішення по кадрових питаннях інституту:

1. Звільнення з посади:

– доцента ботаніки т. **Персидського Д.Я.** з 20/ХІ-ц.р. за власним бажанням.

Підстава: заява т. **Персидського** від 17/ХІ-31 р. (п. 4);

– капельмейстера військового кабінету т. **Аксененка** з 1/Х-ц.р. (п. 9).

2. Призначення на посади:

– позаштатного професора з ботаніки т. **Ролл Я.В.** з 20/Х-ц.р. з навантаженням ... (число годин не зазначено, – прим. авт.) годин.

Підстава: заява проф. **Ролл Я.В.** від 5/ХІ-31 року (п. 5);

– капельмейстера військового кабінету т. **Леванду О.М.** з 1/Х-ц.р. (п. 10);

– позаштатного викладача військового кабінету з політроти т. **Котляра І.О.** з 1/Х-ц.р. (п. 11);

– лаборанта зі ставкою 100 крб. на місяць з 1/ХІ-ц.р. кваліфікованого служника т. **Солом'яного І.** (п. 14).

3. Повернення з відпустки:

– 20/ХІ-ц.р. завкафедрою “Орг. Економ. Дисциплін” (мовою оригіналу, – прим. авт.) проф. **Стойкевича І.М.** (п. 7).

Тов. **Герасименку**, що виконував обов'язки завкафедрою “Орг. Економ. Дисциплін” на час відпустки проф. **Стойкевича** наказано повернутися до виконання своїх службових обов'язків (п. 8).

Наказ підписав **Горбач.**

***

Наказ №118 Директора КІМІ від 28 листопада 1931 року (стор. 140) має 5 параграфів, які за своїм змістом групуються по трьох питаннях:

І. Про порядок вживання технічних термінів – параграф 1:

“Спостерігається, що деякі викладачі, під час викладання курсу з технічних дисциплін, вживають різних технічних термінів, не додержуючись певної термінології, встановленої для тої чи іншої технічної дисципліни, а це утворює повну плутанину при засвоєнні студентами цих дисциплін і ускладнює навчальну роботу.

Отже надалі ПРОПОНУЮ викладачам при проходженні курсу з технічних дисциплін додержуватися офіційної термінології за словниками, що їх видано від Академії Наук.

Щоб упорядкувати цю справу призначаю Комісію в складі професорів: **Трихвилєва Ю.В., Сухомела Г.Й., Товстоліса М.І., Шкабари О.С.** та **Голова І.Д.**

На голову цієї Комісії призначаю проф. **Трихвилєва Ю.В.**

Комісії щомісяця подавати до Учбової Частини відомості про стан роботи”.

II. Кадрові питання:

– секретареві денного та вечірнього робітфаку т. **Асєєву О.М.** встановлено з 15 жовтня ц.р. 50% надбавку до основної ставки (65 крб. на місяць) за обслуговування робітфаку ввечері (п. 2);

– т. **Бахмача А.Ю.** зараховано з 15 листопада ц.р. на посаду помічника бухгалтера зі ставкою 125 крб. на місяць (п. 3).

III. Студентські справи:

– т. **Кочетиговій М.О.** (II курс ІМФ) з 1 грудня ц.р. встановлено стипендію за I-ю категорією (п. 4);

– т. **Носичу С.А.** (I курс АМФ) надано відпустку на термін до 15 лютого 1932 р. на підставі довідки від лікаря зі студполіклініки від 21/XI ц.р. (п. 5).

Наказ підписав **Горбач.**

***

Наказ №119 Директора КІМІ від **29/XI-1931 р.** (стор. 141, 141 (об.)) має 8 параграфів, які охоплюють такі питання:

I. Загальноінститутські справи:

а) “Для перегляду профіля Агро-Меліоративного Факультету та визначення місця Агро-Меліоратора в Соціалістичному Секторі С/Г Виробництва, а відповідно до цього, й перегляду учбового пляну і програмів, УТВОРЮЮ бригаду в такому складі: професори **Стойкевич І.М.**, **Віленський Д.В.**, **Шкабара І.С.**, **Люмкіс Р.Я.**, Зав. Агро-Меліофаку **Іваненко А.П.**, а також представники від Виробн. Комісії студ. III-го й IV курсів Агро-Меліофаку.

Відповідальність за роботу бригади покладаю на проф. **Віленського.**

Термін роботи бригади до 10-го Грудня ц/р.

Загальне керівництво роботою бригади покладаю на зав. учбової Частини проф. **Шиманського**”. (п. 1);

б) “Через систематичні крадіжки в гуртожитковій Інституту студенти, які мешкають там, мусять взяти на себе тимчасово охорону приміщення, для чого встановити чергу вартування, а список вартових студентів передати до учб. Частини для відповідної реєстрації в журналі відвідування причини неявки студентів (варта в гуртожитку).

Зав. Господ. Частини в декадний термін оформити справу з охороною гуртожитку”. (п. 6);

в) “Щоб прискорити будівання гідротехнічної лябораторії інституту та притягнути до цього зацікавлені громадські організації, утворюю комісії в такому складі: проф. **Артемівський**, **Сухомел**, **Трихвильєв**, **Красніцький**, зав. Інж. Меліофаку т. **Ротань**, т. **Сніцар** та представники від: Гіпроводу – т. **Власов**, Впорядкування міста та Держрічфльоти (по призначенню).

Термін роботи комісії 10 день.

Комісії використати в роботі матеріяли попередньої комісії в цій справі та ухвалу наради від 28/XI ц/р.”. (п. 7).

г) “Цього числа від’їжджаю в службових справах до Наркомземсправ (Харків).

Виконання обов’язків Директора Інституту покладаю на Зав. Учбової Частини т. **Шиманського**”. (п. 5).

II. Кадрові питання:

– за неявку на роботу кваліфікованого служника кабінетів водопостачання та свердлових робіт т. **Годуненка М.М.** звільнено з 18/XI-ц.р. (п. 3);

– т. **Новгородова Б.** тимчасово допущено до роботи на 2-тижневий термін з 18/XI-ц.р. в якості кваліфікованого служника кабінетів водопостачання та свердлових робіт з оплатою 45 крб. на місяць з надбавкою в розмірі 15 крб. щомісячно до основного

навантаження. Підстава: заява т. **Новгородова** від 27/IX-ц.р.¹ з резолюцією завідуючого кабінетом (п. 4);

– на посаду бібліотекаря інституту з платнею 80 крб. на місяць з 1/XII-ц.р. призначено т. **Стоянову К.І.** (п. 8).

III. Студентські справи:

За невідвідування навчання нижчезазначених студентів з інституту відраховано:

I курс ІМФ – **Данченко К.М., Зенич П.І., Рубінштейн Я.І.**

I курс АМФ – **Вакуленко І.Ф., Дика С., Мазуренко С.А.**

Наказ підписав **Горбач.**

12. СУВОРІ БУДНІ ЗАВЕРШАЛЬНОГО МІСЯЦЯ РОКУ

Наказ №120 Директора КІМІ від 5 грудня 1931 року (стор. 143) містить розпорядження директора по таких питаннях:

I. Кадрові питання по персоналу інституту:

– у зв'язку з тим, що відбулося об'єднання гуртожитків КІМІ, Текстильного, Гірничого та Шкіряного інститутів у один загальний гуртожиток² під керівництвом одного коменданта тов. **Крилова**, колишнього коменданта гуртожитку КІМІ т. **Головко** з 1/XII-ц.р. звільнено від виконання своїх службових обов'язків. Майно гуртожитку, що належало КІМІ, передано по акту тов. **Крилову** (п. 1);

– за власним бажанням з 25/XI-ц.р. звільнено від виконання обов'язків завробітфаком т. **Мороза** (Червонопрапорний завод “Арсенал”) та т. **Саранського** (“Водоканал”) (п. 4) (??? – було ж призначено т. **Софронського** – наказ №74 від 16 серпня 1931 р. (стор. 99));

– на зміну наказу № ... (в тексті пропуск, – прим. авт.) т. **Авраменка** призначено з 1/X-31 р. на посаду штатного асистента з політекономії (п. 5);

– завробітфаком т. **Авраменко** відбув з 5/XII-ц.р. у службове відрядження до м. Березань (п. 7);

– викладача німецької мови Київського вечірнього робітфаку т. **Філімонову Л.В.** звільнено з роботи за її власним бажанням (п. 6);

– на посаду столяра при інституті з платнею 145 крб. 60 коп. на місяць (з них – 5 крб. 60 коп. за амортизацію інструментів, 85 крб. основної ставки та 55 крб. за додаткове навантаження)³ з 25/XI-ц.р. призначено т. **Ленченка П.Я.** (п. 8).

II. Студентські справи:

– за зрив навчальної дисципліни, систематичні прогули та неприпустиме ставлення до навчання студента робітфаку т. **Шпиня К.М.** відраховано з навчального закладу (п. 2);

– за порушення трудової дисципліни оголошено догану студентові II курсу денного робітфаку т. **Костенкові** (п. 3).

Наказ підписав виконуючий обов'язки директора КІМІ т. **Шиманський**⁴.

***

Наказ №121 Директора КІМІ від 5 грудня 1931 р. (стор. 142) повідомляє, що цього числа **Горбач** повернувся із службового відрядження до Харкова і приступив до виконання своїх посадових обов'язків. За цим же наказом т.в.о. директора КІМІ т.

¹ Очевидно, описка, інакше виходить, що заява **Новгородова** від 27 вересня чекала свого часу, поки **Годуненко** не вийде на роботу без поважних причин, через що його буде звільнено 18 листопада і, таким чином, **Новгородов** отримає шанс заповнити вакансію, – прим. авт.

² Даний гуртожиток знаходився на вул. Жертв Революції, 4. Отже, власного гуртожитку на той час інститут іще не мав. Виділено мною, – прим. авт.

³ Т. **Шиманський** в наказі власноручно розписав дані суми, з яких складається загальна зарплата столяра, – прим. авт.

⁴ Текст наказу був підготовлений на підпис для **Горбача**. Справа в тому, що **Горбач** повернувся з відрядження того ж таки 5/XII-31 р., про що свідчить наказ №121, який опинився у справі на сторінці 142, – прим. авт.

Шиманський повернувся до виконання своїх службових обов'язків заступника директора по навчальній роботі.

Наказ підписав **Горбач**.

***

Наказ №122¹ Директора КІМІ від **9 грудня 1931 р.** (стор. 144) містить розпорядження директора по таких питаннях:

I. Кадрові питання по персоналу працівників інституту:

– у зв'язку з хворобою позаштатного викладача фізкультури т. **Іхтеймана Н.Л.** його **звільнено***(*гдето сноска улетела, если вообще была*) від роботи на один місяць з 8 грудня ц.р. На заміну на час відсутності т. **Іхтеймана** призначено викладача фізкультури т. **Нехліна М.Г.** (п. 1);

– У зв'язку із злиттям в одну посаду усіх посад завідувачів вечірніх робітфаків КІМІ та скороченням посад завробітфаком на “Червонопрапорному заводі” і “Водоканалі” на штатні посади групових керівників-організаторів даних робітфаків з 1/ХІІ-ц.р. з оплатою 40 крб. на місяць призначено:

а) т. **Мойсеєва Є.** – на “Червонопрапорному заводі”;

б) т. **Воровського П.Л.** – на “Водоканалі” (п. 2).

II. Студентські справи:

– згідно рішення бюро партактиву КІМІ від 25/ХІ-ц.р., призначено персональні стипендії в розмірі по 120 крб. на місяць т.т. **Чиркову Я.В.** та **Швецю В.С.** – студентам ІІ курсу АМФ (п. 3);

– студентові ІІІ курсу АМФ т. **Волошину О.Н.** з 1/ХІІ-ц.р. призначено стипендію за І-ою категорією при умові, якщо він надасть документи про те, що ніде не працює на даний момент (п. 4);

– студента І курсу осіннього прийому ІМФ т. **Зайченка А.А.** виключити з інституту за неявку його до цього часу на навчання (п. 5).

Наказ підписав **Горбач**.

***

Наказ №123 Директора КІМІ від **17 грудня 1931 р.** (стор. 145, 145 (об.)) має 13 параграфів. На перший погляд, якщо глибоко не аналізувати текст наказу, може здатися, що перших п'ять параграфів висвітлюють рішення про призначення стипендій студентам по відповідних категоріях та про закінчення роботи Стипендіальної комісії.

Із наявних архівних документів у фондах ДАРО поки що розмір стипендій за категоріями нам невідомий, окрім розміру персональних стипендій. Також невідомо, за якими критеріями визначалися І, ІІ і ІІІ “стипендіальні” категорії.

Однак виявляється, Стипендіальна комісія не тільки займалася встановленням розміру стипендій студентам інституту. Комісія, розглядаючи документи, ще й визначала, під які категорії підпадають студенти по **оплаті за навчання**. В п. 3 даного наказу “впливає” нульова категорія, а в п. 4 – ІV-а категорія “платні за навчання”. Значить, градація розміру **плати за навчання** варіювалася між нульовою та четвертою категорією, тобто була встановлена в межах п'яти показників сум². Відомо лише те, що робітфаківці за своє навчання не платили.

I. Про затвердження дирекцією результатів роботи Стипендіальної комісії:

– п. 1. Нижчезазначеним студентам з 1 грудня ц.р. встановлено стипендії за такими категоріями:

1 І курс ф-т водопостачання

Івановський В.Л.

І-а категорія

¹ Літера “г” в тексті наказу не віддрукована в жодному слові, де б їй належало бути. В прізвищі директора вона проставлена від руки, очевидно, самим **Горбачем**, коли він підписував наказ червоним чорнилом, – прим. авт.

² Орієнтовна сума плати за навчання фігурує в наказі №125, п. 6 від 20/ХІІ-31 р., – прим. авт.

2	II курс ІМФ	Підгоринов М.Ф.	I-а категорія
3	II курс ІМФ	Грищенко Д.Л.	I-а категорія
4	I курс АМФ	Шацило Я.Н.	I-а категорія
5	I курс АМФ	Монкевич Н.І.	I-а категорія
6	I курс ф-т водопостачання	Фельдман С.	I-а категорія
7	I курс ф-т водопостачання	Макаренко С.Є.	II-а категорія
8	I курс ф-т водопостачання	Маліновський Е.М.	II-а категорія (замість I-ої)

(п. 2)

– п. 3. Встановлено нульову категорію таким студентам: **Брушківському Л.К.** (I курс АМФ), **Едельману** (III курс ІМФ), **Волинському М.М.** (I курс ф-т водопостачання).

– п. 4. Залишено без змін попередні постанови Стипендіальної комісії щодо визначення категорії платні за навчання таким студентам: **Деспотовій Т.І.** (II курс АМФ), **Вутке** (IV курс ІМФ), **Шульзі О.М.** (IV курс ІМФ), **Дударенку П.Є.** (IV курс ІМФ), **Риженку С.В.** (I курс ф-т водопостачання) – відмовити.

– п. 5. “Роботу Стипкомісії вважати за закінчену і Комісію РОЗПУСКАЮ. Надалі стипсправи щодо надання стипендії або збільшення категорії не розглядатимуться.

З 1 січня 1932 року список стипендіатів по інституту буде переглянуто”.

II. По інших студентських справах:

– студента III курсу денного робітфаку КІМІ т. **Патлана Я.П.** у відповідності з протоколом №16 засідання бюро ЛКСМУ при КІМІ від 24/X-31 р. поновлено в правах студента (п. 6);

– студентів IV курсу вечірнього робітфаку КІМІ т.т. **Марченка П.О.** та **Басюковича І.М.** вважати за переведених на III курс того ж робітфаку з 10/XII-31 р. зі зняттям з них стипендії з 1 січня 1931 р. (п. 8);

– студент IV курсу вечірнього робітфаку КІМІ т. **Дишліс** позбавлений стипендії з 31 грудня ц.р. за прогули, систематичні пропуски лекцій, запізнення на лекції та “свавільне невідвідування навчання” (п. 11).

III. Рішення по працівниках інституту:

– затверджено на посаді кваліфікованого служника при кабінетах водопостачання та свердлових робіт т. **Новгородова Б.Н.**, котрого було тимчасово допущено до роботи наказом №119 п. 4 від 29/XI-ц.р. (п. 7);

– опалювачу **Костецькому В.** за невихід на роботу через пияцтво протягом 7 днів з 5 по 12 грудня ц.р. оголошено сувору догану (п. 9);

– кваліфікованому служнику **Уванаю С.Ю.** встановлено доплату в розмірі 20 крб. на місяць з 1/X-31 по 1/X-32 за вечірню роботу по обслуговуванню кабінету ґрунтознавства (п. 10);

– бібліотекар робітфаку **Березанська Л.** приступила з 10/XII-ц.р. до роботи після закінчення карантину в її хворого на скарлатину сина (п. 12);

– т.в.о. бібліотекаря робітфаку т. **Максимовську Л.С.**, яка працювала під час лікарняного т. **Березанської**, звільнено з 10/XII-ц.р. у зв'язку з виходом на роботу основного працівника (п. 13).

Наказ підписав **Горбач.**

***

Наказ №124 Директора КІМІ від 17 грудня 1931 р. (стор. 146) має 4 параграфи, які стосуються справ студентів:

I. Виключення з інституту з 1/X-31 р.:

– за невідвідування навчання з початку навчального року т.т. **Осеledька** та **Сайкова** (I курс ф-т водопостачання, 2 група) (п. 1);

– за невідвідування навчання з початку навчального року т.т. **Гоголу, Івановського та Хітриченка**¹ (I курс ф-т водопостачання, вечірня група) (п. 2).

II. Про надання до 1/X-1932 р. річної відпустки у зв'язку із захворюванням:

– студенту I курсу 2 групи ф-ту водопостачання т. **Вариченку** (п. 3).

III. Про оголошення суворой догани:

– “старості групи III-го курсу Агромеліофаку тов. **Черевко** за систематичний пропуск занять з фізпідготовки студентами цієї групи та цілковиту бездіяльність його, а також і потурання групі в цій справі – за що УСУНУТИ його зі старости курсу.

Зав. факультету поставити питання перед Бюром Колективу ЛКСМУ про студентів-комсомольців згаданої групи, що в справі відвідування занять з фізкультури пасли задніх.

Підстава: Заява старш. Викладача фізкультури та службові записки воєнрука від 12/XII ц.р. та т.в.о. Зав. факультету від 14/XII-ц.р.” (п. 4).

Наказ підписав **Горбач**.

***

Наказ №125 Директора КІМІ від **20 грудня 1931 р.** (стор. 147) має 6 параграфів, які містять розпорядження по питаннях загальноінститутського характеру, справах студентів та персоналу.

I. Заходи по профілактиці захворювання на сипний тиф:

“ЗАРАЗ ПО м. КІСВУ СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ ПОШИРЕННЯ ПОШЕСНИХ ЗАХВОРУВАНЬ НА ВИСИПНИЙ ТИФ, ЩО З'ЯВЛЯЄТЬСЯ СЕРЬОЗНОЮ ЗАГРОЗОЮ ТАКОЖ І ДЛЯ ІНСТИТУТУ. ПОШЕСТЬ ЦЯ ВИНΙΚАЄ ГОЛОВНЕ ЧЕРЕЗ БРУД ТА АНТИСАНІТАРІЮ.

I. ОТЖЕ, ЩОБ ЗАПОБІГТИ ПОШЕСТІ ТА ПЕРЕВЕСТИ НИЗКУ ЗАПОБІГЛИВИХ ЗАХОДІВ, – **ПРОПОНУЮ** ГОСПОДАРЧІЙ ЧАСТИНІ ІНСТИТУТУ ПІДСИЛИТИ ДОГЛЯД ЗА ТИМ, ЩОБИ ПРИБИРАЛЬНИКИ ІНСТИТУТУ ДОДЕРЖУВАЛИ ЧИСТОТИ В ПРИМІЩЕННІ ІНСТИТУТУ, ЯКЕ ДУЖЕ ЗАРАЗ ЗАБРУДНЕНО, А ТАКОЖ В ПРИМІЩЕННЯХ РОБІТФАКУ.

ОСОБЛИВУ УВАГУ ЗВЕРТАЮ ГОСП. ЧАСТИНИ НА СТАН ГУРТОЖИТКУ, ДЕ ПОМІЧАЄТЬСЯ ДУЖЕ ВЕЛИКИЙ БРУД ТА ТІСНОТА.

II. ДЛЯ СИСТЕМАТИЧНОГО ДОГЛЯДУ ЗА СТАНОМ ПРИМІЩЕНЬ ТА ЩОБ НАКРЕСЛИТИ РЯД ПРАКТИЧНИХ ПИТАНЬ ПРОФІЛАКТИЧНОГО ХАРАТЕРУ ЩОДО ЧИСТОТИ ГУРТОЖИТКУ,

¹ В документальному фільмі “1377 спалених заживо” було згадано командира партизанського загону ім. Хрущова – Івана Хітриченка. Фільм демонструвався на каналі “Інтер” 1 вересня 2009 р. о 23.40 і в ньому розповідалося про жертви серед мирного населення на Україні під час фашистської окупації, про реальну, на думку авторів, кількість спалених сіл та хто це зробив.

Ми зараз не беремося стверджувати, що відрахований першокурсник Хітриченко І.О. і вищезгаданий командир партизанського загону – одна і та ж особа. Однак візьмемо це до уваги, коли справа дійде до досліджень періоду II світової війни. В житті, а, особливо, у достеменно невивченому минулому, трапляються різні несподіванки.

Як таких фундаментальних досліджень даного етапу історії, що зачепив і обпалив долі людей, котрі мали відношення до КІМІ та КГМІ, по суті не проводилося. У свій час групою ветеранів ВВВ, які працювали в УШВГ, була організована пошуково-дослідницька робота в рамках збору та накопичення інформації про бойовий шлях членів ветеранської організації. Та поки ветерани перебували “в строю” вони й були носіями пам'яті та інформації про лихоліття війни. З часом, коли ветеранів залишилось одиниці (в останні роки на День Перемоги в університет більше приходять осіб в статусі “Діти війни”, ніж, власне, ветеранів), багато що втратилось через різні причини...

Тому в музеї історії НУВГП про десяток ветеранів-киян, що воювали на фронтах, перебували в підпіллі, брали участь в партизанському русі, дивом збереглися лише незначні уривчасті та неповні дані. Оскільки УШВГ територіально знаходиться на Рівненщині, то про київський регіон під час ВВВ в музеї історії навчального закладу практично нічого немає: ні документів, ні експонатів, ні результатів досліджень за київський період історії. Під час роботи над наповненням музейної вітрини про ВВВ у 2007 році відкрилася невідома сторінка з літопису УПА про випускницю КГМІ 1941 р. Ларису Осьмак – доньку Президента Головної визвольної ради Кирила Осьмака.

...Зі слів авторів фільму, Іван Хітриченко – людина нестійких політичних поглядів. Після окупації німцями Києва восени 1941 року Хітриченко організував невеликий партизанський загін, який проіснував до зими того ж року. Немаючи ніякого забезпечення, щоб продовжити боротьбу з німцями, частина партизанського загону із командиром перейшла на сторону недавніх своїх ворогів. До початку 1943 року Хітриченко вірою-правдою служив окупаційній владі поліцаєм. Коли ж Радянська Армія розпочала на всіх фронтах великий переможний наступ, а на Україні і в Білорусії активізувався партизанський рух, яким керували і здійснювали забезпечення з Великої Землі, тобто з Москви, то при слушній нагоді Іван Хітриченко і його побратими знову опиняються в лісі як партизани того ж самого загону ім. Хрущова. За короткий час даний загін виріс і про нього стало відомо в Москві. За вдало проведені операції по знищенню матеріально-технічної бази та живої сили ворога батьківщина відзначила високими нагородами членів партизанського загону ім. Хрущова та його командира...

Так що до кінця війни орденоносні перевертні існували, тому що “смершівцям” із об'єктивних причин просто неможливо було оперативню перевірити всіх осіб, яких удостоювали орденів та медалей. Вже в мирний, повосенний, час, коли була організована робота по виявленню військових злочинців, які служили ворогу і чинили злочини проти власних співвітчизників, “особісти” успішно повиводили на “чисту воду” багатьох зрадників не без допомоги дивом вцілілих очевидців та свідків. Очевидно, що і до Хітриченка докопалися, коли автори фільму згадали про нього як про орденоносця-перевертня.

УТВОРЮЮ ПОСТІЙНУ (НА ЧАС ПОШЕСТИ) КОМІСІЮ ПІД ГОЛОВУВАННЯМ ЗАСТУПНИКА МОГО ПО АДМ.-ГОСП. ЧАСТИНІ ТОВ. **ДУХЛЕНКА**, А НА ЧАС ЙОГО ВІДСУТНОСТІ – ЗАВГОСПА ТОВ. **СОЛУХИ**, ТА В СКЛАДІ ТАКИХ ОСІБ:

1. ПРЕДСТАВНИК ВІД ПРОФКОМУ ТОВ. **ДОМБРОВСЬКИЙ**.
2. ПРЕДСТАВНИК ВІД ГУРТОЖИТКУ Т. **ГОЛОВКО**.
3. НАЧ. ВІЙСЬКОВО-УЧБОВ. ЧАСТИНИ ІН-ТУ Т. **ЛЕОПАРДСЬКИЙ**.
4. ЛІКАР ІНСТИТУТУ Т. **ФРИДЕЛЬМАН**.

КОМІСІЇ НЕГАЙНО РОЗПОЧАТИ СВОЮ РОБОТУ, НАКРЕСЛИВШИ НИЗКУ ЗАХОДІВ ПРОФІЛАКТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ.

ПРО ХІД РОБОТИ ДОПОВІДАТИ МЕНІ ЩО-ПІВДЕКАДИ (5, 10-ГО І Т.Д.).” (п. 1).

II. Рішення по персоналу:

- за прогули і пияцтво опалювача інституту т. **Костецького** з 21/ХІІ-ц.р. звільнено з роботи (п. 2);
- друкарці т. **Вершківській Г.М.** з 22/ХІІ-ц.р. надано двотижневу відпустку (п. 3).

III. Рішення по студентських питаннях:

– до складу студентів ІІ курсу вечірнього робітфаку при “Червонопрапорному заводі” зараховано т.т. **Мойсеєва І.Ю.** та **Дударя О.Й.** (п. 4);

– студенти І курсу 2 групи відділу водопостачання т.т. **Калашников, Лоцман та Терешко**, що на даний момент перебувають на виробництві УМТ, вважаються у відпустці до весняного прийому студентів (п. 5);

– студентці І курсу вечірньої групи відділу водопостачання т. **Калітенко З.С.** встановлено платню за навчання в розмірі 134 крб. на рік¹ (п. 6).

Наказ підписав (синім олівцем прим. авт.) – **Горбач.**

***

Наказ №126 Директора КІМІ від **28 грудня 1931 р.** (стор. 148, 149) складається з 14 параграфів, які відображають рішення дирекції по кадрах та персоналу інституту та по деяких студентських питаннях.

I. Рішення по студентських питаннях:

– виключено зі складу студентів денного робітфаку т. **Астахову Е.** за власним бажанням через хворобу (п. 7);

– зараховано до складу студентів:

а) робітфаку при водоканалі – т. **Дуриченка С.Л.**;

б) І курсу відділу водопостачання – т. **Руденко К.П.**;

в) ІІ курсу осіннього прийому ІМФ – т. **Соколовську О.Е.** (за переводом з КІПО)² (п. 8).

II. Кадрові питання:

1. Звільнено з посади:

а) викладача фізики на робітфаках при “Червонопрапорному заводі” та “Водоканалі” т. **Іванова** з 27/ХІІ-ц.р. (за власним бажанням) (п. 1);

б) викладача хімії денного робітфаку т. **Гавриленка Ю.С.** з 28/ХІІ-ц.р. за власним бажанням, заплативши йому за 37 годин, які він викладав (п. 3);

в) викладача природознавства на денному Робітфаці т. **Персидського Д.Я.** з 19/ХІІ-ц.р. за власним бажанням (п. 5);

г) опалювача приміщення робітфаку т. **Данченка К.І.** з 9/ХІІ-ц.р. за власним бажанням (п. 13).

2. Призначено на посаду:

а) викладача фізики на робітфаках при “Червонопрапорному заводі” та “Арсеналі” (не зовсім зрозуміло, можливо, “Водоканалі”?, – прим. авт.) з 27/ХІІ-ц.р. т. **Лазаренко Т.М.** (п. 2);

¹ Підкреслено мною, – прим. авт.

² Дописано в тексті, – прим. авт.

б) на час з 1 січня по 1 лютого 1932 р. викладачем природознавства на денному Робітфаці на 40 лекційних годин т. **Зерова К.К.** (п. 4);

в) викладача німецької мови на денному Робітфаці т. **Павлова Л.М.** замість т. **Філімонової Л.В.**, яку було звільнено наказом №120 від 5/ХІІ-ц.р. (п. 6);

г) тимчасово на посаду *завклубом*¹ з платнею 150 крб. на місяць з 25/ХІІ-ц.р. т. **Домбровського В.К.**, який повинний прийняти майно клубу, склавши про це відповідний акт (п. 11);

д) кваліфікованого служника по обслуговуванню *Курсів підвищення кваліфікації землевпорядників*² з 30/ХІІ-ц.р. з платнею 45 крб. на місяць т. **Поліщука О.С.**;

– кваліфікованого служника по обслуговуванню *Курсів підвищення кваліфікації землевпорядників* з 1/І-1932 р. з платнею 45 крб. на місяць т. **Костовського І.А.**;

– лаборанта *Курсів підвищення кваліфікації землевпорядників* з 16/ХІІ-ц.р. з платнею 100 крб. на місяць т. **Атаманова П.Л.** (п. 12);

е) завідувача підготовчим семінаром до аспірантури при інституті³ з 1 січня 1932 року з оплатою ... (*пропущено в тексті, – прим. авт.*) т. **Янголя А.М.** (п. 14).

3. Надано профвідпустку:

– на два тижні з 28/ХІІ-ц.р. слюсарю **Лобану І.** (п. 10).

Наказ підписав **Горбач** (*синім олівцем, – прим. авт.*)

***

Наказ №127 Директора КІМІ від **31/ХІІ-1931 року** (*стор. 150*) містить 7 параграфів, в яких відображені рішення директора по поточних справах інституту.

I. Студентські питання:

– студента І курсу відділу водопостачання т. **Юрченко М.О.** переведено на навчання в Зоотехнічний інститут на підставі отриманого листа від директора Київського зоотехнічного інституту від 26/ХІІ-ц.р. №224/159 (п. 4);

– студента ІІІ курсу вечірнього робітфаку КІМІ т. **Головинова Л.З.** відраховано з 28/ХІІ-ц.р. за власним бажанням (п. 5);

– у зв'язку із сімейними обставинами студентці денного робітфаку т. **Старстенко** надано відпустку з 24/ХІІ-31 р. по 11 квітня 1932 р. (п. 7);

– за зрив хлібозаготівельної кампанії⁴ студента Кагарлицького вечірнього робітфаку т. **Карамзіна І.В.** виключено зі складу студентів на підставі листа Кагарлицького раймісцевкому від 24/ХІІ-ц.р. № 03 та витягу з протоколу №3 засідання Кагарлицького раймісцевкому Робітничої держторгівлі та кооперації від 15/ХІІ-1931 р. (п. 6).

ІІ. Кадрові питання:

– завідувача вечірнього робітфаку в с. Березань т. **Тригуба** звільнено з цієї посади і викладання ним “соцдисциплін” з 26/ХІІ-ц.р. на підставі листа в.о. зав. Березанського робітфаку від 27/ХІІ-1931 р. (п. 1);

– викладачу математики вечірнього робітфаку в с. Березань т. **Котику** доручено тимчасово виконувати обов'язки завідувача цього робітфаку з 26/ХІІ-ц.р. замість звільненого т. **Тригуба** і рекомендувалося доповісти про початок виконання цих обов'язків та про стан роботи робітфаку (п. 2);

– на час з 23/ХІІ-31 р. по 5/І-32 р., коли професори **Виржиківський Р.Р.** та **Лоташевський М.М.** братимуть участь в роботі Всесоюзного з'їзду гідрогеологів (*м.*

¹ Про дану посаду згадано вперше. Попередник **Домбровського** невідомий. Про те, що при інституті був клуб, свідчить розпорядження директора стосовно прийому **Домбровським** клубного майна. Від кого **Домбровський** мав прийняти майно на разі ще не з'ясовано, – прим. авт.

² Курси підвищення кваліфікації землевпорядників були і при Одеському інженерно-меліоративному інституті. На цих курсах вдосконалювали свій фах колгоспні землеміри, яким держава виплачувала стипендію. Епізодичні чи постійнодіючі різноманітні “курси підвищення кваліфікації” при профільних навчальних закладах сприяли деякому покращенню їхнього фінансового становища. Зароблене використовувалось для розвитку своєї навчально-освітньої бази, – прим. авт.

³ Прообраз підготовчих курсів до аспірантури, – прим. авт.

⁴ Підкреслено мною, – прим. авт.

Ленінград), зав. навчальною частиною рекомендувалося замінити проведення лекцій відсутніх професорів їхніми асистентами – т.т. **Безвенглінським** та **Браницьким** (п. 3).
Наказ підписав **Горбач**.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Загальні висновки з історії Київського інженерно-меліоративного інституту за 1931 рік

I. Дата заснування, першопочаткова назва та місцезнаходження:

15 вересня 1915 року, Київське середнє сільськогосподарське гідротехнічне училище, м. Київ, вул. Марії Благовіщенської, 59.

II. Дата останньої реорганізації, назва, офіційна адреса, джерела фінансування, структура:

22 червня 1930 р. в результаті закриття Київського сільськогосподарського інституту (КСГІ), до складу якого в 1928 р. увійшов колишній Київський меліоративно-землевпорядний політехнікум (КМЗП), утворено Київський меліоративний інститут (КМІ), головний корпус якого розташовано за адресою: м. Київ, вул. Рейтарська, 37. З кінця липня 1930 р. – **Київський інженерно-меліоративний інститут (КІМІ)**.

Форма навчання: основні факультети – денний стаціонар;

робітфаки – денна і вечірня;
Екстернат.

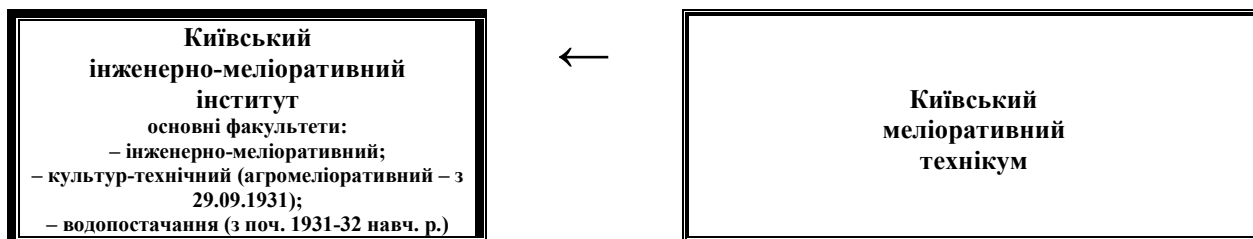
Режим роботи навчальної установи з початку 1930-31 навч. року – двозмінний.

Викладання навчальних дисциплін та діловодство – українською мовою.

Відомче підпорядкування: Наркомат земельних справ України (НКЗС), Укрмеліотрест, Наркомат освіти України (НКО), Штаб української військової округи.

У 1931 р. фінансування інституту та утримання робітфаків здійснюється через Укрмеліотрест.

На кінець 1931 р. структура КІМІ виглядала так:

РОБІТФАКИ						
Київський (денний)	Київський (вечірній)	Березанський (вечірній)	Кагарлицький (вечірній)	При заводі “Арсенал” (вечірній)	при Тресті “Водоканал” (вечірній)	в с. Басівки ¹ (вечірній)

30.XII.1931 р. почалася робота з формування *Курсів підвищення кваліфікації землевпорядників* при КІМІ, відкриття яких планувалося з початку 1932 року.

¹ В документах зустрічається і варіант с. Басівці.

III. Матеріально-технічна база інституту:

1. Будинки:

– головний будинок *вул. Рейтарська, 37*, і його флігель (приміщення колишнього молокозаводу), в якому, окрім навчальних кабінетів, розмістилася бібліотека з читальнею;
– робітфак і кабінет допризовної військової підготовки – *вул. Героновича, 2*. На місці звільнених приміщень після ліквідації колгоспних курсів на початку 1931 р. відкрито їдальню інституту для студентів і працівників закладу;

– частина будинку по вул. *Жертв Революції, 12*, де обладнано хімічну лабораторію.

– гуртожиток по вул. *Жертв революції, 4*, де мешкали студенти КІМІ. У вересні 1931 р. відбулося об'єднання гуртожитків *КІМІ, Текстильного, Гірничого та Шкіряного інститутів* у один загальний гуртожиток під керівництвом коменданта тов. **Крилова**. Отже, власного гуртожитку на той час інститут іще не мав.

– опалення – пічне. Система парового опалення по *вул. Рейтарській, 37*, увесь час виходила з ладу і була ненадійною в експлуатації. Опалювальний сезон у 1931 р. розпочато з 1/XI-31 р.

– система вентиляції приміщень здійснювалась згідно графіку шляхом провітрювання через вікна та двері (навіть і в холодну пору року).

– на рахунок водопостачання можна зробити висновок, що системою водопостачання та водовідведення будинки були обладнані частково (перший поверх): по *вул. Рейтарській, 37*, – флігель, де будувалась гідравлічна лабораторія, та загальна вбиральня; по *вул. Героновича, 2*, де функціонувала їдальня інституту; в гуртожитку по вул. *Жертв революції, 4*, щоб здійснювати підігрів води в кубах для потреб студентів.

Вода для пиття була приносна і знаходилась на коридорах у бачках, які наповнювали відрами з вуличного водогону.

Відхожі місця загального користування – у дворі, навіть і на *Рейтарській, 37*, після того, як вийшла з ладу “тепла” вбиральня.

2. Підсобне господарство:

– окремих складських приміщень не було. Для зберігання налива, будматеріалів та овочів для їдальні використовувались підвальні приміщення наявних у інституті будинків. Для зберігання навчально-виробничого майна і обладнання організовувались різного роду підсобки, комори та камери схову особистих речей студентів у виділених для цієї мети кімнатах.

– хутір Грушки (уповноважений з 2/X-1930 р. – т. **Кляуза С.Ф.**).

3. Транспорт:

– кінь та однокінна вантажна платформа (з листопада 1930 р.).

4. Житло для студентів:

– 190 ліжко-місць у гуртожитку ЦБПС м. Києва (вул. *Жертв Революції, 4*).

IV. Навчально-виробнича база:

Факультети інституту:

Інженерно-меліоративний – зав. факультетом **Ротань А.З.** з 1/XI-31 р.

Агро-Меліоративний – зав. факультетом т. **Іваненко А.П.**

Водопостачання – зав. факультетом – **Гервіц І.І.** з 23/X-31 р.

Навчання здійснювалось по триместрах. Провідний метод навчання – лабораторно-бригадний.

1. Навчальні кабінети та лабораторії:

№ п.п.	Завідувач	Назва кабінету чи лабораторії
1.	Віленський Д.Г.	Кабінет ґрунтознавства та с/г аналізу
2.	Арістов Л.Є.	Фізичний кабінет
3.	Залізник В.К.	<i>Хімічна лабораторія</i>
4.	Сухомел Г.Й.	<i>Гідравлічна лабораторія</i>
5.	Шкабара О.С.	Агромеліоративний кабінет Ботанічний кабінет
6.	Трихвилев Ю.В.	Кабінет осушення й зрошення
7.	Краснітський С.Ю.	Кабінет водопостачання та свердлових робіт
8.	Товстоліс М.І.	Кабінет геодезії
9.	Авраменко П.	Соц-організації
10.	–	<i>Лабораторія будівельної механіки</i> (на стадії організації)
11.	Виржиківський Р.Р.	Геологічний кабінет

2. Навчально-предметні комісії:

Обсяг знань кожної навчальної дисципліни визначався *програмою*.

На основі навчальних програм дирекція КІМІ розробляла *виробничі плани*.

Рівень академічної підготовки студентів та оцінка знань здійснювалися за показниками *соціалістичного змагання та ударництва*.

а) Циклові комісії при робітфаку КІМІ:

– Комісія по соцекономічних дисциплінах

(очільник – представник від кафедри т. **Люмкіс**, а від робітфаку – т. **Павлова**);

– Комісія по природничо-біологічних дисциплінах

(очільник – представник від кафедри т. **Зеров**, а від робітфаку – т. **Левітт**);

– Комісія по фізико-математичних дисциплінах

(очільник – представник від кафедри т. **Пославський**, а від робітфаку – **Леварт-Левінський**);

Загальне керівництво комісією: завідувач навчальної частини КІМІ тов. **Шиманський** та завробітфаком тов. **Бородайко**.

б) Циклові комісії при інституті – 11:

1. Математика – під керівництвом т. **Шиманського**.

2. Геодезія з топографічним рисуванням – під керівництвом т. **Товстоліса**.

3. Будівельна механіка – під керівництвом т. **Данилевського**.

4. Діалектичний матеріалізм – під керівництвом т. **Люмкіса**.

5. Ґрунтознавство, мінералогія, геологія, гідрогеологія, хімія – під керівництвом т. **Віленського**.

6. Гідравліка, سموкові станції, спеціальна гідравліка, електротехніка – під керівництвом т. **Сухомела**.

7. Лукознавство, болотознавство, рослинництво, скотарство, с/г машинознавство, мотокультура, фізика і культура ярів та пісків – під керівництвом т. **Шкабари**.

8. Греблі, зрошення, с/г водопостачання, фізика, свердлові роботи, закріплення ярів та пісків, німецька мова – під керівництвом т. **Краснітського**.

9. Політекономія, с/г економія, економіка меліорації, організація с/г господарства – під керівництвом т. **Луковського**.

10. Осушення, торфова справа, рибоводні стави, гідрологія, гідрометрія, метеорологія, кошториси та технічна звітність – під керівництвом т. **Гапонова**.

11. Ботаніка – під керівництвом т. **Персидського**.

4. Кафедри інституту:

Станом на 6 лютого 1931 р. в КІМІ нараховувалось **10 кафедр**¹,
на яких викладалося **52 навчальні дисципліни:**

<u>№</u> <u>п.п.</u>	<u>Кафедра, керівник</u>	<u>Дисципліна</u>	<u>Викладач</u>
I.	<u>Осушення</u> <i>проф. Трифільів</i>	1. Осушення, регулювання річок Осушення, регулювання річок 2. Торфова справа 3. Кошторис і технічна звітність 4. Кліматологія Кліматологія	проф. Трифільів доц. Гапонов доц. Кислий доц. Гапонов доц. Комарницький доц. Адешелідзе
II.	<u>Гідротехніка</u> <i>проф. Артем'євський</i>	1. Греблі Греблі 2. Закріплення ярів та пісків 3. Гідрологія, гідрометрія 4. Рибоводні стави 5. Чужоземна технічна література 6. Техн. експлуатація гідропоруд	проф. Артем'євський, доц. Гапонов доц. Голов доц. Комарницький доц. Серета доц. Кравченко доц. вакансія
III.	<u>С/г водопостачання</u> <u>та зрошення</u> <i>проф. Красницький</i>	1. Водопостачання 2. Зрошення 3. Свердлові роботи 4. Механізація меліоративн. робіт	проф. Красницький доц. Гапонов проф. Лоташевський проф. Валяєв
IV.	<u>Гідравліка</u> <i>проф. Сухомел</i>	1. Загальна і спеціальна гідравліка 2. Смокові станції та гідросилові установки 3. Елементи е/техніки та електрифікація с/г	проф. Сухомел асистент Журавель проф. Ільченко
V.	<u>Будівельна механіка</u> <i>проф. Данилевський</i>	1. Будівельна механіка Будівельна механіка 2. Теоретична механіка Теоретична механіка 3. Машинознавство 4. Інженерне рисування та нарисна геометрія 5. Будівельні та шляхові роботи	проф. Данилевський, ас. Грубський проф. Столяров ас. Грубський проф. Коваленко доц. Шапошніков ас. Каплунов проф. Данилевський
VI.	<u>Геодезійно-математична</u> <i>проф. Шиманський</i>	1. Геодезія Геодезія Геодезія 2. Топографічне рисування Топографічне рисування Топографічне рисування 3. Математика з варіаціями статистики Математика з варіаціями статистики Математика з варіаціями статистики 4. Фізика	проф. Товстоліс ас. Савицький доц. Гапонов доц. Гапонов ас. Савицький ас. Журавель проф. Шиманський, ас. Бурик ас. Пославський доц. Арістов

¹ Військова кафедра при КІМІ знаходилась на особливому рахунку, тому не буде помилкою вважати її XI-ою кафедрою інституту.

VII. **Культур-техніки**
проф. Шкабара

Фізика

1. Лукознавство та культура луків
2. Ботаніка
Ботаніка
3. Болотознавство з культурою боліт
4. Загальне й часткове рослинництво
5. Корма та годівля
6. Культура ярів та пісків
7. С/г машини та мотокультура
8. Технологія с/г і культур-техніка
9. Болотознавство та торфознавство з ботанікою
10. Генетика та селекція

ас. **Пославський**
проф. **Шкабара**
проф. **Персідський**
ас. **Зеров**
проф. **Кашін**

доц. **Романіка**

доц. **Гудім-Левкович**
доц. **Голов**
проф. **Коваленко**
доц. **Шкабара**
доц. **Шкабара**

вакансія

проф. **Віленський**,
ас. *вакансія*
проф. **Виржиківський**
—//—
доц. **Залізняк**
ас. **Гавриленко**
проф. **Луковський**

VIII. **Ґрунтознавства та гідрогеології**
проф. Віленський

1. Ґрунтознавство
Ґрунтознавство
2. Мінералогія та геологія
3. Гідрогеологія та свердлові р-ти
4. Хімія

IX. **Політекономія**
проф. Луковський

1. Політекономія
2. Теорія радянського господарства з економічною політикою
3. Національне питання
4. Діалектичний матеріалізм
5. Ленінізм

доц. **Герасун**

проф. **Щусь**
проф. **Люмкіс**
проф. *вакансія*
проф. *вакансія* (кер.)

X. **Організація і економічні дисципліни**
(вакансія)

1. Організація господарства на меліорованій площі
2. Колективізація с/г
3. Спецзаконодавство
4. Економіка меліорації
5. Організація меліорації
6. С/г економія
7. С/г статистика

доц. **Кузьменко**
доц. **Пожарський**
доц. **Баліцький**
проф. **Немаловський**
проф. *вакансія*
доц. **Чучкевич**

-----
* – з початком нового 1931-32 навчального року в документах за 1931 рік більше не зустрічається оголошення про кафедри, їхнє керівництво, склад та перелік навчальних дисциплін, котрі за ними закріплювалися. І це при тому, що виникла нова структура інституту, з'явився новий факультет і відбувалися постійні зміни у складі працівників з різних причин: скорочення посад, великий плин кадрів, мобілізація на роботу у державні, партійні та профспілкові установи. Таким чином статистика та відомості по цьому питанню на кінець 1931 року – застарілі і не відповідають дійсності, – прим. авт. (Не нашел куда ее приклеить)

5. Бюро виробничого навчання :

- заступник директора з виробничого навчання т. **Гапонов І.І.** (до 10/IX.31 р.),
- до 23/X-31 р. завідувач Бюро виробничого навчання – **Гервіц І.І.**,
- з 23/X-31 р. – **Путій Г.П.**

Об'єкти з літньої виробничої практики для першокурсників:

- *спецвідділ Укрмеліотресту;*   – *Цукробуд;*

– експедиція на р. Сула;	– В- С.Г.(Бобруйськ);
– П.З.З.;	– Тясьмін;
– У.Р.Г.Р.У.;	– Шляхбудконтора;
– Торфоцентр;	– Рибтрест

Навчальні та виробничі майстерні – відсутні. Найманих працівників – слюсарів, столярів і т.п. – приймали на роботу за умови наявності у них відповідного професійного інструменту, амортизація якого компенсувалася доплатою до зарплатні, обумовленої під час найму.

IV. Штати та посадові оклади

(затверджені Укрмеліотрестом 31/ХІІ-30 р., станом на 1/І-1931 р.)

1. Адміністративно-технічний склад

№ п.п.	Посада	К-сть	З якого часу	Прізвище	Ставка (крб./міс)	Примітка
1.	Директор	1	27/ХІІ-30	Горбач С.П.	300	
2.	Заст. в адмін.-госп. справах	1	25/Х-30	Відавський П.М.	225	
3.	Заст. в навч. спр.	1	23/VI-30	Шиманський І.Є.	225	
4.	Заст. по вироб. навчанню	1		вакансія	225	(т. в. о. до 25/І.31 – Браницький С.К., з 1/ІІ.31 – Гапонов І.І., з 23/Х.31 – Путій Г.П.)
5.	Завфакультетом (інж.меліофак)	1	1/Х-30	Браницький С.К.	200	з 1/ХІ-31р. призначено інженера Ротаня А.З.
6.	Завфакультетом (культур-технічний)	1	1/І-31	Іваненко А.П.	200	Поза штатом
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>5</u>		<u>+ 1 вакансія</u>		
		<u>чол.</u>				

З 15/ІХ-31 р. в інституті було введено посаду *лікаря*, на яку був призначений т. Фідельман С.Г. з оплатою 120 крб. на місяць.

2. Канцелярія

7.	Секретар-юристконсульт	1	25/VII-30	Пожарський Д.Н.	200
8.	Ст. кореспондент (зав.особ.складу)	1	12/XI-30	Крельман Б.Л.	125
9.	Ст. кореспондент	1	16/VII-30	Волков І.Ф.	125
10.	Секр. студ. справ	1	1/IX-30	Длугопільська В.П.	125
11.	Молодший кореспондент (секр. Меліофаку)	1	23/XII-30	Галабутська О.К.	100
12.	Молодший кореспондент (секр. культ.-тех. ф-ку)	1	1/VII-30	Шаблінська Е.М.	100
13.	Друкарка	1	1/VIII-30	Іванова І.І.	85
14.	Друкарка	1	12/X-30	Підгаєвська Л.П.	85
15.	Реєстратор-архіваріус	1	23/XII-30	Селіванченко В.Г.	65
16.	Кур'єр	1	1/I-31	Москалець Ф.А.	50

ВСЬОГО:

10 чол.

17.	Ст. бухгалтер	1	8/VII-30 13.09.1931	Грудзінський Є.О. т. Кравцов	225	13.04.1931 р. знято з роботи як <i>вичищеного</i> за І-ою категорією (репресовано)
18.	Бухгалтер	1	28/XI-30	Кравцов С.Т.	150	
19.	Помічник бух.	1	10/X-30	Луστο Ф.С.	125	
20.	Рахівник	1		вакансія	75	
21.	Скарбник	1	16/VII-30	Жмурко І.І.	125	
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>4 чол.</u>		<u>+ 1 вакансія</u>		

4. Господарча частина

22.	Зав.буд.-комірник з викон. обов'язків завгоспа	1	1/XI-30	Янківський Д.О.	150
23.	Кореспондент в госп. справах	1	1/I-31	Нікіфоров А.О.	85
24.	Швейцар	1	1/VII-30	Супрунюк А.Г.	50
25.	Швейцар	1	19/X-30	Сидоренко І.В.	50
26.	Швейцар	1	4/VII-30	Шульг Л.Т.	50
27.	Швейцар	1		вакансія	50
28.	Прибиральниця	1	1/VII-30	Шевська К.І.	50
29.	Прибиральниця	1	14/XII-30	Уванай	50
30.	Прибиральниця	1	22/XII-30	Литовченкова	50
31.	Прибиральниця	1	22/XI-30	Залеська	50
32.	Опалювач	1	1/XI-30	Антонечко Ф.Н.	60
33.	Опалювач	1		вакансія	60
34.	Гардеробник	1		вакансія	50
35.	Гардеробник	1		вакансія	50

36.	<i>Вартовий (нічний)</i>	1		<i>вакансія</i>	60
37.	<i>Двірник</i>	1	1/VII-30	Пархоменко Т.П.	60
38.	<i>Конюх</i>	1		<i>вакансія</i>	50
39.	<i>Тесляр</i>	1		<i>вакансія</i>	100
40.	<i>Слюсар-ел.монт.</i>	1		<i>вакансія</i>	125
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>11</u>		<u>+ 8 вакансій</u>	
		<u>чол.</u>			

5. Кваліфіковані служники

41.	<i>Хім. дабораторія</i>	1	1/VII-30	Солом'яний	70
42.	<i>С/г аналізу, будмеханіки, гідрогеології</i>	1	27/XI-30	Баліцький Ф.М.	70
43.	<i>Геодезії, топографічного креслення</i>	1	1/VII-30	Кирієнко М.К.	70
44.	<i>Культур-технічний, ботанічний, геологічний</i>	1	1/VII-30	Синицина Н.Ф.	70
45.	<i>Читальня, фізичний кабінет</i>	1	12/XI-30	Брезгунова М.П.	70
46.	<i>Меліоративний, технічне креслення</i>	1		Янківська	70
47.	<i>Військовий кабінет</i>	1		<i>вакансія</i>	70
48.	<i>Військовий кабінет</i>	1		<i>вакансія</i>	70
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>6 чол.</u>		<u>+ 2 вакансії</u>	

6. Бібліотека

49.	<i>Зав. бібліотеки</i>	1	1/VII-30	Купченко Д.Д.	150
50.	<i>Бібліотекар</i>	1		<i>вакансія</i>	100
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>1 чол.</u>		<u>+ 1 вакансія</u>	

7. Допоміжний персонал

51.	<i>Лаборант</i>	1		<i>вакансія</i>	100
52.	<i>Помічник лаборанта</i>	1		<i>вакансія</i>	85
53.		1		<i>вакансія</i>	85
54.		1		<i>вакансія</i>	85
55.	<i>Препаратор з виконанням обов'язків квал. служника гідралічного кабінету</i>	1	1/X-30	Базілевич В.І.	100
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>1 чол.</u>		<u>+ 4 вакансії</u>	

8. Військовий кабінет

56.	<i>Лаборант з виконанням обов'язків секретаря</i>	1	23/XII-30	Булищенкова Т.М.	100
57.	<i>Секретар</i>	1		<i>вакансія</i>	100
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>1 чол.</u>		<u>+ 1 вакансія</u>	

9. Робітфак у Києві

58.	<i>Зав. робітфаку</i>	1	1/VII-30	Бородайко В.Ф.	225
-----	-----------------------	---	----------	-----------------------	-----

59.	Зав. навч. частиною	1	1/X-30	Розенберг Д.Я.	125
60.	Мол. кореспондент	1	4/XII-30	Асієв О.М.	100
61.	Прибиральниця	1	1/VII-30	Заремба К.А.	50
62.	Прибиральниця	1	22/XII-30	Карпенкова В.П.	50
63.	Швейцар	1	13/XII-30	Марченко	50
64.	Швейцар	1	2/I-31	Кагановський М.	50
65.	Опалювач	1	13/XII-30	Пахунов	70
66.	Бібліотекар	1	1/VII-30	Романова Л.О.	100
67.	Квал. служник	1	1/VII-30	Уванай С.Ю.	70

фізичного та хімічного
кабінетів

ВСЬОГО: **10 чол.**

10. Вечірній робітфак в Березані

68.	Зав. робітфаку	1	10/X-30	Ткаченко Ф.Г.	75
69.	Секретар	1	1/XI-30	Жилин	40
70.	<i>Кур'єр</i>	1		<i>вакансія</i>	25
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>2 чол.</u>		<u>+ 1 вакансія</u>	

Викладачу математики вечірнього робітфаку в с. Березань т. **Котику** доручено тимчасово виконувати обов'язки завідувача цього робітфаку з 26/XII-ц.р. замість звільненого т. **Тригуба** (прийнятого на роботу 24 вересня 1931 р. замість **Ткаченка Ф.Г.**).

11. Вечірній робітфак у Кагарлиці

71.	Зав. робітфаку	1	21/X-30	Онопрейчук Р.Я.	75
72.	<i>Секретар</i>	1		<i>вакансія</i>	40
73.	<i>Кур'єр</i>	1		<i>вакансія</i>	25
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>1 чол.</u>		<u>+ 2 вакансії</u>	

з 10/VI-31 по 25/X-31 р. завідувач Кагарлицького вечірнього робітфаку **Костаков С.І.**, а з 25/X-31 р. – т. **Середа**.

12. Вечірній робітфак (Київ)

74.	<i>Зав. робітфаку</i>	1		<i>вакансія</i>	75
75.	<i>Секретар</i>	1		<i>вакансія</i>	40
76.	<i>Кур'єр</i>	1		<i>вакансія</i>	25
	<u>ВСЬОГО:</u>	<u>0 чол.</u>		<u>+ 3 вакансії</u>	

13. Професорсько-педагогічний склад КІМІ

<i>№ п.п.</i>	<i>Посада</i>	<i>Дисципліна</i>	<i>Прізвище</i>	<i>З якого часу працює</i>	<i>Річне навантаження</i>
1.	Шт. проф.	Політекономія	Луковський М.П.	1/X-30	
2.	Шт. проф.	Математика	Шиманський І.Є.	1/X-30	
3.	Шт. проф.	Геодезія	Товстоліс М.І.	1/X-30	+ Зав. геодез. каб.
4.	Шт. проф.	Діалектичний матеріалізм	Люмкіс Р.Я	15/IX-30	

5.	Шт. проф.	Геологія	Вержиківський Р.Р.	1/X-30	+ Зав. геолог. каб.
6.	Шт. проф.	Гідравліка	Сухомел Г.Й.	1/X-30	+ Зав. гідролaborією
7.	Шт. проф.	Ґрунтознавство	Віленський Д.Г.	17/IX-30	+ Зав. каб. с/г аналізу
8.	Шт. проф.	Лукознавство	Шкабара О.С.	1/X-30	+ Зав. кабінету лувівництва
9.	Шт. проф.	Будівельна механіка	Данилевський М.М.	1/X-30	+ Зав. каб. буд. мех.
10.	Шт. проф.	Греблі	Артем'євський О.П.	1/X-30	+ Зав. каб. греблі
11.	Шт. проф.	С/г водопостачання	Краснітський С.Ю.	1/X-30	+ Зав. меліокабінетом
12.	Шт. проф.	Ботаніка. Морфологія рослин	Персідський Я.В.	15/IX-30	+ Зав. бот. кабінетом
13.	Шт. проф.	Болотознавство	Кашин З.М.	1/X-30	+ Зав. каб. культури боліт
14.	Шт. проф.	Машинознавство	Коваленко	1/X-30	
15.	П/ш. проф.	Організація меліоробіт	Немоловський І.П.	1/X-30	
16.	П/ш. проф.	Елементи електротехніки	Ільченко В.І.		
17.	П/ш. проф.	Нацпитання	Щусь		
18.	П/ш. проф.	Теорет. механіка	Столяров		
19.	П/ш. проф.	Механізація меліоробіт	Валяєв		
20.	П/ш. проф.	Свердлові роботи	Лоташевський		
21.	Шт. доц.	Фізика	Арістов	1/X-30	
22.	Шт. доц.	Енциклопедія меліорацій. Топографічне креслення	Гапонов І.І.	1/X-30	
23.	Шт. доц.	Хемія	Залізник В.К.	1/X-30	+ Зав. хем. лаборат.
24.	Шт. доц.	Нарисна геометрія	Шапошніков Б.Г.	1/X-30	
25.	Шт. доц.	Німецька мова	Кравченко А.А.		
26.	П/ш. доц.	Гідрометрія	Комарницький С.К.	1/X-30	
27.	П/ш. доц.	Теорія радянського господарства з економполітикою	Герасун		
28.	П/ш. доц.	Закріплення ярів та пісків	Голов І.А.	1/X-30	
29.	П/ш. доц.	Економіка меліорацій	Баліцький Л.О.	1/X-30	
30.	П/ш. доц.	Торфова справа	Кислий М.Ю.		
31.	П/ш. доц.	Рибоводні стави	Середа І.Ф.		
32.	П/ш. доц.	Колективізація	Кузьменко		
33.	П/ш. доц.	Метеорологія	Адешелідзе Ю.		
34.	П/ш. доц.	Загальне скотарство	Гудим-Левкович Н.В.		

35.	П/ш. доц.	С/г статистика	Чучкевич Я.Й.
36.	П/ш. доц.	Спецзаконодавство	Пожарський Д.Н.
37.	П/ш. доц.	Рослинознавство	Романіка
38.	Шт. асист.	Математика	Пославський В.О.
39.	Шт. асист.	Математика	Бурик І.І.
40.	Шт. асист.	Геодезія	Савицький О.Ф.
41.	Шт. асист.	Опір матеріалів	Грубський Б.А.
42.	Шт. асист.	Гідравліка	Журавель І.В.
43.	П/ш.аситст.	Болото- торфознавство	Зеров К.К.
44.	П/ш.аситст.	Технічне рисування	Каплунов
45.	П/ш.аситст.	Хемія	Гавриленко
46.	Шт. асист.	Фізкультура	Лукашевич П.А.
47.	Шт. асист.	Фізкультура	Безруков А.П.
48.	–	Акомпаніатор	Панчохова М.Д.
49.	–	Керівник оркестру	Аксененко

14. Педагогічний склад Київського робітфаку (денного)

№ п.п.	Посада	Дисципліна	Прізвище	З якого часу працює
50.	Викладач	Російська мова	Александровський Г.В.	
51.	Викладач	Фізика	Агарков Б.І.	
52.	Викладач	Історія класової боротьби з політекономією	Бородайко В.Ф.	
53.	Викладач	Географія	Васильченко О.П. (Василенко О.В.)	
54.	Викладач	Історія класової боротьби з політекономією	Вайнберг М.Д. Пожарський Д.Н.	до 1/X-31 до 22/X-31
55.	Викладач	Німецька мова	Герасименко Л.М.	
56.	Викладач	Українська мова	Загородський А.О.	
57.	Викладач	Математика	Занкевич В.Х.	
58.	Викладач	Математика	Зоніс Е.С. Тонкобладов К.П.	з 1/V-31
59.	Викладач	Українська мова	Каленич Н.К. (Каленик М.К.)	
60.	Викладач	Українська мова	Крупський М.Г. Левицький О.А. (Левитський О.А.)	з 10/VII-31
61.	Викладач	Фізика і математика	Леушенко Л.І. Іванов С.Ф.	до 12/IX-31
62.	Викладач	Природознавство	Левітт М.М.	
63.	Викладач	Математика	Леварт-Левінський І.М. (Леварт-Левинський)	
64.	Викладач	Природознавство	Любицький М.М.	26/XII-30
65.	Викладач	Креслення	Олефір	
66.	Викладач	Історія класової боротьби. Українська мова	Похаревський М.К.	
67.	Викладач	Історія класової боротьби. Українська мова	Павлова А.Ф.	5/XI-30

		мова		
68.	Викладач	Німецька мова	Філімонова Л.В. Павлов Л.М.	до 5/ХІІ.31 1/Х-30
69.	Викладач	Фізика	Пославський В.О.	
70.	Викладач	Ботаніка	Персидський Д.Я. Зеров К.К.	до 19/ХІІ.31 з 1/І-32
71.	Викладач	Математика	Розенберг Д.Л.	
72.	Викладач	Хемія	Сац М.І. Гавриленко Ю.С. Гречинський В.В.	до 1/Х-30 до 28/ХІІ-31 з 12/ІХ.31
73.	Викладач	Малювання-кресл.	Титаренко Н.Д.	
74.	Викладач	Російська мова	Февральов В.С.	
75.	Викладач	Математика	Фещенко Н.С.	
76.	Викладач	Російська мова	Черняєв О.А.	
77.	Викладач	Географія. Економгеографія	Шмігель В.П.	
78.	Викладач	Історія класової боротьби	Швальбум Д.	
79.	Викладач	Політгодини (Нововведена посада)	т. Митько	з 24/ВІІ-31
80.	Викладач	Політгодини (Нововведена посада)	т. Кульнич	з 24/ВІІ-31
81.	Викладач	Політгодини (Нововведена посада)	т. Гребеник	з 24/ВІІ-31
82.	Викладач	Політгодини (Нововведена посада)	т. Варварук	з 24/ВІІ-31
83.	Викладач	Фізкультура (Нововведена посада)	Іхтейман Н.Л.	з 12/ІХ-31
84.	Викладач	ВДП (Нововведена посада)	Іхтейман Н.Л.	з 12/ІХ-31

ВСЬОГО: 35 посад

15. Педагогічний склад Київського вечірнього робітфаку

84.	Викладач	Математика	Тонкобладов	1/ХІІ-30	
85.	Викладач	Природознавство	Артюх О.С.	23/ХІІ-30	
86.	Викладач	Математика, фізика	Іванов С.	26/ХІ-30	+ вечірній робітфак на ІІІ курсі
87.	Викладач	Українська мова	Крупський	15/Х-30	+ вечірній робітфак на ІІІ курсі
88.	Викладач	Математика	Столова О.Ф.	15/Х-30	(описка, має бути "О.С." – Олена Самсонівна)
89.	Викладач	Німецька мова	Філімонова	15/Х-30	
90.	Викладач	Політекономія	Пожарський Д.Н.	15/Х-30	
91.	Викладач	Історія класової боротьби	Ладигенська Л.І.	27/ХІІ-30	
92.	Викладач	Соцек	Авраменко		вечірній робітфак на ІІІ курсі

93.	Викладач	Росмова	Февральов	вечірній робітфак на III курсі
94.	Викладач	Математика	Леварт- Левинський І.В.	вечірній робітфак на III курсі
95.	Викладач	Німмова	Павлов	вечірній робітфак на III курсі
96.	Викладач	Природа	Персидський	вечірній робітфак на III курсі
97.	Викладач	Креслення	Титаренко	вечірній робітфак на III курсі
98.		Керівник політгодин	<i>вакансія</i>	вечірній робітфак на III курсі
99.		Військова підготовка	<i>вакансія</i>	вечірній робітфак на III курсі

ВСЬОГО: 16 посад

16. Педагогічний склад робітфаку в Березані

<i>№ п.п.</i>	<i>Прізвище викладача</i>	<i>Яку дисципліну викладає</i>
100.	Тригуб К.С.	Історія класової боротьби, політекономія з економполітикою
101.	Левицький О.Ф.	Українська мова, російська мова, німецька мова, політекономія
102.	Безверха Я.В.	Географія, природа, фізика
103.	Котик Т.Д.	Математика, креслення
104.	Чумак О.П.	ВДП

ВСЬОГО: 5 посад

17. Педагогічний склад робітфаку в Кагарлиці

105.	Маширенко Т.Ф.	Математика
106.	П'ятигорська Ф.А.	Природа
107.	Сафрозов П.	Німецька мова
108.	Гоц П.І.	Соцек
109.	Варник Б.М.	ВДП
110.	Черняхів О.Д.	Математика, фізика, хімія
111.	Головатий Д.Л.	Географія, графічна грамота
112.	Воронецький Т.Л.	Соцек,

українська мова,
російська мова

ВСЬОГО: 8 посад

НОВІ СКЛАДОВІ СТРУКТУРИ ІНСТИТУТУ:

18. Педагогічний склад робітфаку в с. Басівці

113.	Бондар Кость Ст.	Соц. політ. години ВДП
114.	Коноваленко Вік.	Математика, фізика, креслення
115.	Міщенко Олександра Ів.	Російська мова, німецька мова
116.	Чмутова Пол. В.	Укрмова
117.	Царенкова Івга М.	Природознавство
118.	Мартиненко Ром.	Географія

ВСЬОГО: 6 посад

Завідувач вечірнім робітфаком у с. Басівці з 15 серпня 1931 р. – т. **Бондар К.С.**

19. Вечірній робітфак при “Червонопрапорному заводі “Арсенал”

119.	Ладижинська	Соцек
120.	Крупський	Укрмова
121.	Совіна	Німмова
122.	Тонкобладов	Математика
123.	Іванов	Фізика
124.	Шмігель	Географія
125.	Персидський	Природа
126.	Керівник політгодин	Політгодини
127.	Військовий кабінет	ВДП

ВСЬОГО: 9 посад

Завідувач вечірнім робітфаком – т. **Мороз І.К.**

20. Вечірній робітфак при “Водоканалі”

128.	Ладиженська	Соцек
129.	Крупський	Укрмова
130.	Бовіна	Німмова
131.	Вершківський С.Г.	Математика
132.	Столова	Математика
133.	Василенко	Географія
134.	Іванов	Фізика
135.	Персидський Д.В.	Природа
136.	Керівник політгодин	Політгодини
137.	Військовий кабінет	ВДП

ВСЬОГО: 10 посад

Завідувач вечірнім робітфаком – т. **Софронський Я.С.**

Отже, на усіх робітфаках КІМІ працювало **56 викладачів.**

21. Київський меліоративний технікум

(інформація не знайдена)

22. Курси підвищення кваліфікації землевпорядників:

138.	Поліщук О.С	Кваліфікований служник
139.	Костовський І.А.	Кваліфікований служник
140.	Атаманов П.Л.	Лаборант
	<u>ВСЬОГО: 3 посади</u>	

V. Професорсько-викладацький склад інституту:

	Станом на 1 січня 1931 р.		Станом на 1 вересня 1931 р.	
1.	Професори: штатні – 14;	Позаштатні – 6	Професори: штатні – 13	Позаштатні – 6
2.	Доценти: штатні – 5;	Позаштатні – 12	Доценти: штатні – 5;	Позаштатні – 11
3.	Асистенти: штатні – 7;	Позаштатні – 3	Асистенти: штатні – 4;	Позаштатні – 2
4.	Акомпаніатор – 1 Керівник оркестру – 1		Акомпаніатор – 1 Керівник оркестру – 1	
		Всього: 49		Всього: 43

Станом на 14 вересня 1931 р. в інституті не вистачало викладачів:

1. Штатного професора – керівника кафедри з осушення;
2. Позаштатного доцента із загального рослинництва, генетики та селекції;
3. Штатного асистента з вищої математики;
4. Штатного асистента з ґрунтознавства;
5. Штатного асистента з осушення та гідрології;
6. Позаштатного асистента з теоретичної механіки.

VI. Студентський контингент та його рух:

Факультети	Курси	Загальна кількість студентів
Інженерно-меліоративний	I (осінній набір)	74 (прийом 90 чол.)
	I (весняний набір)	93
	II	72
	III	35
	IV	<u>45</u>
		Всього: 319
Культур-технічний (агромеліоративний)	I	44
	II	84
	III	25
	IV	<u>40</u>
		Всього: 143
		Разом: 462 студенти

Станом на кінець жовтня 1931 р. в КІМІ було **20 груп** студентів, які розподілялися між факультетами і курсами наступним чином:

<u>№ п.п.</u>	<u>Факультет:</u>	<u>Курси:</u>	<u>Кількість груп:</u>
---------------	-------------------	---------------	------------------------

1.	Інженерно-меліоративний (ІМФ):	I	1 (денна)
			1 (вечірня)
		II	3 (денні, весняний прийом)
			3 (денні, осінній прийом)
2.	Агромеліоративний (АМФ):	III	3 (денні)
		IV	2 (денні)
		I	1 (денна)
		II	2 (денні)
3.	Водопостачання (ФВ):	III	1 (денна)
		IV	1 (денна)
		I	1 (денна)
			1 (вечірня)
		РАЗОМ:	
		18/д +2/в=20 груп	

1. ВІДРАХУВАННЯ:

а) динаміка втрат студентського контингенту по місяцях 1931 року:
(лише по інституту)

Місяць	Курс	Факультет	Кількість	Причина
Січень	I	ІМФ	1	За власним бажанням
	I	ІМФ	1	За пропуски занять
	I	ІМФ	1	Через невідвідування
	IV	ІМФ	1	“Зник невідомо куди”
	IV	КТФ	3	“Зникли невідомо куди”
	IV	КТФ	1	Призив на військову службу в Червону Армію
Лютий	III	ІМФ	1	За систематичні пропуски занять
	I	ІМФ	1	Перехід до іншого вузу
	II	КТФ	2	“Невідвідування за невідомими підставами”
	III	Землевпорядний	3	Вибули з КІМІ 1/Х-1930 і не з’явилися на навчання в Харкові, куди їх перевели
	I	ІМФ	2	За прогули і академнеуспішність
	осінній набір			
	I	ІМФ	2	“Не з’явилися на навчання після зимової перерви”
	осінній набір			
	IV	ІМФ	2	“За 50% пропусків та зрив трудової дисципліни”
	II	АМФ	1	“Як ворожий елемент”
Березень	II	ІМФ	1	“Як ворожий елемент”
	IV	АМФ	1	“Як ворожий елемент”
	IV	ІМФ	2	“Як ворожий елемент”
	I	АМФ	1	За прогули і академнеуспішність
	I	ІМФ	1	За прогули і академнеуспішність
	осінній набір			

	I	ІМФ	1	За прогули і академнеуспішність
	весняний набір			
	I	ІМФ	1	За прогули і академнеуспішність
	II	ІМФ	1	“Як соціально чужий елемент”
	I	ІМФ	1	Перехід до іншого вузу
	осінній набір			
	I	ІМФ	4	За прогули і академнеуспішність
	осінній набір			
	II	ІМФ	1	За прогули і академнеуспішність
	I	АМФ	1	За прогули і академнеуспішність
Травень	I	КТФ	1	За прогули і академнеуспішність
	I	ІМФ	1	Через невідвідування
	весняний набір			
Червень	I	АМФ	1	Перехід до іншого вузу
	I	АМФ	1	Призив на військову службу в Червону Армію
Липень	I	АМФ	1	“Як соціально чужий елемент”
Серпень	I	ІМФ	2	Перехід до іншого вузу
Вересень	I	АМФ	2	Через невідвідування
Жовтень	II	ІМФ	1	За станом здоров'я
	III	АМФ	1	Перехід до іншого вузу
Листопад	III	АМФ	1	“Як соціально ворожий елемент”
	I	АМФ	1	Перехід до іншого вузу
	I	ІМФ	1	“Як дезертира на навчальному фронті”
	I	ІМФ	3	Через невідвідування
	I	АМФ	3	Через невідвідування
Грудень	I	ІМФ	1	Через невідвідування
	осінній набір			
	I	Водопостачання	2	Через невідвідування
	I	Водопостачання (вечірня група)	3	Через невідвідування
	I	Водопостачання	1	Перехід до іншого вузу
		ВСЬОГО:	64	

б) загальні втрати контингенту студентів КІМІ по факультетах протягом 1931 року:

Факультет	I курс	I курс (весняний набір)	I курс (осінній набір)	II курс	III курс	IV курс	Всього:
Інженерно-	12	2	11	4	1	5	35

меліоративний							
Культур-технічний	1			2		4	7
Агромеліоративний	10				2	1	13
Землевпорядний					3		3
Водопостачання	6						6
ВСЬОГО:	29	2	11	6	6	10	64

в) причини безповоротних втрат студентського контингенту:

№ п.п.	Кількість	Причини
1.	1	За власним бажанням.
2.	17	За пропуски занять, академнеуспішність, зрив трудової дисципліни.
3.	20	Через невідвідування, неявку на навчання, невідвідування за невідомими підставами (<i>цих студентів також умовно можна віднести до категорії зниклих, – прим. авт.</i>).
4.	7	“Зникли невідомо куди” (безвісті) – скоріше не з власної волі поповнили ряди трудармійців на великих будовах соціалізму.
5.	2	Призив на військову службу в Червону Армію.
6.	7	Перехід до іншого вузу.
7.	9	“Як ворожий елемент”, “як соціально-чужий елемент”, “як дезертир на навчальному фронті” (<i>статистика на робітфаках не виводилась, а тому до числа “вичищених” не потрапив один другокурсник із робітфаку при КІМІ, – прим. авт.</i>).
8.	1	За станом здоров’я.
ВСЬОГО:	64	

г) тимчасові втрати студентського контингенту
(відпустки по хворобі – від місяця, кількох місяців, півроку¹, на рік):

Місяць	Курс	Факультет	Кількість
Січень	I	ІМФ	1
	III	ІМФ	1
Лютий	I	КТФ	1
	I	ІМФ	2
Березень	II	ІМФ	1
Квітень	I	ІМФ (весняний набір)	3
	I	ІМФ (осінній набір)	1
	II	АМФ	1
	III	ІМФ	1
Травень	I	ІМФ	2
Червень	I	АМФ	1
	III	АМФ	2
Липень	I	АМФ	2
	IV	АМФ	1
Серпень	I	ІМФ	1
Жовтень	IV	АМФ	1
Листопад	I	Водопостачання	1 (на рік)
	I	АМФ	1 (туберкульоз)
	I	АМФ	1

¹ Одна відпустка була надана студентці I-го курсу КТФ **Чистоті Н.П.** на півроку через “економічний характер” (вкрай погане матеріальне становище студентки), – прим. ат.

Грудень

I

Водопостачання

1 (на рік)

ВСЬОГО: 26 чол.

2. ПОНОВЛЕННЯ¹:

(лише по інституту)

Місяць	Курс	Факультет	Кількість
Січень	I	ІМФ	1
	II	КТФ	1
Лютий	IV	ІМФ	1
	III	ІМФ	1
Березень	II	ІМФ	2
	I (ос. наб.)	ІМФ	1
	IV	ІМФ	1
	IV	АМФ	1
	I	АМФ	1 (I курс весняний наб. ІМФ)
Квітень	I	ІМФ	1
Травень	IV	ІМФ	1
	IV	КТФ	1
	I (ос. наб.)	ІМФ	1
Червень	I	ІМФ	1
Липень	I (ос. наб.)	ІМФ	1
Серпень	I	ІМФ	1 (з Інституту цукрової промисловості)
Вересень	II	ІМФ	1 (згідно рішення суду)
	I	ІМФ	1
Жовтень	II	ІМФ	1
	I	ІМФ	1
Листопад	I	АМФ	1
	III	АМФ	1
	IV	АМФ	1

ВСЬОГО: 24 чол.

3. ВИПУСКИ ТА ПРИЙОМ НА НАВЧАННЯ

а) по КІМІ:

– в 1930-31 навчальному році випуски робітфаку дали для КІМІ:

із трьох груп – **67** чоловік та планувався випуск іще двох груп – близько **50** чол;

– на початок нового 1931-32 навч. року з 15 вересня 1931 р. на I курс КІМІ було

зараховано:

61 чол. на денну форму навчання на інженерно-меліоративний факультет;

31 чол. на вечірню форму навчання на спеціальність “Водопостачання”;

30 чол. на вечірню форму навчання на інженерно-меліоративний факультет.

Отже, загалом в 1931 р. на I курс КІМІ було зараховано **122 студенти;**

– з 23.05.1931 р. в КІМІ відкривається **екстернатна форма навчання**, на яку зараховано **6 чол.**, а з 19.11.1931 р. – іще **1 студент**.

Отже, **екстерном** в КІМІ навчалось **7 студентів;**

– випущено **22 інженери-агротехніки** у 1931 р. (хоча ніде і ні в яких наказах про це відомостей нема – цифра взята із загального числа випускників на віньєтці після відмінування 17 випускників з ІМФ).

– 4 травня 1931 р. випущено **16 чол. інженерів-меліораторів (+1 – умовно)**

¹ Поновлювались на навчання переважно ті студенти, яким було надано відпустку через хворобу. За рік відбувся один внутрішній перевід, один перехід з іншого ВИШу та одне поновлення через суд. Загалом же, статистика поновлень майже покриває тимчасові втрати студентського контингенту, – прим. авт.

(згідно рішення Уряду СРСР, як і в 1929 р., у зв'язку із нестачею фахівців на об'єктах народногосподарського профілю – без захисту дипломних проектів).

Серед даних випускників – Гервіц І.І., якого залишать на роботі в КІМІ.

9 випускників бойкотували направлення їх на роботу в Середню Азію;

– щоб виконати план з підготовки фахівців для народного господарства, відбулись пошуки “резервів” – це 17 випускників, які з позаминулих років так і не оформили свої справи про закінчення інституту. Їм було запропоновано це зробити у відповідні терміни. Однак 11 чол. не скористалися такою нагодою, тому їхні прізвища внесли у графу як таких, що вибули з інституту.

– 23.09.1931 р. **29 студентів** КІМІ переведено на навчання до **Київського ветеринарного інституту**.

б) по робітфаках:

При КІМІ з'являються нові робітфаки та технікум:

1. При **Київському Червонопрапорному заводі “Арсенал”**, куди впродовж вересня було зараховано **29 студентів**.

(Завідувач **Мороз І.К.** – з 10.08.1931 по 25.11.1931 р., а з 9.XII.1931 р. – керівник-організатор **Мойсеєв Є.**).

2. При тресті **“Водоканал”** (він же – Саранський), куди впродовж вересня-жовтня було зараховано **17 студентів**.

(Завідувач **Софронський Я.С.** – з 6.08.1931 р. по 25.11.1931 р., а з 9.XII.1931 р. – керівник-організатор **Воровський П.Л.**).

3. робітфак в с. **Басівки** (зустрічається написання **“с. Басівці”**, – прим. авт.) – завідувач **Бондар К.С.** – з 15.08.1931 р. Про кількість студентів даних нема.

4. Меліоративний технікум

(з 1 жовтня 1931 р.) – поки що в даній справі ніяких відомостей про цю структурну одиницю КІМІ нема.

VII. МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТІВ:

– із наявних архівних документів, що є у фондах Державного архіву Рівненської області, встановити розмір стипендій за категоріями проблематично, окрім персональних стипендій – 120 крб. Також невідомо, за якими критеріями визначалися I, II і III “стипендіальні” категорії. Під час індустріалізації студентам технічних ВИШів виплачували вищу стипендію, ніж в інститутах “не технічного” профілю. КІМІ на початку 30-х перебував у статусі сільськогосподарського ВИШу.

– паралельно із виплатою студентам стипендії існували і факти **плати за навчання** в межах п'яти показників сум. Платники також розподілялись по категоріях: від “нульової” до IV. Наприклад, стипендіальна комісія встановила платню за навчання студентці I курсу вечірньої групи відділу водопостачання т. **Калітенко З.С.** в розмірі 134 крб. на рік. Проте нам невідомо, до якої категорії віднести дану суму.

– студенти робітфаків за своє навчання не платили. Ті, що перебували на денній формі, забезпечувалися стипендію розміром 45 крб. на місяць незалежно від курсу, на якому вони навчались. Студенти вечірнього робітфаку стипендії не отримували, так як за місцем основної роботи їм нараховувалась зарплатня.

– парт- і профтисячники отримують стипендію за іншими критеріями нарахувань, аніж пересічні студенти.

– 70% студентів від загального контингенту отримують стипендію від 65 крб. на місяць з відповідним підвищенням виплати в залежності від курсу, на якому навчається стипендіат.

IX. НАУКОВИЙ СЕКТОР:

– в грудні 1930 р. розпочалася розробка питання про відкриття аспірантури при КІМІ. Інститут аспірантури знаходився при НКЗС (Наркомат земсправ) – в Харкові, а в Києві – лише його філія.

– на 1/І-1931 р. призначено розгляд кандидатур, які бажають навчатися в аспірантурі.

– 15.08.1931 р. до *аспірантури* прийнято **Янголя А.М.**

– популяризація роботи кафедр на сторінках інститутської газети та вирішення питання про видання наукових праць викладачів КІМІ.

Х. ІДЕОЛОГІЧНА ТА КУЛЬТУРНО-ВИХОВНА РОБОТА, ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ:

– кафедра військової підготовки:

Постановою №29/3 Директора КІМІ від 10/ІІІ-31 р. військова кафедра піднімалась до рівня домінуючої над усіма кафедрами інституту, які у своїй роботі повинні були здійснювати *“вкраплювання питань військовоїзації до змісту дисциплін невійськового характеру”*;

– партійна організація з парткомом;

– осередок ЛКСМ;

– профспілки:

студентський профком та місцевком №83 робітників освіти (РОБОС).

– інститутська малотиражка “За кадри”.

– культурно-масовий сектор:

25.12.1931 р. тимчасово на посаду завідувача клубом прийнято **Домбровського**

В.К.

ХІ. ДІЯЛЬНІСТЬ АДМІНІСТРАЦІЇ КІМІ:

№	Терміни	Зміст роботи
<i>n.n.</i>		
1.	08.01.1931	Обстеження роботи денного та вечірнього робітфаків.
2.	08.01.1931	Обстеження стану господарства (доповнення опалення 17 грубками та встановлення 1 кубу для підігріву води).
3.	09.01.1931	Розробка заходів з економії електроенергії.
4.	14.01.1931	Боротьба з пропусками занять.
5.	14.01.1931	Боротьба проти антисанітарії в інституті.
6.	Січень	Залагодження протестів місцевкому проти нерівномірного навантаження та понаднормову працю кваліфікованих служників.
7.	Лютий	Прийняття рішень про зняття стипендій за пропуски занять.
8.	Лютий	Обстеження стану військового кабінету (якісний та кількісний стан зброї).
9.	Лютий	Контроль виконання заходів, спрямованих на економію витрат палива та електроенергії.
10.	23.02.1931	Взяття на облік наявних запасів палива в інституті та встановлення норм раціональних їхніх витрат.
11.	Березень	Перевірка стану роботи бухгалтерії інституту.
12.	23.03.1931	Висунення і погодження кандидатур на наукову роботу (в аспірантуру, Сільськогосподарську академію ім. В.І. Леніна, КІМІ та педагогічну роботу в технікумах).
13.	27.03- 10.04. 1931	Ревізія і чистка бібліотечного фонду КІМІ.

14. 28.03.1931 Організація та проведення перевірки знань з української мови у випускників КІМІ.
15. 31.03.1931 Вирішення питань про організацію підготовчих груп на навчання на вечірніх робітфаках, так як прийом на денний робітфак обмежено.
16. 31.03.1931 Вирішення питання про заснування лабораторії машинознавства та мотокультури.
17. 3 Підготовка до проведення Всесоюзної переключки ВИШів та
18. 03.04.1931 ВТИШів.
до Проведення об'єднання кабінетів:
01.05.1931 – культури боліт та луків,
– кормів і годівлі,
– загального і часткового рослинництва,
– культури зрошування земель
в один кабінет.
19. 3 Організація та відправка призовників I-го курсу на армійські
15.05.1931 навчання у таборі військової підготовки.
20. Липень Робота по розширенню мережі робітфаків при КІМІ.
21. 13.07.1931 Початок кампанії з набору абітурієнтів для вступу в КІМІ.
22. 18.07-21.07 Перевірка бібліотечних фондів.
23. Липень Організація та проведення ремонтних робіт в КІМІ та
підготовка до нового навчального року.
24. Липень Розподіл студентів першого курсу (81 чол.) на виробничу
практику в 10 організацій.
25. Липень Організація робіт із облаштування геологічного кабінету в
новопризначеному місці.
26. 18.08-21.08 Перевірка загального стану виконаних ремонтних робіт
1931 кабінетів гідраліки, хімії та с/г аналізу.
27. 27.09.1931 Організація та проведення медогляду студентів на військовій
кафедрі.
28. 29.09.1931 Робота із реорганізації культур-технічного факультету в
агромеліоративний.
29. Вересень Прийняття запобіжних заходів проти крадіжок в гуртожитку.
30. Вересень- Організація робіт за прискореними темпами будівництва
жовтень гідротехнічної лабораторії.
31. 28.11.1931 Контроль вживання технічних термінів під час викладання
курсу з технічних дисциплін, додержуючись певної
термінології, встановленої для тої чи іншої технічної
дисципліни.
32. 29.XI.1931 Перегляд профілю агрономіоративного факультету.
33. 29.XI.1931 Перевірка дієвості розроблених заходів із попередження
систематичних крадіжок у студентському гуртожитку.
34. 29.XI.1931 Розгляд можливостей прискорення будівництва гідротехнічної
лабораторії інституту.
35. 09.XII.1931 Вирішення питання керівництва робітфаками при КІМІ.
36. 17.XII.1931 Завершення роботи Стипендіальної комісії та встановлення
плати за навчання відповідним категоріям студентів.
37. 20.XII.1931 Розробка та контроль виконання заходів з профілактики
захворювання на висипний тиф.

ХІІ. ВІДОМОСТІ ПРО ВІДРЯДЖЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ІНСТИТУТУ ЗА 1931 РІК:

<i>№ п.п.</i>	<i>Кого відряджали</i>	<i>Куди</i>	<i>Термін</i>	<i>Мета</i>
1.	Старжиський А.І.	Харків	27.12.1930 – 03.01.1931	Службове відрядження до урядових установ
2.	Горбач	Харків	16.01 – 21.01	Службове відрядження
3.	Бородайко	Кагарлик	14.03 – 19.03	Службове відрядження
4.	Шиманський І.Є.		13.04 – 23.04	Військова перепідготовка
5.	Горбач	Харків	27.04. – 1.05	Службове відрядження
6.	Відавський	Мобілізація на село	29.04 – 01.05	Партійне відрядження
7.	Шиманський І.Є.	Харків	09.05 – 17.05	Службове відрядження
8.	Бородайко	Харків	11.05 – 14.05	Службове відрядження
9.	Горбач	Посівна кампанія та колективізація	23.05 – 07.04	ЦК ВКП(б)У (штурмова декада)
10.	Бородайко	Кагарлик	06.06 – 12.06	Службове відрядження
11.	Шиманський І.Є.	Харків	18.06 – 25.06	Службове відрядження
12.	Відавський	Мобілізація на село	19.06 – 30.06	Партійне відрядження
13.	Бородайко	Мобілізація на село	24.06 – 25.06	Партійне відрядження
14.	Борисенко	Ржищів	25.06 – 10.07	Спеціальні артилерійські збори
15.	Шиманський І.Є.	Березань	28.06 – 29.06	Службове відрядження
16.	Шиманський І.Є.	Москва	04.07 – 18.07	З'їзд представників ВИШів
17.	Приходько Ю.О.	Приймна кампанія в КІМІ та робітфаки с. Басівки	25.07 – 01.08	Службове відрядження
18.	Комаровський		13.08.1931	По організації вечірнього робітфаку
19.	Горбач	Харків	23.08 – 02.09	Службове відрядження
20.	Горбач	Москва, Ленінград	19.09 – 03.10	Наукове відрядження
21.	Сухомел Журавель	Дніпрельстан	з 15.09	Наукове відрядження
22.	Гервіць І.І.	Харків	з 23.09	Службове відрядження
23.	Горбач	ЦК КП(б)У	з 23.10	Партійне відрядження на хлібозаготівлю
24.	Шиманський І.Є.	Харків	з 25.10	Службове відрядження
25.	Бородайко	Сільгоспкампанія	з 28.10	Партійне відрядження
26.	Іваненко	Харків	з 03.11	Службове відрядження
27.	Шиманський І.Є.	Харків	09.11 – 10.11	Службове відрядження
28.	Бородайко	Сільгоспкампанія	з 05.11	Партійне відрядження
29.	Горбач	НКЗС (Харків)	29.11 – 05.12	Службове відрядження
30.	Авраменко	Березань	з 05.12	Службове відрядження
31.	Виржиківський	Ленінград	23.12.1931 –	Всесоюзний з'їзд

ХІІІ. НАДЗВИЧАЙНІ ПОДІЇ, ЩО СТАЛИСЯ В КІМІ ПРОТЯГОМ 1931 РОКУ:

№ п.п.	Дата	Подія
1.	07.01.1931	Двоє другокурсників денного робітфаку самовільно залишили своє навчання.
2.	24.01.1931	Прибиральниця забула на вихідні зачинити вікно і двері балкону.
3.	12.02.1931	Прибиральниця раптово пішла додому, не завершивши прибирання, не зачинивши двері аудиторії і не вимкнувши світло.
4.	18.02.1931	Опалювач пошкодив кожуха, виданого йому як спецодяг.
5.	18.02.1931	Прибиральниця взяла додому виданий їй спецодяг.
6.	31.03.1931	Образа студентом І-го курсу військового керівника.
7.	13.04.1931	Оргкомісією по чистці радaparату знято з роботи гол. бухгалтера КІМІ Грудзінського Є.О. як “вичищеного за І-ою категорією”.
8.	05.05 1931	Бойкот випускниками КІМІ (9 чол.) направлення їх на роботу в Середню Азію.
9.	24.06.1931	Зрив окремими першокурсниками ІМФ літньої практики з геодезії.
10.	17.09.1931	Невдоволення студентами рівнем і якістю викладання професором Столяровим курсу із теоретичної механіки. Оголошення конкурсу на заміщення вакантної посади, з якої звільнили даного викладача.
11.	27.09.1931	Несвоєчасна здача кур’єром О. Карих термінового пакету на поchtі.
12.	Грудень	Систематичні пропуски занять з фізкультури студентами ІІІ курсу АМФ, часті крадіжки особистого майна серед мешканців гуртожитку.
13.	15.12.1931	Зрив хлібозаготівельної кампанії студентом Кагарлицького вечірнього робітфаку Карамзіним І.В.

ХІV. ВИБІРКОВІ ДАНІ:

– **фінансову діяльність** інституту проаналізувати неможливо через відсутність в архівних фондах відповідних документів (кошторис, річний бухгалтерський звіт і т.п.).

– за дорученням партійних та державних органів влади із числа працівників КІМІ на різні с/г кампанії мобілізувалися: **Горбач С.П., Бородайко В.Ф., Відавський П.М., Козлов Г.М.** та студент Кагарлицького вечірнього робітфаку **Карамзін І.В.**

Додатки до хронік 1931 р.

(Факти, події, імена та постаті, які допомагають зрозуміти хід історії тієї доби)

ДОДАТОК I

Завдяки чому в Радянському Союзі був збудований базис під соціалістичну економіку¹

Власне в період “воєнного комунізму” диктатура пролетаріату після жовтневого більшовицького перевороту в 1917 р. наполегливо взялася до “перековування” свідомості у “несвідомих” громадян чи “незгідних” з її соціально-політичними та економічними перетвореннями в країні. **Найкращим місцем для цього процесу стали концтабори для примусових робіт.**

Концтабори своєю появою в СРСР мають завдячувати політиці “червоного терору” правлячої більшовицької партії, яка чітко відображала уявлення тієї ж партії про засоби та методи досягнення поставлених перед нею цілей. Якщо у влади Рад в 1917 році *придушення* було основною її функцією, то в умовах громадянської війни ця функція перетворилася на провідну. Це пояснювалося не тільки тим, що потрібно було ламати опір переможених класів, а ще й виступало головним “стимулом” до праці в умовах “воєнного комунізму”. Вже в декреті РНК (Ради народних комісарів) від 14 березня 1919 р. “Про робітничі дисциплінарні товариські суди” для порушників трудової дисципліни та осіб, які не виконують норм виробітки без поважних на те причин, передбачалося покарання ув’язненням до 6 місяців в таборі примусових робіт.

Перші радянські концтабори почали виникати вже влітку 1918 р. на початку громадянської війни. До них потрапляли ті, кого обминула доля бути розстріляним в якості заручників, або ті, кого пролетарська влада пропонувала обміняти на своїх відданих прихильників. Такі табори були одним із найважливіших механізмів надзвичайних позасудових репресій та каральної політики більшовиків.

Спочатку радянська влада вірила, що табори – тимчасова необхідність. Вона відверто їх називала *концентраційними або таборами примусових робіт*. Їх тимчасово облаштовували поблизу міст, здебільшого в монастирях, звідкіля їхні попередні мешканці виганялися. Ідея створення таборів була реалізована в постанові президіуму ВЦВК (Всеросійського центрального виконавчого комітету) від **11 квітня 1919 р.** “Про табори примусових робіт”. Так вперше законодавчо було закріплено існування концтаборів: “ У всіх губернських містах мають бути відкриті табори примусових робіт, розраховані не менше, як на 300 осіб кожний...” Отже, цей весняний день на законній підставі можна вважати днем народження майбутнього ГУЛАГУ.

До цих установ – згідно інструкцій – мали потрапляти дармоїди, шахраї, гадалки, проститутки, кокаїністи, дезертири, контрреволюціонери, шпигуни, спекулянти, заручники, військовополонені, активні білогвардійці. Однак, як не парадоксально, першими поселенцями на маленьких острівцях майбутнього велетенського “архіпелагу” стали представники не вищеперахованих категорій населення, а робітники, “дрібна” інтелігенція, міські обивателі та в, переважній більшості, вихідці із села.

До середини 1922 р. у концтаборах найбільше було тих засуджених, злочин яких кваліфікувався як контрреволюція (“злочини проти Радянської влади”) – 16%, дезертирство – 15%, крадіжка – 14%, спекуляція – 8%. Кількість засуджених до концтаборів у 43% випадків “завдячувала” органам ВНК (“славнозвісна” ВЧК), 16% –

¹ В тексті використані відомості, цифри та факти із документального нариса “Вони були першими” з книги Кузнецова Ігоря Миколайовича “Засекречені трагедії радянської історії” (Ростов-на-Дону: Фенікс, 2007.; стор. 9-17) та С.Г. Кара-Мурзи “Радянська цивілізація – від початку до Великої Перемоги” (“Книжний клуб”, Харків, 2007.; стор. 502-518), – прим. авт.

народним судам, 12% – губернським трибуналам і 17% – іншим органам влади. *(Статистику по таборах Сибіру ми розглядати не будемо, – прим. авт.)*

Першими **політичними концтаборами**, які виникли на основі пропозицій Ф.Е. Дзержинського, стали Північні табори особливого призначення *(російською мовою аббревіатура їхньої назви читається, як СЛОН – Северные лагеря особого назначения, – прим. авт.)*, які діяли з 1923 по 1939 рр. і потім стали називатися Соловецькими таборами особливого призначення. В постанові РНК СРСР від 10 березня 1925 р. Соловецькі табори були названі “Соловецькими концентраційними таборами ВДПУ (ОГПУ – Отдел государственного политического управления)”. Посадовці ВДПУ посприяли тому, щоб статус політв’язня в репресивній системі тоталітарної держави був нижче кримінальника-рецидивіста. Це означало, що шанси вижити в тих умовах ув’язнення у “політичних” зводився до мінімуму. Пізніше, коли країна почала (кінець 1929 – початок 1930 р.) втілювати в життя перший п’ятирічний план розвитку народного господарства, адміністрація таборів, щоб зберегти достатній рівень забезпечення виробництва підневільною робочою силою, самовільно вдавалася до продовження термінів відбування покарань засуджених через різноманітні провокації побутового та виробничого характеру, немотивоване завищення норм виробітку і т.д. В’язня, що вижив, після відбуття усіх термінів покарань, на свободу не відпускали, а відправляли на поселення (заслання) в райони, віддалені від рідних місць, без права на виїзд до особливого рішення.

Перший об’єкт майбутнього ГУЛАГ’у з’явився 5 серпня 1929 р. у Сольвичегодську. В цю групу північних таборів входило 5 таборів із загальною чисельністю 33 511 ув’язнених, у третини яких вирок суду ще не мав законної сили. Табори освоювали власними силами видобуток природних багатств (видобуток вугілля та нафти), будівництво залізничних та ґрунтових доріг, розробку лісових масивів на деревину *(практично вручну, бо забезпеченість механізмами та машинами в СРСР на той час була дуже низькою, а доля важкої фізичної праці на виробництві та в промисловості досить довго залишалася домінуючою, – прим. авт.)*.

В 1930 р. вже було сформовано 6 управлінь виправно-трудова таборів (ИТЛ ОГПУ СССР): Північного Кавказу, району Білого моря і Карелії, Вишнього Волочка, Сибіру, Далекого Сходу і Казахстану. У цих ВТТ (без Казахстану) знаходилося 166 тисяч осіб.

Табори і трудові колонії починали відігравати все більшу і помітнішу роль в економіці країни. Праця ув’язнених застосовувалася для реалізації великомасштабних господарсько-економічних проектів, а господарські органи планували свою діяльність, враховуючи можливості використання підневільної робочої сили. *І якщо в СРСР у 1928 р. за різні злочини було засуджено близько 1,5 млн осіб, то у 1930 р. – 2,2 млн осіб. Питома вага засуджених до позбавлення волі терміном до 1 року скоротилася з 30,2% до 3,5%, а засуджених до примусових робіт виросла із 15,3% до 50,8%. Система виправно-трудова таборів на 1 травня 1930 р. охоплювала 57 колоній (ще півроку тому їх налічувалося всього 27), в тому числі 12 – сільськогосподарського профілю, 19 – лісозаготівельного, 26 – промислового.*

Значний контингент дешевої робочої сили, зайнятий примусовою працею, формувалася на основі розкуркулювання сільського населення. Інструкція, розроблена в січні 1930 р. на основі рекомендацій комісії політбюро ЦК ВКП(б) на чолі з В.М. Молотовим, вимагала застосовувати жорсткі заходи проти селянських господарств, що оцінювалися за трьома категоріями як куркульські.

Непримиренних з політикою колективізації і таких, що чинили опір, вдаючись до терористичних актів (перша категорія) – розстрілювали. Власників великих господарств, що активно виступали проти колгоспів (друга категорія) – виселяли у віддалені райони країни, іноді силоміць розлучаючи членів родини навечно. А тих господарів, яких віднесли до третьої категорії через недовіру до них влади, розселяли з родинами в межах

району на нових, спеціально відведених для них землях (*часто зовсім не облаштованих для проживання, бо слідчим на розгляд справи давали всього 3 дні, – прим. авт.*).

Потрібно взяти до уваги те, що вищевикладені формулювання злочинів проти радянської влади були прикриттям у невідворотному процесі тиску Москви на політику українізації в умовах становлення тоталітарної диктатури. Свій наступ на українське відродження Сталін розпочав ще у квітні 1926 р. з листа Лазарю Кагановичу – тодішньому очільнику ЦК КП(б)У та всім членам КП(б)У про нібито загрозу справі революції з боку націонал-ухильництва та українського буржуазного націоналізму. Носіями контрреволюційних настроїв, на думку “вождя народів”, були представники творчої інтелігенції, патріотично налаштовані щодо національного відродження України політичні і громадські діячі та їхні прихильники.

На початку 1929 р. республікою прокотилися арешти серед діячів української науки, культури та автокефальної церкви. До різних термінів ув’язнення було засуджено 45 осіб (2 академіки, 11 професорів, 2 письменники, науковці, викладачі вузів, студенти). Їм приписувалося створення контрреволюційної організації під назвою “Спілка визволення України”, яка нібито збиралася шляхом збройного повстання повалити радянську владу. Усім, хто викликав найменшу підозру у справі “СВУ”, органи “шили” контрреволюційно-терористичну діяльність з метою фізичної ліквідації керівників партійних, політичних та господарських структур. Багатьох, причетність яких до контрреволюційних організацій була не доведена, за вироками суду було виселено на 3-5 років за межі України в райони Центральної та Північної Росії.

Не виключено, що зниклі студенти КІМІ також могли опинитися серед спецпереселенців з різних причин: як українофіли – за вишиванку, українську мову чи пісню; як однодумці сповідників націоналізму; як родичі куркулів, підкуркульників чи духовних служителів.

Можливо, зникнення студентів “невідомо куди” ставалися зовсім з інших, ще не знаних нами причин... Та, як би там не було, початок 30-х рр. ХХ ст. має не менш складний і суперечливий характер життя в країні та в її історії, як і 20-ті рр. Поза тією історією жити було просто неможливо, так як і жити поза часом у своїй епосі. Так що відгомін часу та і сам пульс епохи не міг не відчуватися і в стінах КІМІ...

Нова хвиля розкуркулювання покотилася країною в лютому 1931 р. Влада, маючи попередній досвід подібних акцій, тепер зі знанням справи “розміщувала” спецпереселенців, щоб ефективніше використовувати їхню працю. У зв’язку із різким збільшенням кількості засуджених процес висилки та розміщення контингенту спецпереселенців на “місцях” було покладено на органи ВДПУ-НКВС.

Репресивні акції продовжувалися і після завершення основної колективізації. 20 квітня 1933 р. РНК СРСР прийняла постанову “Про організацію трудових поселень”. Місця трудових поселень мали поповнити:

– міські жителі, що відмовилися виїхати з крупних міст у зв’язку з паспортизацією громадян СРСР в 1932-1933 рр.,

– втікачі із села,

– куркулі,

– мешканці прилеглих до державних кордонів районів, яких було вислано з рідних місць у 1933 р.,

– засуджені органами ВДПУ і різними судами на термін від 3 до 5 років включно.

Для розміщення прибуваючого контингенту на території східних та північних районів СРСР було розгорнуто велику мережу спеціальних комендатур.

Забігаючи вперед, щоб під час огляду архівних матеріалів 30-х рр. не вдаватися до коментарів фактів зникнення, передачі справ працівників інституту та студентів до судових інстанцій і питань репресій, зазначимо наступне: ГУЛАГ НКВС – “Головне управління виправно-трудова таборів і трудових поселень Наркомату внутрішніх справ

СРСР” – було створено у відповідності до постанови центрального виконавчого комітету Ради народних комісарів СРСР від 10 липня 1934 р. “Про організацію загальносоюзного НКВС”. В його відання передавалися усі існуючі табори, які були в розпорядженні ВДПУ (ОГПУ ССРСР), НКВС Російської федерації і Наркомату юстиції РСФСР та інших союзних республік.

В постанові ЦВК і РНК СРСР від 27 жовтня 1934 р. до цієї назви було додано: “і місць ув’язнення”, тобто ГУЛАГ’у підпорядковувалися також і тюрми. Першим начальником ГУЛАГу НКВС став Матвій Берман, колишній начальник ГУЛАГу ВДПУ СРСР.

На ГУЛАГ, очолюваний заступником народного комісара внутрішніх справ, покладалися наступні завдання:

– **ізоляція ненадійних та неблагонадійних елементів з одночасною експлуатацією їх в якості робочої сили;**

– **переміщення цієї робсили на будь-які відстані і в будь-яке місце.**

Здійснення цих завдань забезпечували такі управління: *політичне, кадрове, оперчекістське, охорони і режиму, фінансове, санітарне, адміністративно-господарське.*

Експлуатацією підневільної робочої сили відали спеціалізовані відділи: по лісозаготівлі, капітальному будівництву, видобутку корисних копалин та інші. В кінці 1930-х і на початку 1940-х було утворено близько півтора десятка спеціалізованих головних управлінь: Дальбуд, Гідробуд, шосейних доріг, залізничного будівництва, гірничої та металургійної промисловості. Кожне головне управління на місцях мало свої табори, мережа яких неухильно зростала.

Табірні комплекси (територіальні управління) були порозкидані по всій країні і не тільки в глушині, але і в столицях республік. До кінця 30-х рр. їх нараховувалося більше сотні. В кожному – від кількох тисяч до мільйона і більше в’язнів. В деяких віддалених районах СРСР часто траплялося, що кількість в’язнів табірному комплексу значно перевищувала кількість місцевого вільного населення. Бувало, що бюджет якогось табірному комплексу набагато перевищував бюджет краю, області чи кількох областей, на чий території він розташовувався (табірний комплекс включав від 3 таборів – ВолодимирЛАГ, до 45 таборів – СибЛАГ).

Територія СРСР умовно була розбитаю на 8 зон дислокації територіальних управлінь з підпорядкованими їм виправно-трудовими таборами, тюрмами, етапами, пересильними пунктами.

На сьогоднішній день виявлено більше 2 000 об’єктів ГУЛАГу (табори, тюрми, комендатури). До складу ГУЛАГу увійшли такі типи таборів:

– примусових робіт;

– виправно-трудових робіт;

– особливого призначення;

– каторжні;

– спеціальні;

– табірні науково-дослідні інститути („шарашки”, як назвав їх у своїх творах Солженицин, – прим. авт.);

– табори “системи перевиховання” – виправно-трудові, виховно-трудові та дитячі колонії.

Вся країна була вкрита мережею тюрем та слідчих ізоляторів НКВС. В цілому, цих каральних установ нараховувалося не менше 800 (в Москві, Ленінграді та Мінську було більше десятка тюрем та ізоляторів спеціального призначення).

На сторінках книги “Радянська цивілізація – від початку до Великої Перемоги” сучасного історика Сергія Георгійовича Кара-Мурзи (“Книжний клуб”, Харків, 2007.; стор. 502-518) зазначається, що з січня 1938 р. маховик репресій став дещо пригальмовуватися. Було прийнято ряд “пом’якшуючих” постанов, зняті, засуджені і

розстріляні провідні працівники НКВС на чолі з наркомом Єжовим, а також припинено роботу “трійок” на місцях. Нарком юстиції став вимагати від судів суворого дотримання процесуальних норм, і суди почали повертати справи на дослідження (було повернено 50% справ по політичним звинуваченням), різко збільшилося число виправдувальних вироків без огляду на протести нового наркому внутрішніх справ Л.П. Берії. В 1939 р. було здійснено масову реабілітацію (звільнено 837 тис. осіб, в тому числі 13 тис. офіцерів, яких поновили в армії).

Однак із прийняттям 15 червня 1939 р. Указу президії Верховної Ради СРСР “Про табори НКВС” кількість осіб, що відбували покарання, збільшилося, так як передбачалося “відмовитися від системи умовно-дострокового звільнення табірних контингентів. Засуджений, що відбуває покарання в таборах НКВС СРСР, повинний відбутися установлений судом термін повністю”.

З осені 1939 р. в табори потяглися ешелони із репресованими мешканцями Прибалтійських республік, західних областей Білорусії та України – районів, що відійшли за пактом Молотова-Ріббентропа до території СРСР.

За офіційною статистикою на 1 березня 1940 р. ГУЛАГ складався із 53 таборів, 425 виправно-трудова колоній (в тому числі 170 промислових, 83 сільськогосподарських і 172 “контрагентних” як таких, що працюють на будовах та господарствах інших відомств), які об’єднувалися обласними, крайовими та республіканськими відділеннями виправно-трудова колоній, і 50 колоній для неповнолітніх (колоній для дітей “ворогів народу”). Кількість засуджених за даними “централізованого обліку” на 1 березня 1940 р. – 1 668 200 чоловік.

У зв’язку з прийнятими на протязі 1940 р. надзвичайними законами система ГУЛАГу зазнала розширення, а число її “мешканців” на 22 червня 1941 р. було збільшено до 2,3 мільйона осіб (при 180-мільйонному населенні СРСР на той час, понад 10% якого перебувала у лавах Збройних сил країни). Основне ж навантаження на ГУЛАГ лягло у воєнні та післявоєнні роки (аж до середини 50-х рр. ХХ ст.), і це – окрема тема розмови.

Із такими засекреченими показниками “соціалістичних досягнень” СРСР вступив у період Великої Вітчизняної війни. З’ява, розбудова та становлення системи ГУЛАГ позначилася на морально-емоційній сфері членів суспільства. **Важливою стороною “сталінських репресій” було те, що дії влади отримували масову підтримку населення, яку неможливо було ні зорганізувати, ні з імітувати (С.Г. Кара-Мурза, там само, – прим. авт.).** Варто хоча б пригадати сцени з кінофільмів “про нове життя” тих часів чи епізоди кінохронік, де показано моменти прийняття рішення зборів (партійних, комсомольських, профспілкових та ін.) засудити винного якнайсуворіше, а то й категоричну вимогу – “знищити гада”.

Нічого дивуватися: репресії 30-х років, як зазначає Кара-Мурза, відбувалися тоді, коли суспільство в цілому знаходилося в стані потужного емоційного стресу, викликаного перевантаженнями ХХ століття. За даними психофізіології, увесь об’єм тієї роботи, який був виконаний в СРСР у 30-ті рр., теоретично не міг бути виконаним при доступному тоді рівні харчування. Однак був зроблений... Це було загальнонародним пориванням... Будівництво і робота стали подвижництвом (всі тоді були, “як О. Стаханови” – прим. С.Г. Кара-Мурзи). Часті негаразди, поломки чи аварії, спричинені елементарним невмінням, сприймалися як результат дії таємних ворожих сил. Це і штовхало до пошуків ворогів, шкідників, саботажників та їхніх поплічників ...

На думку С.Г. Кара-Мурзи, репресії 30-х рр. – це результат складного суперечливого процесу боротьби різних політичних угруповань і течій в надрах суспільства. По суті справи – це були гострі операції в боротьбі затухаючої Громадянської війни, яка зовсім ще не закінчилася у 1923 р. І, як завжди буває в громадянській війні, під час репресій було дуже важко визначити “лінію фронту”.

Багато випускників КІМІ, які його закінчили в 30-х, з часом стануть у ньому ж викладачами, провідними вченими науково-дослідних інститутів, першими особами

фахових відомств і міністерств України та інших союзних республік, зроблять кар'єру у компартійній чи адміністративно-господарській сфері. Усі вони вирізнятимуться цілою низкою унікальних особистісних якостей, котрі у долі кожного проявлятимуться складністю характеру та суперечливістю натури, “більшовицькою” прямою та “комуністичною” принциповістю... Наше ж завдання не засуджувати їх за “щось”, а дати оцінку тому, чого вони зуміли досягти в житті, як їм це вдалося і як вони, взагалі, вижили в тих умовах. Одним словом, зрозуміти...

ДОДАТОК II

Основні дати¹ життя та діяльності Миколи Олександровича Тюленева

5 квітня 1889

Народився в селі Ганнівка П'ятихатського району Дніпропетровської області (тепер Петровський район, Кіровоградської області) в сім'ї службовця.

1907

Закінчив середню школу в м. Полтаві.

1907-1911

Студент аграрного відділення Київського політехнічного інституту (м. Київ).

1911-1912

Практикант Департаменту землеробства, Головного управління землеробства і землеустрою.

1912

Спеціаліст-агрохімік Мінської болотної дослідної станції (м. Мінськ).

Слухач курсів з культури боліт при Ризькому політехнічному інституті (м. Рига).

Наукове стажування у Швеції, Данії, Німеччині.

1912-1915

Спеціаліст сільськогосподарської частини Департаменту землеробства Міністерства землеробства (м. Санкт-Петербург).

Лектор по культурі боліт і луківництву при Санкт-Петербурзькому сільськогосподарському музеї.

Помічник редактора журналу “Земледелец” (м. Санкт-Петербург).

1915

Старший спеціаліст сільськогосподарської частини Департаменту землеробства Міністерства землеробства.

Завідувач курсів підготовки майстрів з культури боліт і луківництва у м. Рязані.

1915-1917

Спеціаліст по культурі боліт Володимирсько-Рязанського управління землеробства і державного майна та Губземвідділу (м. Володимир).

1917-1919

Старший спеціаліст із культури боліт у Володимирській губернії (м. Володимир).

1919-1921

Старший спеціаліст із культури боліт Губернського земельного відділу в м. Києві.

Помічник директора товариства “Торф” (м. Проскурів).

¹ Член-кореспондент АН УРСР Тюленев Микола Олександрович (1889-1969): Бібліограф. покажч. наук. праць за 1911-1964 роки / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації; уклад.: В.А. Вергунов, О.В. Бачкала, А.С. Загайчук, І.І. Калантиренко; наук. ред. В.А. Вергунов. – К., 2004. – 60 с. – (Серія “Бібліографія вчених-аграріїв України”. Кн. 9) – стор. 7-10.

- 1921-1922** Старший інспектор з технічної частини товариства “Укрторф” (м. Київ).
- 1922-1923** Завідувач науково-дослідного відділу Укрмеліозему Наркомзему УРСР (наказ по НКЗ №68/383 §4 від 8.05.1922 р.).
Старший фахівець з дослідно-меліоративної справи науково-дослідного відділу Укрмеліозему Наркомзему УРСР (наказ по НКЗ №23/573 §1 від 29.01.1923 р.).
- 1923-1932** Директор Рудня-Радовельської болотної дослідної станції (наказ по НКЗ – відомості про рух особового складу НКЗ від 26.IV.1923 р. №1 §5).
- 1926-1928** Старший фахівець з дослідно-меліоративної справи Північно-меліоративного органу Наркомзему УРСР (за сумісництвом).
- 1924-1930** Викладач з культури боліт і луківництва у Київському сільськогосподарському інституті (за сумісництвом).
- 1930** Захистив кандидатську дисертацію на тему “Возделывание сахарной свеклы на торфяных почвах Украины”.
- 1930-1934** Дійсний член Вищої науково-технічної ради Наркомзему УРСР з питань меліорації болотних масивів.
- 1932-1941** Старший науковий співробітник і науковий керівник болотної дослідної мережі Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації (м. Харків, а з 1941 р. – м. Одеса).
- 1934** Організував Сульське дослідне болотне поле (Сумська обл., Роменський р-н).
- 21 вересня 1940** На засіданні спеціалізованої вченої ради при Московському гідромеліоративному інституті ім. В.Р. Вільямса (м. Москва) захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему “Возделывание сахарной свеклы на осушенных торфяных почвах УССР”.
- 1941** Декан агрономеліоративного факультету Київського гідромеліоративного інституту.
- 1943-1947** Завідувач кафедри землеробства, декан агрономеліоративного факультету Київського гідромеліоративного інституту.
- 1930-1948** Консультант дипломних проектів Київського гідромеліоративного інституту.
- 1944-1948** Завідувач відділу осушення Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації (за сумісництвом).
- 1948** Обраний **членом-кореспондентом Академії наук УРСР**.
- 1948-1955** Старший науковий співробітник Інституту фізіології рослин і агрохімії АН УРСР (м. Київ).
- 1951** Керівник експедиції АН УРСР у Снігурівському районі Миколаївської області.
- 1952-1956** Керівник експедиції АН УРСР у Димерівському районі Київської області.
- 26 листопада 1955** Рішенням вищої атестаційної комісії при Міністерстві вищої освіти СРСР присвоєно вчене звання професора за спеціальністю “Агрономеліорація” (м. Москва, протокол №24 від 26 листопада 1955 р.).
- 1955-1956** Завідувач лабораторії кормодобування сектора тваринництва АН УРСР (м. Київ).
- 1956-1961** Завідувач відділу освоєння заплавлених земель Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації.
- 1956-1961** Професор кафедри сільськогосподарської меліорації та

- кормовиробництва Української академії сільськогосподарських наук (за сумісництвом).
- 1961-1962** Старший науковий співробітник відділу освоєння Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації.
- 1964-1969** Науковий консультант відділу освоєння Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації.
- 2 грудня 1969** Помер на 81-му році життя у м. Києві.

ДОДАТОК III

НАЙПОТУЖНІША ГЕС УКРАЇНИ (З історії створення Дніпрельстану)

Завдяки науково-технічній революції – так званій епосі “другого Відродження” – в кінці XIX століття людство почало здобувати електричну енергію з допомогою гідроелектростанцій. Вперше вони з’явилися в Швейцарії.

Однак США вже в 1896 році стали флагманом світової першості, коли світ дізнався про пуск Ніагарської ГЕС, яка була набагато потужнішою від швейцарських ГЕС і найкрупнішою для свого часу.

Так сталося, що в цьому ж таки році в Російській імперії під Петербургом було збудовано першу промислову ГЕС потужністю 300 кВт (1 кВт = 1,2 кінської сили). І хоча дана ГЕС була у 3 000 разів меншою від Ніагарської, зате вона почала безперебійно забезпечувати електроенергією столицю Росії.

Таким є початок ери гідротехнічного будівництва в Російській імперії.

У 1909 році в Туркменії струм дала Гіндукушська ГЕС. Загалом же до 1917 року на мапі Росії з’явилось біля десятка ГЕС: Сіткінська, Каракульська, Аллавердинська, Тургусунська та інші. Сумарна їхня потужність сягала до 16 МВт (16 000 кВт), що для промисловості, яка розвивалася, було замало. Щоб зменшити дефіцит електроенергії, паралельно будувалися теплоелектростанції (ТЕС), які в переважній більшості працювали на вугіллі. Таким чином, до 1917 року в Росії усіма електростанціями вироблялося 1 098 МВт, що становило трішки більше потужності одного енергоблоку Чорнобильської АЕС.

На землях України розміщувалася третина всіх потужностей – 304, 3 МВт.

Перша ТЕС в Києві (близько 1 000 кВт) запрацювала на Подолі в 1917 році.

По електро- та енергозабезпеченості Росія в 1917 році займала 8-е місце в світі, маючи всього 14 кВт на людину, що у 20 разів менше, ніж у США.

Економічність ГЕС в порівнянні з ТЕС переконлива: собівартість 1 кВт електроенергії, виробленого на ГЕС, був у 10 разів дешевшим, ніж на ТЕС; не потрібно видобувати паливо і організувати його доставку; та і котельний цех при цьому був зайвим... ГЕС, при умові надійності її греблі, значно простіша і безпечніша, ніж ТЕС. Генератори ГЕС накручують обертів у 20 разів менше, відсутня пара, яку потрібно нагрівати до 300 градусів та більше, подаючи її на турбіни під тиском у 200 атмосфер. Розгін турбіни ГЕС “з нуля” до робочої частоти займе лічені хвилини, коли для ТЕС цей процес затягнеться на не одну годину...

Вигідність ГЕС, при наявності достатніх водних ресурсів, беззаперечна. Тому інженери **Ф.А. Піроцький**, **І.А. Тіле**, **Г.О. Графтіо** та **І.Г. Александров** ще до 1917 року розробляли проекти будівництва ГЕС на порогах *Дніпра*, *Волхова*, *Західної Двіни*, *Вуокси*.

Відомо, що каскади порогів у нижній течії Дніпра споконвіку робили головну водну артерію України не судоходною. В 1905 році інженери **Г.О. Графтіо** та **С.П. Максимов** для вирішення цієї проблеми розробили першу схему затоплення порогів Дніпра. Ця схема **Графтіо-Максимова** передбачала створення трьох ГЕС загальною потужністю 80-90 МВт на відрізу Дніпропетровськ-Олександрівськ (тепер – Запоріжжя). Проте здійснення цього проекту Російській імперії було не під силу.

Після більшовицького перевороту (25 жовтня 1917 р. за старим стилем, а 7 листопада – за новим) вождю революції **Володимиру Іллічу Ульянову-Леніну**, щоб стабілізувати в країні ситуацію, перш за все потрібно було знайти корисну справу для незайнятої в колишній імперії велетенської маси робочої сили. Причому таку справу, котра б згуртувала і вела до зрозумілої мети, яку накреслили більшовики. **Ленін** розумів, що дрібна комерція, “малий та середній бізнес”, окрім, як до загибелі революції, ні до чого іншого привести не зможуть.

Для велетенської Росії (якщо порівнювати з країнами Європи) – технічно відсталої країни, зрозумілою і корисною справою могла би стати, перш за все, її *індустріалізація*. Без переходу промисловості на електроенергію її здійснення – просто нереальне. Тому спочатку потрібно було приступити до будівництва саме електростанцій!

Прелюдією до будівництва гіганта енергетики на Дніпрі була Волховська ГЕС потужністю 58 тисяч кВт. Роботи по будівництву Волховської ГЕС велися 4 роки, починаючи з липня 1918 року і не перериваючись в найдраматичніші для країни Рад роки громадянської війни. Тут пройшли практику більшість майбутніх будівельників ДніпроГЕСу.

Проектування “радянського варіанту” ДніпроГЕСу також розпочалося у 1918 році. Однак справа увесь час гальмувалася через різні обставини.

5 березня 1921 року головним проектантом ГЕС було призначено відомого інженера **Івана Гавриловича Александрова**. Він, уважно вивчивши досвід закордонних гідробудівельників, усвідомлював, що розвиток гідроенергетики з 1905 року пішов далеко вперед і, таким чином, для майбутнього його дітища можливі більш вдалі конструктивні рішення.

Александрову імпонували американські та канадські ГЕС Ніагарсько-Гудзонової системи: “Asle Maligne”, “Chute a’Caron”, а також “Niagara Falls Power”, “Cherokee Bluffs Development” і “Conovingo” на річці Сагеной.

Проте ГЕС, яку проектував **Александров**, не могла одна справитися з великим об’ємом паводкових вод Дніпра без їхнього холостого, поза турбінами, скиду. Хоча для такого випадку і передбачалося 24 зливних водовідводів. Але ж холостих скидів води, при нормальній і економічно працюючій ГЕС, бути не повинно – вся вода має йти через турбіни. Останнього можна досягти тільки за рахунок збільшення загального об’єму водосховищ вище по Дніпру, щоб у них накопичувалися паводкові води, які згодом можна було б рівномірно пропускати через турбіни ГЕС.

Тому Іван Гаврилович, розвиваючи проект ГЕС біля Запоріжжя, ще на початку 30-х років ХХ ст. для забезпечення цілорічного повного використання води Дніпра намітив місця будівництва усіх майбутніх ГЕС Дніпровського каскаду, в тому числі і Київської. Вище неї будівництво ГЕС **Александров** визнав не доцільним – надто великі площі затоплення...

Вважається, що 10 серпня 1921 року є початком будівництва ДніпроГЕСу, коли насправді реального робочого проекту самої ГЕС іще не було. Зате була прийнята постанова, підписана Головою Ради народних комісарів – **Ульяновим (Леніним)**, про звільнення земель, які мають затопитися під час будівництва ГЕС біля міста Олександрівська.

Долина Дніпра на місці майбутнього водосховища пролягала у низинах, іноді з крутими каменистими берегами. Тому площі, які підлягали затопленню, виявилися незначними в порівнянні з тими, які було затоплено під час будівництва кожної із наступних ГЕС на Дніпрі. Отож після завершення будівництва ДніпроГЕСу затопили: садибної землі – 10 гектарів, землі під городи – 90 га, вигонів – 200 га, орних земель – 100 га, сінокосів – 3 300 га, річкових рукавів та заток – 350 га, прибережно-піщаної зони – 250 га. Всього: 5 300 га – під водосховище, яке простяглося в довжину на 170 км при максимальній ширині 3,5 км. На карті – воно найменше, проте його води вистачає, щоб Дніпрогес в будь-який час міг завжди видати 600 МВт електричної потужності.

Фактично проектувальні роботи відбулися з 1923 по 1925 роки.

В 1924 році було відкрито фінансування будівництва ГЕС.

Головним будівельником майбутнього гіганта було призначено **А.В. Вінтера**, який до цього вже встиг збудувати Шатурську ТЕС на торфї. Однак, те, що мало з'явитися на Дніпрі, Європі і не снилося. Запроектована потужність у 560 МВт – це половина потужностей усіх разом взятих ГЕС і ТЕС Росії у 1917 році (більша половина потужності одного чорнобильського блоку).

Якість проектування було визнана дуже високою. Передбачалося все до дрібниць – навіть скільки буде потрібно рукавиць, пар чобіт і мила, що забезпечило б в подальшому ритмічну роботу на будові.

23 лютого 1927 року ВСНГ СРСР висловив подяку колективу інженерів під керівництвом професора **І.Г. Александрова**. А 8 листопада 1927 року в фундамент майбутньої ГЕС поклали закладну пластину із нержавіючої сталі.

В ході проектувальних робіт інженерна група обмірковувала питання практичного плану: де взяти механізми, досвідчених будівельників, яке установа обладнання? В царській Росії взагалі не виготовляли гідрогенераторів, а тут їх потрібно аж 8 по 72 МВт кожний. Сам **Александров** спочатку думав, що встановлюватиметься обладнання англійських чи німецьких фірм, за котрі розрахунок йшов би частково золотом. Це було недешево і тому шукалися інші варіанти...

Завдяки тому, що світ вразила гостра економічна криза (1927-1932 рр.), за вигідне замовлення вхопилися американці. Вони взагалі воліли б здати Дніпрогес “під ключ”. Відкидати досвід американців було б нерозважливо, але ж потрібно було якось ростити і свої кадри. Через те **Йосип Віссаріонович Сталін** (тодішній керівник Радянської держави) прийняв рішення, що все має виглядати так, ніби ми самі будемо ГЕС, але під американським наглядом.

Бажаючих американців, що “наглядатимуть”, виявилось більш, ніж достатньо. За хорошу платню вони працювали настільки ударно, що 17 вересня 1932 року “за особливо видатні показники в роботі на Дніпрогесі” шестеро американських консультантів на чолі з **Х.Л. Купером** були нагороджені орденом Трудового Червоного Прапора.

Окрім гігантської за масштабами ГЕС, американці створили ще й найпотужнішу в СРСР енергосистему “Дніпроенерго”, яка працює і до сьогодні на напрузі 154 тисячі вольт. На той час це була найвища напруга в світі!

Запуск першого агрегату ДніпроГЕСу відбувся 1 травня 1932 року. Офіційне відкриття сталося 10 жовтня 1932 року. Свою проектну потужність 560 МВт ГЕС набрала в 1939 році¹.

Спочатку всі 8 турбін і 5 електрогенераторів до них були американського виробництва (фірми “Ньюпорт Ньюс” та “Дженерал електрик”). Проте 6-й, 7-й і 8-й генератори були вже виготовлені на ленінградській “Електросилі”. Обладнання американських фірм працювало надійно, частина його експлуатується ще й зараз. А якість самої ГЕС, символ радянсько-американського співробітництва, вийшла дуже високою. Адже до початку будівництва ДніпроГЕСу, тобто – до 1928 року, в світі з греблями сталося 72 катастрофи, під час яких загинуло 10 тис. людей. Дніпрогес, який пережив війну, коли 32 із 49 його “биків” було зруйновано, працює більш, як сім десятків років!

Сьогодні наша ГЕС – молодша сестра канадсько-американських ГЕС – справляє приємне враження легкістю своєї конструкції та витонченістю ліній. 236 метрів правого берега – це “американська” Дніпрогес-1, потужність якої після ВВВ була доведена до 651 МВт. Наступні 760 метрів – “канадська” водозливна гребля, до якої в 1974-1981 роках добудували “чисто радянську” Дніпрогес-2 потужністю 888 МВт. Дніпрогес-2 “допомагає” старшій сестрі весною, коли є надлишок води та під час максимального

¹ До цього року були введені і всі заводи, які починали будуватися поблизу ДніпроГЕСу, адже навколо Олександрівська (Запоріжжя) створювався найкрупніший для СРСР промисловий вузол, який був необхідний для розвитку народного господарства і “оборонки”. Тож якщо про будівництво ДніпроГЕСу відомо багатьом, то про те, що будувалося разом із ним згадають лише одиниці старожили колишнього Олександрівська.

споживання електроенергії вранці та увечір. Обидві ГЕС працюють безшумно, навіть в мить скидання води весною. А розхожа думка про те, що греблі ГЕС завдають значних збитків рибоводству, “притягнута за вуха” – браконьєрство і бездумна забудова берегових ліній Дніпра шкодили і шкодитимуть більше докільню, ніж усі разом взяті греблі Дніпровського каскаду ГЕС.

А це – заводи:

- *металургійний (виробництво чавуну 1 млн тонн в рік);*
- *електросталі (390 000 т високоякісної сталі);*
  - *феромарганцю;*
  - *феросиліцію;*
  - *інших сплавів;*
- *алюмінієвий (на 10 000 т “легкого” металу);*
  - *цементний (на 250 000 т);*
  - *суднобудівний;*
- *з виробництва сталевих тросів;*
- *з виробництва алюмінієвих дротів для ЛЕП;*
  - *хімічна група;*
- *група заводів з металообробки.*

Як бачимо із даного переліку, продукція всіх цих промислових підприємств енергоємна, і ДніпроГЕСу було куди та на що витратити вироблену ним електроенергію. Окрім того, для соціальної сфери потрібно було “вділяти” також немаленьку долю електроенергії – невеликий Олександрівськ за лічені роки перетворився на промисловий центр – м. Запоріжжя, населення якого стрімко зростало. Навколо заводів виникали нові житлові масиви, розвивалася інфраструктура міста, з’являлися нові школи, лікарні, середньо-спеціальні та вищі навчальні заклади, осередки дозвілля та культури, наукові установи і т.д. Фактично, ДніпроГЕСу м. Запоріжжя має завдячувати своїм другим народженням.

(За матеріалами **Віктора Новицького** “Найпотужніша ГЕС України”// Газета “X FILES Секретні матеріали XX століття” №10 (264), 2009, К., стор. 4-5)

ДОДАТОК IV

В КРАЇНІ ВІЛЬНОЇ ПРАЦІ

**«Мы путь земле укажем новый –
Владыкой мира станет ТРУД!»**

(Лозунг большевистской агитационной пропаганды 1918 г.)

Щоб звільнити усіх трудівників від “капіталістичних пут”, більшовики, прийшовши до влади в жовтні 1917 р., взяли негайно втілювати в життя марксистські положення про працю, скориставшись досвідом найбільш значних досягнень робітничого руху в країнах Заходу. Молода країна Рад проголошувалася Республікою Праці. Гостра спрямованість російської революції проти “не трудівників”, ворожих робітникам і селянам, мала намір створити в суспільстві культ самої Праці. Про це красномовно свідчать лозунги та символи тієї епохи.

Існуючі із життєвого досвіду мас уявлення про працю як про важку, обтяжливу долю, від якої революція мала якщо не позбавити усіх трудящих, то максимально її полегшити, породили наївні та живучі погляди про те, що при комунізмі взагалі не потрібно буде працювати. А поки настане омріяне “світле завтра”, усі мають однаково працювати і отримувати за це однаково зарплатню. Так з’явився *принцип зрівнялівки як аналог поняття рівності та справедливості*, котрий ліг в основу перших радянських декретів і постанов профспілкових та робітничих зборів.

Тож з перших днів радянської влади на ниві трудових взаємин виник найголовніший її внутрішній конфлікт: боротьба зрівняльної та диференційованої політики в галузі винагороди за працю. Запропоноване профспілками в квітні 1918 р. часткове введення відрядної оплати як стимулу краще та ефективніше працювати було гостро сприйняте непримиримими поборниками зрівнялівки та робітничого самоврядування, противниками залучення на виробництво кваліфікованих фахівців та професіоналів.

Економічний колапс і тотальна розруха народногосподарського комплексу під час “ери військового комунізму” (1919-1921 рр.) поставив населення на межу виживання. Проблема відсутності продуктів харчування у містах та відносна їхня доступність на селі змушувала людей виявляти чудеса винахідливості, щоб елементарно проіснувати. Форми виживання в ті роки спиралися на традиції та звички, притаманні дореволюційній Росії, і виступили відповіддю на нав’язувані більшовиками уявлення про життя при соціалізмі (без грошей, торгівлі, спекуляції).

Однак в ході подальшого державотворення *теоретичні* уявлення більшовиків про те, як вони уявляли собі трудові взаємини, почали зазнавати різючих змін, тому що на *практиці* вирішення трудових проблем увесь час породжували протиріччя, які не могли не впливати на суспільство і політику радянської влади. Теоретичні марксистські положення про вільну творчу працю на благо суспільства не мали під собою твердого практичного фундаменту, що ставило більшовицьке керівництво перед вирішенням питання, як досягти більшої продуктивності праці за наявних суспільно-економічних умов.

“Творча ініціатива мас”, “вільна праця” дійсно попервах породили вибух трудових ініціатив. Націоналізація промисловості у Радянській Росії одночасно націоналізувала і працю. Але ні “всенародний облік і контроль”, ні широка пропаганда трудових звершень не вберегли виробництво від розвалу. Ініціатива регулювати трудові взаємини “знизу” нічого не дала. Повсюдно на націоналізованих фабриках і заводах, де робітники брали виробництво в свої руки, спостерігався загальний розвал і хаос через брак досвіду в організації та налагодженні виробничого процесу. На іще не націоналізованих дрібних підприємствах справи також пішли вниз, які, попри палкі надії, не покращувалися навіть після переходу під патронат держави.

Для припинення розростання анархії у виробничій сфері справу почали налагоджувати “зверху”. Звідси – **централізація, адміністрування, посилення впливу державних органів, жорсткість дисциплінарних та каральних заходів** у трудових взаєминах. Проголошені недавно цінності вільної та ініціативної праці перетворюються на прямий диктат “паличної” дисципліни, котра наростала під впливом розпаленої громадянської війни та розоренням країни.

Згідно лозунгу революції “Хто не працює, той не їсть” декларація прав трудящих, а потім і Конституція 1918 року оголошували працю обов’язком всіх громадян республіки. **Трудова повинність** як захід примусу до праці знаходила все більше застосування, спочатку поширюючись на “експлуататорів”, а згодом і на інші верстви населення, в тому числі і на самих робітників. Робітничі організації та профспілки вбачали в цьому спроби “закріпачення пролетаріату”. Ознакою такого “закріпачення”, згідно декрету Ради народних комісарів (РНК) від 5 жовтня 1918 р., стали трудові книжки.

На початку 1920 р. спеціальним декретом було введено загальну трудову повинність. *В порівнянні з правом на працю встановлення трудової повинності визначило загальний примусовий характер політики радянської влади в сфері праці.* Це особливо яскраво проявилось в часи розквіту військового комунізму.

Під час громадянської війни (січень 1918 р. – 25 жовтня 1922 р.) трудова повинність перетворилася на військову. Колективні угоди між адміністрацією та працівниками замінювалися керівництвом із центру. Самі ж профспілки стали складовою державної машини, забороняючи страйки як метод вирішення трудових конфліктів. В

березні 1919 р. з'явилися дисциплінарні суди, а 27 квітня декрет РНК санкціонує посилення боротьби з прогульниками та порушниками правил внутрішнього розпорядку і дисципліни.

IX з'їзд російських компартійців запропонував низку заходів із боротьби з “дезертирами трудового фронту”, тобто із тими робітниками, котрі покидали підприємства в пошуках джерел харчування. Винних карали занесенням в списки дезертирів, їх відправляли в штрафні батальйони, ув'язнювали в концентраційних таборах.

На початку 1920 р. із мобілізованих на *трудоий фронт* почали формувати *трудоі армії* у тих галузях народного господарства, де спостерігалася напружене становище (транспорт, заготівля палива та сировини і т. п.). Управління трударміями здійснювалося через спеціальний орган – Головкомпраця (Главкомтруд), завданням якого було здійснювати облік, примусову мобілізацію та розподіл робочої сили.

Однак ні загальна трудова повинність, ні **мілітаризація праці**, ні трудармії, ні концтабори, ні тюрми не могли подолати розвал виробництва, падіння продуктивності праці, розпад економічних та господарських зв'язків і деградацію суспільства.

На виробництві переважали тенденції зрівнялівки в оплаті праці, безпосередньо пов'язані з народними уявленнями про соціалізм. І хоча оплата праці регулювалася тільки в грошовій її частині, гроші в ті часи особливої ролі не відігравали. Заробітки, які неодноразово підвищувалися, за 1918-1920 рр. знецінились більш, як у 10 разів і не забезпечували навіть прожиткового мінімуму.

Більшовицький уряд намагався компенсувати знецінення грошей шляхом централізованого постачання робітників продовольчими пайками. Таким чином відбувався перехід на *натуралізацію оплати праці*, яка фактично аж до кінця громадянської війни мала зрівняльний і класовий характер. Декретом РНК від 20 квітня 1920 р. про введення трудового продовольчого пайка передбачалось три категорії. Найбільш повноцінним продовольчим пайком був пайок червоноармійців. Робітники також мали деякі переваги в постачанні, особливо у важкій промисловості.

Паралельно приймалися декрети, які започаткували сферу громадських споживчих фондів. В часи військового комунізму вони мали загальний, але ефемерний характер (безоплатні житло, медичні послуги, транспорт і т. п.). В руслі намагань покращити стимулювання праці декретом РНК від 23 жовтня 1920 р. почало здійснюватись натуральне преміювання ударних заводів і фабрик та зразкових підприємств. Але ніякі спроби утримати робітників на виробництві в умовах голоду не спрацьовували. Ніякі переконання не могли їх змусити до більшого випуску продукції. Натуралізація заробітної плати не давала ефекту, оскільки вона була негнучкою і не забезпечувала потрібного для життя вибору товарів, а, відповідно, стимулів і задоволення в праці.

Проте ніхто не береться відкидати і те, що примус і насилля були головними стимулами праці в роки військового комунізму. Разом із ними широко практикувався метод переконання. Звичайно, перемоги Червоної Армії на фронтах громадянської війни матеріально підтримувалися, але не належно. Не відкидається і ентузіазм народних мас, підігртий революційною пропагандою, чого не було у стані білогвардійців. Пропаганда і агітація дозволяли якось примиритися із крайньою нужденністю і повсюдними труднощами. Але, як продемонструвала криза системи військового комунізму, що настала на межі 1920-1921 рр., *пропаганда і агітація все-таки не є надійними супутниками мотивації праці.*

Ставки на свідомість і виховання нової людини на виробництві в політиці більшовиків зазнали провалу. Наслідки військового комунізму залишили глибокі сліди в розвитку радянського суспільства: централізоване втручання держави в регуляцію праці, приниження ролі профспілок як державних партнерів в організації трудових взаємин. Власне, з цих часів започатковано перекладання на профспілки незначних (на думку влади), але дуже важких і обтяжливих функцій із розробки трудових норм, тарифів, умов та

охорони праці. Від військового комунізму тягнеться антиринковий і зрівняльний слід в радянській трудовій політиці. **I, найголовніше – ілюзорне переконання в дієвості неекономічних, каральних та примусових заходів для вирішення виробничих завдань.** Від військового комунізму тягнеться практика виправно-трудова таборів, яка поширилася і розповсюдилася в наступні роки розбудови соціалізму в СРСР.

Криза військового комунізму зумовила перехід до нової економічної політики (НЕП), ставлячи в умови конкуренції соціалістичну державну промисловість із дрібною приватною. Щоб забезпечити успіх конкуренції, виробництво почали концентрувати на найбільш ефективних державних підприємствах. Такі заходи вимагали повної відмови від мілітаризації праці, державного нормування зарплати, повернення до реальної практики колективних угод між державою та профспілками. Змінився характер найму – відбувся перехід від мобілізаційних заходів до вільного залучення робітників. Декрети 1921 р. докорінно змінили систему оплати праці і постачання робітників, спонукаючи до того, щоб навколо підприємства відбувалася самообілізація робочої сили. В 1922 р. законодавчо встановлено порядок найму робітників через відділи праці, відбулася відміна найму через біржі праці, які тепер лише реєстрували безробітних з метою їхнього обліку.

Проблема і основне протиріччя трудових взаємин періоду НЕПу полягали в тому, що капіталізм допускався більшовицьким урядом тільки за певних умов. *Практика перед ним ставила одні завдання, а ідеологія – диктувала зовсім інші.* Серед робітників, частини партійних і профспілкових лідерів сильними залишалися егалітарні настрої (утопічні погляди про усунення соціальних відмінностей та соціальної нерівності шляхом загальної рівності). З часів революції у свідомості робітників залишалися такі “священні корови”, замахуватися на які в Країні Праці було вкрай небезпечно.

Оскільки частково налагоджувалися капіталістичні взаємини, з ними поверталися і старі проблеми боротьби робітників за свої права: скорочення робочого дня, зниження інтенсивності праці, за більш вищі ставки її оплати і т. п. Командні висоти залишалися в руках держави, і ця боротьба набула подвійного та суперечливого характеру. Завдання нарощувати виробництво ширило серед робітників підозру, що їх знову починають експлуатувати, але тепер вже держава і її апарат. Почастішали страйки. Ріст безробіття породжував засторогу, що не все гаразд в “пролетарській державі”.

Суть наростаючого конфлікту полягала в тім, що можливість опори на ентузіазм і моральні поривання дуже скоротилися. Природною реакцією було б підсилення методів примусу, але в той час це виявлялося неможливим. Єдине, що залишалось, це висування на перший план матеріальних стимулів, але й такі заходи відбувалися не без труднощів.

Вихід на вільний ринок праці вимагав незалежності, в тому числі і в питаннях заохочення до праці, які не відповідали державній і профспілковій політиці. Це стало суттєвою перепоною для ефективного використання спонукальних мотивів у збільшенні продуктивності праці. Через це політика стимулювання звелася до вдосконалення структури заробітної плати в різних галузях і по професіях.

Декретом РНК від 10 листопада 1921 р. вводилась нова система оплати праці. Зарплатня повинна була видаватися у відповідності з результатами роботи підприємства, а не з числом працівників у відомостях на зарплату. В разі невиконання плану винагорода зменшувалась із зарахуванням утвореної недостачі.

Робітникам і службовцям в зарплатню включалися такі видатки: грошова оплата; вартість проживання, опалення, освітлення, водопостачання; продовольчі товари та товари широкого вжитку; спецодяг; вартість послуг комунальних підприємств (бань, перукарень та ін.), культурно-просвітницьких закладів; сімейних пайків. Якщо держава не могла забезпечити необхідні для цього фонди, дозволявся відпуск продуктів власного виробництва.

Демонтаж системи військового комунізму передбачав скасування трудової повинності. 24 березня 1921 р. Головкомпрацю було ліквідовано, а в грудні цього ж року розформовані усі трудові армії. Новим кодексом законів про працю (КЗоТ) 1922 р. основною

організаційно-правовою формою залучення до праці затверджувалася *трудова угода*, якою передбачався порядок прийому і звільнення з роботи. КЗоТ 1922 р. замість централізованої одноманітності окреслював лише мінімум трудових гарантій і передбачав можливість їхнього розширення в колективних угодах. Даним кодексом визначались правила внутрішнього розпорядку, встановлення норми виробітку і винагороди, гарантії зарплатні, форми компенсації, робочий час і час відпочинку, введені були пункти про учнівство, про умови праці жінок та неповнолітніх, про охорону праці і соціальне страхування, про профспілки та вирішення трудових спорів.

Однак якщо *НЕП уособлював собою перемогу методів персональних переконань в налагодженні трудової дисципліни*, то він це здійснював у дуже специфічній формі.

Підвищити продуктивність праці за рахунок механізації виробництва, як це передбачалося планом ГОЕЛРО, було практично не можливо. Парк машин та обладнання був на третину зношений, а вартість технічних пристроїв у 1925 р. складала вже дві третини в порівнянні із 1913 р. Потрібно взяти до уваги й те, що було повністю перекрито імпорт і відсутні кредити для розвитку економіки. Труднощі процесу механізації змушували робити ставки на раціоналізацію для отримання більш високої віддачі від наявного обладнання – мається на увазі доля значних резервів недовикористання устаткування в роки громадянської війни. Та навіть і це не могло бути довготривалим джерелом для підвищення продуктивності праці.

Назрів момент переходу підприємств на **госпрозрахунок**. Було створено наукові установи, покликані запроваджувати нові форми праці – Центральний інститут праці (ЦИТ) при Наркомпраці (НКТ), Інститут техніки управління (ІТУ) і т. д. При цьому класифікація видів праці на “ясних” і “наукових” основах у відповідності із фізичним та психологічним напруженням, пошук об’єктивного універсального виміру кваліфікації та інші подібні питання були предметом широких дискусій серед видатних економістів того часу. Пропагувався хронометраж виробничих процесів, для обліку часу видавалися спеціальні хронокарти. Ідея провалилася через відсутність годинників у переважній більшості працівників. Основоположники руху наукової організації праці (НОТ) як головний спосіб підвищення продуктивності праці і заробітної плати відстоювали раціоналізацію технологічних процесів шляхом звільнення кваліфікованих робітників від допоміжних операцій.

Результати від впровадження цих ідей виявилися незначними. *Раціоналізація дала ефект тільки на початку НЕПу за рахунок впорядкування дезорганізованого раніше господарства. Грунтова раціоналізація була неможлива через технічну і культурну відсталість робітничого класу, відсутність необхідних трудових навиків, недостатню кваліфікацію.*

Рівень інтенсивності праці, успадкований від військового комунізму, як і норми виробітки, були переглянуті. **Стимулювання заробітками стало головним методом підвищення продуктивності праці.** Перепорою виступав низький купівельний рівень населення. Завдання відновлення народного господарства і методи, якими намагалися досягти мети, потребували, щоб економічне змагання стало дієвим засобом підвищення продуктивності праці.

Спонукаючи до підвищення кваліфікації мали б зміни в системі тарифів, які в серпні 1921 р. були визнані основним фактором у розвитку промисловості. Відкинути думки про зрівнялівку на практиці виявилось важко. Але, виходячи із класових та політичних міркувань, таки було встановлено мінімуми і максимуми по зарплатні. Мінімумом ніби підтверджувалось, що в рамках закону не повинно бути погіршення становища робітників.

Пленум ЦК ВКП(б) в серпні 1924 р. вказував на необхідність швидкого доведення оплати праці вчителів, лікарів, агрономів до рівня заробітку індустріального робітника. Службовці адміністративного та технічного персоналу в 1927-1928 рр. були переведені на тверді оклади у відповідності із займаною посадою.

Різниця в оплаті праці між окремими галузями промисловості була приваблива для небажаючих підвищувати свій фаховий рівень. Можна було більше заробити, просто перейшовши на інше підприємство, де за ту саму кваліфікацію розцінки були вищі. Політика вирівнювання оплати праці між галузями не переглядалася аж до середини 1929 р.

В 20-ті рр. середня реальна зарплатня робітника досягла показників довоєнних часів. Якщо у 1913 р. вона складала 25 крб., то в 1928 р. – 26,9 крб. (в довоєнних рублях). **Проте робітники не відчували віддачі від цього, так як їхні видатки були пов'язані із компенсацією втраченого раніше, а не покращення свого становища.** Статистика споживчих бюджетів свідчить, що 1920 рр. стали часом “від’їдання”, після чого неминуче мають вирости матеріальні запити. *Індекс зарплатні, виражений в “товарних рублях”, в період НЕПу сильно зріс, але він уособлював перехід до нормального від голодного і напівголодного існування.*

До кінця 20-х рр. із села до міста щорічно переходило близько 1 млн чоловік, поглинаючи лише частину резервів “армії праці”. Міський ринок праці не міг забезпечити занятість для такої маси людей, що створювало додаткові труднощі та незадоволеність таким становищем справ. Безробіття в 20-х рр. взагалі не підлягає ніякому обліку. Постановою 1927 р. передбачався особливий порядок реєстрації безробітних. Брались на облік особи, які мають спеціальність, трудовий стаж, діти робітників та службовців, а також випускники вищих та середніх навчальних закладів. Та попри все офіційне число безробітних в 1929 р. наблизилось до відмітки 2 млн осіб.

Із проголошеним курсом на побудову соціалізму в одній країні, індустріалізацію, перехід до планової економіки та згортання НЕПу в галузі трудових взаємин розпочалися бурхливі зміни. Індустріалізація як головний напрямок соціалістичного будівництва трактувалася керівництвом як свідомо заплановане досягнення техніко-економічної незалежності країни, котра знаходилася в оточенні ворожих їй держав. Також це наступ на приватний сектор і його витіснення за рахунок розширення частки державного сектору як основи соціалістичної економіки. Здійснити індустріалізацію мали за рахунок внутрішніх джерел накопичення, так як СРСР не міг розраховувати на закордонні інвестиції у зв'язку із тим міжнародним становищем, в якому опинився. В програму індустріалізації закладався “режим економії”, тобто скорочення невиробничого споживання з метою, щоб зекономлені засоби направити на будівництво нових індустріальних об'єктів.

Програма індустріалізації доповнювалася планом реконструкції народного господарства, який передбачав зміни техніки і способів виробництва в напрямку розвитку енергетичних потужностей, збільшення масового виробництва,; запровадження в економіці країни американських та європейських технологій, раціоналізацію, НОТ, вдосконалення загальної структури виробництва в напрямку розвитку галузей важкої промисловості, концентрацію виробництва біля джерел сировини и енергії; спеціалізацію районів у відповідності із їхніми природними та соціальними особливостями.

Організація нових форм праці в соціалістичному будівництві за повної відсутності досвіду, за винятком планового проєктерства періоду військового комунізму (план ГОЕЛРО), постала реальною проблемою.

Проголошення того, що індустріалізація здійснюватиметься власними силами, в агітації і пропаганді нового курсу компартії відсунуло в тінь місце і значення застосування запозичених передових іноземних технологій та залучення до справи закордонних фахівців, закупівлю необхідного устаткування і обладнання за межами СРСР. Завдяки нарощуванню експорту сільськогосподарської продукції, сировини та лісоматеріалів, створювались додаткові фінансові вливання в індустріалізацію.

Найбільші труднощі виникали під час планування праці. Будь-який збір запланованих показників міг викликати ланцюг нищівних наслідків. У накреслених перетвореннях найбільш вразливим місцем залишалась загальна відсталість країни. Щоб

побороти її в техніко-економічних, соціальних та культурних сферах потрібно було здійснити прорив. В травні 1929 р. на V Всесоюзному з'їзді Рад в якості закону було прийнято і затверджено план першої п'ятирічки (в оптимальному його варіанті).

Розпочався перехід до планово-директивної системи управління. Ідея за будь-яку ціну форсувати розвиток промисловості, щоб забезпечити швидку трансформацію відсталого сільськогосподарської країни в індустріальну, сильнішу в економічному плані та військовому відношенні, котра забезпечує вищий життєвий рівень населення, стала керівництвом до дії.

На межі 20-30-х рр. відбувся “великий перелом”, який започаткував нескінченну низку різних експериментів, котрі після серій провалів і невдач та їхніх виправлень, призвели до становлення радянського планового господарства із притаманною йому організацією трудових взаємин.

Із самого початку планова система несла в собі основне *протириччя*: **амбіційність проголошених планів і реальних можливостей їхнього виконання**. Об'єм і масштаб завдань, пов'язаних із індустріалізацією, ніколи не осмислювався керівництвом до кінця, тим більше в умовах, що вимагали значних капіталовкладень в будівництво, транспорт, сільське господарство, створення інфраструктури, умов праці в порівнянні з іншими країнами, аби забезпечити органічний та пропорційний розвиток народного господарства. Неузгодженість планових показників стосувалась і самої промисловості, переважно, в організації основних та допоміжних робіт у виробничому процесі. Щодо останніх, то їм було притаманно використання некваліфікованих робітників для ручної і важкої фізичної праці. Звідси – **фрагментарний та незбалансований характер радянської індустріалізації**. До того ж на момент “великого перелому” в планування було привнесене вольове начало, безпідставне завищення тих чи інших планових завдань, котрим об'єктивні закони економіки підкорятися не воліли. Цим і пояснюються постійні зриви на виробництві, що потребували внесення коректив в управління економікою.

Поставлені нові завдання породили проблему кадрів. На думку партійних лідерів старі кадри не відповідали цим завданням – не перейнялися усвідомленням їхньої важливості. З 1928 р. розпочалася кампанія переслідування “старих” або буржуазних кадрів та заміна їх висуваннями із комуністів і робітників. Ідеї класового миру та співпраці, проголошені в роки НЕПу, змінилися тезою про загострення класової боротьби на шляху до соціалізму, що, по суті, означало спробу внести в політику елементи соціальної ворожнечі та забезпечити опору для проведення даних заходів. Неминучі економічні труднощі, котрі виникли під час форсування індустріалізації, стали списувати на “шкідників”, “саботажників”, до числа яких відносили і кадри, котрі працювали на виробництві ще із дореволюційних часів. Протягом 1930 – початку 1931 років відбувалися звільнення і арешти, судові процеси, де звинуваченим інкримінувалися неодноразові зриви на виробництві.

Планова економіка передбачала державне регулювання, котрим полегшувалися контроль за сумісництвом місцевих та галузевих інтересів, запалювання суспільного ентузіазму, підпорядкування його вимогам політики. Тут легко проглядаються риси військово-комуністичної економіки. В рази зростає роль Державної планової комісії при РНК СРСР (Госплан) – органу, породженого в апогей ери військового комунізму. На основі синдикатів, котрі фактично монополізували постачання та збут, створювались виробничі об'єднання, дуже схожі на главки перших післяреволюційних років, котрі дали початок становленню відомчої економіки. Всюди вводилась одноосібність керівництва, на котре покладалась відповідальність за виконання промфінплану. Призначення директорів крупних будов та підприємств здійснювалось за особливим номенклатурним списком.

Лозунг “Профспілки – обличчям до виробництва!” спрямовував профспілки на виконання виробничих програм, планових завдань і закріплював за ними організацію нових форм праці – перш за все **соціалістичного змагання**.

Кампанія по розгортанню соцзмагання прийшла на початок 1929 р. Це – різноманітні трудові почини, рух ударників, прийняття зустрічних планів, “безперервка”, рух “догнати і перегнати” (ДіП) капіталістичні країни по об’ємах виробництва і продуктивності праці і т. п. Соцзмагання проголошувалось найголовнішою умовою виконання завдань п’ятирічки, формування нового ставлення до праці і нової людини соціалістичного суспільства. Участь в соцзмаганні вважалось найголовнішим інструментом класової боротьби, а ударники протиставлялися решті колег, нерідко співвідносними із відсталими елементами, котрі стають на перешкоді будівництва соціалізму і дезорганізують виробництво.

Звичайно, всі поголовно ударниками не ставали. А для підтягування відстаючих передбачався громадський буксир, критика недоліків через стінгазети і спеціальні контрольні комісії. Вищим органом контролю в соціалістичному змаганні мали стати виробничі наради.

Для преміювання за кращі досягнення в соцзмаганні передбачався спеціальний фонд. Але спочатку практикувалися різноманітні форми морального та громадського заохочення (грамоти, свідоцтва, посвідчення, дошки пошани, пропаганда досягнень ударників через ЗМІ і т. п.). На ударника нагороди мали сипатися з усіх боків. Матеріальна винагорода у вигляді премій видавалася тільки за перевищення плану. Фонди сприяння соцзмаганню формувалися із відрахувань підприємств в розмірі 40% від економії, отриманої в результаті розгортання соцзмагання. Сам фонд використовувався не лише на видачу премій, але й на пропаганду змагання і пов’язані з ним видатки. Премії поєднувалися із наданням культурно-побутових благ – переважно путівок в санаторії і будинки відпочинку, додаткових відпусток, права на вступ у ВИШі та технікуми. Іноді самі грошові премії були мізерними (було, що на одному заводі кожному ударнику видали по 2 пачки цигарок).

Система пільг та гарантій ударникам була закріплена постановою РНК від 15 грудня 1930 р. Нею установлювалися категорії працівників і норми преміювання. Число факторів преміювання було обмеженим. Премія не повинна була перетворюватися на постійну добавку до зарплатні, виплачуватися не частіше одного разу на півріччя. Постановою РНК від 10 січня 1931 р. допускалася виплата премій не більше одного разу в місяць.

Індустріалізація вимагала перебудови та уніфікації системи підготовки керівних кадрів і фахівців виробництва. В країні було створено Промислову академію при Всесоюзній Раді народного господарства (ВСНХ ССРСР), систему вищих технічних навчальних закладів (ВТУЗів) і технікумів, різноманітні курси “червоних” директорів, інженерів і т. п. Ставилося завдання за п’ятирічку вдвічі збільшити кількість інженерно-технічних працівників (ІТР) в промисловості та змінити співвідношення інженерів та техніків до числа робітників. З метою детального вивчення передового зарубіжного досвіду із питань організації виробництва та освоєння нових технологій керівники підприємств та інженери із числа висуванців від компартії отримали можливість бувати у відрядженнях за кордоном. На заводи та будови п’ятирічки запрошувалися також і іноземні фахівці.

Керівництво не розмежовувало рішення технічних і ідеологічних завдань. При вступі у ВИШі перевага надавалась комуністам і робітникам. Для цієї ж мети служило широке розповсюдження системи робітничих факультетів (робітфаків). Майбутні молоді спеціалісти ІТР мали низку переваг у плані їхньої підготовки – у ВТИШах для студентів встановлювалися більш вищі стипендії та ставки для викладачів. Практики, котрі займали інженерні посади, або ж інженери, потребуючі підвищення кваліфікації, отримали можливість навчатися заочно чи на короткотермінових курсах підвищення кваліфікації. Закріплення на виробництві випускників здійснювалось через відповідні господарські наркомати за участю Наркомосвіти (Наркомос), Наркомпраці (НКП) та профспілок на основі загального плану, розробленого НКП. Випускників інститутів та технікумів

зобов'язували відпрацьовувати за направленням на роботу трирічний термін. На основі заявок із відомств НКП складав план розверстки фахівців.

Підготовці кадрів для народного господарства присвячені розгорнуті постанови ЦВК і РНК СРСР в червні-вересні 1930 р. про реорганізацію вищих навчальних закладів, технікумів і робітфаків, покликаних готувати пролетарські кадри із широким політичним світоглядом у відповідності із сучасними вимогами науки і техніки та завдань соціалістичної реконструкції. Одночасно передбачалася прив'язка системи освіти до нового районування країни, об'єднання теоретичного і практичного навчання із вимогами господарчого будівництва національних районів та єдності програмно-методичного забезпечення навчального процесу на основі чіткого марксистсько-ленінського вчення. **Реформа передбачала перехід від багато- до монопрофільної спеціалізації ВИШів і технікумів та передачу їх у відомство відповідних наркоматів.** Відомства і установи укладали угоди на підготовку фахівців. На це у бюджети відомств закладалися кошти. *Розміри стипендій напряму залежали від значення ВИШу для індустріалізації країни.*

При кожному ВИШі спеціальною постановою передбачався робітфак. В систему робітфаків входили всі підготовчі курси. Вихідцям із робітничих родин при прийомі вони мали забезпечити не менш 75% місць, а на індустріальних відділеннях – не менше 90% місць, в інших ВИШах – не менше 70% місць для робітників, колгоспників, селян-бідняків. Проте брак фахівців, які б відповідали вимогам індустріалізації, відчувався гостро. Високим був і плин кадрів ІТР. Згідно постанови ЦВК і РНК від 15 грудня 1930 р. всі переводи і переходи фахівців на підприємствах обмежувалися і могли відбуватися тільки за узгодженням між відомствами і тільки із необхідними гарантіями та компенсаціями.

Не меншого значення надавалося підготовці кваліфікованих кадрів із робітничих спеціальностей. На початку 1928 р. 2,7 млн чоловік із числа фабрично-заводських робітників потребували фахової підготовки. Багаточисельні будови індустріалізації першочергово вимагали робітників-будівельників. Джерелом постачання робочої сили було село.

Спеціальними оргнаборами (масовими і груповими) на основі спеціальних угод здійснювалось поповнення контингенту некваліфікованих працівників для проведення трудомістких капітальних робіт. В той же час заборонялося залучення робітників із інших місцевостей через приватних посередників або спеціальних осіб, які не мали повноважень, наданих НКП, а також виклик робітників листами та публікаціями оголошень. Однак масове покидання села, викликане проведенням суцільної колективізації восени 1929 р., зламало організований відхід. Селяни були налаштовані проти колективізації сільського господарства. Вони активно протидіяли у формі повстань і бунтів, але більше – попросту тікали. Розпочався “великий вихід” із села. Недавні господарі, не бажаючи вступати в колгоспи, кидали напризволяще все і йшли в міста чи на будови, які іноді нагадували табори циган-кочівників. Історія іще не знала міграцій такого масштабу. Із 12 млн чол. – 8 млн поповнило число робітників на будівництвах і підприємствах. Розмах новобудов дозволив поглинути цей потік та забезпечити їх некваліфікованою дешевою, а іноді і дармовою робочою силою, оснащеною лише тачками і лопатами. *Таким чином безробіття в країні було майже подолане.*

Приток нових кадрів змінив соціальний образ робітничого класу. Вчорашні селяни наповнювали цехи, не знаючи індустріального виробництва та не маючи відповідних навиків. Щоб краще прилаштуватися, вони без кінця мандрували країною, породжуючи великий плин кадрів. Найпривабливішими для мігрантів стали Москва, Ленінград та інші великі міста. Це призвело до некерованого зростання міст, загострення в них житлових, транспортних та інших проблем, виникненню конфліктів між “міськими та селюками”.

Причини великого плинну кадрів крилися у незадовільних умовах праці, необлаштованості, низьких заробітках та ін. факторах, яких усунути за короткий час було просто не можливо. Також не були подолані тенденції зрівнялівки в оплаті праці, хоча частка підрядної оплати становила 50% у всіх галузях виробництва. Недоліки в оплаті праці перешкоджали зростанню інтенсивності праці за рахунок технічної реконструкції, а низький рівень кваліфікації негативним чином впливав на ріст продуктивності праці.

Постанова ЦК від 20 жовтня 1930 р. була спрямована на боротьбу із плинном кадрів. Нею передбачалась і ліквідація бірж праці. Безробітні могли зареєструватися лише за місцем проживання.

З 1929 р. країна перейшла на карткову систему, яка задумувалась як найбільш практичний спосіб виробництва і розподілу споживчих товарів, що забезпечувало б планові розрахунки капіталовкладень у виробництво основних товарів і контроль за купівельною спроможністю населення. **14 лютого 1929 р. уряд ввів всеоюзну карткову систему на хлібопродукти.** Хліб став продаватися по “забірних книжках”. Відкритий продаж непродовольчих товарів також згортався через велетенські черги. Їхній нормований розподіл почав здійснюватися за талонами і ордерами.

Введення карткової системи не обійшлося без врахування досвіду військового комунізму. Карткові норми стали більш диференційованими і встановлювалися, виходячи із внеску в трудовий процес чи трудову активність. Розподіл відбувався за категоріями і товари продавалися за установленними низькими цінами, а увесь їхній надлишок реалізовувався через “комерційну торгівлю”.

І.В. Сталін дав рекомендації щодо постачання робітників: “Зосередити засоби постачання робітників у основних, складених по списку районах. На кожному підприємстві виділити ударників і повністю їх забезпечити *в першу чергу* як продуктами харчування і мануфактурою, так і житлом, гарантуючи їм повністю права по страхуванню. Не ударників розподілити на дві категорії, на тих, хто на даному виробництві працює не менше року, і тих, хто працює менше року, причому перших постачати продуктами і житлом *у другу чергу* і по повній нормі, других – *у третю чергу* і по урізаній нормі. На рахунок страхування від хвороби і т. п. поговорити з ними таким чином: ти працюєш на виробництві менше року, ти “літун”, у випадку хвороби отримай, будь-ласка, не повну зарплатню, а, скажемо, 2/3, а ті, що працюють не менше року, нехай отримують повну зарплатню...” 15 грудня 1930 р. Політбюро прийняло постанову “Про робітниче постачання”, де і були враховані побажання Сталіна.

Тож робітники забезпечувалися картками першочергово. Особливо, у Москві та Ленінграді. Робітники ведучих підприємств мали переваги перед тими, хто працював на другорядних об’єктах. *Кінцеве оформлення всеоюзної карткової системи відбулося на початку 1931 р.* Однак держава не справлялася із постачанням населення. Велика різниця в зарплатах мало що означала під час купівлі товарів за високі ціни на “чорному ринку”, тобто за реальну зарплатню. Важко було переконати працівника підвищувати інтенсивність праці, коли це практично нічого не давало на практиці. Чутки про підприємства, де краще забезпечують, породжували плин кадрів. Нескінченні стояння в чергах негативно впливали на стан трудової дисципліни на виробництвах, сприяли прогулам та спізненням.

Держава на законодавчому рівні змушена була посилити боротьбу із прогулами, збільшити відповідальність адміністрації за стан дисципліни і виробничого режиму. 20 лютого 1931 р. з’явилася нова постанова ВЦИК і РНК про товариські суди і їхню боротьбу з порушниками дисципліни та пережитками старого режиму (пияцтвом, хуліганством, бешкетуванням і т. п.). Передбачалися і заходи впливу: попередження, громадський осуд із публікацією в газеті, штраф не більше 10 крб., підняття питання про звільнення, виключення із профспілки. Товариські суди повинні були створюватися із кращих робітників-ударників.

Законодавчі акти того часу свідчать, що прийняття того чи іншого закону – це ознака назріваючих негараздів і сигнал до розгортання чергової кампанії боротьби за їхнє подолання. Така увага до проблеми дисципліни була не випадковою. З'явилися ознаки того, що перші роки активного “соціалістичного наступу” викликали в країні цілу низку кризових явищ. Їхнє значення для подальших заходів сталінського керівництва породить суттєві зміни в політиці трудових взаємин. **В галузі праці вони сформуєть дивне поєднання методів матеріального стимулювання, морально-політичних зобов'язань, примусу і насилля.** Все це відбувалося на фоні посилення централізації, укріплення відомчих начал, репресивного апарату.

Перші ознаки зміни цієї політики проявилися у виступі Сталіна на всесоюзній нараді перед керівниками-господарниками 23 червня 1931 р. Основні тези цього виступу, відомі як “шість умов тов. Сталіна”. Засобами пропаганди вони тепер втовкмачувалися у свідомість населення всієї країни і знайшли відображення в багатьох законодавчих та адміністративних актах. Ударників за трудові досягнення, після вищезгаданої наради із керівниками-господарниками, почали нагороджувати спеціальними знаками, присвяченими індустріалізації та колективізації. Їх з'явилося дуже багато, що пояснюється ще відсутністю в країні хоча б якоїсь розробленої системи нагород. Нагрудні знаки виготовлялися за замовленнями наркоматів, обласних та міських рад, а також окремих підприємств. Знак, котрий серед інших з'явився в 1930-х, називався “За виконання шести умов Сталіна” Ним відзначали ударників – як і робітників, так і колгоспників. Для колгоспників нагрудний знак виглядав так:

**ЗНАК “УДАРНИКУ-КОЛГОСПНИКУ”
за виконання шести умов Сталіна**

Шість умов Сталіна:

1. Організовано здійснювати набір робочої сили згідно угод з колгоспами, механізувати працю.
2. Ліквідувати плин робочої сили, знищити зрівнялівку, правильно організувати зарплату, покращувати побутові умови працівників.
3. Ліквідувати знеосібку, покращити організацію праці, правильно розставляти сили на виробництві.
4. Домогтися того, щоб у робітничого класу СРСР була своя власна виробничо-технічна інтелігенція.
5. Змінити ставлення до інженерно-технічних сил старої школи, виявляти до них більше уваги і турботи, сміливіше залучати їх до роботи.
6. Запроваджувати і посилювати госпрозрахунок, підняти внутрішньопромислове накопичення.

ВРАЗКИ НАГРУДНИХ ЗНАКІВ УДАРНИКІВ 30-х рр.

Знак "Дальбуду" ("Дальстроя")

Ударнику строительства канала Москва-Волга

13 вересня 1931 р. постановою ЦВК і РНК прийом робітників на виробництво чи інші господарські підприємства було дозволено без звернень в органи, які займалися питаннями трудової зайнятості. З одного боку постанова ніби й розширювала права підприємств – збільшення валової продукції, підвищення продуктивності праці, скорочення простоїв, браку та прогулів. *Але це не стосувалося жорстко встановлених лімітів на фонди заробітної плати, постачання сировиною і матеріалами.*

23 червня 1933 р. Наркомат праці (НКП) злився із апаратом ВЦСПС. Останньому було передано всі кошти із соціального страхування, санаторії, будинки відпочинку, навчальні заклади, кадри, котрі раніше підпорядковувалися НКП. Також профспілкам було передано права низових органів Робітничо-селянської інспекції (РКІ). З метою боротьби із плином кадрів було вирішено обмежити самоплив і підсилити **оргнабір**. Контрактники-заробітчани із села (угода між правлінням колгоспу та госпорганамі) звільнялися від відрахувань із зарплатні на користь колгоспів. Ті, хто самовільно подавався на заробітки, виключалися із колгоспів.

Однією із яскравих ознак часу стала боротьба зі “знеосібкою” та “функціоналкою”, що стало відповіддю на експерименти попередніх часів, коли виробничий процес розглядався як єдиний і автоматично (функціонально) діючий. “Знеосібка” прийшла слідом за “непреривкою”. Відсутність підготовки переходу виробництв на позмінний графік, конкретної відповідальності працівників за механізми, верстати, інструменти, довірену ділянку праці викликали масовий вихід із ладу верстатів і обладнання, зниження стимулів до роботи. Встановити винних у зривах та бракові в ході виробничого процесу було неможливо. Практично нічому не запобігав і “летючий” (вибірковий) контроль РКІ.

В квітні 1932 р. XVII конференція ВКП(б) вказала на необхідність призначення відповідальних, викоринити знеосібку, скласти інструкції для кожного робочого місця, графіки виходів на роботу, ввести журнали про передачу зміни, посади змінних інженерів та майстрів і т. і. Всім спеціалістам, які безпосередньо були пов’язані із виробництвом, оклади встановлювали вищі, ніж в управлінському апараті.

У своєму виступі 23 червня 1931 р. І.В. Сталін засуджував цькування спеціалістів старої школи. Прийшло усвідомлення того, що в умовах дефіциту кваліфікованих кадрів різного роду гоніння на “старих спеців” лише поглиблюють труднощі на виробництві. Спочатку спеців під наглядом ОГПУ почали повертати на попередні місця, потім низці осіб, пов’язаних зі “шкідниками” і готових працювати на благо соціалізму, було оголошено “прощення”.

Знову ж таки *основна ставка робилася на підготовку технічної інтелігенції із середовища робітничого класу*. Було пригальмовано процес висування, оскільки більшість фахівців-практиків не виправдали покладених на них сподівань. Своїм невмінням, абсурдними діями вони тільки підривали авторитет керівництва. Було заборонено висувати робітників до управлінського апарату, тепер вони могли просуватися тільки по виробничій лінії. Проте дефіцит кадрів подолати не вдалося. Це посилювало значення планового розподілу фахівців. А щоб випускники шкіл ФЗУ не йшли на робітфаки, у технікуми і ВИШі, їх змушували відпрацьовувати на виробництві 3 роки, закріплюючи таким чином за виробництвом.

В організації праці була ще одна біда – відсутність професійних нормувальників (тобто свого роду наглядачів за робітниками) і труднощі запровадження їх на виробництві. XVII конференція ВКП(б) постановила забезпечити технічні основи для нормування та прив’язки його до технології планування, створити реальну базу для більш широкого планування і розрахунків випуску валової продукції, поєднати виконання та перевиконання планів так, щоб вони забезпечували дійсні стимули для інтенсифікації праці. Деякі обмеження в оплаті праці за соціальними ознаками були скасовані. Зарплата ставилася в залежність від безперервного виробничого стажу. На надбавку у 10% можна

було розраховувати через три роки і 5% за кожні наступні два роки на тому ж підприємстві. Безперервний стаж враховувався під час переведення на інше підприємство.

В роки першої п'ятирічки кількість власників продовольчих карток збільшилася із 26 млн (1930 р.) до 40 млн (1932 р.). Система постачання все більше набувала елементів патерналізму (опіки) з боку держави і адміністраціями установ. То ж у 1932 р. адміністрації виробництв отримали можливість закріплювати своїх працівників за закритими розподільниками. Через невідповідність реформам 1932 р. карткова система була приречена, і з 1 січня 1935 р. розпочався поступовий процес її ліквідації.

У вересні 1931 р. знову були введені трудові книжки, де фіксувалися переміщення робітників на виробництві, що ставало об'єктом пильної уваги відділів кадрів. Постановою РНК СРСР від 15 листопада 1932 р. **за прогул** передбачалось *негайне звільнення з роботи, позбавлення продовольчих карток, виселення із наданої житлової площі, а з 1933 р. – виключення із житлового кооперативу*. Злісні “літуни” та “дезертири трудового фронту” втрачали можливість отримати направлення на роботу протягом 6 місяців. На боротьбу із прогульниками задіявалися всі важелі господарського та ідейно-політичного впливу. Постановою від 4 грудня 1932 р. підприємствам і установам надавалося *право самостійно вирішувати, кого і як карати за порушення правил трудової дисципліни, орієнтуючи їх на “очищення виробничих колективів” та “оздоровлення обстановки”*.

27 грудня 1932 р. прийнято закон про паспортизацію. Паспортизація передбачала прописку за місцем проживання, чим закріплювалася перевага міських жителів над сільськими, право на продуктову картку і житло. Москва і Ленінград та інші крупні промислові центри, котрі постачалися краще за інші, перетворилися на міста із лімітованою пропискою. Протягом 1933 р. 27 млн чоловік отримали паспорти. Сотні тисяч людей під час цілеспрямованих облав НКВС на предмет перевірки паспортного режиму було затримано. Їх, виконуючи рознарядки по забезпеченню робочою силою таборів ГУЛАГу, після швидкого і формального суду відправляли до відповідних місць для роботи на благо соціалізму.

Проте вихідці із села, щоб уникнути колгоспної долі, незважаючи на всі перешкоди та відсутність паспортів, наповнювали міста, використовуючи для цього навчання у ФЗУ, перехід на роботу в МТС, службу в армії, оргнабори. Для більшості виробництв проблема залучення нових працівників зіштовхнулася із проблемою надання новоприбулим житла. Але і житло не вирішувало питання боротьби з плином кадрів.

Для більшості робота на виробництві служила проміжною сходинкою для подальшої кар'єри. Праця на заводах і фабриках – важка, монотонна, виснажлива – для молоді, котра прагла іншого, була непривабливою. Багато хто мріяв реалізуватися у невиробничих сферах: на партійній і громадській роботі, в армії, в спорті і т. п.

В 1931-1932 рр. розгорнулася кампанія із укладання колективних угод. Орієнтовний зміст колективної угоди 6 січня 1932 р. опублікувала газета “Труд”. Це був досить таки об'ємний документ. **Система колективних угод об'єднувала працевластця і робітника в одне ціле. Вона не мала характеру соціального партнерства, а мала вигляд організації соціально-трудова взаємин з елементами державного патерналізму і адміністративного натиску.** Особливого сенсу в таких колективних угодах не було, і з 1934 р. практика їхнього укладання була припинена.

Особливо потрібно зауважити, що в роки першої п'ятирічки система примусової праці безпосередньо пов'язувалася із виконанням завдань індустріалізації країни. Основна маса населення зосереджувалася у західних та центральних районах СРСР. В традиційних промислових районах (Центр, Північний Захід, Донбас) знаходилися головні кадри кваліфікованих робітників і ІТР. В Москві та Ленінграді було сконцентровано більшість навчальних закладів і наукових центрів. Промислове освоєння нових районів потребувало великих капіталовкладень і майже завжди зіштовхувалося з проблемою інтенсифікації міграційних процесів, забезпечення трудовими ресурсами численних

новобудов на півночі та сході країни. Вирішити дану проблему на органічній основі було практично нездійснено.

Керівництво країною спробувало вирішити цю проблему кількома способами, котрі в передвоєнний період історії СРСР сформувалися у своєрідні традиції по освоєнню нових районів:

- розпалювання суспільного ентузіазму, комсомольських, молодіжних та інших закликів, які на практиці іноді перетворювалися на добровільно-примусові акції;
- шляхом введення надбавок до зарплатні (“північних коефіцієнтів”) і надання переваг тим особам, котрі працюють у важких умовах;
- широке використання праці в’язнів і виселенців.

Вивіз деревини був основним валютним джерелом надходжень в казну країни. Розширення лісозаготівлі сприяло розширенню географії виправно-трудоих таборів (рос. – ИТЛ), виправно-трудоих колоній (рос. – ИТК) та спецпоселень, мережа яких все більше оповивала країну. Держава проповідувала політику виправлення ув’язнених працею. В цій політиці більше було від лукавого, ніж реалізму.

11 липня 1929 р. РНК СРСР прийняла спеціальну постанову про використання праці ув’язнених на Півночі, Уралі, в Сибіру, Казахстані і на Далекому Сході з метою “колонізації цих районів та освоєнню їх природних багатств”. До 1932 р. вже було створено 11 таборів, де у 1937 р. утримувалося 821 тис. засуджених.

Згідно радянської політики, ув’язнені повинні були окупати своєю працею власне утримання. Дармівщина табірної праці створювала ілюзію її дешевизни. Табірна праця була наполовину ручною, її умови, харчування та побут були вкрай важкими, що й пояснює високу смертність серед ув’язнених. На табірних робітників поширювалися принципи соціалістичного змагання, різні трудові почини. Ударники отримували за виробітку норми більші порції баланди та хліба.

Вкрай суперечливим явищем тієї доби став рух стахановців, що розгорнувся в кінці 1935 р. **На відміну від ударництва першої п’ятирічки, котре опиралося на колективні досягнення, стаханівське змагання ідентифікується із індивідуальними трудовими рекордами.** Стаханівський рух було проголошено новаторським – успіхів досягає той, хто на виробництві досконало володіє технікою. Компартія визначила, що це свідчення зрілості робітничого класу. В якійсь мірі стаханівський рух став відповіддю на зміни у трудових взаєминах, на скасування карткової системи. **Гроші і можливість їх заробляти ставали вагомим стимулом в праці та покращення умов життя.** І.В. Сталін 17 листопада 1935 р. на Першій всесоюзній нараді стахановців зазначив, що метою соціалізму є досягнення матеріального достатку і виголосив знамениту фразу: “Жити стало краще, жити стало веселіше!”

1936 р. оголошувався стаханівським, що означало початок нового витка штурмових настроїв та різноманітних трудових починів. Це суперечило логіці планово-розподільної системи. Рекордоманія вела до дисбалансу виробничого процесу, перевитрат сировини та матеріалів, зношенню обладнання. Стаханівський рух не міг викликати великого ентузіазму у керівників виробництва та ІТР, адже в гонитві за рекордами зросли показники виробничого травматизму.

Та поки зберігалися діючі норми та розцінки, збільшувався фонд заробітної плати, стаханівський рух давав ефект. Їхній перегляд у бік підвищення інтенсивності праці звів рух на спад і його зміст попросту втратив сенс.

В другій половині 30-х, коли країна нарощувала свою військово-оборонну могутність, система трудових взаємин продовжувала зазнавати змін. Виробничі труднощі не зменшувалися. Пошуки “ворогів народу”, “шкідників”, саботажників, нагнітання істерії масовими репресіями лягло в основу сталінської політики “закручування гайок”.

У побудові економічної бази соціалізму “кадри вирішували все”. Радянський Союз перетворювався на могутню, економічно розвинену та боездатну країну. На фабриках і заводах стали виробляти різноманітну продукцію, забезпечуючи товарами

широкого вжитку населення. Відміна карток на продукти харчування, зростання благоустрою, сфери комунальних послуг та розвиток соціального захисту після років різнопланових негараздів створювали образ райського життя в соціалізмі. Проте ціна того раю виявилась непомірно високою.

(За матеріалами Соколова А.К. Радянська політика в сфері мотивації та стимулювання праці (1917 – середина 1930 років).

www.hist.msu.ru/Labs/Ecohist/OB4/sokolov.htm)

ДОДАТОК V

**Анатолій
Володимирович
Огієвський**

(1894-1952)

І. Дитинство та роки навчання (1894-1922 рр.)

А.В. Огієвський народився 31 серпня 1894 р. в м. Стародуб Чернігівської губернії (сьогодні – Брянська область Російської федерації) у дворянській родині.

Батько – **Володимир Дмитрович Огієвський**, хоча і був дворянином, проте власності не мав. Сім'ю (дружину, трьох доньок та двох синів) утримував за рахунок власних заробітків. Освіту почав здобувати в Київському університеті, але за участь в студентських виступах був відрахований з університету. Згодом В.Д. Огієвський закінчив повний курс природничого факультету Одеського університету.

Після закінчення навчання служив у відомстві юстиції – спочатку мировим суддею, членом, а згодом і головою з'їзду мирових суддів. До 1890 р. В.Д. Огієвський проживав у Тобольській губернії, пізніше – у західних губерніях Росії: Чернігівській, Віленській, Ковенській та Мінській.

Після жовтневих подій 1917 року батьки А.В. Огієвського оселилися в м. Кролевіці, що на Чернігівщині. Володимир Дмитрович Огієвський до виходу на пенсію у 1924 році працював у радянських установах. Помер у 1935 році.

Мати – **Катерина Григорівна Пресницька** була освіченою та працелюбною жінкою. Обмежені матеріальні статки родини Огієвських та постійні переїзди не позначилися на освіті дітей. Всі вони закінчили гімназію та продовжили далі своє навчання. Після смерті батька Анатолій Володимирович забирає до себе матір, яка прожила в його сім'ї до самої смерті, яка сталася у 1953 році [1, стор. 5].

Атмосфера в родині Огієвських сприяла прагненню дітей до знань та суспільно корисної діяльності. Всі члени сім'ї дотримувалися ліберальних поглядів та були виховані на повазі до праці.

В 1906 р. **А.В. Огієвський** поступив у прогімназію м. Вільно. Однак у зв'язку переїздом батька на нове місце служби, навчався в Мінській гімназії, яку закінчив у 1913 р. із золотою медаллю.

В тому ж році був прийнятий на загальноосвітній факультет Психоневрологічного інституту в Петербурзі. Проте через рік – у 1914 році – перевівся на інженерно-будівельний факультет Петербурзького політехнічного інституту. Студент Огієвський ще у Психоневрологічному інституті був членом правління студентського кооперативу; в Політехнічному інституті брав участь в роботі студентських та робітничих гуртків; поширював нелегальну літературу, перебував у лавах студентських демонстрацій.

В 1916 р. А.В. Огієвського призивають на військову службу. Після закінчення 9-місячного прискороного курсу військово-інженерного училища його направляють

прапорщиком до інженерних військ. Події лютневої революції 1917 року застають його на фронті. Прапорщика Огієвського, котрий заслужив довіру та повагу у солдат, було обрано в комітет батальйону, а невдовзі – командиром роти.

Після жовтневої 1917 р. революції А.В. Огієвського переводять в Управління начальника інженерів X-ої армії, котре, у зв'язку з наступом німців, на початку 1918 року евакуйовують у Мінськ, а згодом – у Київ. Тут А.В. Огієвський демобілізується з військової служби і вирішує продовжити навчання на інженерно-будівельному факультеті Київського політехнічного інституту.

На жаль, перебування Огієвського в інституті виявилось недовгим. Влітку 1919 р. він їде на студентську практику в м. Катеринослав (тепер – Дніпропетровськ) в складі групи, яка повинна була здійснювати вишукування на трасі Дніпровсько-Донецького каналу, який проектувався. Та в липні Катеринослав взяли білогвардійці. Практиканта Огієвського було мобілізовано в армію. Потрапивши на фронт, він при першій же можливості переходить на сторону Червоної Армії.

В складі 400-го радянського полку А.В. Огієвський брав участь у військових діях радянсько-польської війни. В травні 1920 р. захворів на тиф. Після одужання Огієвського призначають начальником навчальної частини запасної інженерної роти в м. Полтава. Невдовзі запасну інженерну роту переводять до м. Київ. Тепер він посідає посаду начальника навчальної команди запасного інженерного полку XIV-ї армії. В лютому 1921 р. його демобілізують і нарешті у нього з'являється можливість завершити свою освіту.

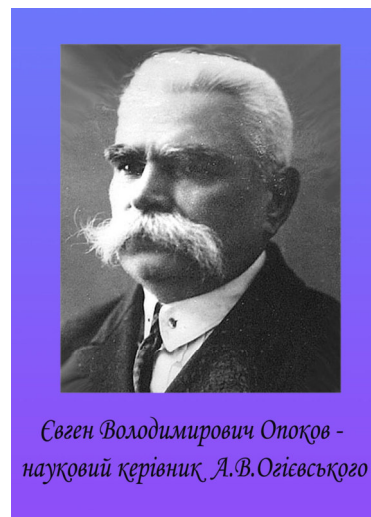
11 листопада 1922 року відбувся захист дипломного проекту, присвяченого проекту гавані та суднобудівного елінгу на р. Десна біля Чернігова. Екзаменаційна комісія інженерно-будівельного факультету визнала захист відмінним і удостоїла студента Анатолія Огієвського дипломом інженера-будівельника. В атестації, яку 15 листопада 1922 р. дав Анатолію Володимировичу керівник його дипломного проекту, відомий гідротехнік, професор Політехнічного інституту **Микола Іванович Максимович**, котрий, ознайомившись ближче під час розробки проекту із знаннями та здібностями інженера Огієвського, сміливо рекомендував його як здібного, старанного та акуратного працівника в галузі гідротехніки.

В липні 1923 року Огієвський поступає до аспірантури при кафедрі гідрології КПІ. Саме тоді кафедру очолював її організатор, основоположник школи українських гідрологів професор **Євген Володимирович Оппоков** [1, стор. 5-7].

II. Від аспіранта до професора (1923-1937 рр.)

Характерно те, що під час навчання Огієвський, окрім основного навантаження, постійно займається практичною роботою. Це давало не тільки можливість пізнавати життя та самореалізовуватися, а й здобувати додаткові засоби для життя. Будучи гімназистом і студентом Петербурзького “політеху”, Анатолій Володимирович займався репетиторством. В роки навчання в КПІ підрядився на службу техніком в Український торф'яний комітет. Він також працює і під час навчання в аспірантурі: в 1923 р. губернським спеціалістом з гідрології в Київській губернській земельній управі, а з кінця 1923 р. до середини 1924 р. – інженером гідротехнічного відділу Мостової відновлювальної організації Наркомату шляхів сполучень.

Після закінчення аспірантури в листопаді 1923 р. А.В. Огієвський розпочинає самостійну наукову діяльність в ролі наукового співробітника кафедри гідрології Київського політехнічного інституту, а згодом в Інституті водного господарства – з моменту його організації у 1926 р. Займаючись науковими дослідженнями, Анатолій Володимирович прагнув здобути досвід роботи і у виробничих установах: в 1924-1925 рр. – інженер пошукової партії Деснабуду (Управління будівництва водозабору на р. Десна біля Києва), одночасно, в 1924-1928 рр., він працює спеціалістом-гідрометеорологом в Укрметі, а в 1927 р. – на посаді спеціаліста гідролога Північної обласної меліоративної організації Наромзему УРСР.

Под Огиевским – перед травнем зпт, 1926 р. с пробелом, Опоков – у тебя везде с двумя П

Великий персональний досвід виробництва гідрометричних робіт, творче вивчення зарубіжної спеціальної літератури (Огієвський, окрім рідної української та російської мов, володів німецькою, англійською та французькою), а також знайомство з постановкою таких робіт в Німеччині, Австрії і Франції під час наукового відрядження за кордон в серпні-грудні 1927 р. дозволили йому скласти інструктивне керівництво “Виконання основних гідрометричних робіт”, а у співавторстві з **Є.В. Опоковим** написати фундаментальний курс гідрометрії. Останню роботу було опубліковано в 1930 р. українською мовою і рекомендовано використовувати як підручник у вузах і технікумах України.

Виробнича діяльність А.В. Огієвського в галузі гідрометрії, а потім і в інженерній гідрології посприяла у розробці ним цих розділів гідрології.

Гідрологічними прогнозами А.В. Огієвський почав займатися ще в аспірантурі, коли керівник кафедри Є.В. Опоков, він же й учасник досліджень у зв'язку з підготовкою проекту будівництва ГЕС біля Кічкасу, що нижче порожистої частини Дніпра, запропонував Анатолію Володимировичу розробку теми “Зв'язок між рівнями води Дніпра біля Києва та у кількох нижче лежачих пунктах і завбачення висот рівня на останніх по висотах в Києві”. Через кілька місяців, 18 листопада 1923 р., на об'єднаному засіданні кафедри гідрології, гідрологічної секції АН УСРР і меліоративної секції Сільськогосподарського наукового комітету А.В. Огієвський доповів про результати досліджень.

Рішенням цього об'єднаного засідання Огієвського було представлено до переведення в штат працівників кафедри та як виняток із існуючих правил він був позачергово удостоєний звання наукового співробітника.

В 1924 р. Огієвський продовжив працювати над розробкою методики короткотермінових завбачень рівнів Дніпра. Ця методика збільшувала ймовірність довготермінових завбачень до півмісяця рівнів води в створі у вже визначеному місці під будівництво ДніпроГЕСу.

Під час будівництва первістка радянської гідроенергетики – Волховської ГЕС поблизу Петрограду – в 1922 р. було організовано службу оповіщення, в обов'язки якої входило дослідження та прогнозування гідрологічного режиму р. Волхов. Діяльність цієї служби отримала позитивну оцінку. Тож тепер, коли в планах держави постало будівництво ДніпроГЕСу, потрібно було організувати службу оповіщення і на Дніпрі. Відомості про коливання горизонтів води в річці, які отримувалися в ході спостережень за її рівнями, необхідні були для планування та здійснення заходів, котрі б забезпечували безпеку робіт і, перш за все, в котловані. Методичною основою таких прогнозів могли виступити дослідження Анатолія Володимировича.

За рекомендацією Є.В. Оппокова керувати службою гідрологічних оповіщень було доручено А.В. Огієвському, котрий серед співробітників Інституту водного господарства вже був знаний в якості хорошого організатора гідрометричних робіт із 7-річним досвідом роботи. Огієвський також був прекрасно ознайомлений зі станом гідрометричних робіт та гідрологічних досліджень у західноєвропейських країнах. На його рахунок вже було 10 опублікованих робіт, присвячених гідрометрії та гідропрогнозам, тобто питанням, рішення яких складало основу діяльності Служби оповіщення на Дніпрі.

В лютому 1928 р. А.В. Огієвський очолює службу гідрологічних оповіщень Дніпробуду. За 4 роки під керівництвом Анатолія Володимировича були розроблені методики довготермінових та короткотермінових (не менше 15 діб) прогнозів різнопланових режимів Дніпра. Знаково те, що в умовах історично високої повені 1931 р. результати прогнозів справдилися. Завчасно передбачивши цей паводок, Служба посприяла безаварійному пропуску весняних вод 1931 р. в районі будівництва найбільшої на той час у Європі ГЕС. **Повінь, подібна до повені 1931 р., рідкісне явище, яке можна спостерігати лише один раз у 300 років.**

(Вода в Дніпрі біля Києва сягнула позначки 8 метрів та 53 сантиметрів вище умовного нуля. Поділ та прилеглі до Дніпра райони міста зазнали велетенських матеріальних збитків від масштабних за площею підтоплень. Серед населення також були жертви розбурханої стихії. Для ліквідації наслідків природної катастрофи залучалися всі можливі технічні та людські ресурси, в тому числі і студентська молодь навчальних закладів Києва, – прим. авт.).

Штат Служби гідрологічних оповіщень Дніпробуду складався із 6 осіб: **А.І. Прядченко, В.А. Сергієнко, А.В. Огієвського, Ф.І. Бідіна, М.М. Дикого та М.А. Шашкова**. Також до складання прогнозів залучалися інші співробітники Інституту водного господарства та Гідрометеорологічного інституту. Особливо вагомий внесок для отримання результатів розрахунків рівнів води зробив **В.А. Назаров**.

В 1932 р. світ побачила книжка А.В. Огієвського “Режим стоку Верхнього та Середнього Дніпра”, в основу якої лягли результати майже півстолітніх спостережень (1881-1929 рр.), яка отримала серед фахівців дуже високу оцінку. В передмові, котра вийшла з-під пера головного інженера та заступника начальника Дніпробуду академіка **Б.Є. Веденєєва**, сказано, що розробки А.В. Огієвського є цінним внеском в галузь вивчення режиму стоку Дніпра і закономірностей стоку взагалі.

Анатолій Володимирович не полишає роботи і в Інституті водного господарства України (ІВГ). У 1932 р. його призначають заступником директора Інституту по науковій частині, а через рік йому, крім того, доручають керівництво відділом гідрології, що він і здійснював незмінно впродовж майже 20 років. То ж діяльність Огієвського в ІВГ носила теоретичний характер, а в Службі гідрологічних оповіщень Дніпробуду – практичний.

Огієвський приділяє багато часу публікаціям результатів досліджень, укладанню навчальних посібників та педагогічній діяльності. В переліку 70 опублікованих наукових праць чільне місце посідають такі визначні роботи, як “Режим стоку Верхнього та Середнього Дніпра”, підручник “Гідрометрія і виробництво гідрометричних робіт”, два видання “Гідрологія суші” (відповідно в 1933 та 1936 рр.). Все це належним чином було оцінено і у вересні 1936 р. президія Академії Наук УРСР прийняла рішення присвоїти А.В. Огієвському ступінь доктора технічних наук без захисту дисертації.

Свою педагогічну діяльність А.В. Огієвський розпочав у Київському меліоративно-землепорядному політехнікумі (КМЗП) у 1929-1930 навчальному році, а у 1931 р. він був запрошений у Київський інженерно-меліоративний інститут (КІМІ) на посаду штатного професора з курсу гідрології, гідрометрії та регулюванню стоку [2]. Через 3 роки проф. Огієвський очолює кафедру гідрології, гідрометрії та гідрогелогії в цьому ж інституті. На даній посаді (за винятком років Великої Вітчизняної війни) Анатолій Володимирович пропрацював до останніх років свого життя.

Багато випускників КІМІ та КГМІ отримали висококласну підготовку зі всього комплексу гідрологічних дисциплін. Вони відзначали високу вимогливість проф. А.В. Огієвського, котрий теоретичний курс поєднував з практичними заняттями по гідрометрії, гідрології та регулюванні стоку річок. На своїх лекціях Анатолій Володимирович швидко та захоплююче викладав матеріал у значно більшому об'ємі, ніж було передбачено програмою. Грунтовне засвоєння знань студентами відбувалося у самостійній роботі з навчальними посібниками, підручниками та фаховою літературою, коли потрібно було вникати в суть деяких питань. Бувало, що Анатолій Володимирович дозволяв собі коротко зупинитися на деяких питаннях з теорії, які він детально описав у своєму науковому доробку, підручниках та посібниках. Він так і говорив: “Детальніше про це ви прочитаєте в підручнику”. Про те, хто і як зі студентів працював самостійно над курсом, відразу з'ясовувалося під час здачі заліків та екзаменів.

Немає сумнівів, що А.В. Огієвський відіграв важливу роль у формуванні наукової школи українських гідрологів, до якої в одному ряду з випускниками Харківського (нині Одеського) гідрометеорологічного інституту можна поставити випускників КГМІ (з 1959 р. Українського інституту інженерів водного господарства в м. Ровно).

Актуальні дослідження, виконані у відділі гідрології ІВГ України, цікавили широку наукову громадськість. А.В. Огієвський охоче виступав з доповідями на нарадах, конференціях та з'їздах: I Всеросійському та II Всесоюзному гідрологічному з'їздах (1924 і 1928 рр.), I Всесоюзному геофізичному з'їзді (1928 р.), I Всеукраїнському з'їзді по вивченню продуктивних сил України (1929 р.), конференції по розміщенню продуктивних сил при Держплані СРСР (1936 р.) та ін.

Досягнення в науковій роботі і заслуги в педагогічній діяльності А.В. Огієвського в березні 1937 р. були відзначені присудженням йому звання професора. За 15 років він пройшов шлях від техника-гідрометриста до провідного фахівця в галузі гідрометрії та гідрології, від учня-аспіранта до керівника кафедри – професора. Проте зупинитися на

досягнутому Огієвський намірів не мав. Грандіозний розмах водогосподарського будівництва в СРСР вражав своїми успіхами, а тому на той момент Анатолій Володимирович дуже чітко усвідомлював актуальність своїх творчих задумів [1, стор.11-19].

III. Роки розквіту (1938-1944 рр.)

В 1937 р. в ІВГ активно велася підготовка до відзнаки 40-річної наукової діяльності Є.В. Оппокова – наукового керівника, вчителя та наставника А.В. Огієвського. Однак святкування не відбулося. 15 жовтня 1937 р. органами НКВС був арештований академік Оппоков Євген Володимирович [1, стор. 19].

Підлий донос “куди слід” зробив свою чорну справу. В ході слідства 69-річному Оппокову інкримінують справу про шпигунську діяльність вченого на користь закордонних розвідок... Під підозру потрапили усі з найближчого оточення академіка Оппокова. Особливо ті, хто найбільше виділявся власними досягненнями та неординарністю.

НКВС перед арештом академіка брала в “розробку” членів з його оточення для збору компромату на вченого. Ослабивши таким чином “позиції” Оппокова, “особісти” задалегідь готували “зраду” учнями вчителя, а підлеглими – керівника...

Спочатку Огієвського звільнили з роботи у КГМІ. Документальне ж формулювання мотиву звільнення банальний: **“На зміну Наказу №74 від 28/VI-37 р. після Наказу №85 від 26 липня 1937 р. звільненими з роботи в ін-ті у 1937/38 навч. році стали: ...2. Проф. і зав. каф. Гідрології та гідрометрії Огієвський А.В., як такий, якому нема навантаження...”** [3]. Однак суд його на роботі поновив: **“Поновити на роботі в інституті по кафедрі Гідрології професора Огієвського А.В. з 31/І ц.р. згідно з постанови Нарсуду та розпорядження Управління Учбовими закладами Наркомзем УРСР з 27/І ц.р. №18-2-18.”** [4].

Здавалося, справедливість було встановлено, однак на Огієвського ще довгий час кидалася тінь “зрадника” свого наставника та керівника. Проте колеги та близьке оточення так не вважали і продовжували не тільки підтримувати дружні та довірливі зв'язки, а й шанувати Анатолія Володимировича, хоча й давали собі звіт у тому, чим це для них може обернутися. А.В. Огієвський увесь час перебував у полі зору “особістів”. Не виключено, що його не один раз викликали для “бесід” в “органи”. Проте чому його не заарештували слідом за Оппоковим – залишається загадкою...

15 жовтня 1937 року Оппоков був заарештований. 4 листопада 1937 суд виніс вирок розстріляти академіка як засудженого за I категорією. Вирок було виконано 11 листопада 1937 р. Проте про це стане відомо лише в наш час, коли архіви КДБ були розсекречені. Версія **О. Луговського**, що Оппоков помер в СІЗО в розпалі слідства 1 вересня 1938 року, так і не доживши до суду, побутувала досить тривалий час [5] (**Железняк Й.А.** в своїй книзі [1] дату смерті Є.В. Оппокова вказав таку, яка відповідає даті арешту академіка, – прим. авт.). Формулювання причини смерті академіка також банальне – “серцева недостатність”. Як правило, “енкаведисти” писали саме так, коли під час тортур на допитах не витримувало серце заарештованого...

Після арешту Оппокова в ІВГ відбулася реорганізація. Спочатку змінилося керівництво. Відповідно – було переглянуто тематику досліджень. Постановою РНК УРСР в травні 1938 р. ІВГ було перейменовано в Інститут гідрології АН УРСР, а відділ гідрології, яким керував Огієвський, у відділ річного стоку. Тож з кінця 30-х рр. Огієвський перестав займатися питаннями теорії гідрометрії [1, стор. 19].

В 1937 р. друге російське видання підручника з гідрометрії А.В. Огієвського було останнім. Проте він і далі продовжував плідно працювати в галузі гідрології. Як наслідок, в 1941 році у світ вийшло третє видання підручника з гідрології для гідромеліоративних вузів “Гідрологія суші (загальна та інженерна)”, де майже заново були написані розділи “Робота річок і наноси”, “Процеси стоку і вплив на них різноманітних факторів” і всі три підрозділи в розділі “Розрахунки річного стоку при недостатніх спостереженнях”. При

написанні останніх Огієвський використав результати власних неопублікованих досліджень.

Підручник отримав високу оцінку серед колег. Рецензенти *д.т.н., проф. Б.В. Поляков* та *д.т.н., проф. Б.А. Анполов* підручник схвалили в цілому, зауваживши, що він є не тільки чудовим навчальним посібником, але й науковою працею автора [1, стор. 21].

В своїй книзі [1, стор. 22] *Йосип Аронович Железняк* – один із учнів Огієвського – пише:

“Червень 1941 р. Навчальний рік закінчено, в світ вийшла “Гідрологія суші”, завершена підготовка книги “Основні закономірності в процесах поверхневого стоку на річкових басейнах”, продумані творчі плани на декілька років вперед. Однак в мирне життя країни увірвалася біда, над Батьківщиною нависла смертельна небезпека – гітлерівська Німеччина віроломно розпочала війну проти країни Рад.

У відділі річкового стоку Інституту гідрології обговорюють методика і планують дослідження, які мають покращити гідрологічне обслуговування в умовах військового часу. Перш за все необхідно освоїти прогноз режиму річок по вихідних даних тільки для частини річкового басейну. Анатолій Володимирович обмірковує, що із досвіду роботи Служби гідрологічних оповіщень ДніпроГЕСу може прислужитися в умовах, які складаються.

В приміщенні кафедри в Гідромеліоративному інституті обговорюються плани проведення учбової практики зі студентами у військовий час. Але хід військових дій змусив відмовитися від всього – в перші дні евакуації міста А.В. Огієвський виїхав із Києва...”

Проте в архівних документах КГМІ є зовсім інша інформація про А.В. Огієвського стосовно червневих подій 1941 р.:

1. Наказ №117 по КГМІ від 16/VI-41 р.

...п. 4. “Зав. кафедри гідрології професора Огієвського А.В. вважати у відрядженні до м. Ленінграда для участі в роботі II-ої сесії науково-технічної ради, як Голову правління Гідрометслужби, з 18 по 28 червня 1941 р.”

2. Наказ №129 по КГМІ від 27/VI-41 р.

“Виключити з списків викладачів інституту зав. кафедри гідрології проф. Огієвського А.В. з 26 червня 1941 р., як арештованого органами Державної безпеки”.

Наказ №129
по Київському гідромеліоративному
інституту
27 червня 1941 р.
§1.
Виключити з списку викладачів інституту зав. кафедри гідрології проф. Огієвського А.В. з 26 червня 1941 р., як арештованого органами державної безпеки.
Директор інституту І. Городницький

Тож із вищенаведених фактів документи свідчать, що, коли розпочалася Велика Вітчизняна війна, Огієвського в Києві не було. І розмірковування в книзі Железняка на рахунок планів у “військовий час” – всього лиш літературний прийом, щоб завуалювати те, чого автор, мабуть, достеменно і не знав або про що не було прийнято дуже поширюватися.

Очевидно, що після повідомлення по радіо про початок війни сесія науково-технічної ради Головного управління Гідрометслужби перервала свою роботу. Навряд чи за таких обставин міг продовжуватися форум вчених і фахівців-гідрологів. Кого звістка про початок війни могла залишити байдужим? Страх і тривога за родину та Батьківщину гнали людей до рідних місць. Огієвському вдалося добратися додому в Київ, де його і арештували київські “особісти”. Якби його арештовували деінде, то родичі та колеги в обстановці тотального рейваха перших днів війни не змогли б оперативно з’ясувати, куди подівся А.В. Огієвський.

Масові арешти серед населення, особливо – інтелігенції, в перші години і дні після початку війни були спланованою акцією “сталінських опричників”. 23 червня було заарештовано завкафедрою гідраліки КГМІ доцента *Журавля І.В.* [8], 26 червня до Лук’янівської тюрми забрали не тільки Огієвського, а і викладачів КГМІ *Савицького Й.Ф.* і *Шлигину С.А.* та студента *Гірченко А.С.* [8]. Про їхні арешти дирекцію КГМІ було поставлено до відома, а от хто і як це зробив – невідомо...

Зі спогадів колишнього киянина *Михайла Гнатовича Ілляшука*, арештованого в перші дні війни, дізнаємося, що арешт супроводжувався ще й процедурою обшуку представниками НКВС у помешканні підозрюваного. Ну яка справа без компромату? “Особісти” діяли напевне, а раптом вдасться “виловити рибку в мутній водичці”! Текст ордерів на арешт різнився хіба що прізвищами виконавців арешту та тих, кого потрібно було “взяти” за вказаною адресою: “На підставі рішення прокурора *Андрєєва* пропонується (звання та прізвище офіцера НКВС УРСР) взяти під варту означених осіб, які проживають (адреса), та припровадити їх до тюрми НКВС УРСР, що по вул. Володимирській, 33 (підпис і печатка).”

В перші дні війни арештовували переважно представників інтелігенції, значна частина котрих сформувалася в роки радянської влади: фахівці промисловості, сільського господарства, транспорту, освіти, медицини, науки, техніки, літератури та мистецтва. Серед наукових співробітників і викладачів були люди з вченими ступенями, званнями професора чи доцента. У дворі тюрми заарештовані по півдня принизливо стояли в черзі, щоб потрапити до ...камер ув’язнення. Лише за одну ніч з 22 на 23 червня, коли в Києві був мобілізований увесь апарат НКВС та міліції, до “республіканської Луб’янки” було доставлено близько десяти тисяч осіб [9, С.17-27].

Залишається здогадуватися про підстави арешту Огієвського: відомості про родовід (дворянське походження), секретна інформація про діяльність в роки громадянської війни (потрапив в оточення і був мобілізований до лав ворогів Червоної Армії), контакти із закордоном (стажувався в ряді країн Європи) чи за зв’язок з “виведеним на чисту воду ворогом народу” (мається на увазі справа *Оппокова*, – прим. авт.).

Можливо, що саме професійна діяльність вченого викликала підозри у “органів”, адже за рік до початку ВВВ Огієвський побував на Західній Україні. Про це говорить наказ №144 по КГМІ від 24/VIІ-40 р.: “п. 5. “Зав. кафедрою Гідрології т. Огієвського А.В. вважати у відрядженні з 1/VIІ-40 р. в Західні області України¹ в складі Комісії

¹ В 1940 р. на Західну Україну уряд відрядив ще й групу вчених з Академії наук СРСР. Експедицію на Закарпаття очолював *Микола Іванович Вавилов* – ботанік, генетик, селекціонер. Згідно спогадів одного із очевидців – вахтера гуртожитку, в якому проживали відряджені, він став свідком, як 6 серпня 1940 р. був заарештований М.І. Вавилов. Спочатку машиною до гуртожитку під’їхав сам академік, а слідом за нею прибула інша, в яку вченого запросили пересісти, повідомивши йому про необхідність терміново поїхати на переговори з Москвою. Міжміські переговори в той час можна було здійснювати тільки у відділеннях поштового зв’язку, та й телефон в гуртожитку того дня чомусь не працював, що не було рідкісним явищем. Нічого не запідозривши, М.І. Вавилов пересів у другу машину. М.І. Вавилов потрапив до рук слідчого *Олександра Григоровича Хвата*, який з-поміж своїх колег вирізнявся особливою жорстокістю. Лікар лефортовської тюрми *Розенблом* в подальшому розповідав, що після допитів Хвата йому доводилося виводити із шокового стану тих, справу яких він цей слідчий. Іноді з його кабінету виносили і трупи.

Торттури, які застосовувалися під час слідства працівниками НКВС, були різноманітні, але геть усі – витончені. Увесь їхній арсенал, який застосовував Хват, достеменно невідомий. Також невідомо, що робили з Вавиловим на допитах два інших слідчих – *Албогачів* та *Шварцман*. Проте з протоколів видно, що вчений пройшов через їхній “конвеєр”, який виглядав низкою мордувань, під час яких слідчі змінюються кожні вісім годин, а той, кого допитують, залишається. Не виключено, що Вавилова били та погрозували арештом рідних...

Кати знали, що у кожної людини є свій поріг витривалості, за межею якого допитуваний перетворюється на особу, котрою керує вже не розум, а фізіологія. Доведені до такого стану люди наговорюють на себе те, що потрібно було слідчим для фабрикування справи.

РНК УРСР” (на жаль, в наказах чомусь дуже рідко вичерпно вказувалася мета відряджень працівників КГМІ, – прим. авт.). Цим відрядженням, мабуть, і зацікавилися...

Перескакуючи в життєписі А.В. Огієвського через два роки, Железняк Й.А. пише, що Анатолій Володимирович в 1943 році “облаштувався” в Новосибірську. Тож, виходить, що від 27 червня 1941 року і до ... Новосибірська в офіційній біографії вченого “біла пляма”! Автор книги про “новосибірський період” свого вчителя подає фрагмент листування Огієвського зі **Швецем Г.І.** за липень 1943 р., з якого, читаючи між рядків, можна зрозуміти дещо із пережитого останнім часом самим Анатолієм Володимировичем – не все в листах можна було писати відкритим текстом:

“Звичайно, що наше особисте – ніщо в порівнянні із загальним – жахливою долею наших рідних місць ... в порівнянні з горем мільйонів населення нашої Батьківщини, загибеллю ряду цінностей і т.д.

Ось це надає сил для подальшого життя, та тверде переконання у швидкому звільненні територій, захоплених німцями, і нашої перемоги над ворогом” [1, стор. 22-23].

Однак з Новосибірськом доля пов’язала не тільки Огієвського.

В наказі №143 по КГМІ від 9/ВП-41 р. (стор. 175 справи 95, що вказана вище, – прим. авт.) в параграфі 1 говориться: “Професор кафедри гідротехніки т. **Пишкін Б.А.** звільняється з роботи з 9 липня ц.р. в зв’язку з призовом по мобілізації до РККА”.

Проте на фронт вчений не потрапив. З його життєпису відомо, що він з 1941 і до 1943 р. в Новосибірську під час ВВВ займався розв’язанням наукових проблем у військовому науково-дослідному інституті. Військовий інженер 2-го рангу Б.А. Пишкін видав у 1942 р. в Москві у Держгеолвидаві працю “Відбудова гідротехнічних споруд у військовий час”, а у 1943 р. – “Способи осушення військово-інженерних споруд”. З початку 1944 року його переводять до Москви.

Тож нема поки що ніяких свідчень про те, чи пересікалися в Новосибірську Огієвський та Пишкін – колеги по роботі в КГМІ довоєнної пори.

Із зібраних відомостей ветеранською організацією Українського інституту інженерів водного господарства (УІВГ) про випускників та працівників київського періоду історії Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП) стало відомо, що в 1943 р. у Новосибірську від рук працівників НКВС загинув доцент КГМІ **К.В. Розенталь**.

Михайло Ілляшук, який з 1930 р. по 22 червня 1941 р. був науковим співробітником Всесоюзного науково-дослідного інституту цукрової промисловості, згадує, як його та дружину після арешту 23 червня 1941 р. фактично без слідства і суду етапом доставили 14 липня в Новосибірськ. Там за кілька місяців до початку війни було здано в експлуатацію приміщення Новосибірського агрономічного інституту, в якому з 1 вересня 1941 р. планувалося розпочати навчання студентів. Проте через велетенський наплив ув’язнених, яких просто було нікуди подіти, приміщення інституту та його садибу, схожі на палацово-архітектурний ансамбль, терміново переобладнали на пересильну тюрму. “Хто б міг подумати, – пише **М. Ілляшук**, – що у Сибіру, який так гостро відчував потребу в сільськогосподарських кадрах, вузи перетворюватимуться на тюрми, аудиторії та лабораторії перебудовуватимуться в камери, а світлі широкі коридори – в темні закутки з рядом пригнічених, спотворених “вічками”, запорами і важкими замками дверей. Навіть в похмурі часи миколаївської епохи не скочувалися до такого блюзнірства та знущання над наукою. В сталінські часи тюрми були у більшій пошані, ніж навчальні заклади” [9, стор. 62].

З цієї тюрми засуджених етапом доправляли вглиб Сибіру для відбуття терміну їхнього покарання в численних “зонах” СибЛАГу та ДальЛАГу.

Так зробили і з М.І. Вавиловим, якому суд присудив вищу міру покарання. Однак після численних клопотань, розстріл було замінено на 20 років ув’язнення. В кінці 1942 р. М.І. Вавилова було обрано членом Лондонського королівського товариства. В цей час він перебував в Саратовській тюрмі, де вченого буквально заморили голодом. 26 січня 1943 р. М.І. Вавилова не стало. Смерть була спричинена дистрофією та набряком легень [11].

Прив'язка низки фактів до Новосибірська, де також опинилися дехто із професорсько-викладацького складу КГМІ, вказує на те, що там була “шарашка”, в якій НКВС “давав роботу” цілій когорті вчених (*пригадайте “Архіпелаг ГУЛАГ” О.І. Солжениціна!*, – прим. авт.) Зараз уже не секрет, що **Й.В. Сталін** був змушений форсувати темпи освоєння Сибіру, де росіянам довелося б жити, коли б армія німецько-фашистських окупантів дійшла до Уралу. Сталін такий варіант розвитку подій допускав, усвідомлюючи те, що Червона Армія – не технічна армія, а її командири воюватимуть не завдяки власному інтелекту, а кидатимуть на убій маси солдат, які в ріках пролітої крові втоплять наміри німецько-фашистських воєначальників...

Отже, завдяки евакуації важливих промислових гігантів на Урал і в Сибір, пришвидшилася індустріалізація цих багатих на природні ресурси районів СРСР. Саме в роки війни з'явилися плани освоєння енергії сибірських рік, розбудови транспортних магістралей, розвідки та розробки нових запасів корисних копалин та ін...

Далі Й.А. Железняк в своїй книзі про Огієвського розповідає, чим вчений займався в Новосибірську до січня 1944 р., поки його за викликом з Головного управління Гідрометеослужби не переведуть до Москви:

- працює консультантом управління гідрометеорологічної служби Сибірського військового округу;

- читає курс по гідрології слухачам курсів при управлінні та студентам V курсу Томського університету, які проходили практику в управлінні;

- починає по пам'яті відновлювати текстову частину монографії “Основні закономірності” (на початку 1941 р. рукопис був зданий до видавництва АН УРСР в Києві, але не був опублікований – прим. Железняка Й.А., стор. 22). Таким чином об'єм монографії збільшився вдвічі, було суттєво доповнено теоретичні обґрунтування деяких питань [1, стор. 23].

Життя Огієвського в Новосибірську та обставини долі змушували вченого не просто працювати, а повнокровно творити, щоб завершити цілісну теорію формування максимального стоку річок.

В 1944 р. Москва направляє А.В. Огієвського в Київ для організації та керівництва Київською науково-дослідною гідрологічною обсерваторією [1, стор. 23].

Окрім цього, у звільненому Києві з 1 лютого 1944 р. розпочалося навчання студентів у КГМІ, який з 1 грудня 1943 р. відновив свою роботу. Огієвський після свого повернення в Україну знову очолює в ньому кафедру. Паралельно він керує відділом гідрології Інституту гідрології та гідротехніки АН УРСР, який з липня 1944 р. отримав назву Інститут гідрології.

Життя в Києві поступово налагоджувалося, місто вставало з руїн, з евакуації поверталися навчальні заклади, установи та підприємства. Часто для життя і роботи не вистачало елементарного, бракувало продуктів харчування, житлово-побутові умови також були не без проблем. Огієвському вкотре довелося знову ж таки мобілізувати власну силу волі, науковий та організаторський талант, щоб в Інституті гідрології та гідротехніки і гідрологічній обсерваторії на високому рівні здійснювати наукову роботу, а в КГМІ – педагогічну.

Праця для вченого – сенс його життя. Потрібно увесь час іти далі, хоча поруч вже багатьох не було, з ким до війни пліч-о-пліч трудився А.В. Огієвський і у відділі, і на кафедрі, і декого з учнів: в застінках гестапо був замордований **М.В. М'яківський**, котрий потрапив у оточення під Києвом, загинув на фронті **О.М. Сотченко** [1, стор. 23]...

IV. Вершина творчості (1945-1952 рр.)

Усвідомлюючи необхідність відновлення та розвитку наукової школи, А.В. Огієвський у перші ж повоєнні роки організовує колектив науковців. В 1946-1949 рр. захищають дисертації на здобуття ступеню кандидата технічних наук наукові

співробітники *М.С. Казанер, В.І. Мокляк¹, А.В. Свинцов², Г.А. Чіппінг, Г.І. Швець*; в 1950-1952 рр. – співробітник гідрологічної обсерваторії *В.А. Огієвська (Гуцало)³*, аспіранти Інституту гідрології і гідротехніки *П.Ф. Вишневський, Й.А. Желєзняк, А.Б. Крижанівська*. Ці учні склали основу двох наукових колективів, котрі при участі А.В. Огієвського в наступні роки виконували наукові дослідження з гідрології.

В Київській науково-дослідній гідрологічній обсерваторії А.В. Огієвський працював до кінця 1947 р. (з 1944 по 1946 рр. – директором, а потім – консультантом). В обсерваторії розвивалися та проходили перевірку на практиці нові методи гідрологічних прогнозів та розрахунків, які описав Анатолій Володимирович у “Основних закономірностях”.

З публікацією своїх книг “Основні закономірності” та “Басейни-індикатори” (1947 р.) Анатолій Володимирович пов’язував великі творчі плани – широке впровадження в практику розроблених ним та його учнями нових методів гідрологічних прогнозів та розрахунків на основі макрогенетичної теорії формування річного стоку – адже це якісно покращить методика прогнозів та розрахунків. Однак сподівання себе не виправдали. Творцю нової теорії часто доводиться долати зумовлений своєрідною конкуренцією прямий і непрямий опір авторів, які раніше розробили щось своє і це вже сьогодні слугує практичними рекомендаціями. Непоодинокі випадки заперечень й з боку тих, хто через теоретичну відсталість не розуміє суті нових пропозицій, боїться нового і заважає його впровадженню.

13 травня 1947 р. на засіданні вченої ради Центрального інституту прогнозів (ЦІП) відбулося обговорення роботи Огієвського “Основні закономірності”. Вчена рада ЦІПу роботу схвалила частково, визнавши, що запропонована доповідачем концепція є оригінальним синтезом існуючих раніше уявлень про окремі фази стоку. Далі у рішенні сформульовано низку негативних суджень і зроблено висновок про можливість застосування пропозицій А.В. Огієвського до розрахунків максимального стоку і про можливість отримання грубих результатів при застосуванні цих же пропозицій до прогнозу паводків.

Але навіть і отаке часткове визнання результатів виснажливої праці для Анатолія Володимировича вилилося у надмірну нервову напруженість. Найважчим для нього, зізнавався він своїм учням, було обговорення зауважень по другорядних питаннях. Єдине справедливе звинувачення, кинуте на адресу Огієвського – це надмірний прояв його запалу. На що той опонентам дав таку відповідь: *“Знадобилося три роки, щоб затвердити два кардинальних положення: про можливість не звертати увагу на добіг по похилій (“нід час розв’язку деяких важливих задач по розрахунку стоку з малих водоскидів не брати до уваги час збігання води по похилій – не допустимо”, – прим. Желєзняк) і про практичну можливість наближеного визначення швидкостей збігання для великих басейнів... Однак, навіть, якщо б я раніше і повірив у щирість та об’єктивність надзвичайно різкої та грубої “критики” моїх опонентів і не виявив наполегливості у відстоюванні власних позицій, то моя робота була би похована. ...Перекоаний, що ця дискусія стане початком нового ділового періоду в спільній праці”*. Цей заклик до спільної співпраці невдовзі дав свої плоди [1, стор. 23-27].

У відділі гідрології Інституту гідрології та гідротехніки АН УРСР Огієвський також здійснював наукову роботу, спрямовану на задоволення потреб водного господарства республіки, які були дуже великими.

В роки Великої Вітчизняної війни в Україні більшість гідротехнічних споруд було зруйновано. Серед них – ДніпроГЕС. Частина із того, що дивом уціліла, стала непридатною під час високих повеней та зливових паводків, що спостерігалися в 1941-44 рр. по всій Україні. Перші ж повоєнні роки були роками не тільки відновлення попередніх,

¹ Працівники КГМІ, – прим. авт.

² Те саме.

³ Представниця з родини *Огієвських*, племінниця Анатолія Володимировича, – прим. авт.

але й періодом будівництва багатьох нових гідротехнічних споруд для фабрик, заводів, електростанцій. Всі проекти по відбудові та будівництву повинні мати ще й інженерно-гідрологічні розрахунки. Складність здійснення таких розрахунків полягала в тому, що вирішувати ці задачі потрібно було без багаторічних даних про стік річок біля запроєктованих споруд. Такі дані про стік малих рік УРСР (площа басейну менша 8-10 тис. кв. км) були лише для десятка створів, а потрібно було запроєктувати тисячі споруд.

За короткий відрізок часу був підготовлений довідник “Гідрологічні розрахунки для річок УРСР (за відсутності спостережень)”. Завдяки постанові РНК УРСР та ЦК КП(б)У від 7 квітня 1945 р. про необхідність створення такого довідника, роботи по його складанню було завершено за рік, і вже на початку 1947 р. інженери-проектувальники та працівники водного господарства широко його використовували у своїй практиці.

В передмові видання розкрито “секрет” такої оперативності в появі на світ цього довідника: частину досліджень було виконано ще в 1937-1940 рр. в інституті гідрології, а сам довідник – плід діяльності співробітників відділу річкового стоку (**В.І. Мокляка, Г.І. Швеця, О.М. Сотченка, Г.А. Чіппінга, М.В. М'ялківського**) і **А.В. Огієвського**, котрий вже тоді, як і в наступні роки, спрямовував дану діяльність на задоволення найбільш актуальних потреб водного господарства [1, стор. 27-28].

В 1948 р. постає питання про оцінку можливих перетворень річкового стоку внаслідок впливу агротехнічних заходів та лісових ползахисних насаджень. А.В. Огієвський прийшов до висновку, що вищезгадані заходи будуть сприяти використанню водних ресурсів: при незмінній або майже незмінній величині річного стоку в цілому дещо зменшиться поверхневий і, відповідно, зросте підземний стік, більш рівномірно розподілиться на протязі року стік тих річок, котрі мають помітне підземне живлення, максимальні витрати в роки формування високого весняного чи дощових стоків залишаться практично незмінними, набагато зменшиться ерозія ґрунтів [1, стор. 28-29].

У 50-ті рр. набуває масового характеру будівництво ставів. Поряд зі спеціалізованими установами (Укргідеп, Укргіпросільенерго та ін.) до їхнього проектування залучаються установи, котрі зовсім не мають досвіду виконання подібних робіт. Знадобився новий довідник, в якому, на відміну від “Гідрологічних розрахунків” були б у популярному вигляді викладені рекомендації по визначенню розрахункових характеристик стоку і його сезонного регулювання. При цьому потрібно було показати особливості стоку малих річок, струмків та балок, перш за все враховуючи можливості їхнього пересихання та промерзання. А.В. Огієвський виконує необхідний об'єм досліджень та пише роботу “Особливості гідрологічних розрахунків для малих річок УРСР”, з якою знайомить учасників I Всесоюзної наради по використанню малих річок, і другу – “Спрощення водогосподарських розрахунків для колгоспних ставків (посібник з проектування та будівництва)”, видану в 1950 р. [1, стор. 29].

В 1948-49 рр. в Інституті гідрології та гідротехніки під керівництвом та за участю А.В. Огієвського розпочато розробку методів довготермінових прогнозів характеристик стоку Дніпра. Враховуючи важливість та актуальність таких досліджень у зв'язку з експлуатацією ДніпроГЕСу, проектуванням та будівництвом Каховської ГЕС та зрошувальних систем на півдні республіки, Анатолій Володимирович залучив величезний колектив виконавців¹ для вивчення умов формування стоку, виявлення прогностичних ознак і розробки методики прогнозів середньорічних і максимальних витрат води, об'ємів і форми гідрографів повеней р. Дніпро біля Києва та Верхньодніпровська. Робота за короткий час була успішно виконана, однак її виконавці обробку матеріалів завершували, на жаль, уже після смерті свого керівника [1, стор. 31].

Розповідь про діяльність Огієвського була б неповною, якщо не згадати про організацію ним Богуславської гідрологічної станції та керівництво її роботою. Ця станція (сьогодні польова експериментальна гідрологічна база Українського науково-дослідного

¹ П.Ф. Вишневецький, Н.І. Довга, Й.А. Желєзняк, А.Б. Кржижановська, К.А. Лисенко, В.І. Мокляк, Г.А. Чіппінг та ін., – прим. Й.А. Желєзняка.

гідрометеорологічного інституту, – прим. Й.А. Желєзняк) – дітище А.В. Огієвського. Для того, щоб вибрати місце для спорудження станції, ще в 1938-1939 рр. було досліджено кілька десятків басейнів малих річок у межах зони лісостепу України. Вибір випав на басейн р. Бутень (притока р. Росава, котра впадає в р. Рось), який знаходиться в Київській області між містами Богуслав та Миронівка. Станцію була відкрито в 1940 р., коли проводилися спостереження за стоком декількох невеликих водостоків і на метеорологічній станції в Богуславі.

Під час Великої Вітчизняної війни обладнання станції було знищене, водовимірні споруди зруйновані, а матеріали спостережень, здійснені в 1940-41 рр., втрачені. З перших днів роботи в Інституті гідрології та гідротехніки АН УРСР Анатолій Володимирович знову береться до створення та устаткування Богуславської гідрологічної станції.

В проектному завданні по організації станції, написаному в березні 1945 р., А.В. Огієвський так сформулював мету і зміст Богуславської гідрологічної станції: “Призначення станції – виконання комплексу натурних гідрологічних спостережень, кінцевою метою котрих є встановлення фізичної сторони процесів стікання, стоку, просочування, випаровування та формування витрат в міру зростання площі басейну; паралельно вивчити основні характеристики дощового режиму, процесу накопичення і танення снігу, процеси ерозії та відкладення наносів, льодові явища та інші характеристики по режиму сформованих потоків” [1, стор. 32].

До 1951 року в основному оснащення гідрологічної станції було завершено: дві метеорологічні станції, більше 20 дощовимірювальних та стільки ж сніговимірювальних пунктів, 10 пунктів спостереження за рівнями ґрунтових вод, 6 стокових майданчиків, 8 установок для вимірювання витрат та інше обладнання дозволило висвітлити багато питань програми, запропонованої А.В. Огієвським. Тож невдовзі Богуславська гідрологічна станція була перетворена на одну із експериментальних гідрологічних баз СРСР.

Матеріали спостережень за гідрометеорологічними факторами стоку і процесом його формування на Богуславській станції вже з початку 50-х рр. стали широко використовуватися під час виконання досліджень у відділі гідрології інституту і у споріднених установах як в Україні, так і за її межами [1, стор. 32-34].

В березні 1951 р. у зв’язку із погіршенням стану здоров’я, яке в 1948-51 рр. постійно викликало тривогу, Анатолій Володимирович звільняється з Інституту гідрології та гідротехніки АН УРСР. Насправді ж А.В. Огієвський продовжував керувати відділом до самої смерті, так як дома він увесь час консультував співробітників, редагував наукові звіти, продивлявся підготовані до друку роботи [1, стор. 34].

В 1945-52 рр. А.В. Огієвський здійснює плідну педагогічну діяльність у Київському гідромеліоративному інституті. Кафедра гідрології та гідрогелогії¹, яку він очолює, успішно проводить роботу із значно збільшеним у ці роки колективом студентів. Нова програма по вивченню комплексу гідрологічних дисциплін потребувала нових посібників та підручників для студентів. У 1949-50 рр. А.В. Огієвський увесь свій вільний час присвячує виправленню та доповненню підручника “Гідрологія суші”, виданого у 1941 р. Опубліковане на початку 1952 р. третє видання цього підручника на дві третини містить суттєво виправлені або заново написані розділи.

Підручник “Гідрологія суші” – остання книга, яка побачила світ при житті автора, його лебедина пісня. Перелік друкованих робіт А.В. Огієвського нараховує 130 найменувань, а це – об’єм 720 друкованих аркушів (*1 друкований аркуш – 22-24 сторінки, розмір шрифту яких відповідає 10-ому кеглю, – прим. авт.*) [1, стор. 34].

На завершення розповіді про діяльність А.В. Огієвського додамо, що він був членом науково-технічних рад численних відомств та проектних організацій (Головного

¹ Проф. А.М. Дранніков, доценти Г.І. Каляєв, С.П. Пустовойт, А.В. Свінцов, асистент Т.М. Ширяєва, – прим. Й.А. Желєзняк.

управління Гідрометслужби при Раді Міністрів СРСР, Головнодгоспу Міністерства сільського господарства УРСР та ін.) і експертом під час розгляду проектів крупних водогосподарських будов республіки, брав участь у різних методичних та експертних комісіях, був опонентом на захистах дисертацій і виконував інші роботи науково-організаційного характеру.

В 1947 р. А.В. Огієвського було обрано депутатом Сталінської (згодом Радянської) районної Ради депутатів трудящих м. Києва. У 1950 р. знову ж таки був переобраний як такий, що виправдав довіру виборців. В 1948 р. А.В. Огієвський очолив гідрологічну комісію Української філії Всесоюзного географічного товариства; тоді ж його було обрано членом республіканського бюро секції технічних наук товариства “Знання”. Він не тільки сам працював, а ще й залучав до цих товариств усіх наукових співробітників відділу гідрології, які ставали їхніми активними членами [1, стор. 44].

На початку 1952 р. здоров'я А.В. Огієвського знову погіршилося, проте ніхто й не сподівався на непоправне. Звична бадьорість та життєрадісність Анатолія Володимировича вводили всіх в оману. Здавалося, що неситна воля до життя допоможе йому здолати недугу і він проживе ще багато років. Однак вранці 3 квітня 1952 року повторний інфаркт обірвав життя вченого [1, стор. 46].

Прогрессору А. П. Артемьевскому
отъ весьма признательного
за всегда любезное содействие
при получении французского
рода формулы — автору
1952-25
Мих. Огийев

(Автограф А.В. Огієвського – дарчий підпис проф. Артем'євському)

ЛІТЕРАТУРА:

1. Железняк Й.А. Анатолий Владимирович Огієвський / Й.А. Железняк. – Л.: Гідрометео видав, 1973. – 88 с.
2. Державний архів Рівненської області (ДАРО). – Ф. Р-1188. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 116
3. ДАРО. – Ф. Р-1188. – Оп. 1. – Спр. 54. – Арк. 108
4. ДАРО. – Ф. Р-1188. – Оп. 1. – Спр. 68. – Арк. 7
5. Луговский А.Г. Евгений Владимирович Оппоков (1869-1938) / А.Г. Луговский // Очерки истории естествознания и техники. – 1969. – Вып. 37. – С. 113-117.
6. ДАРО. – Ф. Р-1188. – Оп. 1. – Спр. 108. – Арк. 149
7. ДАРО. – Ф. Р-1188. – Оп. 1. – Спр. 108. – Арк. 162.
8. ДАРО. – Ф. Р-1188. – Оп. 1. – Спр. 108. – Арк. 156, 159.
9. Ілляшук М. Сталінським курсом: Повість-бувальщина / М. Ілляшук. – К.: Вид-во УВС, 2005. – 504 с.: іл.
10. ДАРО. – Ф. Р-1188. – Оп. 1. – Спр. 95. – Арк. 166.
11. Єршов М. Багаття Миколи Вавилова / М. Єршов // X FILES Секретні матеріали ХХ століття. – 2009. – №19 (273). – С. 20.

Фотоодатки до хронік 1931 року

ФОТОДОДАТОК I

**IV-й випуск студентів робітфаку
Київського сільськогосподарського інституту
1928-1931 рр.**

(третья ударна группа)

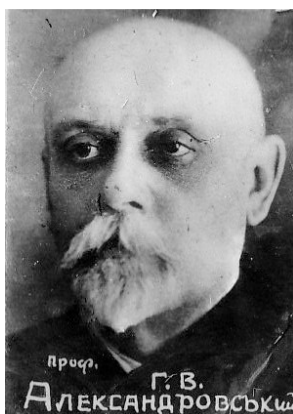
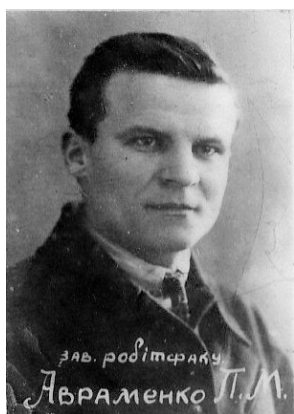
**II-й випуск студентів робітфаку
Київського сільськогосподарського інституту
1929-1931 рр.**

(перша ударна группа)

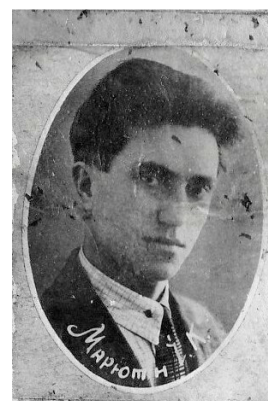
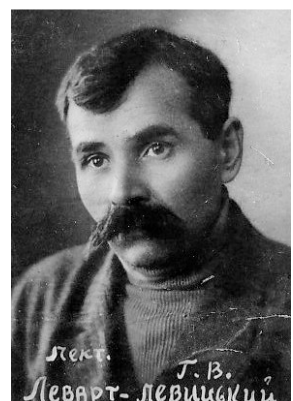

Викладацький та керівний склад робітфаку КІМІ

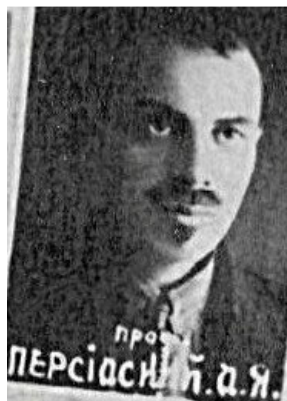
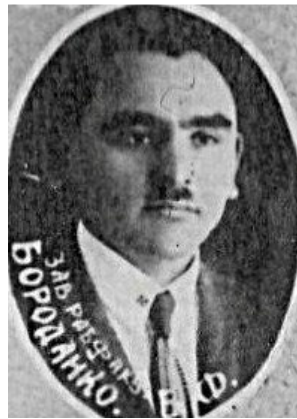

(репресований)

(репресований)

**II-й випуск студентів робітфаку
Київського сільськогосподарського інституту
1928-1931 рр.
(перша ударна група)**

**невідомий
(репресований)**

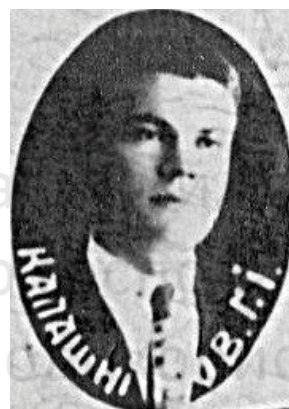
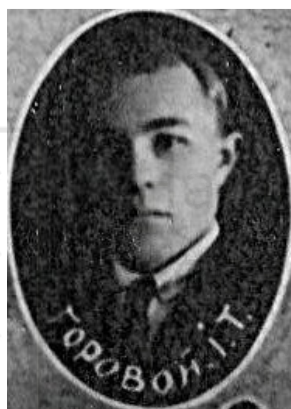

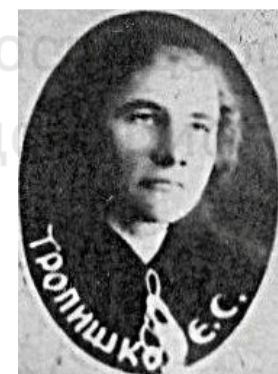
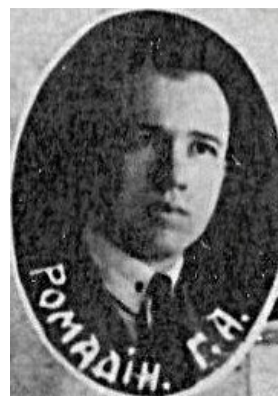
(репресований)

IV-й випуск студентів робітфаку
Київського сільськогосподарського інституту
1928-1931 рр.
(третя ударна група)

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ФОТОДОДАТОК V

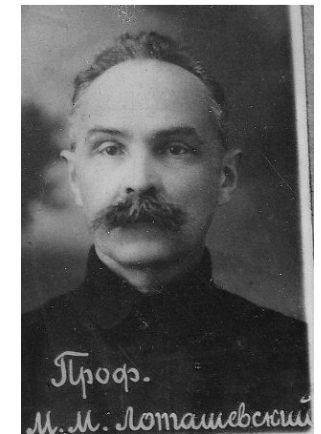
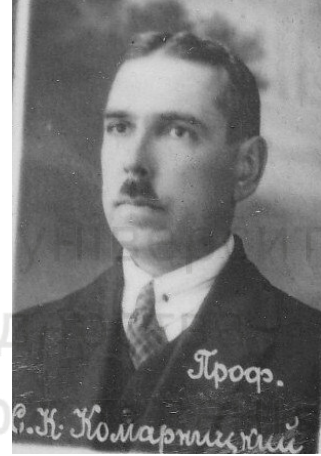
**VIII-й випуск інженерів-меліораторів
Київського інженерно-меліоративного інституту
(1927-1931 рр.)**

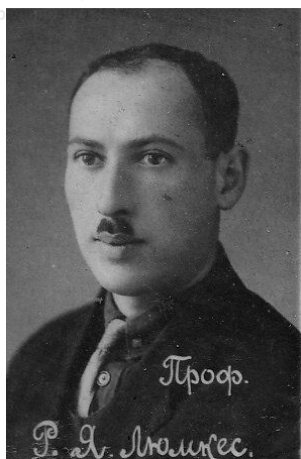

Викладацький та керівний склад КІМІ

Проф.
П. А. Анан'єв.

Проф.
Т. М. Сухомел.

Проф.
Н. В. Площинський.

Проф.
О. С. Шабала.

Проф.
А. П. Шушов.

Національний університет
водного господарства та природокористування

Випускники КІМІ 1931 року

Анан'єв Г.О.

Бала І.Д.

Гервіц І.І.

Гершберг М.Л.

Г...он В.Г.

Гольдман Е.Л.

Зеленко Б.Г.

Кижайв Г.Д.

Кисіль І.С.

Клімов В.А.

Коваленко В.І.

Колівошко С.Х.

Костенко Ф.К.

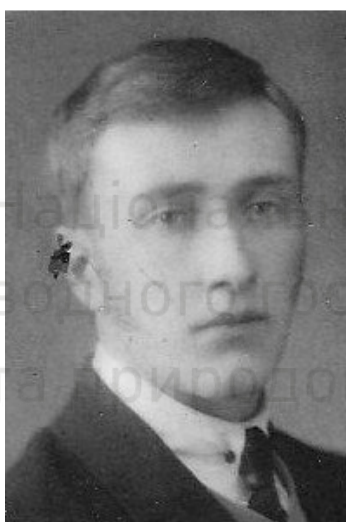
Лашнюков П.Д.

Левкович Г.О.

Луцький С.І.

Лучицький О.В.

Ляшенко М.К.

Мельник З.А.

Мокляк В.І.

М'яківський М.В.

Пилипчик Н.І.

Рибак П.П.

Ростковський А.Ф.

Ротань А.З.

Самійленко А.І.

Сінельнікова З.М.

Сніцар Я.Е.

Сотченко О.М.

Студніц Г.М.

Тверитінова Р.Т.

Ткаченко К.С.

Тюленєва З.М.

Фебенко Н.В.

Шарафаненко Л.С.

Шегеда М.М.

Шилохвост С.Й.

Язвінський Ю.Я.

Ярошевіч О.О.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

(до основної частини II-го тому "Хроніки ВИШу за 1931 рік")¹

Авраменко Б.М.
(*В.М., П.М.*)

**36, 41, 45, 56,
74, 86, 90, 91,
97, 104, 106,
112, 119, 126,**

А

Аненберг А.Г.

99

¹ Варіанти написання прізвищ та ініціалів викладачів, працівників і студентів КІМІ у документах за 1931 р. відрізняються. Пояснити це можна і паралельним вживанням українських та російських варіантів імен та прізвищ, і малограмотністю друкарок, котрі, що чули, те і писали під час диктування текстів наказів, і тим поспіхом, із яким іноді готувалися документи на підпис. Ідентифікація осіб шляхом зіставлення і порівняння прізвищ та ініціалів по документах справи не стовідсоткова, так як встановити правильність написання деяких прізвищ можна лише із особових справ, яких, на жаль, у фондах Державного архіву Рівненської області нема. Істину варто шукати в документальній базі КІМІ по київських архівах.

Агарков Б.І.	135	Анохіна І.А.	100
Адешелідзе Ю.	12, 89, 125	Антоненко Ф.Н.	9, 19, 56, 123
	11, 27, 38, 120,	<i>(Антонечко Ф.Н.)</i>	
	125	Арістіді Х.Г.	44
Айзенберг Г.	49	Арістов Л.Є.	11, 28, 38, 104, 119,
Айзенберг О.	49, 72		121, 125
Аксененко	11, 110, 125	Артамонова Н.П.	100
Александровський	11, 96, 125	Артем'євський	11, 27, 38, 45, 87,
Г.В.		О.П. (О.Г.),	111, 120, 124
		<i>(Артемівський)</i>	
Альборов Г.А.	87	Артюх О.С.	12, 37, 54, 81, 126
		<i>(Артюр)</i>	
Андрєєв	53	Асієв О.М. (М.М.),	10, 73, 84, 86, 87,
		<i>(Ассєєв)</i>	111, 123
Андріївський І.Л.	98	Астахова Е.	116
Андрійченко І.О.	26, 53, 55, 64	Атаманенко О.Н.	99
Андрійченко П. Й.	48	Атаманов П.Л.	46, 95, 103, 117, 128
Андрущенко	58	Афанасьєв	53
Андрущенко З.	66		
		<u>Б</u>	
Базілевич В.І.	9, 13, 18, 57, 65,	Білова М.М.	80, 99
<i>(Базилевич)</i>	72, 81, 86, 105,		
	122	Білозеров М.Є.	99
Балацький	48	Бовіна І.Й.	91, 96, 128
Балицька	19	Бойко Г.	14
Баліцький Л.О.	11, 29, 121, 125	Бойко І.	90
Баліцький Ф.М.	9, 123	Бойко Петро	106
Барановський	100		
В.Л.		Бойко Ф.Г.	30
Баранчук	80	Бондар В.К.	80
Басов В.М.	67	Бондар К.С.	108, 109, 127, 132
Бастюченко І.М.	88	<i>(Бондар Кость</i>	
		<i>Ст.)</i>	
Басюкович І.М.	114	Бондар П.К.	81
Батанов	30	Бондаренко М.М.	27
Батрак Г.П.	22	Бондаренко П.Х.	101
Батрак І.	44, 65	Борисенко Л.І.	63, 72, 76, 79, 87,
			92, 109, 135
Бахмач А.Ю.	111	Бородайко В.Ф.	10, 12, 15, 17, 37,
			41, 44, 46, 50, 51,
			63, 65, 68, 70, 71,
			72, 74, 76, 87, 95,
			104, 120, 123, 125,
			134, 135
Безбородько І.Я.	100	Бородиня Г.П.	31, 92
		<i>(В.Г.)</i>	
Безвенглінський	81, 93, 117	Борушенко Й.Р.	14, 57
Б.П.			
Безверха Я.В.	89, 102, 127	Бочило А.К.	83
Безкоровайний	80	Боярський П.А.	99

Безрук О.О.	67, 90	Браверман О.М.	68, 89, 109
Безруков А.П.	11, 125	Брандт В.І.	100
Бенедиктова Т.Л.	83, 90	Браницький С.К.	8, 24, 36, 38, 42, 44, 45, 46, 68, 105, 117, 122
Береза І.П.	99	Брезгунова М.П. (М.Б.), (Бризгунова)	9, 24, 72, 78, 82, 88, 97, 123
Березанська Л.Ф.	68, 79, 98, 106, 107, 108, 114	Бржевський Б.К.	110
Березовчук	45, 52	Бржосневський В.М.	48, 55
Березок І.С.	80, 90	Брусніка А.М.	89
Беренбах	27	Брушківський Л.І.	110, 114
Белінський	64	Бубело	80
Володимир Павлович			
Бич О.В.	99, 108	Булищенкова Т.М. (Булищенко)	10, 47, 56, 123
Бишко Е.Г.	83	Бурдак	80
Білаківська Р.П.	13	Бурик І.І.	11, 28, 38, 120, 125
Біленький П.Т.	30, 44, 80, 83, 90, 106	Бурикін	51
Білецький А.І.	83	Бурко Тимон	40
Білий	80	Бута М.С.	14
Білик	33	Буткевіч	80
Білик В.Л.	66, 90	Бутяєв Д.	92
Біличенко П.Я. (Біліченко П.Я.)	26, 67, 110	Бухтіяров І.І.	67
Біличко (Білочко)	26, 80	Буцина В.Г.	77
В'ячеславов О.І.	47, 58, 107	<u>В</u>	
Вайнберг М.Д.	12, 68, 98, 125	Вершківський С.Г.	76, 84, 85, 86, 94, 96, 99, 101, 128
Вакуленко І.П.	99, 112	Відавський П.М.	8, 13, 15, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 35, 41, 53, 57, 58, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 75, 76, 78, 81, 82, 83, 84, 101, 122, 134, 135
Валіцький Ф.М.	105	Віленський Д.Г. (Д.В.)	10, 18, 23, 28, 38, 87, 104, 111, 119, 120, 121, 124
Валяєв	11, 14, 28, 38, 99, 120, 125	Вінклер	18, 54
Ванштейн Я.Ц.	100	Вітер	54
Варварук	91, 96, 126	Вітрик Д.Ф.	99
Вареник Л.Ф.	48, 62, 103	Власов М.Я.	94
Вариченко Є.Ф. (Варіченко)	48, 110, 114	Власова Н.П.	80, 99
Варник Б.М.	102, 127	Войтенко	30
		Волинський М.М.	99, 114

Василевський К.І. (К.Г.)	67, 90	Волков І.Ф.	8, 18, 54, 57, 68, 77, 85, 122
Василенко О.В.	96, 128	Воловецький	35
Васильєв	26, 55	Воловик І.	48
Васильєва М.О.	106	Волочай М.Т.	103
Васильченко О.П.	12, 125	Волошин О.Н.	48, 113
Вдовиченко К.В.	101	Волошина О.Н.	110
Вербівський М.М.	88	Волошина О.О.	100
Вергелес Н.Ф.	55, 75	Вольпова-Гуревич Ф.Я.	69, 79
Вержиківський Р.Р.	9, 28, 38, 54, 56, 81, 82, 117, 119, 121, 124, 135	Воровський П.Л.	113, 132
(Виржиківський)		Воронецький Т.Л.	13, 102, 127
Верожембський С.Й.	100	Воронецький Я.	48
Вершівський	103	Вутке М.	14, 114
Вершківська Г.М.	81, 100, 116		
Гавази	103	Г	
Гаврилей К.П.	99	Гонтарьов Ф.В.	99
Гавриленко Ю.С.	11, 29, 38, 90, 96, 116, 121, 125, 126	Гончарова	106
Гаврилюк С.К.	100	Гончарук В.І.	67
		Горбач С.П.	8, 13, 20, 24, 26, 29, 32, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 51, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 67, 70, 73, 74, 75, 84, 85, 86, 87, 88, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 101, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 122, 134, 135
Галабутська О.К.	8, 54, 57, 122	Горбачевський	80
Ганчук Д.Н.	30	Гордецький В.І.	99
Гапонов І.І.	10, 24, 27, 28, 38, 42, 43, 45, 56, 76, 87, 93, 120, 121, 122, 125	Гордієнко	80
Гарбарець О.Є.	48	Гордієнко І. (робітфак)	72
Гармата А.Н.	30	Гордіюк К.Д.	48, 66, 87
Гармаш	49	Горецький Й.І. (І.І.)	21, 47

Гашевський	31	Горин Г.П. (<i>Горін Г.П.</i>)	46, 47, 51, 52, 63
Гашевський	49	Горкин	54
Герасименко (студент IV курсу ІМФ)	30, 36	Горовий І.Т.	67
Герасименко Л.М. (А.М.) (<i>викл. нім. мови робітфаку</i>)	12, 92, 96, 125	Городиський	75
Герасименко М.П.	98, 110	Горшківський П.Н.	89
Герасимчук П.Д.	88	Готесдінер Р.С.	13
Герасун Г.П.	10, 29, 38, 47, 99, 121, 125	Гоц П.І.	102, 127
Герберг Ш.Л.	100	Грайченко Л.	49, 88
Гервіц І.І. (<i>Гервиць</i>)	46, 59, 70, 74, 77, 82, 85, 91, 94, 101, 108, 119, 121, 135	Гребельник В.	48
Гервіц С.І.	100	Гребенник (<i>Гребеник</i>)	91, 96, 126
Гершберг М.Д. (М.Л.)	59, 61	Гребенюк	75
Гершенгорен М.Я. (<i>Гершен-Горін, Гершенгорин</i>)	67, 97, 108	Гречинський Василь (В.В.)	89, 96, 126
Гладков О.І.	93	Гречуха	80
Глуховський	80	Грибач	80
Глушман С.Ш.	92	Гришак І.	49, 88
Глущенко А.І.	13	Грищенко Д.Л.	80, 114
Гнида Ф.О. (<i>зміна прізвища на Загірний Ф.О.</i>)	27	Грінберг	94
Гогола П.Ф.	100, 114	Грінченко Л.П.	101, 107
Годуненко М.М.	108, 112	Грінченко О.І.	67
Голов І.А. (<i>І.Д.</i>)	10, 28, 38, 111, 120, 121, 125	Грінченко Х.	16
Головаєвська (<i>Голованіська Б.Я.</i>)	83, 90	Гродський С.Ф.	55
Головатий Д.А. (Д.Л.)	13, 102, 127	Гросвет	80
Головач	30	Грубський Б.А.	11, 13, 28, 38, 52, 120, 125
Головинов Л.З.	117	Грудзінський Е.О. (<i>Є.О.</i>)	8, 37, 53, 56, 122, 135
Головко Ф.Ф.	108, 112, 116	Грумент І.А.	20
Головня П.П.	67	Губерненко	30
Голуб Д.І.	30, 47	Гудим-Левкович Н.В. (<i>Гудім-Левкович</i>)	10, 28, 37, 38, 121, 125
Голуб Я.Г.	80, 99	Гуляїв	80
Гонор	36, 62	Гурський	72, 80
		Гусар Г.Г.	20, 91
		Д	
Д'якова А.Н.	48	Длугопільська В.П.	8, 36, 40, 74, 82,

Даїв В.А.	88	Довга	83, 99, 122
Данилевський М.М.	11, 28, 38, 42, 51, 93, 120, 124	Дінісенко	32, 72
Данченко К.І. (К.М.)	106, 112, 116	Домбровський В.К.	80
Дарашенко	80	Доморосла М.М. (Доморослова)	116, 117, 133
Дем'яненко В.Г.	99	Дорофеєва В.Д.	55, 75, 91, 95
Дем'янов К.І.	83	Доценко А.К.	20
Дем'янова С.	72	Дринь Г.	99
Демедюк Т.І.	88	Дринь М.	48
Демиденко О.	72	Дринь П.	88
Демидюк Т.П.	104	Дринь Я.	48
Демченко Б.О.	90	Дроздович А.І.	49
Демченко К.М.	99	Дружевич	100
Демченко П.Ф.	54	Дубинський	30, 44
Дем'янцев	26	Дуда	15
Дерінг О.О.	25	Дуда-Дудинський Ю.О.	33
Деспотова Т.І.	80, 114	Дудар О.Й.	100
Дзюба	83	Дударенко П.Є.	116
Дика С.С.	99, 112	Дуриченко С.Л.	114
Дишліс П.Н.	88, 114	Духленко М.Й.	116
Дідик	72, 80		101, 116
Едельман	114	<u>Е, Є</u>	
Ельяшек	80	Ємельяненко	33
Ердельян С.Г.	99	Єремієв І.І.	67
Єленевський Л.І.	83	Єрманська Л.К.	72
		Єфимець В.А.	30
		<u>Ж</u>	
Жилин	10, 73, 124	Жук П.С.	22, 80
Жмурко І.І.	8, 77, 81, 82, 92, 101, 122	Журавель І.В.	11, 13, 28, 38, 70, 85, 89, 120, 125, 135
		<u>З</u>	
Забіяка М.	16, 27	Заремба К.А. (Т.А., К.О.)	10, 14, 53, 56, 72, 85, 87, 98, 124
Заболотний	80	Захарова Є.І.	58
Забузька (Забуська)	31, 62, 75	Захарченко	80
Загірний Ф.О.	27, 80	Захватаєва М.Д.	88
Загірський	13	Згерський	33, 40
Загнітько Г. І	31, 44, 55	Зеленко Б.Г.	59, 61
Загороднюк О.Ф.	14	Зеліков	80
Загорський І.М.	67, 90	Земель Б.Л.	99
Загребельний О.А. (викладач робітфаку)	98	Землянський К.І.	26
Загребельний Р.В.	97	Зеніс	30
Загородський А.О.	12, 46, 125	Зеніч П.І. (Зенич)	99, 112
Задорожній	31	Зеров К.К.	11, 28, 38, 41, 116, 119, 121, 125, 126

Засць Д.Я.	14	Зільбершмідт Ю.В.	100
Зайченко А.А.	31, 113	Зінченко П.	49, 54, 72
Залевська С.	88	Зоніс Е.С. (Е.М.)	12, 77, 96, 125
Залеська	9, 20, 123	Зражевський С.О.	22
Залізник В.К.	3, 11, 28, 38, 68, 104, 119, 121, 125	Зубрій Григорій Львович	64
Занкевич В.Х.	12, 53, 59, 125	Зулінський	80

I

Іваненко А.П. (Л.П., А.Й.)	8, 13, 14, 37, 38, 42, 45, 46, 53, 77, 87, 94, 101, 103, 104, 105, 107, 111, 119, 122, 135	Івченко	33
Іваницький (випускник)	49	Ієвлєв (Ієлєв)	72, 81, 103
Іваницький (I-й курс)	80	Ієвлєва Т.М.	99
Іванов С.Ф.	12, 96, 97, 116, 126, 127, 128	Ільченко В.І.	11, 28, 38, 86, 99, 120, 125
Іванова І.І.	8, 41, 43, 72, 75, 82, 87, 98, 122 99, 114	Ілюхіна Л.Ф.	91, 98
Івановський В.Л. (I-й курс, водопостачання, денна група)		Іхтейман Н.Л.	94, 96, 113, 126
Івановський М.Д. (I-й курс, водопостачання, вечірня група)	100, 114	Іщенко А.Я.	100

K

Кабан І.	16, 27	Комлік А.	72
Каган	75	Коноваленко Вік.	109, 127
Кагановський М.О.	10, 14, 56, 124	Конотоп В.Т.	99
Кагарлицький О.	88	Коржукова М.І.	91, 101
Калашников Г.І.	67, 116	Корнійчук	31
Каленич Н.К. (Каленик М.К.)	12, 46, 59, 65, 77, 95, 125	Коровецька	80
Калениченко Н.	16	Косаківський Г.Д.	27
Калінович Я.	16, 27	Косненко	31
Калінюк	80	Костаков С.І.	69, 109, 124
Калітенко З.С.	100, 116	Костенко	112
Каліцький Ф.М.	65	Костецький В.І.	106, 114, 116
Каменцов (Каменцев)	43, 68	Костовський І.А.	33, 40, 46, 80, 103, 117, 128
Каміна	80	Косько	21
Камлик А.	49	Кот	33, 80
Капілянець	80	Котик Т.Д.	26, 80, 102, 117, 124, 127
Каплунов Р.С. (Ю.С.)	11, 28, 38, 40, 51, 52, 98, 120, 125	Котляр І.О.	110
Капусіна	84	Котляр П.	20, 54
Карамзін І.В.	117, 135	Коханівський І.Б.	67
Карась Х.	40	Коцар В.Д.	100

Карих О.М. (О.Н.)	44, 57, 68, 74, 92, 93, 135	Коцюбинський В.Т.	99
Карпенко (II курс ІМФ)	103	Кочеківич Б.	72
Карпенкова В.П. (Карпенко), (Е.І., Є.П., М.П.)	10, 24, 48, 56, 70, 79, 84, 89, 108, 124	Кочет М.А.	48
Кастюков	80	Кочетигова М.О. (II курс ІМФ)	111
Кауфман П.М.	92, 94	Кошкар'юв В.В.	100
Кац Б.Б.	20, 36	Кравець	31
Кашин З.М. (Kashin)	11, 28, 37, 39, 41, 121, 125	Кравцов Марко Овсійович	64
Кириленко К.І.	99	Кравцов С.Т.	8, 57, 84, 122
Кириченко Л.Д.	22, 108	Кравченко (II курс АМФ)	31
Кириченко М.Й.	97	Кравченко (III курс ІМФ)	103
Кирієнко М.К. (Kiriienko)	9, 19, 23, 39, 65, 69, 78, 79, 87, 123	Кравченко А.А.	11, 28, 38, 120, 125
Кирпатівський М.О.	55, 90	Кравченко О.	16, 27
Кисиленко О.В.	99	Кравчук	80
Кисіль І.С.	59, 61	Краснітський С.Ю. (Красницький, Краснитський)	11, 28, 38, 42, 45, 104, 111, 119, 120, 124
Кислий М.Ю.	11, 27, 120, 125	Краснопольський Г.П.	81
Кіриленко	80	Красовський Г.	88
Клементюк О.І.	67	Крельман Б.Л.	8, 13, 26, 32, 40, 65, 71, 72, 74, 79, 84, 85, 100, 108, 122
Климов	45, 59	Криворотів В.Ф.	67, 85
Клібанівський В.М. (Клебанівський)	80, 90	Криворотько Ф.А.	67, 90, 109
Кліменко	80	Крилов (комендант гуртожитку)	112, 118
Кліопа О.І.	54	Кришталь І.Я.	48
Клочко В.А.	14, 55	Кришталь П.	48
Кльоцко І.І.	21, 36, 41	Крупський М.Г.	12, 77, 95, 96, 97, 125, 126, 127, 128
Книжник Н	16	Куда О.	40
Коваленко (IV курс АМФ)	103	Кудін С.М.	94
Коваленко (робітфахівець)	75	Кудіна А.М.	88
Коваленко В.Й.	49, 59, 61	Кудлян Н. (Кудляк)	16, 27
Коваленко Ф.Гр.	11, 26, 28, 37, 38, 99, 120, 121, 125	Кузнєцов	75

Ковальчук	45	Кузьменко	11, 29, 37, 38, 121, 125
Коверного І.М.	48, 90	Кузьмич С.Т	59, 76, 84, 91
Ковков	54	Кукотенко О.Ф.	30
Ковтунов Т.В.	67	Куликова І.М.	107
Кодрянський М.Ш.	100	Куліков М.	89
Козлов Г.М.	89, 109, 135	Куліковський С.	88
Кознодій І.Г.	107	Кулішер Л.Я.	12, 26
Колежук О.Т. <i>(Колежук О.П.)</i>	27, 75, 80	Кульнич	96, 126
Колесниченко П.Д.	88	Кульчицький О.Н.	100
Колісник	33, 80	Купченко Д.Д.	9, 122
Колісник М.С.	99	Курченко Д.Д.	69, 77, 78, 79
Колода А.	16	Курячова В.М.	99
Коломієць П.Й.	93	Кутовий В.К.	67, 103
Комар Ф.М.	88	Куш Михайло Григорович	64
Комарницький С.К.	11, 19, 27, 28, 38, 120, 125	Куян І.	88
Комаровська Р.А.	40, 83	Кляуза С.Ф.	119
Комаровський Л.В.	26, 83, 84, 91, 105, 135		
Л			
Ладиженська Л.І. <i>(Ладижинська)</i>	12, 96, 126, 127, 128	Ліговський	79
Лазаренко А.	16, 27	Лінчук	30
Лазаренко Т.М.	116	Ліпницький Я.М.	55
Ланчук Я.	48	Лісовий	31
Лебедєв П.М.	31, 54, 62, 72, 83	Лісовський М.	16, 27
Лебідь Х.С.	67, 90	Лісунова	80
Леванда О.М.	110	Літвін Д. (Литвин)	72, 88
Леварт-Ленінський І.В. (Леварт-Левинський)	12, 41, 96, 97, 119, 126	Літвіненко	80
Левитська Ю.В.	100	Ліщинська О.В.	100
Левицький О.А. <i>(Левитський)</i>	12, 59, 95, 125	Лобан І.Е.	18, 24, 85, 117
Левицький О.Ф.	91, 102, 127	Логвінов	80
Левіт М.М. (М.І.)	12, 22, 41, 96, 119, 126	Лопата В.В.	31, 80, 108
Левкович Г.О.	46, 59, 61	Лоташевський М.М.	11, 28, 37, 38, 117, 120, 125, 135
Левчук Н.Г. (Н.В.)	36, 40, 44, 47, 63, 80	Лоцман М.Д.	67, 116
Ленченко П.Я.	112	Лубська С.	40
Леопардський В.К.	51, 56, 57, 73, 79, 86, 109, 116	Лужанський Л.О.	56
Лесін-Коваленко І.І.	90	Лужицький О.В.	59, 61
Леушенко Л.І.	12, 91, 126	Лук'янчук Т.Ф.	48

Лесніков	30	Лукашевич О.І.	67
Лесунова М.І.	99	Лукашевич П.А. (П.Л.)	11, 21, 54, 125
Лисак І.І.	33, 54	Лукашов	80, 103
Лисенко	80	Луковський М.П.	10, 29, 37, 38, 88, 120, 121, 124
Лисенко М.О.	100	Лусто Ф.С.	8, 40, 65, 73, 84, 92, 94, 122
Лисий	80	Любицький М.М.	12, 21, 22, 54, 56, 126
Лисичанський П.О.	99	Любченко Л.	48
Лисняк	80	Люмкіс Р.Я.	10, 22, 23, 28, 37, 38, 41, 46, 52, 70, 111, 119, 120, 121, 124
Лисюченко П.М.	88	Лялько С.С.	67
Литвин П.Р.	83, 90	Ляпкало Г. К. (Ляпкало)	72, 80, 90
Литовченкова (Литовченко)	9, 19, 123	Ляшенко Павло	92
Лихитченко В.В.	99	Лящєко В.П. Лящук	20 55, 75
<u>М</u>			
М'ялківський М.В.	45, 93	Мельник З.А.	59, 61
Магасова Ю.Є.	62	Мейхлас Г.М.	100
Магомедов Б.А.	100	Мельник Л.	48
Мазуренко С.А.	99, 112	Мельниченко Д.	41, 98
Мазурова В.М.	30	Мельниченко Ф.М.	25
Майданник М.М.	99	Мельничук В.А.	99
Макаренко З.І.	20, 75	Мешежник Ф.	88
Макаренко С.Е. (С.Є.)	83, 114	Мировський Є.М.	99
Макляк (Мокляк)	45	Міронов П.О.	99
Максимовська Л.С.	26, 107, 114	Міронюк І.В.	75, 81, 83
Маліновський Е.М.	83, 114	Митрофанов	30
Маліончук К.П.	91	Мищенко У.О.	107
Малюшицька М.І.	43, 98	Мізрухіна К.С.	100
Мандрика І.	16, 27	Мікляєв	53
Мандрівська	80	Міронов	80
Манзюк К.Я.	97	Мірошніченко М.І.	67
Манзюк Кирило	90	Мітько (Мітько)	70, 91, 96, 126
Манкевич М.Й.	99	Міщенкова	109, 127
Манюк Я.С.	48	Олександра Ів.	
Мар'яненко П.С.	33, 66	Можуга М.Т. (Мажуга)	22, 48, 49
Марисіч	30	Мозилів	75
Марковський П.Т.	103	Мойсєєв В.Ю.	89
Мартиненко Ром.	109, 127	Мойсєєв Є.	113, 132
Марченко М.І.	10, 21, 57, 76,	Мойсєєв І.Ю.	116
		Молчанов В.К.	47

Марченко П.О.	82, 124	Мондрусов М.М.	92
Марютін	72, 77, 88, 114	Монкевич Н.І.	114
Маслун М.А.	70	Моралевич А.В.	22
Матіясеви́ч	20	Моргуліс О.А.	100
Мачульний	41	Мороз І.К.	84, 112, 127, 132
Мачульська М.	26	Мороз Ю.Л.	48
Машбіц Ш.Л.	88	Москалець Ф.А.	8, 122
Маширенко Т.Ф.	100	Мукало О.І.	99
Меєр	102, 127	Муляр	33, 80, 103
	54	Мусієнко	103
		<u>Н</u>	
Нагайко С.О.	25	Нестеренко	33, 81
Назарак М.М.	26, 55	(Несторенко)	
Наконешна П.	48	Нехлін М.Г.	105, 113
Народецький	26	Нікітін Ф.П.	48, 90
		Нікіфоров А.О. (А.А.)	9, 21, 35, 40, 68, 69, 76, 77, 79, 82, 85, 101, 122
Науменко	80	Ніколаєв М.П.	89
Наумова М.Т.	67	Ніколаєвич І.К.	25
Невгад	72	Нікулін	53
Невінський	80	Нікуль М.	49
Недотопа (Недомена)	33, 80	Новгородов Б.Н.	112, 114
Некрасов І.Д.	48, 90	Новиков	54
Немоловський І.П.	11, 29,	Новіцька В.Ф.	100
(Немаловський)	121, 125		
Нескород С.М.	80, 90	Новський	53
		Носич Є.А. (С.А.) (I курс АМФ)	99, 111
		<u>О</u>	
Овсяніков А.М.	75, 80, 99	Онопрейчук Р.Я.	10, 13, 69, 124
Огієвський А. В.	93	(Онофрейчук Р.Я.)	
Одягайло	81, 103	Оратинський О.А.	88
Ойхман С.В.	100	Орел М.	88
Олексієнко О.	54	Орловська Т.	72
Олексієнко С.	72	Оселедько П.М.	54, 67, 114
Олесницька Л.В.	36	Основіна Т.Я.	100
Олефір	12, 98, 126	Осовський М.М.	99
Олійник К.М.	12, 77	Отаманов	26
Омельченко	25	Охріменко Л.Я.	48
Онищенко С.Г. (Оніщенко)	14, 80, 90	Ошкадер В.Ю.	100
		<u>П</u>	
Павленко С.	49, 88	Пінчук Я.М.	67, 90
Павлов Л.М. (А.М.)	12, 96, 97, 117, 126	Піонтковський	40
Павлова А.Ф.	12, 26, 41, 89, 119, 126	Пісоцька Г.С.	67

Павловський М.М.	100	Плигун А.	88
Панаріна	80	Побережний Г.П.	80, 90, 103
Панасюк Л.М.	75, 90	Погорлецький	33
Пантофель А.Ш.	59, 61	Пожарський Д.Н. <i>(Д.К.)</i>	8, 11, 12, 22, 29, 37, 38, 78, 84, 89, 95, 97, 109, 121, 122, 125, 126
Панченко	81	Позняк О.П.	80, 90
Панчохова М.Д.	11, 41, 125	Покровська П.М.	100
Пархоменко Л.Г.	12	Полевик Г.С.	55
Пархоменко Т.П. <i>(Пахоменко)</i>	9, 19, 40, 58, 65, 123	Полевина Г.	90
Пасічник І.В.	77	Поліщук О.Г. (О.С.)	48, 128
Патлан Яків П.	95, 114	Поліщук П.	72, 88
Паукевич Б.М.	99	Поляков Г.О.	67, 80
Пахаревський М.В. <i>(Похаревський)</i>	12, 98, 126	Пономаренко Я.К.	99
Пахно	72	Попов Д.П.	22
Пахунов	10, 46, 124	Попов Л.Ф.	100
Пекарчук І.Г.	88	Попов Микола	92
Первачук Б.Ф.	99	Пославський В.О.	11, 12, 28, 38, 41, 98, 119, 121, 125, 126
Перемислов (Приміслов)	72, 80	Постернак Є.М.	99
Перетятко С.С.	83	Потабенько В.Ю. <i>(Потапенко,</i> <i>Потабенко)</i>	46, 53, 55, 83, 97, 105
Персидський Д.Я. (Д.В.)	12, 22, 28, 96, 97, 110, 116, 126, 127, 128	Прантенко Ярош Якович	64
Персідський Я.В. (Я.Б.)	11, 38, 120, 121, 124	Премислов Х.І. <i>(Приміслов)</i>	75
Петрицький М.П.	14, 53	Приймак Ф.	48
Петрович	98	Приходько	76, 80
Петрусь В.М.	67, 75, 90	Приходько О.Л.	100
Петрушевський Ю.О.	100	Приходько Ю.О.	82, 135
Печеричний	92	Пуздря	80
Пилипчик І.М.	59, 61	Пустовойт В.Ф.	67
Пилипчук П.П. (Пилипчик)	48, 90	Пустовойт М.	16
Писецька Г.С.	90	Путій Г.П.	46, 77, 106, 121, 122
Підгаєвська Л.П.	8, 59, 69, 122	Пухлик А.Ф.	97
Підгаєвський	80	Пучок М.З.	67
Підгоринов М.Ф. <i>(Підгорілов)</i>	72, 80, 114	П'ятигорська Ф.А.	102, 127
Пілісецький Б.М.	20, 80	П'яних П.А.	105

Піндрус М.П. 94
Пінчук 45

Поліщук О.С. 117

P

Радчекова Г. 40
Разінков О.М. 99
Разінов 80

Ройтман Д.С. 48
Ромадін Т.А. 67
Романіка 11, 28, 38,
121, 125
Романова 69, 81
Романова Л.О. (П.Й. та
П.О.) 10, 26, 65, 98,
124
Росич Т.С. 12
Ростовський А.Ф. 59, 61
Ротань А.З. 46, 105, 111,
119, 122

Разніков 26
Ревун П. 40

Регада П. 66
Редько І.Ф. 99
Решетніков 75

Роштберг П.А. 40
Рубінштейн Я.І. 99, 112
Рудиченко В.Ф. 100
Рухленко 80
Рябошапка В.П. 91
Рожанівський 103

Рибак П.П. 59, 61
Рибальченко Г.Г. 100
Риженко С.В. 99, 114
Різниченко Я.Ф. 67, 90, 106
Рождественський О.П. 44, 54, 77, 94
Розенберг Д.Я. (Д.Л.,
Д.А.) 10, 12, 73, 98,
123, 126
Ройтберг Ш.А. 100
Ройтбург А.Х. 100

Рубін С.Р. 107
Ролл Я.В. 110
Руденко К.П. 116

C

Саверський 51
Савицький О.Ф. (Й.Ф.) 11, 28, 39, 44,
98, 120, 125

Сліпченко 81
Слободянюк 59

Савосін С. 48
Савчук 104
Сайков О.В. 13, 21, 83, 114
Сакун О.М. 99
Салітряник Ш.І. 100
Самійленко 45
Самозваний О.А. 74, 83
Самойлович Н.С. 99
Санак О.М. 20, 75
Сандомирський 26
Сарайлов Г. 14
Саранський 112
Сафрозов П. 102, 127

Слуцький С.І. 99
Смаголь Г.О. 100
Смоленська Н.Ф. 100
Смоленський А.К. 44, 99
Сніцар Я.Є. (Я.Е.) 45, 52, 93, 111

Сац М.І. (Сак) 12, 21, 98, 126
Свідерська П. 48
Свінцов А.В. 100
Секунов 53
Селіванченко В.Г. 8, 77, 83, 106,
122

Собачко Д. 48
Соболь 93
Совіна 96, 127
Соколов О.Ю. 27
Соловей 80
Соловійов 40
Соловкін 99
Солом'яний І.А. (Соломенний) 9, 75, 78, 81,
86, 110, 123

Семененко П. 48

Солонар Г.К. 48
Солуха М.М. 101
Сорокіна Л.О. 44
Сотніков С.П. 100
Сотченко 46

Семенів 80
Семенко П. 88

Софронський Я.С. 85, 112, 128,
132
Співак І.П. 100
Стайкевич І.М. 26, 38, 98, 110,

Семенов (викладач)	53	(Стойкевич)	111
Семенов (студент)	72	Старенький	72
Семенюк (I-й курс)	80	Старжинський А.І.	18, 134
Семенюк (парторг)	70	Старостенко Н.Д.	90, 117
Семенюк І.П.	77	Старченко А.Л.	31, 47
Сенчук В.І.	67	Стежляніков	33
Сердюк	27	Степчук	80
		Столова	80
		(першокурсниця)	
Середа І.Ф.	11, 28, 39, 91, 108, 120, 124, 125	Столова О.С.	12, 93, 96, 99, 126, 128
Сидаренко І.В. (Сидоренко), (зміна прізвища на Миронюк)	9, 20, 122	Столяр	75
Сидоренко Д.О.	48	Столяров М.О.	3, 11, 28, 37, 38, 52, 69, 88, 98, 120, 125, 135
Симанівський Л.М.	83	Стоянова К.І.	112
Синешук	30	Страйн К.Г. (зміна прізвища на Молчанову)	108
Синсоков-Анчійський	64	Страшнюк Г.Р.	48
Синицина Н.Ф. (Сініцина)	9, 23, 68, 69, 74, 78, 79, 123	Страшнюк І.	72
Сиченко	54	Страшнюк М.	48
Сідерський	45	Стріха О.	49, 88
Сінельнікова	45	Струк К.	16, 27
Скоблiков П.Л.	14, 53	Струмбер	31
Скомаровський А.М.	67	Стумбурн М.М.	97
Скульбачевський Ф.В.	67	Ступницький	53
Слефогт	31	Супрунюк А.Г.	9, 69, 79, 83, 122
Слепухін Й.Й.	14, 53, 78, 98	Сухомел Г.Й.	10, 28, 38, 42, 45, 52, 89, 104, 111, 119, 120, 124, 135
Сліпенко Н.	72	Сухомлин	25
		Соколовська О.Е.	116
Танасе О.	88	<u>Т</u>	
Танкевич Б.	48	Ткаченко (I курс КІМІ)	81
Таран П.	16	Ткаченко В.С. (II курс робітфаку)	20, 80, 108
Тарасенко Т.М.	27	Ткаченко М.Г. (прибиральниця)	97
Татарчук С.	16, 27	Ткаченко П. (IV курс робітфаку)	88
Твердінова	80	Ткаченко Ф.Е. (Ф.Г., Ф.Є.)	10, 12, 36, 41, 124
Твердунов Т.Є.	90	Ткачук Є.Я.	100
		Товстоліс М.І.	10, 18, 28, 37,

			39, 72, 104, 111, 119, 120, 124
Тверитинова Р.Т.	59, 61	Толстой П.А.	100
Теренов	72	Тонкобладов К.П.	12, 59, 77, 96, 125, 126, 127
Терехов	72	Трефільєв Ю.В. (Трифільєв, Трихвільєв, Трихвилєв)	14, 27, 39, 42, 104, 111, 119, 120
Терешко О.А.	67, 116	Тригуб К.С.	91, 102, 117, 124, 127
Тертичний Ю.Г. (Ю.І.)	83, 90	Трипетчук	31
Тимошенко В.П.	100	Тропишко Е.С. (Ф.С.)	67, 90
Тимошенкова О.К. (Тимошенко)	25, 75	Трусь	45, 79, 103
Тимченко П.	40	Трушик А.Я.	67
Титаренко В.Д.	55	Тюленєв М.О.	5, 60, 61
Титаренко Н.Д. (П.Д.)	12, 96, 97, 126	Тюленєва З.М. (З.В.)	59, 61
Тиха Н.М.	36	Тертянкова	103
Уванай М.Г.	9, 23, 39, 68, 75, 83, 93, 123	Удовенко	45
Уванай С.Ю. (Є.Ю.)	10, 13, 14, 51, 58, 64, 77, 78, 86, 114, 124	Усенко Н.Г.	44, 62, 72, 80
		Усик Т.	48
		<u>Ф</u>	
Файнгоз М.	47, 67	Філіпов Н.Ф.	22, 25
Фахторович Л.В.	100	Фіхтенберг	14
Февральов В.С. (Е.О.)	12, 96, 97, 126	Фіялковський	73
Федоренко	45	Фіялько О.О.	100
Фельдман С.І.	99, 114	Френкель	80
Фещенко Н.С. (П.Е.)	12, 96, 126	Фрідман С.І.	67
Фіалко	72	Фріч С.Л.	100
Фідельман (викладач військової підготовки)	53	Фролов І.М.	55, 75
Фідельман С.Г. (лікар)	105, 116, 122	Фурер Т.Л.	100
Філімонова Л.В.	12, 96, 112, 117, 126	Фурта	80
		<u>Х</u>	
Хазов І.В.	14, 53	Хітріченко І.О. (Хітриченко)	100, 114
Хаїт	33	Хмельовська	55
Ханевський С.М.	80, 99	Ходос	40
Хебібулін	80	Хрістіч	80
Хістовий В.	48		
		<u>Ц</u>	
Цапенюк А.М.	100	Цуп А.	16, 27
Царівський	75	Царенкова Івга М.	109, 127
Циганков А.Г.	98		
		<u>Ч</u>	
Чабан Ф.В.	100	Черняєв О.А.	12, 96, 126

Чекан А.Г.	99	Черняхів О.Д.	103, 127
Чекурда	27	Чечет	80
Чепелик	30	Чижун	41
Чепіжко Л.	88	Чикирісов	80
Черевко	115	Чирков Я.В.	33, 113
Черезсельська О.Г.	67, 90	Чистота Н.П.	22, 62, 131
Черенков	89	Чмутова Пол. В.	109, 127
Черкасова М.В.	101	Чорнобай	27, 62
Черненко Ю.М.	99	Чорномазова О.П.	48
Черниченко Є.О.	91	Чумак О.П.	102, 127
		Чучкевич Я.Й.	11, 29, 39, 99, 121, 125

Ш

Шаблінська Є.М. (Є.Н., Е.М.)	8, 57, 72, 79, 86, 87, 107, 122	Шестидесятий Я.М.	80, 90
Шайтан-Рофе Е.А. (Рафе-Шайтанова)	97, 106, 109	Шиманський І.Є.	8, 10, 22, 23, 24, 39, 41, 42, 45, 46, 54, 56, 57, 58, 59, 63, 69, 70, 74, 75, 77, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 99, 101, 104, 105, 107, 111, 112, 113, 120, 122, 124, 134, 135

Шапошніков Б.Г.	11, 28, 37, 39, 120, 125	Шинкаренко П.	48
Шарафаненко Л.С.	27, 59, 61	Шитіков	75
Шафір	72, 80	Шітов	53
Шаціло Я.Н.	54, 114	Шкабара О.С. (І.С.)	11, 28, 37, 39, 45, 87, 104, 111, 119, 120, 121, 124
Швальбум Д. (Швамбаум В.)	12, 98, 126	Шматко Д.	40
Швець В.С.	26, 33, 103, 113	Шмігель В.П.	12, 21, 95, 96, 126, 127
Шевська К.І.	9, 23, 24, 36, 123	Шневська Є.М. (Катерина – укр., Екатерина – рос.)	41, 46, 53, 56
Шевченко В.	48	Шнейцєрова Ю.А.	100
Шевченко О.Т.	99	Штатський С.І.	55
Шевчик З.	48	Штольне А.Г.	63, 64
Шевчук В.М.	80, 90	Шульц Л.Т. (Шульг)	9, 19, 23, 36, 56, 122
Шегєда	45, 59	Шумейко	57
Шендер П.Я.	44	Шутько	30
Шендра	27	Шеремунова М.Д.	108
Шеремет Прокіп	92	Шпинь К.М.	112
Шерцингер Б.Б.	89	Шульга О.М.	114
Шерцінберг	91		

Щегловський В.В.	57, 65
Юнг Б.Е. (Б.Ф.)	31, 66, 98
Юрченко М.О.	67, 117
Яворський	80
Яворський І.П.	93, 109
Ягнитинська М.Г.	99
Язвинський О.А.	59, 61
Яковенко П.К.	26, 65, 94
Яковець І.Н.	25, 93
Якубовська В.І.	74, 79
Якубовська С.К.	100
Янголь А.М.	86, 93, 117, 133
Янішевський Т.П.	80, 99, 103
Янківська М.С.	9, 18, 23, 39, 123

Щ

Щусь	11, 29, 37, 39, 121, 125
-------------	-------------------------------------

Ю

Юхим'юк С.Ф.	48
---------------------	-----------

Я

Янківський Д.О.	9, 13, 15, 19, 21, 122
Янкович Б.М.	98
Яровенко В.	83
Яровий Х.	48
Яросевич В.А.	67
Ярошевич О.О.	31, 59, 61
Ярошевський	45
Яценко	30
Яцюта	55
Яковлєв В.П.	106

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюлетень Всесоюзного Комитета по высшему техническому образованию при ЦИК СССР. №11, 1 ноября, М.: 1933, – стр. 5.
2. ДАРО фонд Р-1188, опис 1, справа 13 на 150 листах (почато: 1 січня 1931 р., закінчено: 31 грудня 1931 р.).
3. ДАРО, ф. Р-1188, оп. 1, дело 108 “Приказы по КГМИ на 180 листах” (начато: 2.01.1941 г., окончено: 14.09.1941 г.), стор. 149.
4. ДАРО, ф. Р-1188, оп. 1, дело 108 “Приказы по КГМИ на 180 листах” (начато: 2.01.1941 г., окончено: 14.09.1941 г.), стор. 162.
5. ДАРО, ф. Р-1188, оп. 1, дело 108 “Приказы по КГМИ на 180 листах” (начато: 2.01.1941 г., окончено: 14.09.1941 г.), стор.156, 159.
6. ДАРО, ф. Р-1188, оп. 1, справа 68 “Приказы №№1-181 по КГМИ” (начато 2/І - 1938 г., окончено 30/ХІІ-1938 г. на 247 листах), стор. 7, наказ №7 від 31/І-38 р.
7. ДАРО, ф. Р-1188, оп. 1-л, спр. 8 (Дело №83 “Книга записи выдачи свидетельств окончившим КГМИ”, нач. 3 января 1929 г., окончена 15 января 1930 г. на 135 листах).
8. ДАРО, ф. Р-1188, оп.1, справа 95 “Наказы по КГМИ №№1-248” (почато: 7/І-40 р., закінчено: 29/ХІІ-40 р. на 328 листах), стор. 166.
9. ДАРО, ф. Р-1188, опис 1-л, справа №41 “Опись дел студентов, окончивших КГМИ и Землестроительный техникум за 1922-1938 годы”, поч. 22/ІХ-38, зак. 5/ІІ-38, стор. 9.
10. ДАРО, ф. Р-1188, опись 1-л. справа 1 “Матрикульная книга Киевского Землеустроительного Техникума 1920-1924 гг.” на 96 листах.
11. ДАРО, ф. Р-1188, оп. 1, спр. 54 “КГМИ, Канцелярия, Приказы №2-183 по Институту”, стор. 108. (Начато 9 января 1937 г., окончено 30 декабря 1937 г., на 245 листах).
12. Железняк Й.А. Анатолій Володимирович Огієвський. – Л., Гідрометеовидав, 1973. – С. 88.
13. Исторические хроники с Николаем Сванидзе 1913-1933 / Марина Сванидзе, Николай Сванидзе. – Киев : Амфора, 2012. – стр. 390-391.
14. Кара-Мурза С.Г. Советская цивилизация. От начала до Великой Победы. – Харьков: Книжный Клуб “Клуб Семейного досуга”. 2007. – с. 466-468, 502-518.
15. Кузнецов І.М. Засекречені трагедії радянської історії. Ростов-на-Дону: Фенікс, 2007.; – стор. 9-17.
16. Луговський А.Г. Евгений Владимирович Оппоков (1869-1938) // ISSN 0320-0647. – Очерки истории естествознания и техники. – 1969; – Вып. 37; – стр. 113-117.
17. Матеріали до звіту Київської міської ради ХІ скликання – К., 1933, стор. 16.
18. Михайло Ілляшук. Сталінським курсом: повість-бувальщина. – К.: УВС, 2005. – 504 с., іл.
18. Наказ №90 по КІМІ від 30 вересня 1931 р., стор. 116, параграф 2, ДАРО, фонд Р-1188, опис 1, справа 13 – на 150 листах, почато: 1 січня 1931 р., закінчено: 31 грудня 1931 р.
19. Нариси історії Київської обласної партійної організації під редакцією Бородіна О.А. та Цалюка М.Я. Видавництво політичної літератури України; К.: 1967; – стор. 338-365.
20. Народногосподарський план м. Києва на 1936 р. – К., 1936 р, стор. 222.
21. Новицький В. Найпотужніша ГЕС України // Газета “X FILES Секретні матеріали ХХ століття” №10 (264), 2009, К.: – стор. 4-5.
22. Постанова РНК Союзу РСР від 29 серпня 1938 р. “Про вище заочне навчання”.
23. Соколов А.К. Радянська політика в сфері мотивації та стимулювання праці (1917 – середина 1930 років)// www.hist.msu.ru/Labs/Ecohist/OB4/sokolov.htm

24. Філіпов О.М. Становлення заочної педагогічної освіти на Україні (1928-1932 рр.) // Журнал “Радянська школа”, №11, К.: 1962 р. – стор. 83-85.

25. Філіпович Є.О. КІМІ на початку 30-х років. Інтернетний ресурс <http://old.nuwm.rv.ua/virlekt.html>

26. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВОВУ), фонд 166, опис 2, справа 1081, стор. 80 (об), 81.

27. Член-кореспондент АН УРСР Тюленев Микола Олександрович (1889-1969): Бібліограф. покажч. наук. праць за 1911-1964 роки / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації; уклад.: В.А. Вергунов, О.В. Бачкала, А.С. Загайчук, І.І. Калантиренко; наук. ред. В.А. Вергунов. – К., 2004. – 60 с. – (Серія “Бібліографія вчених-аграріїв України”. Кн. 9) – стор. 7-10.

28. Юрій Кантор. На кожного інтелігента повинна бути справа // ”Интересная газета”; блок “J”; №14, 2008 р.; К.: – стор. 8-9.

ЗМІСТ:

Вступне слово про інститут на початку 30-х років	3
Хроніки КІМІ 1931 року	8
1. ПОЧАТОК ДІЯЛЬНОСТІ С.П. ГОРБАЧА В РОЛІ ДИРЕКТОРА КІМІ	8
2. МІЛІТАРИЗАЦІЯ УСІХ СФЕР ЖИТТЯ В КІМІ	26
3. ПОВЕРНЕННЯ ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДГОТОВКУ АСПІРАНТІВ	40
4. СТРИМКИЙ ВИР ПОДІЙ КВІТНЯ	51
5. БУНТІВНИЙ ВИПУСК 1931-го	58
6. ВИПУСКИ НА РОБІТФАКАХ, ЛІТНІ ВИРОБНИЧІ ПРАКТИКИ, ПОРА ВІДПУСТОК	65
7. ПРИЙОМНА КАМПАНІЯ, ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗБОРІВ ТА НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПЕРШОКУРСНИКІВ У ВИРОБНИЧИХ УСТАНОВАХ, ОБЛАШТУВАННЯ ГЕОЛОГІЧНОГО КАБІНЕТУ	74
8. ВИПУСК ТА КАНІКУЛИ НА РОБІТФАЦІ, РОЗШИРЕННЯ МЕРЕЖІ РОБІТФАКІВ ПРИ ІНСТИТУТІ	82
9. ПОЧАТОК НОВОГО 1931-32 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ – НОВІ ТА БУДЕННІ КЛОПОТИ	88
10. КРУГОВЕРТЬ ЖОВТНЕВИХ БУДНІВ	93
11. НАПЕРЕДОДНІ ЗИМИ	104
12. СУВОРІ БУДНІ ЗАВЕРШАЛЬНОГО МІСЯЦЯ РОКУ	112
Загальні висновки з історії Київського інженерно-меліоративного інституту за 1931 рік	118
Додатки до хронік 1931 р.	136
<i>ДОДАТОК I.</i> Завдяки чому в Радянському Союзі був збудований базис під соціалістичну економіку	136
<i>ДОДАТОК II.</i> Основні дати життя та діяльності Миколи Олександровича Тюленева	140
<i>ДОДАТОК III.</i> Найпотужніша ГЕС України	142
<i>ДОДАТОК IV.</i> В країні вільної праці	144
<i>ДОДАТОК V.</i> Анатолій Володимирович Огієвський	157
Фотододатки до хронік 1931 року	168
<i>ФОТОДОДАТОК I.</i> Групові фото: IV-й випуск студентів робітфаку Київського сільськогосподарського інституту 1928-1931 рр. (третя ударна група), II-й випуск студентів робітфаку Київського сільськогосподарського інституту 1929-1931 рр. (перша ударна група).	168
<i>ФОТОДОДАТОК II.</i> Викладацький та керівний склад робітфаку КІМІ	169
<i>ФОТОДОДАТОК III.</i> II-й випуск студентів робітфаку Київського сільськогосподарського інституту 1928-1931 рр. (перша ударна група)	171
<i>ФОТОДОДАТОК IV.</i> IV-й випуск студентів робітфаку Київського сільськогосподарського інституту 1928-1931 рр. (третя ударна група)	173
<i>ФОТОДОДАТОК V.</i> VIII-й випуск інженерів-меліораторів Київського інженерно-меліоративного інституту (1927-1931 рр.)	175
Іменний покажчик (до основної частини II-го тому “Хроніки ВИШу за 1931 рік”)	182
Список літератури	193

Хроніки ВИШу 1931 року (II том)

*Єва Олександрівна
Філіпович*

Редактор: Філіпович Є.О.

Коректор:

Комп'ютерний набір: Філіпович Є.О.

Обкладинка: Сліпченко А.О.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку «___» _____ 2013 р. Формат _____.
Папір друкарський №1. Гарнітура Times. Друк ізографічний.
Ум.-друк.арк. – ____. Обл.-вид.арк. – ____.
Тираж _____ прим. Зам. № _____